

6. SINIF

SOSYAL BİLGİLER

Hanifi Demir

 PANDÜL
YAYINLARI

başarılar

Kitabın Adı:

6. Sınıf Sosyal Bilgiler Kitabı

Yazar:

Hanifi Demir

1. Baskı Ağustos 2020 / ISBN: 978-605-06594-6-7

Yayın ve Dağıtım:

HTM Yayın Dağıtım San. ve Tic. Ltd. Şti.
Arıkanlar Bulvarı Ticaret Merkezi 1495. Cadde No: 3/8
İvedik/ANKARA
Tel: (312) 223 30 92 Mail: htm@htmyayincilik.com

Yayıncı Sertifika No: 47539

Baskı:

Tekses Matbaacılık Ltd. Şti.
Kazım Karabekir Cad. Kültür İşhanı 7/60 Altındağ/ANKARA
Matbaa Sertifika No: 44186

Yayın Hakları:

© HTM Yayın Dağıtım San. ve Tic. Ltd. Şti.

Bu eserin bütün hakları saklıdır. Yayınevinden yazılı izin alınmadan kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz, kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

SEVGİLİ ÖĞRENCİLER

Sosyal Bilgiler dersi anlatıma dayalı ve hayatın içinden bir ders olduğu için öğrenciler tarafından biliyoruz diye hafife alınan ve dolayısıyla da not tutmanın pek istenmediği bir derstir. Ancak bilinmesi gereken bir durum vardır ki Sosyal Bilgiler dersi, bilinenin aksine muhakeme ve öğrenme gerektiren bir ders olduğundan daha çabuk unutulan bir derstir.

Elinizde bulunan bu defter, bu zorluğu daha kolay aşabilmeniz için hazırlanmıştır. Bu defter, yeni MEB müfredatına uygun olarak düzenlenmiştir.

Toplam yedi üniteden oluşan bu defterde konular MEB müfredatına bağlı kalınarak anlatılmıştır. Ayrıca ünite sonlarında tekrar etkinlikleri, yazılı hazırlık soruları ve çoktan seçmeli testler hazırlanarak konunun kalıcılığı sağlanmaya çalışılmıştır.

Başarıya giden yolda yapılacak çalışmalar zaman kaybı değil bir kazançtır.

Başarı dilekleriyle...

Hanifi DEMİR

İÇİNDEKİLER

1. ÜNİTE: BİREY VE TOPLUM

Değişen Rollerim	7
Kültürümüzle Yaşıyor ve Gelişiyoruz	10
Önyargılarımı Kırıyorum	13
Birlikte Daha Güçlüyüz	14
Sorunların Çözümünü Biliyorum: Çözüm Bende	16
Test Soruları	19
Yazılı Soruları	23
Etkinlikler	24

2. ÜNİTE: KÜLTÜR VE MİRAS

Destan ve Yazıtlarda Türkler	27
Türk Kültürünün İlk Dönemlerini Yansıtan Çevreler	27
Türklerin Anayurttan Göçleri	28
İskitler (Sakalar)	29
Asya Hun (Büyük Hun) İmparatorluğu	30
Kavimler Göçü	31
Avrupa Hun Devleti	32
Göktürk (Köktürk) Devleti	33
Yerleşik Hayatta Türkler: Uygurlar	35
Türk Kültür ve Medeniyeti	36
Test Soruları	41
İslamiyet'in Doğuşu ve Değişim	43
İslamiyet'ten Önce Arap Yarımadasının Durumu	43
Hz. Muhammed Dönemi	44
Dört Halife Dönemi (Hulefa-yı Raşidin)	49
Emeviler Dönemi	51
Abbasiler Dönemi	52
İslam Kültür ve Medeniyeti	53
Test Soruları	56
İslamiyet ve Türkler	58

Türk İslam Devletleri	59
Karahanlılar	59
Gazneliler	60
Büyük Selçuklu Devleti	61
Yeni Yurt: ANADOLU	66
Anadolu (Türkiye) Selçuklu Devleti.....	66
Batıdan Gelen Tehlike: HAÇLI SEFERLERİ.....	67
Medeniyete Yön Veren Yollar.....	74
Test Soruları.....	76
Yazılı Soruları.....	84
Etkinlikler.....	85

3. ÜNİTE: İNSANLAR, YERLER VE ÇEVRELER

Dünyanın Neresindeyim?.....	95
Ülkemizin Güzellikleri Haritada.....	100
Ülkemizin Zenginlikleri Haritada.....	103
Farklı Ortamlar Farklı Yaşamlar	109
Test Soruları.....	111
Yazılı Soruları.....	116
Etkinlikler.....	117

4. ÜNİTE: BİLİM, TEKNOLOJİ VE TOPLUM

Sosyal Bilimler ve Toplum.....	123
Ülkemizde Bilimin Gelişmesine katkı Sağlayan Kurumlar.....	124
Bilimsel Araştırma Basamakları	125
Telif ve Patent Hakkı.....	127
Test Soruları.....	129
Yazılı Soruları.....	131
Etkinlikler.....	132

5. ÜNİTE: ÜRETİM, DAĞITIM VE TÜKETİM

Kaynaklarımız Kazançta Dönüşüyor	135
Dünyamıza Sahip Çıkalım.....	145

Bir Projem Var	147
Vergilerimizle Güvenli Yarınlar	149
Nitelikli İnsan, Güçlü Türkiye	150
Mesleğimi Seçiyorum	151
Test Soruları	152
Yazılı Soruları	155
Etkinlikler	156

6. ÜNİTE: ETKİN VATANDAŞLIK

Nasıl Bir Yönetim	161
Üç Kuvvet (Yasama, Yürütme, Yargı)	162
Yöneticilerimiz ve Biz	164
Hayatın İçinde Demokrasi	165
Etkin Vatandaş Olarak Haklarımın Farkındayım	166
Kadın ve Toplum	167
Etkinlikler	170
Test Soruları	173
Yazılı Soruları	175

7. ÜNİTE: KÜRESEL BAĞLANTILAR

Uluslar arası İlişkilerimiz (Komşularımız ve Kardeşlerimiz)	176
Ticari İlişkilerimiz	177
Lider Türkiye	178
Popüler Kültüre Karşı Milli Kültürümüzü Koruyalım	180
Test Soruları	182
Yazılı Soruları	185
Etkinlikler	186

Yanıt Anahtarları	190
Etkinlik Yanıt Anahtarları	192
Etkinlik Yanıtları	198

ÜNİTE 1: BİREY VE TOPLUM

Değişen Rollerim

Kültürümüzle Yaşıyor ve Gelişiyoruz

Önyargılarımı Kırıyorum

Birlikte Daha Güçlüyüz

Sorunların Çözümünü Biliyorum: Çözüm Bende

Test Soruları

BİREY VE TOPLUM

DEĞİŞEN ROLLERİM

Hepimiz bir toplum içinde yaşamaktayız. İçinde yaşadığımız _____, çeşitli kurumlardan ve gruplardan oluşmaktadır.

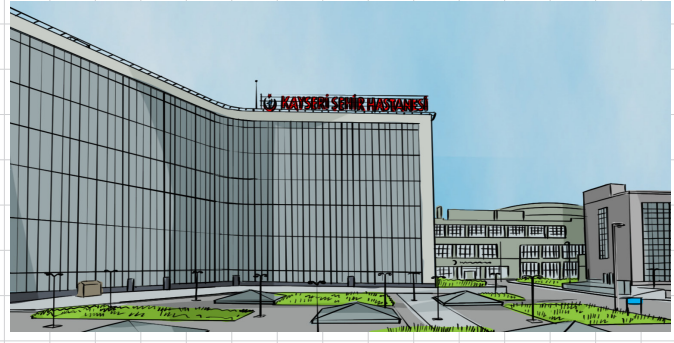
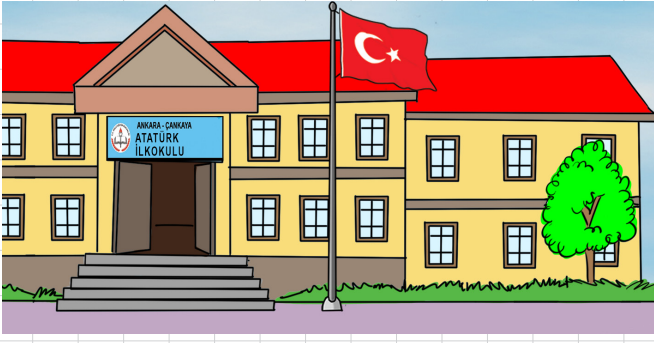
Üyesi olduğumuz grup ve kurumlarda belirli görevlerimiz vardır. Üzerimize düşen bu görevler rollerimizi belirler.

Grup: Ortak bir amaç için birden fazla insanın bir araya gelerek oluşturduğu topluluktur.

Kurum: Kurulması belli yasalara göre düzenlenen, belli görev ve sorumlulukları olan _____ denir.

KURUMLAR	GRUPLAR
<ul style="list-style-type: none">◆ Okul◆ Hastane◆ Belediye◆ Emniyet müdürlüğü◆ Eczane◆ Dershane	<ul style="list-style-type: none">◆ Aile◆ 6-B sınıfı◆ Basketbol takımı◆ Tiyatro kulübü◆ Akrabalar◆ Halk oyunları ekibi

Rol ise, bu kurum ve gruplarda üstlendiğimiz denir.

Belli bir konumda bulunan herhangi bir kişiyi karakterize etmesi beklenen isteklerin, hedeflerin, isteklerin, duygu ve inançların bütününe denir.

Her birimiz yaşamımız boyunca farklı grup ve kurumlarda yer alırız. Yer aldığımız grup ya da kuruma göre de vardır. Bu rolleri doğru ve uygun bir şekilde yerine getirmeliyiz. Kişilerin toplum içinde aynı zamanda farklı rolleri de vardır.

Mesela: Mert

➡ Sınıfta öğrenci

Ebru Ustası

Baba

➡ Evde çocuk

➡ Dedesinin torunu

Öğretmen

➡ Futbol takımında kaptan

➡ Müzik grubunda gitarist

Yönetici

Ağabey

Sosyal rollerimiz doğuştan gelen roller ve sonradan kazanılan roller olmak üzere ikiye ayrılır. Örneğin kişinin cinsiyeti doğuştan gelirken, mesleği sonradan kazanılan roldür.

Doğuştan Sahip Olduğumuz Roller

1) Kardeş

.....
.....
.....
.....

Doğuştan Sahip Olduğumuz Roller

1) Sınıf başkanı

.....
.....
.....
.....

Görevlerimiz ya da toplumun bizden beklentileri olarak ifade edebileceğimiz roller çok çeşitli olabilir.

Örneğin Veli Bey, okulda gün boyunca öğretmen rolündedir. Eve geldiği zaman eşinin kocası; çocuklarının babası rolündedir. Çarşıya çıktığı zaman müşteri rolünde olan Veli Bey, yeğeni Mesut Mert'in amcası, Enes'in dayısı rolündedir. Veli Bey arabasına bindiği zaman ise trafikte şoför, kayınpederinin yanına gitti zaman ise Damat rolündedir.

Sosyal Rollerin Özellikleri

- ➔ rollerin toplumun beklentilerine uygun olması istenir.
- ➔ Her birey birden fazla sosyal role sahip olabilir. (Abi, baba, kaleci, şoför, müdür...)
- ➔ Sosyal roller kişilik özellikleri, zamana ve çevre şartlarına göre değişebilir.
- ➔ Sosyal roller, farklı toplumlarda daha farklı özellik taşıyabilir.
- ➔ Sosyal roller arasında vardır.

Rol Çatışması: Bireyin toplum içinde farklı rollere sahip olup bu rolleri birbiriyle karıştırmaması sonucu ortaya çıkan durumdur. Örneğin, öğretmen olan annenin evde çocuklarına öğrenci gibi davranması Rollerimiz bize bazı haklar ve sorumluluklar yükler.

Hak: İnsanın doğuştan getirdiği ve daha sonra elde ettiği maddi ve manevi yetkililerdir.

Örnek: Okul kütüphanesinden yararlanmak her öğrencinin hakkıdır.

Sorumluluk: Kişinin kendi davranışları veya kendi alanına giren herhangi bir olayın sonuçlarını üstlenmesidir.

Örnek: Okulun uymak, yapmak, çevremizi kirletmemek sorumluluktur.

ÖRNEK VERELİM

	Ailede	Okulda	Çevrede
Roller			
Haklar			
Sorumluluklar			

Yaşımız ilerledikçe bazı rollerimiz de değişir. Buna bağlı olarak da sorumluluklarımız da değişmektedir. Eğitim hayatımızı tamamlayıp yeni bir mesleğe başladığımız zaman da o mesleğin gerektirdiği kurallara ve davranışlara göre hareket etmeye başlarız. Buna denir.

Üyesi olduğumuz grup ve kurumlarda rollerimizi iyi bilmeli, hak ve sorumluluklarımızı da yerine getirmeliyiz. Böylece;

- ✓ Kendimize olan güven duygumuz artar.
- ✓ Karşımızdaki kişilerle ilişkilerimiz gelişir.
- ✓ Toplumsal huzur ve mutluluk artar.
- ✓ Sorumluluk alma ve bunu yerine getirme duygumuz gelişir.
- ✓ Toplumda birlikte yaşama, birlik ve beraberlik duygusu gelişir.

KÜLTÜRÜMÜZLE YAŞIYOR VE GELİŞİYORUZ

Kültür: Bir toplumun tarihsel süreç içinde oluşturduğu maddi ve manevi denir. Her toplumun kendine has kültürü vardır. Bazı toplumlarda bu öğeler tarihi gelişime bağlı olarak fazla iken (Türk kültürü, Arap kültürü, İran kültürü gibi) bazı toplumlarda ise kültürel çeşitlilik azdır ya da farklı topluluklardan alınarak yeni bir kültür modeli oluşturulmuştur.

Kültürün Özellikleri

- ✓ Her toplumun kendine has vardır.

- ✓ Kùltür, toplumdan topluma farklılık gösterebilir.
- ✓ Kùltür, toplumda bireylerin oluşturduğu ortak deđerlerdir.
- ✓ Kùltür dinamik yani sürekli ya da değildir. Geçmişten gelir ve o özelliği ile geleceğe aktarılır.
- ✓ Kùltür nesilden nesle aktarılır. (yemek, oyun kùltürü...)
- ✓ İnsanların sosyalleşmesini ve geçmişini öğrenmesini sağlar.

BİLGİLENELİM: Kùltür, farklı toplumlarda farklı algılanabilir ya da yorumlanabilir. Bizim toplumumuzda ayıp olarak karşılanan babaya ya da büyüklere ismi ile hitap etme Batı (Avrupa) toplumlarında normal kabul edilmektedir.

BİLGİLENELİM: Milli Kùltür; dil,, müzik, din, tarih, mimari, oyunlar,, bayramlar, yiyecek-içecekler, gelenek-görenek, tarihi mekânlar gibi unsurlardan oluşur.

Kùltür, bir toplumun geçmişten gelen sesidir. Kùltür bir toplumun köklerinin ve tarihinin göstergesidir. Günümüzde kültürel öğelerimize baktığımız zaman geçmişteki kùltürümüzün yansımalarını çok rahat görmekteyiz.

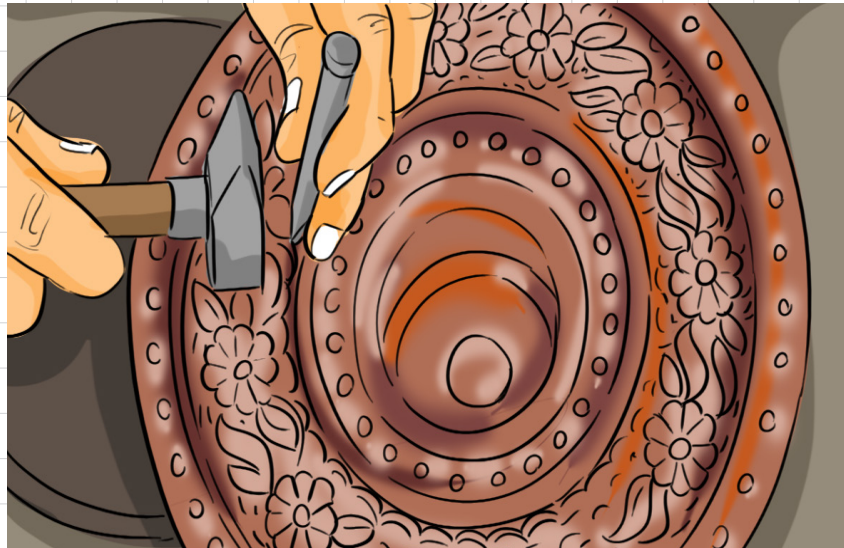
Geçmişteki Kutlama ve Törenler
Yuğ töreni
Hıdırellez
Nevruz bayramı
Dini bayramlar

Günümüzdeki Kutlama ve Törenler
Düğünler
Dini bayramlar
Nevruz bayramı
Hıdırellez
Milli bayramlar

Yaşantıdan Sanata Dönen Ustalık: Bakırcılık

Anadolu'da bakırcılığın gelişiminin, çok eski tarihlere dayandığını, bakır cevher yataklarının eskiden beri işletildiğini doğrulamaktadır. Anadolu sanatında önemli bir yeri olan, süslemeye de çok elverişli bir madendir. Günlük kullanımda kap-kacak, takılar, miğferler, kapılarda, kapı süslemelerinde, yapı unsuru olarak kullanılmıştır.

En çok kullanılan maden bakırdır. Bakır kap yapım teknikleri; dövme,, sıvama (tornada çekme), preste basma olarak dört çeşittir.

Günümüzde en çok kullanılan maden işleme olarak bakır, kalaylanarak mutfak eşyası yapımıyla geniş bir şekilde sürdürülmektedir. (Kaynak: www.turkcebilgi.com) 1970'lerde ise turistik talebin el sanatlarında yoğunlaşması bakırcılığı da canlandırır ve iç talep de genişler.

Bu defa bakır eşya mutfaklarda yemek pişirmek için değil, süs eşyası olarak kullanılmaya başlanır. Yani 50 yıl önce mutfaklardan kovduğumuz bakır eşya şimdi salonlarımızı süsler hale geldi. Kaynak: <http://www.unutulmussanatlar.com>

Günümüzde bakırcılık ve bakır işlemeciliği, Gaziantep, Şanlı Urfa, Kahramanmaraş gibi şehirlerde yoğunlukla yapılmaktadır.

Zeynep Nine Anlatıyor

Sivas'ta bizim kasabada, (Sivas – Sızır Kasabası) geçmiş dönemlerde adet, gelenek ve göreneklere göre yaşamak önemliydi. Günümüzde hiç de böyle değil. Bayramlardan bir gün önce (arife günü) herkes önce evinin önünü süpürür ve böylece tüm yollar bayram öncesi tertemiz olurdu. Ayrıca yine bayram için hazırlık olarak evler temizlenir, havalandırılırdı. Bayram günü yenmesi için çörek yapılırdı. Bu çörekler komşulara da dağıtılırdı. Erkekler ise ikindi namazı vakti önce camiye gider daha sonra da tüm cami cemaati birlikte kasaba mezarlığına gider ve dua ederlerdi. Akşam ise arife suyu ile banyo yapılırdı.

Bayram sabahı bayram namazına gidilir, namaz sonrasında ise camiden çıkışta tüm kasaba halkı uzun bir kuyruk olacak şekilde bayramlaşırdı. Bayramlaşma sonrası her kabile (aynı soyadı taşıyan aileler bütünü) kendi büyüğünün evinde toplanır ve bayram yemeği yenirdi. Bu yemekte ise çorba, mantı, börek, baklava vb. olurdu.

Yemekler yenildikten sonra dua edilir ve burada da bayramlaşma olurdu. Bayram süresince halk, birbirini gördüğü zaman bayramlaşmaya devam ederdi.

Düğünler de ve cenazelerde halk birlikte hareket ederdi. Cenaze evinde 4-5 gün yemek yapılmaz, mahalleli komşular yemek getirirdi. Cenaze olan mahallede (yas tutmak amaçlı) televizyon açılmazdı.

Bireyin gelişiminde ve toplumsal birlik-

liğin artmasında tarih, kültür, gelenekler, adetler önemli etkiye sahiptir. Toplumun doğru bir şekilde büyüebilmesi ve toplumsal birlikteliğin artması için toplumun sahip olduğu kültürel değerleri öğrenmesi gerekir. Geçmişimizi, kültürel öğelerimizi öğrenmeli ve gelecek nesillere aktarmalıyız.

Tarih, Birlik ve beraberliğimizin göstergesi olması açısından önemlidir. Geçmişte yaşanan olayları yer ve zaman olarak gösterir. Böylece toplumda birlik ve beraberlik ruhu, vatan sevgisi daha da gelişir.

Halkımız yaşanan olaylar karşısında vatan sevgisini ve birlik-beraberlik duygusunu 15 temmuzda da göstermiştir.

Tarih, geçmişi öğrenmeyi ve tarihte yaşanan olaydan ders çıkararak bir daha üzücü ve kötü sonuçların alınmaması için de gereklidir. İnsanlar tarih sayesinde geçmişini öğrenir, böylece hem yapılan hatalardan alır hem de yapılan kültürel gelişmeleri öğrenerek geleceğe bırakır.

ÖNYARGILARIMI KIRIYORUM

Ön yargı, bir kimse veya bir şeyle ilgili olarak belirli şart, olay ve görüntülere dayanarak önceden edinilmiş olumlu veya olumsuz düşünceye denir.

Ön yargı insanların gruplara, nesnelere, ideolojik fikirlere ve diğer insanlara karşı önceden belirlediği düşünce ve tutumlardır. Ön yargılar genellikle olumsuz olmakla birlikte herhangi şeye nedensizce belirlediğimiz da ön yargıya dahildir.

Toplumlar da basmakalıp inançları ve ayrımcı tutumlarıyla önyargılara sahip olabilmektedir.

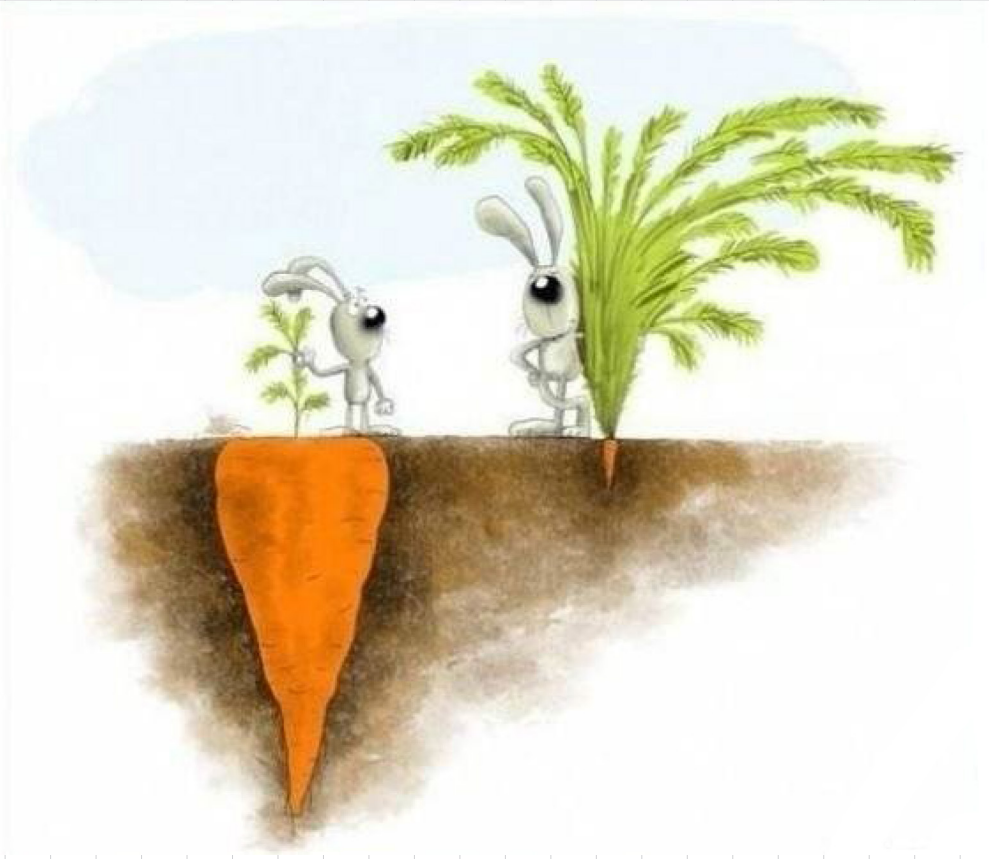
Amerika'da tenli insan ayrımı ön yargılardan kaynaklanır. Yakın zamana kadar ABD'de siyah tenli insanlar önemli görevlere getirilmedikleri gibi otobüslerde bile oturmalarına izin verilmemiştir.

Toplumda mevcut olan ön yargılardan biri de "erkek yapar, kadın yapamaz", "elinin işiyle erkek işine karışma" ya da "o kadın işi ben yapmam" gibi durumlar da vardır. Bizim toplumumuzda bile örneğin, mutfak işlerine yardım etmenin için ayıplandığı görülmüştür. Öyle ki "çocuğa anne bakar" mantığı ile babalar çocuklarıyla ilgilenmemiş, hatta elinden bile tutmamıştır.

Kadınlara Karşı Ön Yargı İfadeleri: Duygusaldır, korkar, hemen ağlar, hep nazlı davranır, hep bakımlı ve güzel görünmeye çalışır.

Erkeklerle Karşı Ön Yargı İfadeleri: Cesurdur, güçlüdür, her işi bilir ve yapar, yakışıklı görünmeye çalışır, çapkındır, sert davranır, kavgacıdır.

Örnek Olay İncelemesi: Üniversiteye yeni başladığımda çok heyecanlıydım. Dersler başlamış ve bölüm hocalarımızı tanımaya başlamıştık. Hemen hepsi derslerinde konuşkan, esprili hocalardı. Ancak Safa hoca hiç de öyle değildi. Derslerde çok sert tavırları oluyor, duruşu ile adeta korkutuyordu. Bu sebeple tüm derslerde daha aktif olsak da Safa hocanın dersinde hiç ses çıkmıyor adeta herkes dut yemiş bülbüle dönüyordu. Hiçbirimiz derslerle ilgili bile olsa odasına gitmeye çekiniyorduk. Üniversite son sınıfa geçtiğimiz yıl bir baktık ki Safa Hoca yok, tayin isteyip memleketi olan Konya'ya gitmişti. Bu şekilde üniversite hayatını tamamladık. Üniversite sonrasında yüksek lisans yapma hayaliyle kendi üniversitem hariç birkaç farklı şehirde de başvurular yapmıştım. Bu şehirlerden biri de Konya'ydı. Konya'ya gidip üniversiteye varınca Safa hocayla karşılaştım. O bizim çok korktuğumuz adeta karşısında nefes almaya bile çekindiğimiz Safa hoca çok candan ve ilgili davranmıştı. Hatta başvuruyu tamamladıktan sonra küçük bir Konya turu attırdı, yemeğe götürdü ve sonrasında otobüs terminaline bırakmıştı. O gün Safa hoca ile ilgili olan ön yargılarım çok değişti ve şimdi önemli günlerde mutlaka mesajlaşıyoruz.

Ön yargıların ve ayrımcılığın azalması için toplumsal temas artırılmalıdır. İnsanları görüntüsü ya da siyasi görüşü ile değil insan olarak değerlendirmeliyiz. Bunun yanında empati ve karşılıklı saygıyı artırmalıyız.

Ön yargılar ve olumsuz tecrübeler farklı inanç, mezhep ya da kültürde olanlara karşı oluşturmamıza da sebep olur.

BİRLİKTE DAHA GÜÇLÜYÜZ

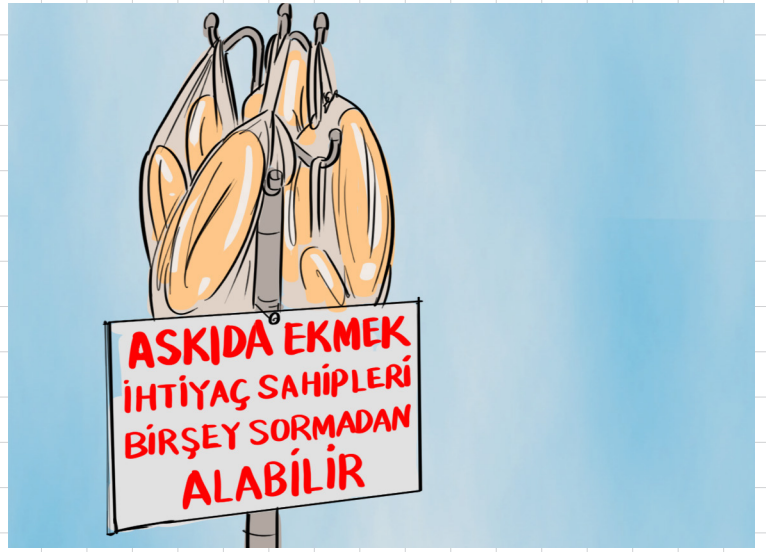
Toplum hayatı yardımlaşmayı gerektirir. İnsanlar toplum içinde tek başına hayatını sürdüremez. Geçmişten günümüze kadar insanlar önem vermiştir.

Kişilerin herhangi bir karşılık beklemeden yakın çevresi dışında ihtiyacı olan kişi ya da kişilere yardım yapmasına denilmektedir. Türk toplumunda en önemli özelliklerden bir de yardıma muhtaç olanlara yardım etmesidir.

İnsanların birbirine yardım etmemesi ve bireysel, bencil davranması toplumda ayrışmalara ve de toplumun parçalanmasına yol açar.

Askıda Ekmek: Geçmişte ve günümüzde yardımlaşmayı önemli bir erdem olarak kabul eden milletimiz, askıda ekmek uygulamasıyla da yardımlaşmanın önemini vurgulamıştır.

Bu uygulamada maddi durumu iyi olan kişiler ekmek alırken istediği kadar ekmeğin parasını satıcıya ödüyor. İhtiyaç sahipleri ya da olan kişiler de gelip askıdan ekmek alarak kendi ihtiyacını karşılamış oluyor.

Sosyal yardımlaşma ve dayanışma bilinci, toplumsal ihtiyaçları olan insanlara yardım edebilmek amacıyla. İhtiyacı olana onu incitmeden ya da etmeden yardım etmeyi önemli saymaktadır. Böylece toplum içinde insanlar arasında yardımlaşma bilinci de gelişmektedir.

Ülkemizde sosyal yardımlaşmaya önem veren bir çok sivil toplum kuruluşu vardır.

SEARCH & RESCUE ASSOCIATION
AKUT
ARAMA KURTARMA DERNEĞİ

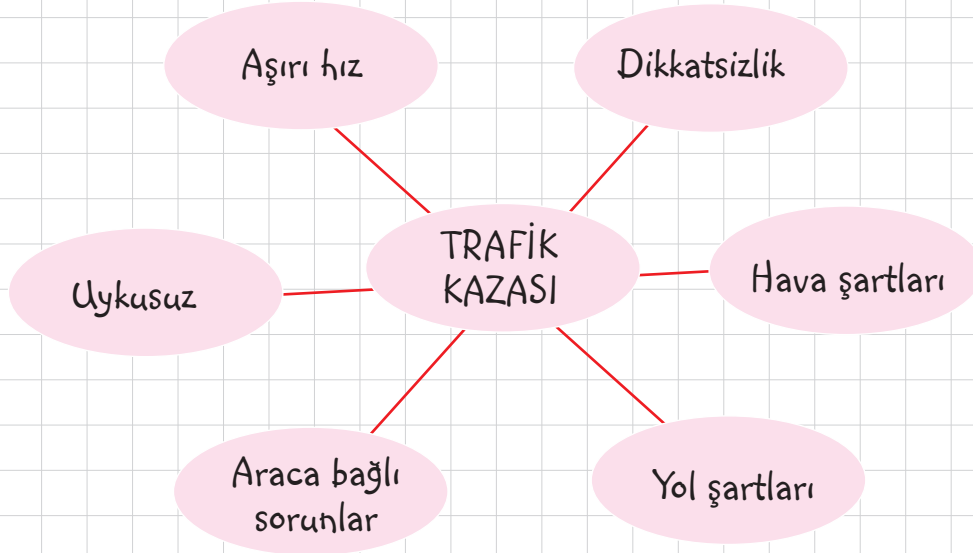
ÖĞRETMENİM DİYOR Kİ:

SORUNLARIN ÇÖZÜMÜNÜ BİLİYORUM: ÇÖZÜM BENDE

Günlük hayatımızda farklı sorunlarla karşılaşırız. Karşılaştığımız sorunların birden fazla sebebi ve buna bağlı olarak oluşan birden fazla da sonucu oluşabilmektedir.

Örnek olay:

Yukarıdaki örnekte de görüldüğü gibi bir trafik kazasının birden fazla sebebi olabilir.

Soru: Trafik kazasının sizce başka hangi sebepleri olabilir?

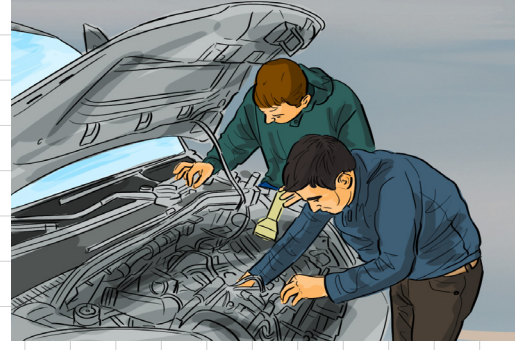
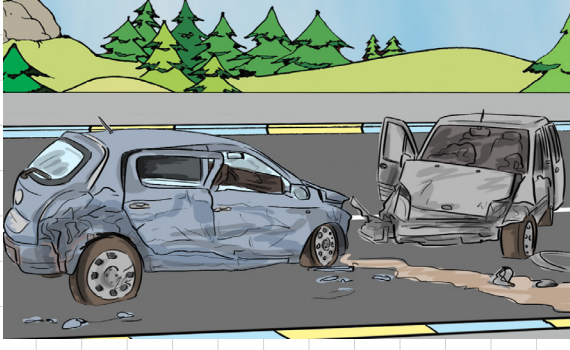
a)

b)

c)

Olayların birden fazla sebebinin olması **olayların çok boyutluluğu** ile ilgilidir. Bir olay sadece bir tek sebebe bağlanamayacağı gibi o olaydan kaynaklı bir tek de sonuç oluşmaz. Sonuçlar da çok fazla olabilir. Hatta sonuçlar aynı durumda bazılarını olumsuz etkilenirken aynı olaydan olumlu etkilenenler de vardır.

Trafik kazasında şoför, araçtakiler, şoförün akraba ve arkadaşları olumsuz etkilenirken; tamirciler, yedek parçacılar ya da araç bakım servisleri olumlu etkilenir.

Sorunların çözümleri hak, sorumluluk ve özgürlükler temelinde olmalıdır. Aksi takdirde daha büyük yaşanmasına da ortam hazırlanabilir.

Hak: Bir kişinin toplumda sahip olduğu ve başkalarına devredemeyeceği kazançlardır. Örneğin, yaşama hakkı, oy kullanma hakkı, seçme ve seçilme hakkı, eğitim hakkı...

Sorumluluk: Kişinin yaptığı davranışlarının sorumluluğunu üstlenmesidir. Örneğin, uymak, ödevlerimizi yapmak...

Özgürlük: Kişinin başkalarına vermeden yapabildiği her şeydir. Örneğin, Seyahat özgürlüğü, müzik dinleme özgürlüğü ...

Hak, sorumluluk ve özgürlükler
Adalet temelinde dayanmalıdır.

T.C. ANAYASASI

Madde 42: Kimse eğitim ve öğretim hakkından yoksun bırakılamaz.

Madde 49: Çalışma herkesin hakkı ve ödevidir.

Madde 50: Kimse yaşına, cinsiyetine ve gücüne uymayan işlerde çalıştırılmaz.

Günlük hayatta karşılaşılan sorunların çözümü için kişiler kendileri çözüm bulamayabilir. Bu durumda yapılması gereken hak ve özgürlükler çerçevesinde hareket ederek haklarımızı aramaktır. Sorumluluk ne kadar gelişirse hakkımızı aramamız da o kadar kolay ve başarılı olur.

Örnek olay:

Tuğba Hanım internet alışveriş sitelerinin birinden beğendiği bir elbiseyi sipariş etmiştir.	→	Kutuyu açtığında gelen ürünün istediği renk ve bedende olmadığını görmüştür.	→	Alışveriş sitesi ile iletişim kurarak Tuğba Hanım gelen ürünün değiştirilmesini istemiş ama kabul edilmemiştir.
--	---	--	---	---

Tuğba Hanım, sorumluluğunu yerine getirmeyen alışveriş sitesi ile ilgili olarak haklarını kullanmış ve'ne başvurarak sorunun çözümünü sağlamıştır.

Ülkemizde çeşitli sorunlar için başvuruda bulunabileceğimiz çok sayıda ve vardır.

Tüketici Hakları İhlalleri İçin:

- ✓ Tüketici Hakları Derneği
- ✓ Tüketici Hakları Merkezi
- ✓ Tüketici Sorunları İl/ilçe hakem Heyeti
- ✓

Hizmet Aksamaları için:

- ✓ Muhtarlıklar
- ✓
- ✓ Kaymakamlıklar
- ✓ Valilikler

Dilekçe Hakkının Kullanılmasına Dair Kanun kapsamındaki her türlü istek, şikayet, ihbar, görüş ve öneriyi CİMER üzerinden ilgili bakanlık veya kamu kuruluşuna iletmeyi amaçlar.

TEST 1

1. Nedim Bey: 44 yaşına geldim. İki kızım ve bir oğlum var. Büyük bir şirkette mimar olarak çalışmaktayım. Nedim Beyin anlattıklarına göre aşağıdakilerden hangisi Nedim Beyin doğuştan sahip olduğu sosyal rolüdür?
- A) Çocuklarının babası olması
B) Mesleği
C) Yaşı
D) Cinsiyeti

2. Madde 50: Kimse yaşına, cinsiyetine ve gücüne uygun olmayan işlerde çalıştırılmaz. Anayasamızın 50. Maddesinde verilen açıklamaya aşağıdaki örneklerden hangisi uygun **değildir**?
- A) 25 yaşındaki Zeynep'in bir şirkette yönetici asistanı olarak çalışması
B) 16 yaşındaki Mustafa'nın sanayide çırak olarak çalışması
C) 47 yaşındaki Hüseyin'in güvenlik görevlisi olarak çalışması
D) 27 yaşındaki Selin'in sınıf öğretmenliği yapması

3. Matematik öğretmeni olan Aysel öğretmenin kızı Elif de aynı okulda eğitim görmektedir. Aysel öğretmen Elif'e çoğu zaman kızım diye hitap etmektedir. Yukarıda verilen anlatımda Aysel öğretmenin yaptığı hata aşağıdakilerden hangisidir?
- A) Sosyal rol
B) Rol çatışması
C) Rol benzeşmesi
D) Rol ayrımı

4. Sosyal rollerin toplumun beklentilerine uygun olması istenir. Toplum kişilerden yaptığı mesleğe uygun davranmasını beklerler. Aşağıdakilerden hangisi metne uygun bir örnek olarak **gösterilemez**?
- A) Öğretmen olan Fatma hanımın sosyal ilişkilerinin iyi olması
B) Futbolcu olan Bilal bey'in sağlıklı bir vücudunun olması
C) Komedyen olan Can beyin çok sert tavırlarının olması
D) Mühendis olan Adem Beyin sürekli çalışması

5. Kişilerin ailede, çevrede ve okulda gibi farklı mekanlara göre göstermesi gereken sorumlulukları vardır. 6. sınıf öğrencisi olan Beyza'nın aşağıdaki sorumluluk örneklerinden hangisi ailede yapması gereken sorumluluklarına örnek **olamaz**?
- A) Toplu taşıma araçlarında yaşlılara yer vermek
B) Annesine mutfakta yardım etmek
C) Odasını toplamak
D) Ev temizliğine yardım etmek

6. Önyargı kişiler hakkında kesin bilgiye sahip olmadan verilen yanlış ya da tutarsız kararlardır. Aşağıdakilerden hangisi önyargıya örnek olarak **gösterilemez**?
- A) Bu çocuğun bir baltaya sap olmayacağı baştan belliydi.
B) Bu kitap çok satar.
C) Sen bu sınavı kazanamazsın
D) Çalıştın ve sınavdan yüksek not aldın, tebrik ederim.

TEST 1

7. Bir toplumun geçmişten gelenek ve görenekleri ile getirdiği ortak birikimlere kültür denir. Kültür o toplumun tarihini, edebiyatını, sanatını, eğlence anlayışını, dini değerlerini, mimari yapısının özelliklerini yansıtır. Yani kültür bir toplumun geçmişinin aynasıdır. Buna göre;

- I. Nevruz Bayramı
- II. Cadılar Bayramı
- III. Hıdırellez

Kültür öğelerinden hangisi ya da hangileri Türk kültürüne örnek olarak gösterilebilir?

- A) I ve II B) I ve III
C) II ve III D) I - II ve III

8. İnsanlar bir arada yaşar, evimizde, mahallemizde, okulumuzda ya da farklı alanlarda farklı kişilerle yaşarız bu durumun devam edebilmesi için de toplumsal birlik ve beraberliğin olması gerekir. Bu birlik ve beraberliği sağlayan duygular vardır.

- I- Şiddet
- II- Hoşgörü
- III- Saygı

Yukarıda verilenlerden hangisi ya da hangileri birlik ve beraberliğin sağlanmasına katkı sağlayan duygular arasında gösterilebilir?

- A) I ve II B) I ve III
C) II ve III D) I - II ve III

9. Aşağıda kadınlara ve erkeklere karşı oluşturulan önyargılara örneklerin verildiği bir tablo verilmiştir.

	Kadınlara Yönelik Önyargı	Erkelere Yönelik Önyargı
Duygusaldır		
Hep nazlıdır		
Sert ve güçlüdür		

Yukarıda verilen ön yargı ifadelerinin tabloda işaretlenmiş şekli aşağıdakilerden hangisidir?

A)

X	
	X
	X

B)

X	
	X
X	

C)

	X
	X
X	

D)

X	
X	
	X

10. Nisa, 6. Sınıf öğrencisidir ve birçok toplumsal role sahiptir. Bunların bazıları doğuştan kazandığı rollerken bazıları ise sonradan kazanılan roller şeklindedir.

Aşağıda verilen örneklerden hangisi Nisa'nın doğuştan ya da sonradan kazandığı toplumsal rollerinden biri olmaz?

- A) Gülşah'ın annesi olmak
B) Voleybol takımının kaptanı olmak
C) Nazım Bey'in yeğeni olmak
D) Bülent Bey'in kızı olmak

TEST 2

1. Mehmet Bey mahallelerindeki parkta yer alan bankların bazılarının kırık olduğunu görmüş ve bunları yazılı olarak belediyeye bildirerek tamir edilmesini sağlamıştır.

Mehmet yukarıdaki metne göre hangi hakkını kullanmıştır?

- A) Dilekçe Hakkı
- B) Eğlenme hakkı
- C) Tüketici hakkı
- D) Seçme-seçilme hakkı

3.

Yukarıdaki görsele göre aşağıda verilen alanlardan hangisinde hata yapılmıştır?

- A) Çalışma hakkı
- B) Çalışma yaşı
- C) Yaşama hakkı
- D) Seyahat hakkı

2. Gül Hanım, ihtiyacı olduğu için internette satış sitelerinin birinden beğendiği bir ütüü almıştır. Ütü zamanında teslim edilmesine rağmen ütüü kullanmak isteyen Gül hanım, ütüünün çalışmadığını görmüştür. Ütüü iade etmek için satıcı firma ile görüşmesine rağmen olumlu cevap alamamıştır. Aldığı ütüünün bozuk çıkması üzerine satıcıdan olumsuz cevap alan Gül hanımın başvuracağı yerler arasında aşağıdakilerden hangisi yoktur?

- A) Tüketici Hakları Hakem Heyeti
- B) Tüketici Hakları Derneği
- C) Reklam Kurulu
- D) Valilik

4. Bazı roller doğuştan gelir ve kişilerde değişmezken bazı roller ise zamanla kazanılır. Roller bazen de türe ya da cinsiyete özgü de olabilir.

Yukarıdaki metne göre Tufan Bey, aşağıda verilen toplumsal rollerden hangisine sahip **olamaz**?

- A) Amcalık
- B) Futbol takımı kaptanlığı
- C) Müdürlük
- D) Annelik

TEST 2

5. Toplumda cinsiyetlere göre ya da dini inançlarına göre ayrımlar yapılabilmekte ve bu şekilde bazı gruplara ya da kişilere karşı önyargılar oluşturulmaktadır.

Aşağıdakilerden hangisi yukarıdaki metne verilebilecek bir örnek değildir?

- A) Otomobil tamircisinin kadın olması
- B) Hemşirenin erkek olması
- C) Sınıf öğretmenin kadın olması
- D) Taksi şoförünün kadın olması

6. Mahallemizde sabah bir gürültü ile uyandık. Yollar adeta sel geliyor gibi su doluydu. Meğerse bizim apartmanın su vanası patlamıştı. Bu sebeple evlerimizde de sular akıyordu. Babam hemen sorunu halletmek için Aradı ve sorun kısa sürede halledildi.

Yukarıda verilen metinde hizmet aksamamasından kaynaklı sorunu çözmek amacıyla boş bırakılan alana aşağıdakilerden hangisi yazılamaz?

- A) Belediye
- B) Tüketici hakları mahkemesi
- C) Muhtarlık
- D) Kaymakamlık

7. Ayrımcılık toplumdaki belli bir grubun ya da kişinin bazı özelliklerinden dolayı ön yargı oluşturulmasıdır. Ayrımcılık, ırk ayrımcılığı, cinsiyet ayrımcılığı, yabancı düşmanlığı ya da din ayrımcılığı gibi türlere ayrılabilir.

Aşağıda verilenlerden hangisi cinsiyet ayrımcılığına örnek olarak gösterilebilir?

- A) Elinin hamuruyla erkek işine karışma
- B) Tok, açın halinden ne anlar ki
- C) Sporcu dediğin zenci olur.
- D) Benim dinimden olmayanlar cehenneme gidecek

8. Sorumluluklarımız farklı alanlarda farklılık gösterir. Okuldaki sorumluluklarımızla evdeki sorumluluklarımız farklıdır.

- I. Ödevlerimizi yapmak
- II. Yatağımızı düzeltmek
- III. Sınıfımızı temiz tutmak

Durumlarından hangileri okuldaki sorumluluklarımıza örnek olarak gösterilebilir?

- A) I ve II
- B) II ve III
- C) I ve III
- D) I - II ve III

YAZILI SORULARI

1. Grup ve kurumun tanımlarını yapınız.

5. Sosyal rollerin özelliklerine 5 örnek veriniz.

2. Rol nedir? Açıklayınız.

6. Hak ve Sorumluluk nedir? Açıklayınız.

3. Doğuştan sahip olduğumuz rollere 4 örnek veriniz.

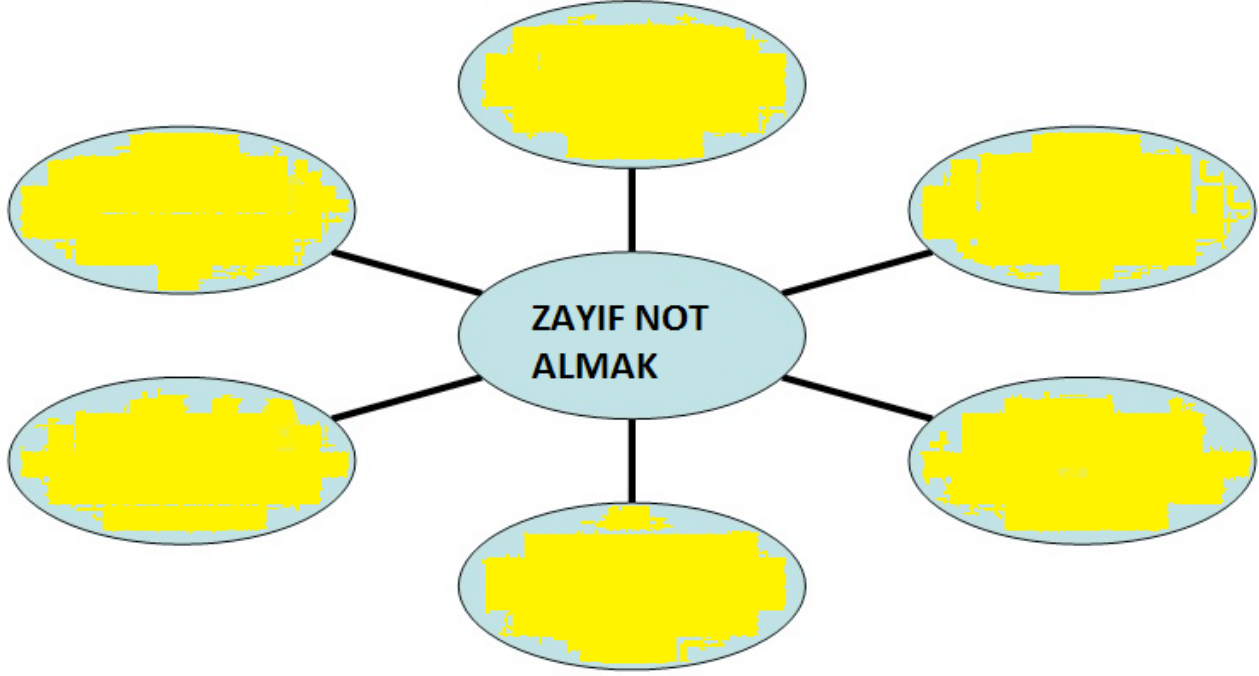
7. Ön yargı ve kalıp yargı nedir? Kısaca açıklayınız.

4. Sonradan sahip olduğumuz rollere 4 örnek veriniz.

8. Tüketici hakları ihlalleri için başvurula-
bilecek kurumlara 4 örnek veriniz.

ETKİNLİK 1

Olayların çok boyutluluğuna uygun olarak Kübra'nın Matematik dersinden zayıf not almasının sebeplerini tablodaki boşluklara yazınız

ETKİNLİK 2: Boşluk Doldurma

1	Bir olayın birden fazla sebebi olabileceği gibi, birden fazla da sonucu vardır. Buna denilmektedir.
2	Kişinin kendini karşısındaki kişinin yerine koyarak olayları düşünmesi ve sonuca varmasına denir.
3	Toplumun belirli statüdeki kişilerinin yapmaları beklenen davranışlarına denir.
4	Ortak bir amaç için birden fazla insanın bir araya gelerek oluşturduğu topluluklara denir.
5	Hastane, okul, emniyet müdürlüğü, belediye örnektir.
6	Bir kurum ya da grupta üstlendiğimiz davranışlara denir.
7	Kişinin kendi davranışları veya kendi alanına giren herhangi bir olayın sonuçlarını üstlenmesine denir.

ETKİNLİK 3

Aşağıdaki metinde geçen rolleri boşluklara yazınız.

Kerem Bey, bir devlet okulundaki müdüredir. Okula gittiği zaman rolündedir. Eve geldiği zaman kızlarının ve eşinin rolündedir. Kerem Bey, anne ve babasının yanına ziyarete gittiği zaman onların; kendinden küçük olan erkek kardeşinin rolündedir. Apartmanının işleriyle de ilgilenen Kerem Bey aynı zamanda apartmanın rolündedir. Eşiyle pazara çıktıkları zaman meyve-sebze alırken rolünde olan Kerem Bey, arabasını kullanırken trafikte ise rolünü üstlenmektedir. Haftalık yaptıkları halı saha futbol maçlarında olan Kerem Bey, halk otobüsüne bindiği zaman da rolündedir. Kayınpederinin ve kayınvalidesinin olan Kerem Bey, dayısının da rolündedir.

ETKİNLİK 4: EŞLEŞTİRME

1	Kısa sürede meydana gelen iş ya da durumlara denir	A	ÖZGÜRLÜK
2	Kişinin yaptığı davranışlarının sonuçlarını kabul etmesi durumuna denir.	B	OLAYLARIN ÇOK BOYUTLULUĞU
3	Bireyin toplum içinde vazgeçilemez şekilde sahip olduğu kazanımlarına denir.	C	GÖNÜLLÜLÜK
4	Bir topluluğu, bir toplumu oluşturan bireylerin duygu, düşünce ve çıkar birliğiyle birbirlerine karşılıklı olarak bağlanmaları ve her konuda birbirlerine destek olmalarına denir	D	SORUMLULUK
5	Herhangi bir koşulla sınırlanmama, zorlamaya, kısıtlamaya bağlı olmaksızın düşünme ve davranma durumuna denir	E	HAK
6	Bir işi ya da eylemi kişinin kendi hür iradesiyle ve kendi isteğiyle yapması durumuna denir.	F	OLAY
7	Bir olayın birden fazla sebebi olabileceği gibi birden fazla da sonucu oluşabilir, buna denir.	G	DAYANIŞMA

1	2	3	4	5	6	7

ÖĞRETMENİM DİYOR Kİ:

ÜNİTE 2: KÜLTÜR VE MİRAS

Destan ve Yazıtlarda Türkler
Türk Kültürünün İlk Dönemlerini Yansıtan Çevreler
Türklerin Anayurttan Göçleri
Kavimler Göçü (375)
Türk Kültür ve Medeniyeti
İslamiyet'in Doğuşu ve Değişim
İslam Kültür ve Medeniyeti
İslamiyet ve Türkler
Türk İslam Devletleri
Batıdan Gelen Tehlike: Haçlı Seferleri
Medeniyete Yön Veren Yollar

KÜLTÜR VE MİRAS

DESTAN VE YAZITLARDA TÜRKLER

Türk Adının Anlamı: Türk kelimesi, _____, türeyen, güçlü ve kuvvetli gibi anlamlara gelmektedir.

Türk adına ilk olarak Çin, V. yy'de Pers (İran), VII.yy'de Bizans kaynaklarında rastlanır. Anadolu'ya 12. yüzyıldan itibaren Türkiye denilmeye başlanmıştır.

Siyasi ad olarak ilk defa Göktürk Devleti'nde _____ adı kullanılmıştır.

Türkleri Ana Yurdu:

Türklerin ana (ata) yurdu Türkistan (Orta Asya) dır.

Türkistan'ın Sınırları

Doğu: Kınan Dağları, Çin

Batı: Hazar Denizi

Kuzey: Sibiryaya, _____,

Güney: Hindikuş ve Karanlık Dağları

A) Türk Kültürünün İlk Dönemlerini Yansıtan Çevreler

✓ Türk kültürü ile ilgili araştırmalar çeşitli yerleşim merkezleri ve _____ denilen merkezlerde yoğunlaşmıştır. Sözü edilen dönemlerde Türklerin tarım ve hayvancılık yaptıkları, madeni işledikleri, atı evcilleştirdikleri, arabanın kullanıldığı ve sanat duygusunun geliştiği görülmektedir. Bu gelişmeler göçler sonucunda başka bölgelere de yayılmıştır.

- ✓ Kurgan: Tümüls denilen ahşap malzeme kullanılarak yapılan Orta Asya Türkleri'ne ait mezarlara verilen isimdir. Bu mezar tipine Anadolu'da _____ denilmektedir.

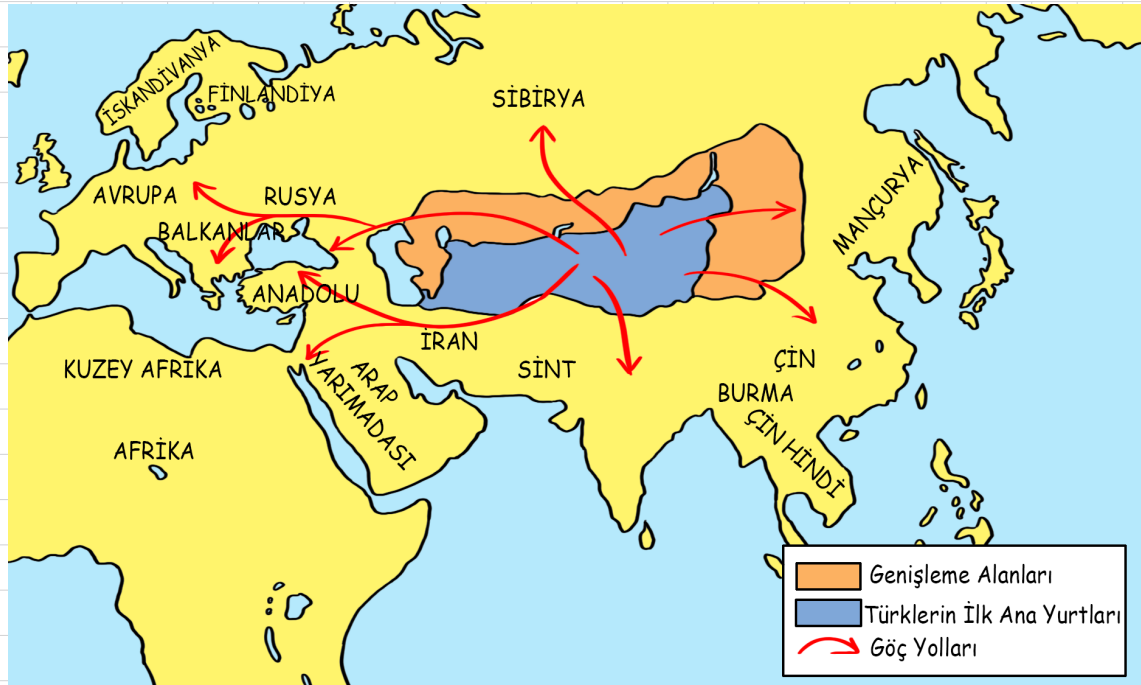
B) Türklerin Anayurttan Göçleri

Türkler Orta Asya'da yontmataş ve cilalıtaş devirlerini yaşamıştır. Bu dönemde Orta _____ kuraklaşmamıştı. Türkler burada tarım yapıyor ve yerleşik yaşam sürüyordu. M.Ö. 5000'lerde insan yaşantısını alt üst eden değişiklik görülmeye başlandı. Bu durum Türklerin Türkistan'dan (_____) dünyanın farklı bölgelerine yayılmalarına sebep olmuştur.

GÖÇLERİN NEDENLERİ	GÖÇLERİN SONUÇLARI
<ul style="list-style-type: none">• Havyan hastalıklarının başlaması• İklim koşullarının değişmesine bağlı olarak meydana gelen kuraklık, artan nüfusa toprakların yetmemesi ve geçim sıkıntısının ortaya çıkması.• Otlakların yetersiz hale gelmesi• Boyları arasında meydana gelen siyasi anlaşmazlıklardan dolayı savaşlar çıkması.• Komşu ülkelerin baskısından (Çin, Kitan, Moğol) dolayı Türklerin bağımsızlıklarını kaybetmek istememeleri.• Kendilerine yeni yurtlar bulma isteği ve yeni yerler fethetme arzusu.	<ul style="list-style-type: none">• Orta Asya'da Türk nüfusunun azalması• Orta Asya dışında Türk soylu devletlerin kurulması• Göç eden bazı Türk boylarının asimile olarak kimlikleri kaybetmesi• Türk kültürünün Orta Asya dışında da yayılması• Türk kültürünün değişime uğraması

ÖĞRETMENİM DİYOR Kİ:

Orta Asya ve Orta Asya'dan yapılan Türk göçleri

UYARI: Türk topluluklarının yarı göçebe olarak yaşamaları, atı evcilleştirmeleri, araba ve tekerleği kullanmaları ayrıca teşkilatçı bir yapıya sahip olmaları yapılan göçleri kolaylaştırmıştır.

Türkler bu göçler sonucunda Mezopotamya, _____, Çin, Hindistan, Orta Avrupa, Balkanlar ve _____'ya yerleşmişlerdir.

İSLAMİYET ÖNCESİ TÜRK DEVLETLERİ VE KURULDUKLARI BÖLGELER

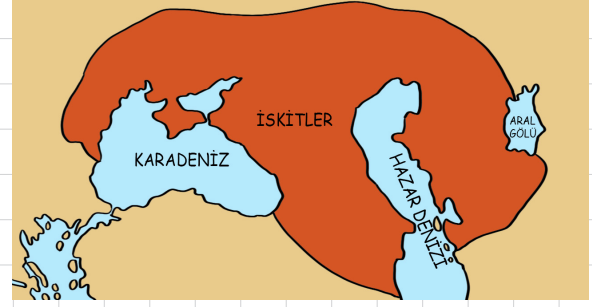
ASYA'DA KURULANLAR	AVRUPA'DA KURULANLAR
Asya Hun Devleti	İskitler
Akhunlar	Avrupa Hun Devleti
Göktürkler	Avarlar
Kutluklar (II. Göktürk)	Bulgarlar
Uygurlar	Peçenekler
Kırgızlar	Kumanlar (Kıpçaklar)
Türgişler	Oğuzlar (Uzlar)
Hazarlar	

C) İSKİTLER (SAKALAR)

✓ Bilinen İLK _____ topluluğudur.

✓ M.Ö 8. yüzyılda Orta Asya'da Tanrı Dağları ve Kazakistan çevresinde yaşamışlardır. İskitlerin bir bölümü _____, nüfus artışı ve diğer kavimlerin baskısı sonucu batıya doğru göç etmiştir. Zamanla Karadeniz'in kuzeyine yerleşmişlerdir. Orta Macaristan, Anadolu'nun doğu kısımları, Kafkaslar, İran ve Hindistan'a kadar olan toprakları fethetmişlerdir.

- ✓ Yöneticileri Türk, halkının çoğu İranlı idi. Türk olduklarının kanıtı olarak silahları, at koşun takımları ve yerleşme özellikleri gösterilir.
- ✓ Atı evcilleştirmişlerdir. Bozkırın kuyumcuları olarak bilinirler.
- ✓ Yer ve gök tanrılarına taparlardı. Ayrıca inancına sahiptiler.
- ✓ Alp Er Tunga İskitlerin ünlü hükümdarlarından biridir. (Alp Er Tunga Destanı)
- ✓ MÖ. II. Yüzyılda zayıflayarak Hunların diğer kavimleri arasına karışmıştır.
- ✓ Bugünkü Yakut Türkleri İskitlerin torunlarıdır.

D) ASYA HUN (BÜYÜK HUN) İMPARATORLUĞU

- ✓ Tarihte bilinen İLK Türk devletidir.
- ✓ Bilinen İLK hükümdarı **Teoman**'dır.
- ✓ Orhun-Selenga nehirleri çevresinde yaşamışlar ve'i devlet merkezi yapmışlardır.
- ✓ Çinliler, Türk akınlarından korunmak için Çin Seddi'ni onun döneminde tamamlamışlardır (M.Ö. 214)

Mete Han Dönemi

- ✓ En ünlü hükümdarları (**Mao Dun**)dır.
- ✓ İlk Türk devlet teşkilatını kurmuştur. Tarihte Türk milletine ilk kez vatan toprağı ve ulus bilincini öğretmiştir.
- ✓ Mete zamanında Çin'e seferler düzenlenmiş, ___ vergiye bağlanmıştır.

Mete Han, Çin'i egemenliği altına almasına rağmen Çin'e yerleşmemiş sadece vergi almıştır. Çin'e yerleşme sebebi, kalabalık Çin nüfusu içinde Türklerin milli kimliklerini kaybedeceğinden korkulmuştur.

✓ Orta Asya'da Türkler ilk kez bir bayrak altında toplanmıştır.

✓ Mete Han, "Onlu Sistem" adı verilen ilk düzenli ordu sistemi kurularak dünya ordularına örnek olunmuştur.

✓ Hilal (bozkır) taktiğini savaşlarında kullanmışlardır.

✓ Çin ile'na hakim olmak için mücadele edilmiştir.

✓ Mete Han'dan sonra Çinlilerin propagandaları Hun beylerini birbirine düşürmüştür. Bunun sonucunda İpek Yolu hakimiyeti Çinlilere geçmiştir.

MS. 48'de Hunlar **Kuzey ve Güney** olarak ikiye ayrılmıştır. **Güney Hunları:** Çin egemenliğine girmiştir. **Kuzey Hunları:** Çin egemenliğe girmemek için batıya doğru göç etmiş ve **Kavimler Göçü**'ne sebep olmuştur.

Asya Hunlarının Yıkılma Nedenleri:

- ✓ Devlet hanedanının ortak malıdır anlayışı, taht kavgaları, ikiye bölünme, zayıflama, siyasi birliği kaybetme
- ✓ Çin entrikaları
- ✓ İpek Yolu'nun hakimiyetinin kaybedilmesi

E) KAVİMLER GÖÇÜ (375)

Çin baskısından kaçan Kuzey Hunları'nın batıya göç etmesi Kavimler Göçü'ne sebep olmuştur (375). Kavimler Göçü, Hun Türklerinin Karadeniz'in kuzeyindeki barbar kavimleri sürükleyerek Avrupa'ya ulaşmasıyla tamamlanmıştır.

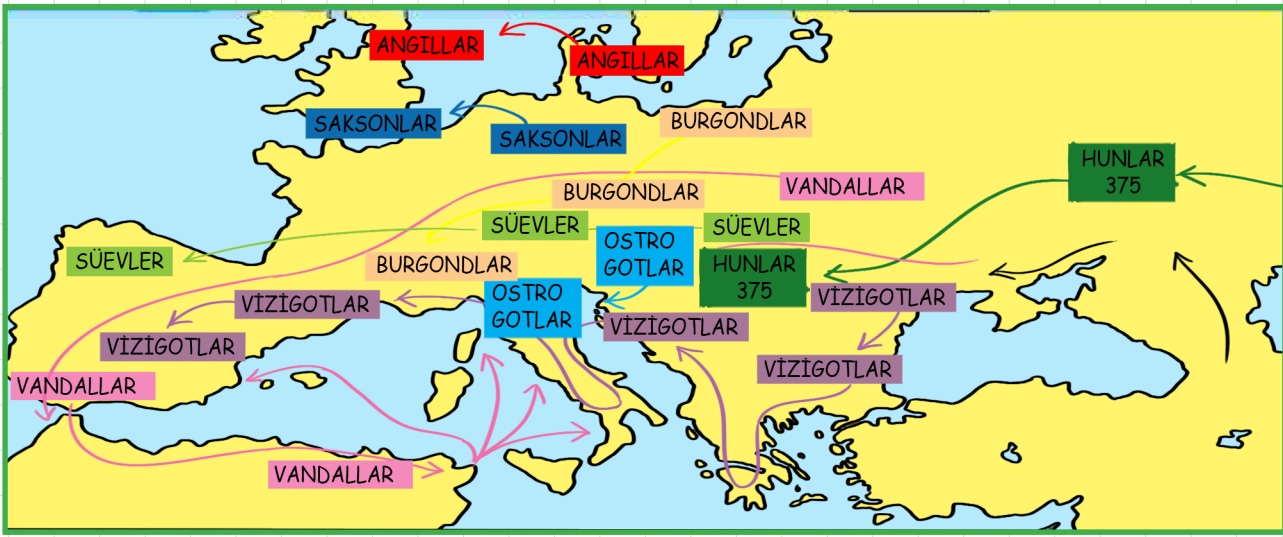
Sonuçları:

- ✓ Avrupa uzun süre (100 yıl kadar) karışıklık içinde kaldı. Bu durum feodalitenin ortaya çıkmasına neden olmuştur.
- ✓ Roma İmparatorluğu Doğu ve Batı olarak ikiye ayrıldı (395).
- ✓ Batı Roma 476 yılında yıkıldı.
- ✓ Avrupa'da yeni bir rejim ortaya çıktı: Feodalite
- ✓ İlkçağ kapandı, başladı.
- ✓ Avrupa Türkleri tanıdı. Avrupa Hun Devleti kuruldu.
- ✓ Barbar kavimler (Ostrogotlar, Vizigotlar, Vandallar, Süevler, Angllar, Saksonlar, Franklar, Germaner vb. Hıristiyanlığı kabul etmiş ve kilise güç kazanmıştır.
- ✓ Bugünkü Avrupa devletlerinin yapısı oluşmuştur.

Angıllar-Saksonlar	→	İngilizler
Franklar	→	Fransızlar
Germenler	→	-----
Vizigotlar	→	İspanyollar

Roma Devleti'nin ikiye ayrılmasının ve yıkılmasının en önemli nedeni Kavimler Göçü ve Feodalitedir.

Feodalite (Derebeylik): Yönetimde devlet işlerinde serbest hareket eden beyliklerden oluşur. Bu yönetim devletlerin parçalanmasını kolaylaştıran, güçlü bir siyasal birliğin oluşmasını önleyen bir yapıya sahiptir.

F) AVRUPA HUN DEVLETİ (375-469)

- ✓ Kavimler Göçünde Türklerin başında bulunan Balamir tarafından kurulmuştur.
- ✓ En ünlü hükümdarı Atilla'dır.
- ✓ Atilla, Bizans'a seferler yapmış ve Bizans'ı vergiye bağlamıştır.
- ✓ Bizans'a egemenlik kurduktan sonra Galya (Fransa) ve ardından İtalya seferlerini düzenleyerek Batı Roma'yı kendine bağlamak istemiştir. Ancak Papa'nın isteği üzerine yapılarak geri dönmüştür.

- ✓ Atilla'nın ölümünden sonra oğulları (İlek, İrnek, Dengizek) devlet yönetiminde başarılı olamamışlar ve Hunlar (doğuya yönelip) Karadeniz'in kuzeyine yönelmişler ve de yıkılmışlardır (469).
- ✓ Atilla, Avrupalılar tarafından olarak adlandırılmıştır.

G) GÖKTÜRK (KÖKTÜRK) DEVLETİ (552-745)

Göktürk Devleti 3 dönemde ele alınabilir.

552 - 630

630 - 680

680 - 745

I. Göktürk Devleti

Çin Egemenliği

II. Göktürk (Kutluk Dev.)

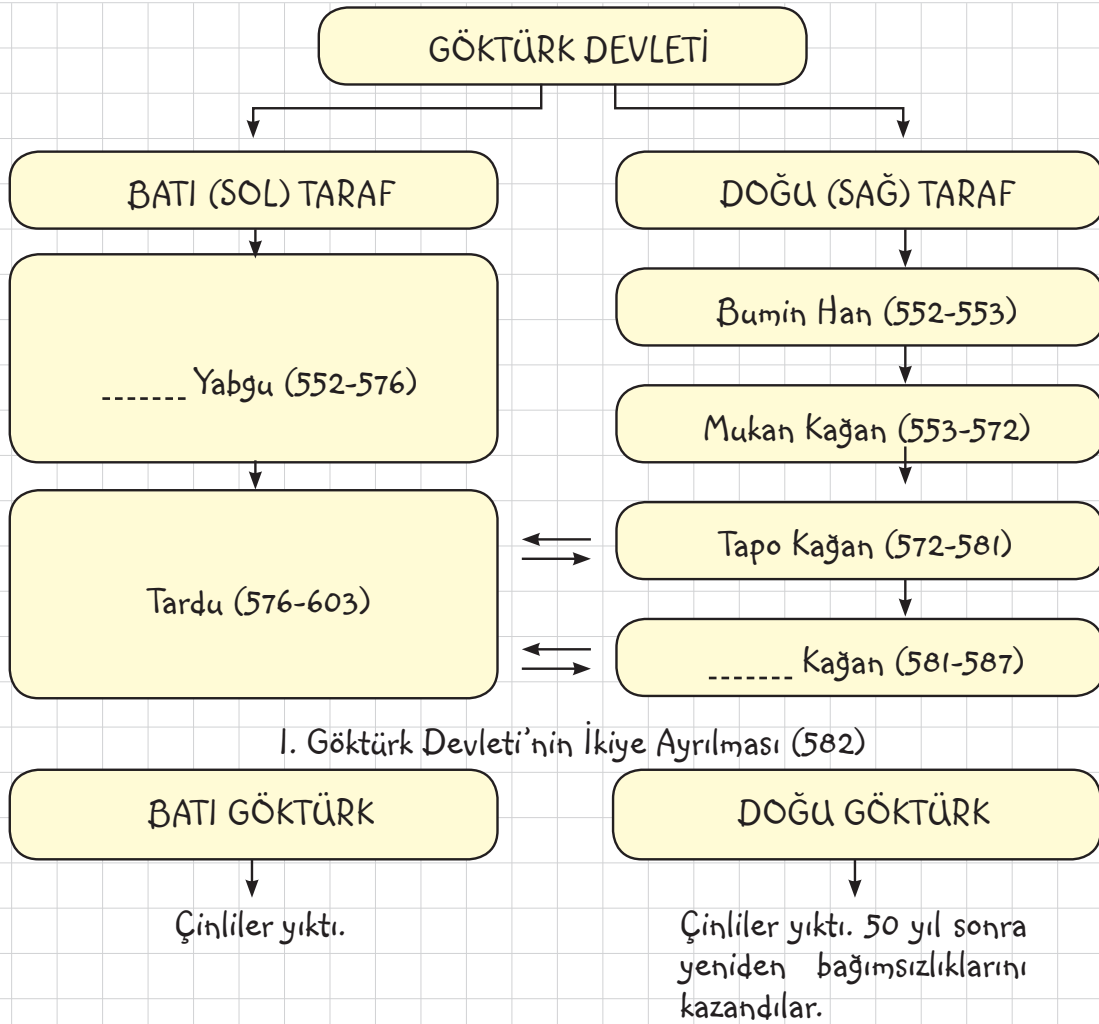
I. GÖKTÜRK DEVLETİ (552-630)

- ✓ Asya Hun Devleti'nden sonra kurulan ikinci büyük Türk devletidir.
- ✓ Avar (Juan Juan) hakimiyetine son vererek Bumin Kağan tarafından kurulmuştur.
- ✓ Başkenti Ötüken'dir.
- ✓ En parlak zamanlarını Mukan kağan döneminde yaşamıştır.
- ✓ Tarihte Türk adını kullanan İLK devletidir.
- ✓ Bumin Kağan ülkeyi, doğu ve batı olmak üzere ikiye ayırarak yönetmiştir. Batı: İstemi Yabgu; Doğu: Bumin Kağan. İpek Yolu'na egemen olma politikası izlemişlerdir. İpek Yolu'na hakim olmak için Sasanelerle ittifak yapıp Akhunlar'ı yıkmışlar; daha sonra da Sasaneler'e karşı Bizansla yapmışlardır.
- ✓ İç mücadeleler ve Çin kışkırtmaları sonucunda ikiye ayrılmıştır (582). Doğu Göktürkler 630; Batı Göktürkler 639'da Çin egemenliğine girmiştir.

ÖĞRETMENİM DİYOR Kİ:

B) II. GÖKTÜRK (KUTLUK) DEVLETİ (680-745)

- ✓ 50 yıl Çin egemenliğinde yaşayan Türkler Kutluk Kağan (İlteriş Kağan) liderliğinde ayaklanarak II. Göktürk Devleti'ni kurmuşlardır.
- ✓ Bilge Kağan ve Kül-Tekin zamanında en parlak dönemini yaşamıştır. Bu dönemde Orta Asya'nın pek çok yeri egemenlik altına alınmıştır.
- ✓ Türkleri bir bayrak altında toplayan ikinci Türk devletidir.
- ✓ Bilge Kağan'ın ölümünden sonra iç çekişmeler zayıflatmıştır. Bu durumdan faydalanan Türk boyları Basmiller, Karluklar ve Uygurlar isyan etmişler ve II. Göktürk Devleti yıkılmıştır (745).

Göktürkler'in Genel Özellikleri

- ✓ Tarihte Türk adıyla kurulan ilk devlet olup, İslam öncesinde kurulan Türk devletlerinde en geniş sınırlara ulaşan devlettir.
- ✓ Göktürkler, Batı Türkistan'ın Türkleşmesini sağlamıştır.

- ✓ Kendi adlarıyla İLK Türk alfabesini kullanan II. Göktürkler (38 harfli), Orhun Kitabeleri'ni yazarak Türk tarihinin ve edebiyatının İLK yazılı örneklerini ortaya koymuşlardır.

Orhun (Orhon-Göktürk) Kitabeleri, Tonyukuk, Kültigin ve Bilgi Kağan adına yazılmıştır. Kitabeleri, Yoluğ Tigin yazmıştır. Orhun Abideleri'ni Danimarkalı Türkolog Thomson okumuştur. Orhun Kitabeleri, Göktürkler'in kuruluşu ve yıkılışından bahsetmektedir.

H) YERLEŞİK HAYATTA TÜRKLER

UYGUR DEVLETİ (745-840)

- ✓ Karluk ve Basmil boylarının yardımıyla Göktürk Devleti'ni yıkıp kurulmuştur.
- ✓ Başkenti: Ordubalık (Karabalgasun).
- ✓ Kurucusu: Kutluk Bilge Kül Kağan
- ✓ Orta Asya'nın doğusunda egemenliklerini sağlayan Uygurlar, İslamiyet öncesinde kurulan SON büyük Türk devletidir.
- ✓ 751 yılındaki Talas Savaşı'nda Çin'in Araplara yenilmesi ile Çin'de iç karışıklıklar başlamış ve Uygurlar bu durumdan faydalanarak topraklarını genişletmiştir.

DİN: Bögü Kağan döneminde Maniheizm dinini kabul ederek din değiştiren İLK Türk olmuşlardır. Bu dinin etkisiyle şehirli olmaya, tarım ve ticaretle uğraşmaya başlamışlardır.

- ✓ Yerleşik hayata geçen ilk Türk topluluğudur.

YORUM: Din değiştirmeleri, tarımla uğraşmalarına ve yerleşik hayata geçmelerine neden olmuştur.

YORUM: İslam öncesi Türk devletleri içinde EN uygar toplumdır.

- ✓ Maniheizm ve Budizm dininin hayvani gıdaları yemeyi yasaklaması sonucunda Uygurların mücadelecisi ve savaşçı özelliklerini kaybetmesine sebep olmuştur.

ULUŞÇU ANLAYIŞ: Mani dinini kabul etmelerine rağmen mani dinine ait kavramları Türkçeleştirmişlerdir.

- ✓ 14-18 harfli Uygur Alfabeti'ni yapmışlar, kağıt ve matbaayı kullanmışlardır.

HOŞGÖRÜ ANLAYIŞI: Uygurlar hoşgörülü bir toplumdur. Ülkelerinde farklı dinlere ait mabetler yan yana olmuştur.

YIKILIŞ: 840 yılında Kırgız isyanı sonucu Kırgızlar tarafından yıkılmıştır. Yıkıldıktan sonra Kansu (Sarı) Uygurlar ve Turfan (Doğu Türkistan) Uygurları olarak iki koldan varlıklarını sürdürmüşlerdir. Turfan Uygurları Türkleşmesinde büyük etkiye sahiptir. Uygurlar günümüzde Çin'in Sincan Özerk Bölgesinde (Doğu Türkistan) varlıklarını devam ettirmektedirler.

1) TÜRK KÜLTÜR ve MEDENİYETİ

GENEL BİLGİLER

Bozkır: Ağaçsız sert iklime sahip geniş ova

Kurgan: Eski Türklerde kişilerin değerli eşyalarıyla birlikte gömüldüğü oda şeklindeki mezardır.

Balbal: Mezar taşı

Destan: Milletlerin yaşadıkları tarihî olayların efsanevî ve mitolojik unsurlarla yoğrulmuş olarak oluşturduğu millî karakter taşıyan uzun manzum eserlerdir.

Töre: Yazısız hukuk kurallarıdır.

Kün: Halk

1- Devlet Yönetimi

Devlet, bir milletin belirli bir toprak parçasında kendi bağımsızlığını elinde bulundurup teşkilatlanmasıyla ortaya çıkan kurumdur.

YORUM: Bir devletin oluşabilmesi için halk, ve siyasi örgütlenme olması gerekir.

✓ Sosyal Yapı: Aile (Oğuş) – Oba (Urug) – Boy – Budun (Kavim) – MİLLET (Aileler birleşip obayı; obalar birleşip boyu; boylar birleşip Budunu; Budunlar birleşip Milleti oluşturur.)

A-Hakan: Devletin başında han, hakan, kağan, idikut gibi unvanları bulunan yönetici bulunur. Bu görev Türk inancına göre tanrı tarafından verilmiştir. Buna inancı denir.

Kutan Özellikleri

✓ Kan yoluyla babadan oğula geçerdi.

✓ Kut sahibi hanedan üyesi erkekler hakanın ölümünden sonra hükümdar olma yetkisine sahipti.

✓ Eski Türk devlet inancına göre hakan halkın her türlü ihtiyacını karşılamak zorundadır (Sosyal devlet anlayışı).

B- Hatun (Katun): Hakanın eşi (hatun, katun) yönetimde bir ölçüde etkilidir. Hatunun kağanı temsil etme yetkisi vardı. Hakan olmadığı zaman ülkeyi yönetir, kurultaya katılır ve elçi karşılardı.

C- Kurultay (Toy): Kararlar Kurultay (Toy) denilen mecliste alınırdı. Kurultay, önemli devlet işlerinin görüşüldüğü danışma meclisidir.

✓ Devlet, hanedan üyelerinin ortak malı sayılmıştır. Bunu Fatih Sultan Mehmet kaldırmış ve saltanat, merkezi sistemi getirmiştir. Devletin hanedan üyelerinin ortak malı sayılması sürekli neden olmuştur.

✓ Devlet yönetiminde ikili sistem (Doğu-Batı, Sağ-Sol) uygulanmıştır.

2-Yaşam Tarzı

Türklerde tabiat şartlarının etkisiyle yarı göçebe hayat tarzını benimsemişlerdir. Hayvancılık ise buna bağlı olarak gelişmiştir. Yaşamlarını yaylak ve kışlak olmak üzere iki şekilde sürdürmüşlerdir.

Göçebe Yaşam Tarzının Etkili Olduğu Alanlar

Sanat: Taşınabilir malzeme şekillenmiştir. Mimari gelişmemiştir.

Hukuk: hapis cezaları kısa süreli olmuştur.

Ekonomi: Ekonomi, hayvancılık ve ticarete dayanmıştır.

Askerlik: Mera arayışı her an savaşa hazır olmasında etkili olmuştur.

TARIM	MİMARİ
Sulama Kanalı	Saray
Saban, orak vb. tarım aletleri	Sur
Tohumluk tahıl ambarları	Tapınak
	Mimari duvar resmi (Fresk)

NOT: Türklerde Uygurlardan itibaren yerleşik hayata geçilmeye başlanmıştır.

3- Ordu

- ✓ Savaş durumunda her fert askerdir, ücretli askerlik yoktur.
- ✓ Ordunun tamamı atlı askerdir.
- ✓ Orduda ilk teşkilatlanmayı Mete yapmıştır.
- ✓ Orduda Onluk Sistem vardır.
- ✓ Savaşlarda genellikle bozkır (Hilal) taktiğini kullanmışlardır.
- ✓ Göçlerin etkisiyle Türklerin ordu sistemi Çin, Roma, ve Moğollar tarafından da benimsenmiştir.

4- Din

- ✓ Türkler, Göktanrı dinine inanmışlardır.

YORUM: Türklerin bu inançları İslamiyet'i kabul etmelerini kolaylaştırmıştır.

- ✓ Sihir ve büyüculük olan Şamanizm de bir din olmamakla birlikte ayrı bir inanç olarak gelişmiştir. Tabiat varlıkları da Türkler tarafından kutsal kabul edilmiştir. Şamanist törenleri gerçekleştiren din adamlarına Şaman, Kam, Baksı denilmiştir.
- ✓ Türklerde Maniheizm, Budizm, Musevilik, Hıristiyanlık ve İslamiyet de kabul görmüştür.
- ✓ Eski Türklerde Ahiret inancı vardır. Mezarlarına Kurgan; ölü törenlerine ___ denir. Ölen kişinin hayattayken öldürdüğü kişi kadar yapılan heykellere de balbal denirdi, bunlar mezar başına dikilirdi.

Uçmak: Ölmek; tamu: olarak adlandırılmıştır.

5- Hukuk

- ✓ Türklerde örf, adet ve geleneklerden oluşan yazısız bir hukuk sistemi vardı. Buna "....." denir.
- ✓ Kuralları değişmez değildi. Dönemin şartlarına göre yeniden düzenlenebilirdi. Ancak değişmeyen iyilik, eşitlik, insanlık gibi ilkeleri vardı.
- ✓ Hükümdar başta olmak üzere herkes töreye uymak zorundadır.

YORUM: Bu durum İslamiyet'ten önceki Türklerde Kanun üstünlüğü ilkesinin benimsendiğini gösterir.

- ✓ Töreye göre devlete başkaldırma, ordudan kaçma, adam öldürme gibi suçların cezası ölümdü. Hırsızlara çaldığı malın on katı ödetilirdi. Daha hafif suçlara on güne kadar hapis cezası verilirdi.

YORUM: Hapis cezasının az olmasının nedeni yaşam tarzı (yarı göçebe) ile alakalıdır.

- ✓ Türk hukuku İLK defa Uygurlar tarafından hale getirilmiştir.

6- Dil-Yazı-Edebiyat

- ✓ Ural-Altay dil ailesinden olan Türkçe, tarih boyunca çeşitli alfabelerle yazı haline getirilmiştir.
- ✓ Türk tarihinin ilk yazılı belgeleri Orhun Abideleri'dir.,
- ✓ Göktürkler, 38 harfli Göktürk Alfabetini; Uygurlar ise 14-18 harfli Uygur alfabetini kullanmıştır.
- ✓ Yazı çok geç kullandığı için sözlü edebiyat gelişmiş ve birçok destan bırakılmıştır.

Destanlar:

İskitler: Alp Er Tunga, Şu

Hunlar: Oğuz Kağan

Göktürkler: Ergenekon, Bozkurt

Uygurlar: Türeyiş, Göç

Kırgızlar: Manas

Oğuzlar: Dede Korkut

Yazılı Edebiyat Ürünleri:

Göktürkler: Göktürk Kitabeleri (Orhun Abideleri)

Uygurlar: Yenisey

Uygurlar: Karabalasagun Yazıtları

Okuma Parçası: Göktürk Yazıtları

“Türk adının, Türk milletinin isminin geçtiği ilk Türkçe metin. İlk Türk tarihi. Taşlar üzerine yazılmış tarih. Türk devlet adamlarının millete hesap vermesi, militle hesaplaşması. Devlet ve milletin karşılıklı vazifeleri. Türk nizamının, Türk töresinin, Türk medeniyetinin, yüksek Türk kültürünün büyük vesikası. Türk askeri dehasının, Türk askerlik sanatının esasları. Türk gururunun ilâhi yüksekliği. Türk feragat ve faziletinin büyük örneği. Türk içtimai hayatının ulvi tablosu. Türk edebiyatının ilk şaheseri. Türk hitabet sanatının erişilmez şaheseri. Hükümdarâne eda ve ihtişamlı hitap tarzı. Yalın ve keskin üslûbun şaşırtıcı numunesi. Türk milliyetçiliğinin temel kitabı. Bir kavmi bir millet yapabilecek eser. Asırlar içinden millî istikameti aydınlatan ışık. Türk dilinin mübarek kaynağı. Türk yazı dilinin ilk, fakat harikulade işlek örneği. Türk yazı dilinin başlangıcını milâdın ilk asırlarına çıkartan delil. Türk ordusunun kuruluşunu en az 1250 sene öteye götüren vesika. Türklüğün en büyük iftihar vesilesi olan eser. İnsanlık âleminin sosyal muhteva bakımından en manalı mezar taşları. Dünyanın bugün belki de en büyük meselesi olan Çin hakkında 1250 sene evvelki Türk ikazı

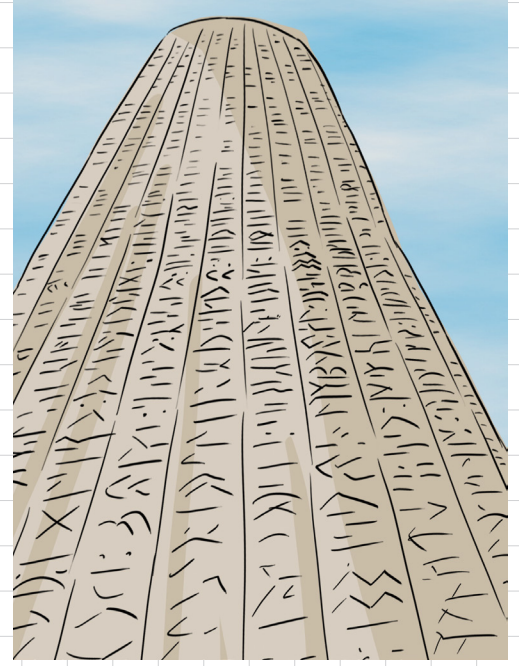
Muharrem ERGİN “Orhun Abideleri”

Orhun Kitabelerinde

- ✓ Halkın ve hükümdarın sorumlulukları belirtilmiştir.
- ✓ Sosyal devlet anlayışından bahsedilmiştir.
- ✓ Bağımsızlığın önemi vurgulanmıştır.
- ✓ Hükümdara verilmiştir.

7- Ekonomi

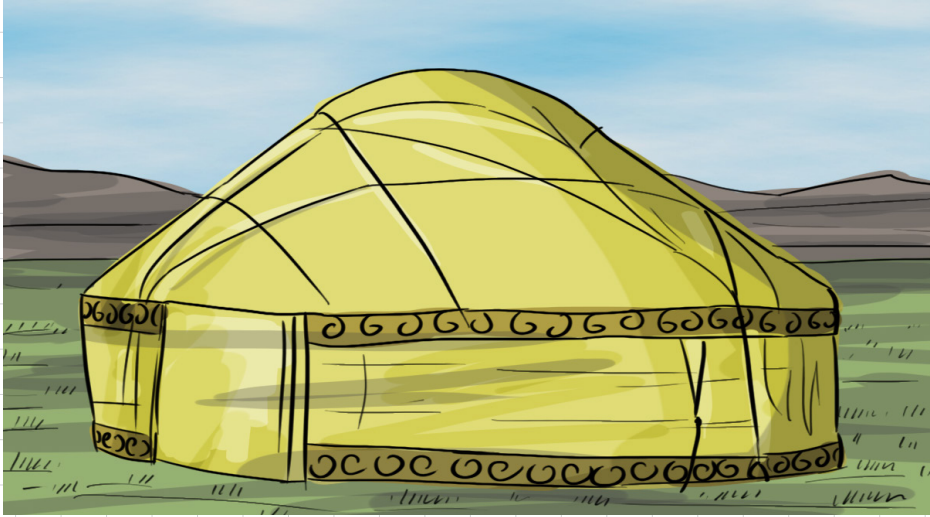
- ✓ Tarım ve hayvancılık geçim kaynağıdır.
- ✓ Türkler yakın komşularıyla yapmışlardır.
- ✓ İpek Yolu hakimiyeti için sürekli mücadele etmişlerdir. Ticaret yollarının Türklerin topraklarından geçmesi, ticaretin canlanmasına ve Türklerle Çinliler arasında sık sık mücadelelere neden olmuştur.
- ✓ Türkler arasında İLK parayı kullanmıştır.

8- Bilim-Sanat

- ✓ 12 Hayvanlı Türk Takvimi, demir madeninin işlenmesi bilimsel çalışmaların varlığını kanıtlar.
- ✓ Yarı göçebe yaşantıya bağlı olarak taşınabilir eşyalardan oluşan bir sanat anlayışı geliştiği için İslam öncesi sanat anlayışına denmiştir. Bu sanat anlayışında halı, kilim, çadır dokumacılığı, silahlar ve mutfak eşyaları yer alır.
- ✓ Uygurlar yerleşik hayata geçen İLK Türk topluluğudur. Uygurlarla birlikte evler, tapınaklar, saraylar ve şehirler kurulmaya başlanmıştır.
- ✓ Uygurlarda mimari yanında heykeltçilik ve da gelişmiştir.

ÖĞRETMENİM DİYOR Kİ:

TEST 1

1. Türklerin bilinen en eski yurdu Orta Asya'dır. Buradan belli sebeplerle ayrılarak farklı alanlara ve coğrafyalara göç etmişlerdir. Buna göre
- Nüfusun artması
 - Göçebe hayattan yerleşik hayata geçilmek istenmesi
 - Denizcilikte başarılı olma isteği
- Durumlarından hangisi ya da hangileri Türklerin Orta Asya'dan göç etme sebepleri arasında gösterilebilir?
- A) Yalnız I B) Yalnız III
C) I ve II D) II ve III

2. I. Göktürk Devleti, Kutluk Kağan tarafından Ötüken merkezli olarak kurulmuştur. en parlak dönemini Mukan Kağan zamanında yaşayan I. Göktürk Devleti, yönetimde ikili sistem denilen doğu – batı şeklinde ülkeyi ikiye ayırarak yönetilmiştir. İpek Yolu'na hakim olmak için mücadele vermişler ve Akhunlar'ın yıkılmasına neden olmuşlardır. Yukarıda verilen metinde yer alan bilgi yanlış nasıl düzeltilmelidir.
- A) I. Göktürk Devleti – Uygur Devleti yapılarak
B) Mukan Kağan – Mete Han yapılarak
C) Kutluk Kağan – Bumin Kağan yapılarak
D) İpek Yolu – Baharat Yolu yapılarak

3. Göktürkler'in genel özelliklerine bakıldığı zaman
- Tarihte bilinen ilk Türk devletidir.
 - Türk adıyla kurulan ilk Türk devletidir.
 - Alfabe kullanan ilk Türk devletidir.
- Bilgilerinden hangileri doğrudur?
- A) I ve II B) I ve III
C) II ve III D) I – II ve III

4. Aşağıda bir bulmaca verilmiştir. Bu bulmaca için aşağıda bazı sorular verilmiştir.

- Tarihte bilinen ilk Türk topluluğudur.
- Kavimler Göçü sonrasında Balamir Kağan tarafından kurulmuştur.
- En parlak dönemini Bilge Kağan ve Kültigin döneminde yaşamıştır.
- Türklerde matbaayı kullanan ilk devlettir. Töreyi de yazılı hale getirmişlerdir.

Bulmacada özelliği verilemeyen Türk devleti aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Kutluk Devleti
B) Uygur Devleti
C) İskitler
D) Asya Hun Devleti

TEST 1

5. Mete Han, hükümdar olduktan sonra önce kuzeydeki topluluklarla mücadele etmiş daha sonra üç kez de Çin seferi düzenlemiştir. Çin Seferlerinde başarılı olan Mete Han, Çin'i vergiye bağlamıştır. Ancak Türklerin Çin'e yerleşmesine izin vermemiştir. Türklerin Çin'e yerleşmemelerinde;

- I- Çin'in yerleşim alanlarının az ve topraklarının kurak olması
- II- Türklerin Çin kültüründen etkileneneceği endişesi
- III- Türklerin Milli kültüründen uzaklaşacağı düşüncesi

Durumlarından hangileri etkili olmuştur?

- A) I ve II B) II ve III
C) I ve III D) I - II ve III

6. Hoşgörü, farklı fikir, görüş ya da dine bağlı kişileri hor görmeyip onlara da saygı duyabilmektir. Hoşgörülü toplumlarda farklı topluluklar, farklı kültürler ve farklı inançlar bir arada yaşayabilmektedir. Orta Asya Türk devletlerinden Uygurlar da hoşgörülü bir topluluktur. Aşağıda Uygurlara ait verilen özelliklerden hangisi Uygurların hoşgörülü olduğuna kanıt olarak gösterilebilir?

- A) Talas Savaşı'nda Abbasilere yardım etmeleri
B) Matbaayı kullanıp, töreyi yazılı hale getirmeleri
C) Mani dinine ait kavramları Türkçeleştirmeleri
D) Ülkelerinde farklı inançlara ait mabetlerin olması

7.

- İslamiyet öncesi Türk topluluklarında önemli konuların görüşüldüğü meclistir.
- Ağaçsız sert iklime sahip geniş ovadır.
- Kişilerin değerli eşyalarıyla gömüldüğü mezardır.
- İslamiyet öncesine uygulanan yazısız hukuk kurallarıdır.

Bulmacada açıklaması verilmeyen sözcük aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Kurgan
B) Töre
C) Balbal
D) Kurultay

İSLAMİYET'İN DOĞUŞU VE DEĞİŞİM

A) İSLAMİYET'TEN ÖNCE ARAP YARIMADASININ DURUMU

a- SİYASİ DURUM

Bu bölgede çeşitli devletler kurulmuştur. Bunların en önemlileri Güney Arabistan'da Main, Seba Himyeri devletleridir. Kuzey Arabistan'da ise Nebatiler, Tedmürlüler, Gassaniler ve Lahmiler devletleri kurulmuştur.

Arap Yarımadasında kabile yaşantısı egemendi. _____ arasında kan davaları vardı. Bu durum Arabistan'da siyasi birliğin kurulmasını geciktirmiştir.

Bu durumun ortaya çıkmasında
a- Arapların kabileler halinde yaşaması

b- Göçebe kabileler arasındaki rekabet ve kan davalarının olması

c- Arabistan'da çok değişik dini inançların olması

d- Bizans ve _____ imparatorluklarının baskıları gibi nedenler etkili olmuştur.

Hicaz bölgesi Mekke, Medine ve

Taif şehirlerinden oluşur. Bu şehirlerin en önemlisi Mekke'dir. Kâbe'nin Mekke'de bulunması ve büyük putların Kâbe'de yer alması Haram Aylar (Zilkâde, Zilhicce, Muharrem, Receb) denilen aylarda savaşmayıp Kâbe'deki putları ziyaret edip kurbanlar kesmeleri şiir yarışmaları düzenlemeleri, panayırlar kurmaları kenti siyasi, dini, ticari ve kültürel açıdan ön plana çıkarmıştır.

Mekke'de en etkili kabile Kureyş Kabilesi idi. Kureyşliler büyük kervanlarla ticaret yaparlardı.

b- DİN VE İNANIŞ

Çok tanrılı inanış vardı. _____ büyük çoğunluğu puta tapıyordu. Uzza, Lat, Menat ve _____ en önemli putlardı.

Hıristiyanlık ve Musevilik az da olsa yayılmıştır. Bütün bu dinlerin dışında Hz. İbrahim inancını devam ettiren Hanif denilen bir inanç vardı. Bunlar kesinlikle putlara tapmazdı.

c- SOSYAL VE EKONOMİK HAYAT

Arapların büyük çoğunluğunu Bedevi denilen göçebeler oluşturuyordu. Bunların geçim kaynağı hayvancılıktı. Otlak bulma sebebinden dolayı bunlar sürekli yer değiştiriyordu.

Şehirde yaşayanlara ise medeni (şehirde oturan) denirdi. Bunlar tarım ve ticaretle uğraşırlardı. Ticaret genellikle Mekkeli tüccarların elindeydi.

Arap topluluklarında kölelik yaygındı. Erkek istediği kadar kadınla evlenebilirdi. Kız çocuklarına önem verilmez hatta bazen diri diri toprağa gömülürlerdi. Kadını boşanma ve miras hakkı yoktu.

YORUM: Bilgisizlik, gerçeği tanımama, İslâm, tam bir aydınlık ve bilgi devri olduğu için, Arabistan'da İslâmiyet'in yayılmasından önceki devre, daha dar anlamı ile Hz. İsa'dan sonra peygamberimizin gelmesine kadar geçen zamana "Cahiliye" devri adı verilmiştir.

Cahiliye Devrinin Genel Özellikleri

- ✓ Puta taparlardı.
- ✓ Kölecilik yaygındı.
- ✓ Kan davaları vardı.
- ✓ Erkekler istedikleri kadar kadınla evlenebilirdi.
- ✓ İçki içerlerdi.
- ✓ Kumar oynarlardı.
- ✓ Tefecilik yaparlardı.
- ✓ Faiz oranları çok yüksekti.
- ✓ Fuhuş yaparlardı.
- ✓ Kızları toprağa gömerlerdi.
- ✓ Sadece erkek çocuğa önem verir, kız çocuktan utanırlardı (toprağa gömülürdü).

B) HZ. MUHAMMED DÖNEMİ

- ✓ Hz. Muhammed Miladi 571 yılında Mekke'de doğmuştur. Doğmadan babasını, küçük yaşta da annesini kaybetmiştir. Önce dedesi Abdülmuttalip sonra da amcası Ebu Talip himaye etmiştir.
- ✓ Mekkelilerin güvenini kazandığından kendisine El-Emin (Güvenilir Muhammed) unvanı verilmiştir. Gençliğinde ticarete başlamış, 25 yaşında iken ile evlenmiştir.
- ✓ 40 yaşında iken 610 yılında peygamberlik vazifesi ile görevlendirildi ve bundan sonra İslamiyet'i yaymaya başladı. İslamiyet'i ilk kabul edenler Hz. Hatice, Hz. Ebubekir, Hz. Ali ve Hz. Zeyd'dir.
- ✓ İslamiyet'in hızlı bir şekilde yayılması üzerine çıkarları sarsılacağını düşünen Mekke'li putperestler Müslümanlar üzerinde baskı kurdular.

Mekkelilerin İslamiyet'e Karşı Çıkma Nedenleri

1. İslamiyet'in insanları eşit olarak kabul etmesi ve köleliği yasaklaması
2. Zenginlerin ekonomik çıkarlarını kaybetmekten korkması
3. Tek tanrı inancı (Mekke'de Put inancı vardır).
4. Mekke'li egemenlerin siyasi üstünlüklerini kaybetmekten korkmaları.
5. Mal ve evlat çokluğunun verdiği büyüklük duygusu
6. Kabileler arası rekabet
7. Müşriklerin İslamiyeti, bir tutmaları
8. Öldükten sonra dirilme (Ahiret) fikrine karşı olmaları

Habeşistan'a Göç (615)

Mekkelilerin eziyetlerinin giderek artması üzerine Hz. Muhammed, Müslümanlardan bazılarının Habeşistan'a göç etmesine izin verdi (615). Çünkü Habeş Kralı Hristiyan'dı ve bu din tek tanrılı bir dindir ve dini hoşgörü vardır.

Akabe Biatları

621 ve 622 yıllarında Medinelilerin Hz. Muhammed'e bağlılıklarını bildirmişler ve Hz. Muhammed'i Medine'ye davet etmişlerdir.

YORUM: Akabe biatlarının en önemli sonucu Hicret'e zemin hazırlamasıdır.

MEDİNE'YE HİCRET (GÖÇ) (622)

Mekkeli putperestlerin Müslümanlara baskılarının artması üzerine Hz. Muhammed Müslümanların Medine'ye göç etmesine izin verdi. İslam Tarihi'nde bu olaya "....." denir. Aralıklarla bütün Müslümanlar hicret etmiştir. En son Hz. Muhammed ve Hz. Ebu-bekir hicret etmiştir.

Hicretin Sonuçları:

- ✓ Medine'de İslam devleti kuruldu. Devletin başkanı Hz. Muhammed oldu.
- ✓ Medine, İslamiyet'in merkezi oldu.
- ✓ İslamiyet'in yayılışı hızlandı.
- ✓ Hicret, Hz. Ömer döneminde hazırlanan başlangıcı kabul edilmiştir.
- ✓ Mekke'den göç eden Müslümanlarla, Medineli Müslümanlar arasında Kardeşlik antlaşması yapıldı. Mekke'den göç edenlere Muhacir (Göç eden), Medineli Müslümanlara Ensar (ev sahibi) denir. Ayrıca Yahudilerle Vatandaşlık antlaşması yapıldı.

YORUM: Yahudilerle yapılan antlaşma İLK anayasa niteliğindedir.

MÜSLÜMANLARLA MEKKELİLER ARASINDA YAPILAN SAVAŞLAR

1- BEDİR SAVAŞI (624)

Sebebi: Mekkeliler, Medine'ye göç eden Müslümanların mallarına el koydu. Müslümanlar bu mallarını geri almak amacıyladen Mekke'ye dönmekte olan Mekke Kervanını takip etmeye başlayınca iki taraf arasında savaş olmuştur.

Sonuçları:

- ✓ Müslümanların ilk savaşı ve ilk galibiyetidir.
- ✓ Müslümanların kendine güveni arttı ve İslamiyet'in yayılışı hızlandı.
- ✓ Esir alınan Mekkelilerden zenginler kurtuluş parası ödeyerek (fidye); okuma yazma bilenler ise Müslümanlara okuma-yazma öğretmek şartıyla serbest bırakıldılar.

YORUM: Bu durum okuma-yazmaya verilen önemin bir göstergesidir.

- ✓ Ganimetlerin dağıtımı, esirlere muamele, fidye esasları gibi konularda İslam savaş hukukunun temelleri atıldı. (1/5'i hazineye verilecek; 4/5'i savaşa katılanlara dağıtılacaktır.)
- ✓ Şam ticaret yollarının denetimi Müslümanların denetimine geçti.
- ✓ Antlaşmaya uymayan Kaynuka Yahudileri Medine'den çıkartıldı.

2- UHUD SAVAŞI (625)

Sebepleri:

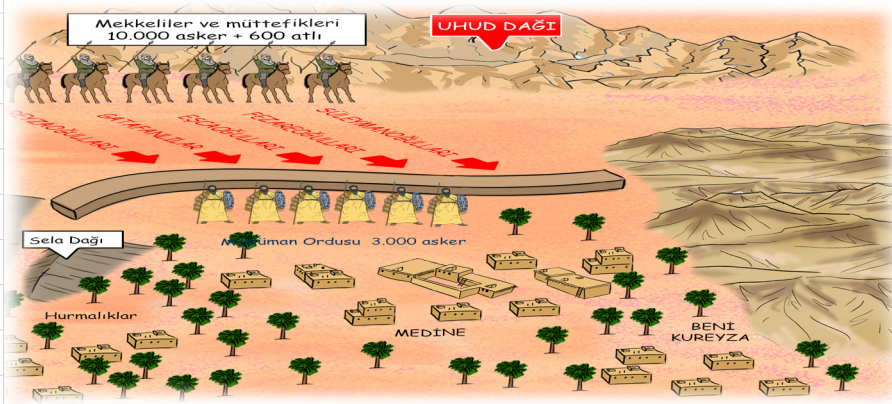
Mekkelilerin _____'nin intikamını almak istemesi; Medine'den çıkartılan Yahudilerin Mekkelileri kışkırtması ve Müslümanların Mekkelilere ait büyük bir kervanı ele geçirmesi.

Hız. Muhammed, düşmanın arkadan saldırısını önlemek için savaş öncesinde 50 okçuyu görevlendirmiş ve bunlara yerlerinden kesinlikle ayrılmamalarını istemiştir. Ancak okçular savaşı Müslümanlar kazandı diyerek yerlerini terk edince Müslümanlar iki ateş arasında kaldılar. Bunun sonucunda 70 Müslüman şehit oldu. Mekkeliler Bedir'in intikamını aldıklarını düşünerek geri döndüler.

Sonuçları:

- ✓ Medinelilerin Hız. Muhammed'e duydukları güven ve bağlılık arttı.
- ✓ Mekkelilerle işbirliği yapan Nadir Yahudileri şehirden çıkartıldı.
- ✓ Medine yakınlarındaki Arap kabilelerinde İslamiyet yayıldı.

3- HENDEK SAVAŞI (627)

- ✓ Mekkelilerin son saldırısıdır. Mekkeliler sonuç alamadan geri çekilmişlerdir.
- ✓ Bu savaş sonunda Mekkelilerle işbirliği yapan Kureyza Yahudileri Medine'den çıkartıldı.
- ✓ Müslümanların son savunma savaşısıdır.

YORUM: Bu savaş sonunda Müslümanlar taarruza; _____ savunmaya geçmiştir.

ÖNEMİ: Selman-ı Farisi'nin teklifiyle şehir etrafında hendekler kazıldı. Bu durum Müslümanlar arasında istişareye (Danışma) verilen önemin bir göstergesidir.

HUDEYBİYE BARIŞI (628)

Önemli Maddeleri:

- ✓ O yıl hac yapılmayacak ertesi yıl 3 gün süreyle Mekke boşaltılarak Müslümanların yapmasına izin verilecek.
- ✓ Arap kabilelerinden isteyenler Hz. Muhammed'in isteyenler de Mekkelilerin himayesine girebilecekti. Ancak her iki taraf da himayeleri altındaki kabilelere silah yardımı yapmayacak.
- ✓ Velisinin izni olmadan Müslüman olanlar Mekke'ye iade edilecek; Mekke'ye sığınan Müslümanlar geri verilmeyecektir.
- ✓ Antlaşma 10 yıl sürecektir.

YORUM: Başta Müslümanların aleyhine gibi görünse de sonradan Müslümanların lehine olduğu anlaşılmıştır.

Hudeybiye Antlaşmasının Önemi:

- ✓ Mekkeliler Müslümanları hukuken tanımıştır.
- ✓ Mekkeliler ile Müslümanlar arasında gerginlik azalmış ve Mekkelilerin 'i kabul etmesine ortam hazırlanmıştır.
- ✓ Mekke kervanları Medine topraklarından geçmeye başlamış ve Medine'de ticaret canlanmıştır.

YORUM: Antlaşma gereğince Medine'ye alınmayan Kureyşli Müslümanlar Mekke kervanlarına zarar vermeye başlayınca Mekkeliler Müslümanlara başvurarak bu madde'nin değiştirilmesini istemişlerdir. Böylece Mekkelilerden Müslüman olan kişiler serbestçe Medine'ye girebilmiştir.

MUTE SAVAŞI (630)

Sebe: Bizans'ın İslamiyet'i Arap yarımadasının dışında yayılmasını engellemek istemesidir.

Sonuç: Kalabalık Bizans ordusu karşısında İslam kuvvetleri başarılı olamayıp geri çekilmiştir.

Mute Savaşı'nın Önemi:

- ✓ İlk Müslüman-Bizans savaşıdır.
- ✓ Arap olmayan kavimlerle yapılan ilk savaşıdır.
- ✓ İlk seriye savaşıdır.

YORUM: Gazve: Hz. Muhammed'in katıldığı denir. Seriyeler: Hz. Muhammed'in katılmadığı savaşlara denir.

MEKKE'NİN FETHİ (630)

Sebepler:

- ✓ Mekkeliler'in Hudeybiye Barışını bozmaları
- ✓ Müslümanların vatanlarına dönmek istemeleri

Sonuçlar:

- ✓ Mekke savaşından fethedildi.
- ✓ Mekke'de müşriklerin devleti yıkılmıştır.
- ✓ İslamiyet'e duyulan güven arttı.
- ✓ İslamiyet daha hızla yayılma imkânı buldu.
- ✓ İslam devleti,da en büyük siyasi güç olmuştur.

TEBÜK SEFERİ (631)

Bizans'ın büyük bir ordu ile saldıracağı tehlikesidir. Bu haberin asılsız olduğu anlaşılınca civardaki Arap kabileleri egemenlik altına alınarak savaş yapılmadan geri dönmüştür.

Önemi: Hz. Muhammed'in son seferidir. Ayrıca Arap yarımadası dışına yapılacak seferler için ortam hazırlanmıştır.

VEDA HACCI (632)

632 yılında Hz. Muhammed Hac sırasında yaklaşık 125.000 kişiye'ni okudu. Veda haccı dönüşünde rahatsızlanan Hz. Muhammed 8 Haziran 632 tarihinde vefat etmiştir.

C) DÖRT HALİFE DÖNEMİ (Hulefa-yı Raşidin) (632-661)

Dört Halife devri, Hz. Muhammed'in vefatı ile başlayan ve Hz. Ali'nin ölümüne kadar geçen dönemdir.

YORUM: Bu dönemde halifeler seçimle iş başına geldikleri için, bu döneme **Cumhuriyet Dönemi** denir.

1- HZ. EBUBEKİR DÖNEMİ (632-634)

- ✓ Seçimle iş başına gelen ilk dir.
- ✓ Dinden dönenler, zekat vermeyenler ve yalancı peygamberlerle mücadele edilmiştir.
- ✓ Arap yarımadası dışına İLK seferler düzenlendi (Suriye, Irak).
- ✓ Devlet ilk kez maaş bağlanmıştır.
- ✓ Kur'an-ı Kerim ayetleri toplatılarak kitap haline getirilmiştir.

Kur'an-ı Kerim'in Kitap Haline Getirilme Sebepleri:

1. Hz. Muhammed'in vefat etmesi
2. Yalancı peygamberlerin ortaya çıkması
3. Hafızların savaşlarda şehit olması
4. Kur'an ayetleri arasına rivayet girmesinin önlenmek istenmesi
5. ayetlerle Hadislerin birbirine karışmasının önlenmek istenmesi
6. Kur'an'ın yazılı olduğu malzemelerin (deri, taş, ağaç gibi) korunmasındaki zorluklar.

- ✓ Bizans, Yermük Savaşı'nda yenilgiye uğratıldı (634). Bu zafer Suriye'nin fethine ortam hazırladı.

2- HZ. ÖMER DÖNEMİ (634-644)

- ✓ Fetihlerin yoğunlaştığı bir dönemdir.
- ✓ Lübnan, Mısır, Filistin ve Kudüs fethedildi. Ecnadin Savaşıyla fethedildi.
- ✓ Kadisiye (636), Celula (637) ve Nihavent (642) savaşlarıyla Irak ve İran fethedilerek Sasani Devleti'ne son verildi.

YORUM: Nihavent Savaşıyla Türklere ilk kez komşu olunmuştur.

- ✓ Mısır'ın fethi Kuzey Afrika'da İslam fetihlerini başlattı. Mısır'ın fethiyle ilk denizcilik faaliyetleri başladı.
- ✓ İslam devletinde kurumsallaşma başladı.

- ✓ Ülke yönetim birimlerine ayrıldı.
- ✓ İlk defa askeri ve mali amaçlı **Divan Teşkilatı** kuruldu.
- ✓ Eyaletlere kadılar gönderilerek **adli teşkilat** kuruldu.
- ✓ Devlet hazinesi (**Beyt'ül-Mâl**) oluşturuldu.
- ✓ Hicri takvim hazırlandı (639). Başlangıcı **Hicret** kabul edildi.
- ✓ Düzenli ordu kuruldu.
- ✓ İktisadi sistemi kuruldu.
- ✓ Hz. Ömer suikast sonucu öldürüldü.

3- HZ OSMAN DÖNEMİ (644-656)

- ✓ Horasan, Azerbaycan, Tunus ve Trablusgarp fethedildi.
- ✓ Mısır valisi Muaviye tarafından İLK İslam donanması kuruldu. Bizans'la yapılan İLK deniz savaşıyla **Kıbrıs** fethedildi.
- ✓ Kur'an-ı Kerim çoğaltılarak eyaletlere gönderildi.
- ✓ Kendi soyundan gelenleri (Beni Ümeyye) önemli görevlere getirdiği için sorunlar çıktı.
- ✓ Suikast sonucu öldürüldü. Hz. Osman suikast sonucu öldürülen ikinci halifedir.

4- HZ. ALİ DÖNEMİ (656-661)

- ✓ Hz. Osman'ın öldürülmesinden sonra kargaşa ortamının devam ettiği sırada Hz. Ali halife seçilmiştir. Şam Valisi Muaviye, Hz. Ayşe, Talha ve Zübeyr, Hz. Osman'ın katillerinin bulunmasını istediler.

YORUM: Bu dönemde yaşanan iç karışıklıklar sebebiyle fetihler durmuş ve İslamiyet'te İLK ayrılıklar ortaya çıkmıştır.

- ✓ Cemal (Deve) Olayı (656): Hz. Ayşe, Talha ve Zübeyr, Hz. Ali'nin halifeliğini tanımadı ve Hz. Ayşe'nin devesinin etrafında yaptıkları savaşı Hz. Ali kazandı.

YORUM: Cemal Olayı İslam dünyasında Müslümanlar arasındaki ilk çatışmadır.

YORUM: Başkent Mekke'den Küfe'ye taşınmıştır. Böylece İslam tarihi'nde başkent ilk kez değişti.

Sıffin Savaşı: Halife olmak isteyen Muaviye, Hz. Ali'nin halifeliğini tanımadı. Savaş, Hz. Ali tarafının üstünlüğü ile devam ederken Muaviye'nin askerleri Kur'an'ın hakem olmasını ileri sürerek Kur'an sayfalarını mızraklarının ucuna taktılar. Sonunda halifenin hakemler tarafından belirlenmesi istendi. Hz. Ali'nin hakemi: Musa el Eşari ve Muaviye'nin hakemi: Amr Bin As oldu. Hakemler iki adayında halifelikten alınmasına karar verdi. Musa el Eşari vekili olduğu Hz. Ali'yi hakemlikten aldığını açıklayınca, Amr Bin As, vekili olduğu Muaviye'yi halife seçtiğini ilan etti. **Hakem Olayı** denilen bu gelişmeler iç karışıklıkları artırdı.

Hakem Olayı sonunda İLK ayrılıklar ortaya çıktı. İslam dünyasında birbirine karşı 3 grup ortaya çıktı.

1. Hz. Ali taraftarları: Şiiler
2. Muaviye taraftarları: Emeviler
3. İki tarafı da reddedenler: Hariciler

- ✓ Hariciler olayların sebebi olarak gördükleri Hz. Ali, Muaviye ve Amr Bin As'ın öldürülmesine karar verdiler. Suikast sonucunda Hz. Ali Kûfe'de öldürüldü (661).
- ✓ Hz. Ali'nin ölümüyle Dört Halife Dönemi sona ermiştir.

D) EMEVİLER DÖNEMİ (661-750)

- ✓ Hz. Ali'nin ölümüyle İslam dünyasının liderliği Emevi ailesinden Muaviye'ye geçti.
- ✓ Devletin kurucusu Muaviye, başkenti: _____'dir.

Dönemin 5 Önemli Özelliği Vardır:

1. Fetihler hızlandı
2. Hilafet (Halifelik) saltanata dönüştü
3. Arap milliyetçiliği politikası uygulandı.
4. Fetihlerle gelen farklı kültürlerle etkileşim oldu
5. Kербela Faciası ve İslam toplumunun bölünmesi

- ✓ İstanbul İLK kez Müslümanlar tarafından kuşatıldı (2 kez ama başarılı olunamadı).
- ✓ Muaviye'nin oğlu Yezid'i veliaht ilan etmesiyle halifelik saltanata dönüşmüştür.
- ✓ Yezid'in halifeliğini kabul etmeyen Hz. Hüseyin ve yanındakiler Kûfelilerin daveti üzerine Irak'a geldiklerinde Yezid'in askerleri tarafından öldürüldüler (680). Kerbelâ Olayı olarak tarihe geçen bu olay _____ dünyasında kesin ayrılıkları ortaya çıkardı (Şiilik-Sünnilik)

YORUM: Böylece günümüzde de devam eden mezhep ayrılıkları ortaya çıkmıştır.

- ✓ Emeviler döneminde fetihler yeniden başladı ve Kuzey Afrika Fethi tamamlandı (Ukbe Bin Nafi).
- ✓ Abdülmelik döneminde İLK İslam parası basıldı ve _____ resmi dil olarak kabul edildi.
- ✓ Devlet merkezi Kûfe'den Şam'a (Dımaşk) taşındı.
- ✓ Posta teşkilatı kurulmuştur.
- ✓ Velid döneminde Tarik Bin Ziyad komutasındaki ordu Cebelitarık Boğazı'nı geçerek vizigotlar'ı (İspanyollar) Kadiks Savaşı'nda yendiler (711). Böylece İspanya'nın fethi başladı.
- ✓ Halife Hişam döneminde İslam orduları Pireneler'i aşarak Fransa'ya girdiler. Fakat Franklarla yapılan Puvatya Savaşı'nı kaybettiler ve tekrar İspanya'ya döndüler (732).

YORUM: Puvatya Savaşı ile Avrupa'da İslam ilerleyişi sona ermiştir.

- ✓ Emeviler döneminde Arap-İslam devleti en geniş sınırlarına ulaştı.
- ✓ Arap olmayan topluluklara mevali (Köle) adını verdiler. İrkçi bir politika izlediler.

YORUM: Bu ırkçı tutum Türklerin İslamiyet'e katılmasını geciktirmiştir.

- ✓ 750 yılında Kuteybe bin Müslim'in çıkardığı isyanla Emevi Devleti yıkıldı. Emevi Devleti'nin yerine **Abbasiler Devleti** kuruldu.

Emeviler'in Yıkılma Nedenleri

- ✓ Fetihlerin durması ve ganimetlerin bitmesi.
- ✓ Arap olmayan ikinci sınıf muamelesi yapılması.
- ✓ Şiiilerin aleyhte çalışması
- ✓ Devletin büyük memurluklarına Emevi soyundan olanları getirmeleri.

YORUM: Emeviler milliyetçi politika izlemesi diğer milletlerin Müslüman olmasını yavaşlatmıştır. Bu politikayla Emeviler "....." niteliğini "İslam Devleti" özelliğinin önüne geçmiştir.

Emeviler Devleti'nin fetihlerden sonraki sınırları

E) ABBASİLER DÖNEMİ (750-1258)

- ✓ Devletin kurucusu Ebu'l Abbas Abdullah, Hz. Muhammed'in amcası Abbas'ın soyundan olduğu için devlete Abbasi Devleti, denilmiştir. Başkent,'tir. En parlak dönemini Harun Reşid zamanında yaşadı.

- ✓ Yönetim saltanat şeklinde devam etmiştir.
- ✓ Halife Mutasım, Türklere büyük önem verdi. Tamamı Türklere oluşan Hassa Ordusu için Bağdat yakınlarında Samarra Şehri'ni kurdu. Amaç, Türklerin savaşçılık özelliğini kaybetmesini önlemektir.

TALAS SAVAŞI (751)

- ✓ Abbasiler, Çinlilerle Orta Asya'ya egemen olmak savaşmıştır.
- ✓ Savaşı, Türkler'in de yardım ettiği Abbasiler kazandı. Böylece Çin'in Orta Asya'ya egemen olması engellendi.
- ✓ Türkler kitleler halinde İslamiyet'e girmeye başlamıştır.
- ✓ Bizans tehlikesine karşı Türklere oluşan Avasım şehirlerini kurmuşlardır. Türkler önemli valiliklere ve ordu komutanlıklarına atandı.
- ✓ Abbasiler ümmetçilik politikası uygulayarak Arap olmayanların da yönetime katılmasını sağlamıştır.
- ✓ Divan teşkilatı ve ilk kez vezirlik makamı kuruldu.
- ✓ Roma, Yunan ve Helen dönemine ait eserler tercüme edilmiştir. Bu çalışmaların yapıldığı ofislere Beyt'ül Hikme denilmiştir.
- ✓ Abbasiler'in son dönemlerinde başkomutanların güçlenerek merkezle bağlarını koparmaları sonucunda görünüşte merkeze bağlı gerçekte bağımsız Tevaif-i Müluk denilen devletler kuruldu.
- ✓ Bunlar: Tolunoğulları, İhşitler, Fatımiler, Büveyhoğulları, İdrisoğulları, Ağlebiler, Tahiriler, Safariler, Hamdaniler ve Samanoğulları'dır.
- ✓ Merkezi otorite zayıflamış ve Abbasiler bir süre Büyük Selçuklu korumasında yaşamıştır.
- ✓ Abbasi Devleti 1258 yılında Moğol hükümdarı tarafından yıkılmıştır.

F) İSLAM KÜLTÜR ve MEDENİYETİ

İslam Devleti'nin Başkentleri

Hz. Muhammed Dönemi	Mekke
Hz. Ali Dönemi	Kûfe
Emeviler Dönemi	Şam (Dımaşk)
Abbasiler Dönemi	Bağdat
Endülüs Emevi Devleti	Kurtuba
Beni Ahmer Devleti	Gırnata
Fatımiler Devleti	Kahire

1- Devlet Yönetimi

- ✓ Müslümanlar Hicret sonrasında Medine'de İslam devleti'ni kurdular. Hz. Muhammed bu devlete başkan oldu.
- ✓ Hz. Muhammed'in vefatıyla "halifelik" makamı oluştu. Halifeler seçimle belirlenmiştir. Bu döneme Dönemi denir.
- ✓ Muaviye döneminde halifelik saltanata dönüşmüştür.
- ✓ Adli teşkilat kurularak tayin edildi.
- ✓ Emeviler döneminde Posta teşkilatı kuruldu.
- ✓ Abbasiler döneminde "vezirlik" makamı kuruldu.
- ✓ Fetihlerle Beyt'ül-Mâl (devlet hazinesi) oluştu.

2- Ordu

- ✓ İlk düzenli ordu Hz. Ömer döneminde kuruldu.
- ✓ İlk İslam donanması (deniz gücü) Muaviye tarafından Hz. Osman döneminde kuruldu.

3- İslam Hukuku

- ✓ Hukukun kaynağı Kur'an-ı Kerim ve Hz. Muhammed'in söz ve davranışlarından oluşan sünnettir.

4- Sosyal ve Ekonomik Hayat

- ✓ Emeviler döneminde halk sosyal tabakalardan oluşuyordu: Müslüman Araplar, Mevaliler (Arap olmayan Müslüman), Zımniler ve

Başlıca Gelir Kaynakları

- a- Öşür: Müslümanlardan 1/10 oranında alınan vergi.
- b- Haraç: gayrimüslimlerden alınan ürün vergisi.
- c- Cizye: Sağlıklı gayrimüslim erkeklerden askere gitmedikleri için alınan baş (kelle) vergisi.
- d- Gümrük: Dış ticaretle uğraşanların ödedikleri vergidir.
- e- Zekat ve Sadaka: Zengin Müslümanlardan alınıp ihtiyaç sahiplerine dağıtılabırdı.
- f- Maden, orman ve tuzlalardan alınan vergiler; bağlı devletlerin ödediği vergi ve hediyeler.

İkta Sistemi: Devlete yararlılığı dokunan ve hizmet edenlere hizmetleri karşılığı verilen toprağa İKTA denir.

5- Yazı, Dil ve Edebiyat

- ✓ İslamiyet'le birlikte Arapça önem kazandı. Halifesi Abdülmelik Arapça'yı resmi dil ilan etti.

6- Bilim ve Sanat

A) İslami Bilimler

Tefsir: Kur'an ayetlerinin yorumlanması,

Fıkıh: İslam devlet hukuku,

Siyer: Hz. Muhammed'in hayatı,

Kelam: İslam felsefesi, imanın esasları ve delilleri,

Hadis: Hz. Muhammed'in söz ve davranışları,

Kıraat: Kur'an'ın doğru olarak okunması.

B) Akli Bilimler

- ✓ Abbasiler döneminde Süryanice'den Tercüme yapıldı.
- ✓ Önemli bilim adamları yetişti: Tarih: İbn-i Haldun; coğrafya: İbn-i Batuta; astronomi, matematik: İbn-i Harezmi; fizik: _____, Biruni.
- ✓ Eğitim alanında İslam dünyasında Beyt'ül Hikme ilk yükseköğretim kurumudur.
- ✓ İlk büyük medrese Bağdat'ta Nizamü'l Mülk tarafından kurulan Nizamiye Medresesi'dir.
- ✓ Endülüslü Emevilerinde Kurtuba Medresesi Hıristiyan öğrencilerin de eğitim gördüğü bir yerdi.

7- Sanat

- ✓ İslam sanatı, fetihlerle birlikte Bizans, İran ve _____ sanatının etkisiyle gelişti.
- ✓ İslam mimarisi Emeviler zamanında Hıristiyan mimarisiyle yarışabilecek seviyeye ulaşmıştır.
- ✓ Abbasiler döneminde İran ve Türk görülmektedir.
- ✓ Resim ve heykelin yasaklanması oymacılık, hat, minyatür ve sedef işlemeciliği gibi sanat dallarının gelişmesinde etkili olmuştur.

ÖĞRETMENİM DİYOR Kİ:

TEST 2

1. İslamiyet öncesinde Araplarda kabileler halinde bir yaşam tarzı vardı. İnanc olarak da putperestlik mevcuttu. Her kabilenin kendine ait putu vardı. İslamiyet'in yayılmaya başlaması ile birlikte putperest Araplar İslamiyet'i kabul etmemiştir. İslamiyet'i kabul etmemelerinde

- I- İslamiyet'in insanları eşit kabul etmesi
- II- Kabileler arası rekabet yaşanması
- III- Putperest yöneticilerin yöneticilik haklarını kaybedecekleri korkusu

Durumlarından hangileri etkili olmuştur?

- A) I ve II
- B) II ve III
- C) I ve III
- D) I - II ve III

3. Mekkelilerle Müslümanlar arasında 628 yılında yapılan Hudeybiye Barış Antlaşması'nda "Müslümanların o yıl hac görevini yerine getirmeyip Medine'ye dönmesi; ertesi yıl 3 gün süre ile putperestlerin Mekke'yi terk ederek Müslümanların hac görevini yapmasına izin verilemesi" kararı alınmıştır. Mekkelilerin 3 gün süreyle Mekke şehrini Müslümanlara bırakmalarında;

I- Hz. Muhammed'in sözüne güvenmeleri

II- Müslümanlardan korkmaları

III- Çok hoşgörülü bir toplum olmaları

Durumlarından hangisi ya da hangileri etkili olmuştur?

- A) Yalnız I
- B) Yalnız III
- C) I ve II
- D) II ve III

2. Hz. Muhammed, İslamiyet'i yaymaya başladıktan sonra 621 ve 622 yıllarında Akabe bölgesinde Medinelilerle görüşmeler yapmıştır. Tarihe Akabe Biati diye geçen olay bu şekilde yaşanmıştır. Hz. Muhammed'le Medineliler arasındaki bu görüşmenin en önemli sonucu olarak aşağıdakilerden hangisine zemin hazırladığı söylenebilir?

- A) Habeşistan'a göçün yaşanmasına
- B) Bedir Savaşı'nın yaşanmasına
- C) Hicret (göç) olayının yaşanmasına
- D) Hudeybiye Barış Antlaşması'nın yapılmasına

4.

Devlet memurlarına maaş bağlandı

Bizans Devleti ile Yermük Savaşı yapıldı

Kur'an-ı Kerim kitap haline getirildi.

Arap yarımadası dışına ilk kez seferler düzenlendi

Yukarıda bazı önemli özellikleri verilen halife aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Hz. Osman
- B) Hz. Ömer
- C) Hz. Ebubekir
- D) Hz. Ali

TEST 2

5. İslam tarihinde başkentler devletlerin ya da yöneticilerin daha güçlü olduğu bölgelere göre değişmiştir.

Devlet / Yönetici		Başkent	
1	Abbasiler	A	Kufe
2	Emeviler	B	Şam
3	Hz. Ali Dönemi	C	Bağdat

Yukarıdaki tabloda verilen devlet / yönetici - başkent eşleştirmesinin doğru şekli aşağıdakilerden hangisidir?

- A) 1C - 2B - 3A
B) 1A - 2C - 3B
C) 1B - 2A - 3C
D) 1C - 2A - 3B

6. Bedir Savaşı, Müslümanlarla Mekkeli putperestler arasında yapılan ilk savaştır. Bu savaşı Müslümanlar kazanmıştır. Bu savaş sonunda elde edilen ganimetlerin paylaşımı şu şekilde yapılmıştır. Toplam ganimetin $\frac{1}{5}$ 'i hazineye (devlete) verilecek; $\frac{4}{5}$ 'i ise savaşa katılanlara dağıtılacaktır. Buna göre;

- I- Savaşa katılımları artırmak
II- Ganimetleri tüm Müslümanlar arasında eşit paylaşım yapmak
III- Savaş hukukunun oluşmasını sağlamak

Durumlarından hangilerinin amaçlandığı söylenebilir?

- A) I ve II
B) I ve III
C) II ve III
D) I - II ve III

7. İslam orduları, Hz. Ebubekir döneminde Arap yarımadasının dışında fetihler yapmıştır. Hz. Ömer döneminde Afrika kıtasında fetihler yapmaya başlamıştır. Emeviler döneminde ise Avrupa Kıtası'nda fetihler yapmıştır. İslam ordularının Afrika fetihlerini başlatması aşağıda verilen hangi bölgenin fethi ile başlamış olabilir?

- A) Kıbrıs
B) Kudüs
C) İran
D) Mısır

8. Emeviler ve Abbasiler dönemi birlikte düşünüldüğü zaman

- I- Arap milliyetçiliği uygulandı
II- Halifelik babadan oğula geçti
III- Farklı kültürlerle etkileşim yaşandı
Durumlarından hangilerinin ortak olduğu söylenebilir?

- A) I ve II
B) II ve III
C) I ve III
D) I - II ve III

İSLAMİYET VE TÜRKLER

- ✓ Hz Ömer Dönemi'nde Sasani Devleti'nin yıkılmasıyla (Nihavent Savaşı 642) Müslümanlar, Türklerle komşu olmuş ve Türk-Arap ilişkileri başlamıştır.
- ✓ Hz. Osman döneminde ilk Türk - savaşları yaşanmıştır.
- ✓ Emeviler Dönemi'nde daha önce bölgesel nitelikte olan Türk-Arap savaşları kitlesel nitelik kazanmıştır. Türkler bu dönemde Emevilerin ırkçı tutumundan dolayı İslamiyeti kabul etmemiştir.
- ✓ Abbasiler Dönemi'nde Türk boyları kitleler halinde İslamiyet'e geçmeye başlamıştır.

TALAS SAVAŞI (751)

Savaşın temel nedeni Çin'in ve Abbasilerin Orta Asya'ya egemen olmak istemleridir. Göktürk Devleti'nin yıkılmasıyla batıya doğru sınırlarını genişleten Çin ile kuzeydoğu yönünde ilerleyen Abbasiler arasındaki savaşta 'nin yardım etmesi sonucu savaşta Abbasiler kazanmıştır.

Sonuçları:

1. Orta Asya Çin tehdidinden kurtulmuş, Çin'in Asya egemenliği düşüncesi uzun bir süre için sona ermiştir.
2. İslamiyet Orta Asya'da yayılmaya başlamıştır.
3. İslamiyet Türkler arasında yayılmaya başlamış ve Türk-İslam Devletleri kurulmaya başlamıştır.
4. Kâğıt ve Çin dışında da yaygın hale gelmiştir.

YORUM: Talas Savaşı'nda Abbasileri destekleyen, bu savaştan sonra İslamiyet'i benimseyen İLK Türk boyu olmuştur.

Türklerin İslamiyet'i Kabul Etmesini Kolaylaştıran Sebepleri

1. Abbasilerin Türklere karşı izlediği hoşgörü politikası.
2. "Tek Tanrı" inancının yaygın olarak benimsenmesi
3. Türklerdeki inancıyla, İslamiyet'in birbirine benzemesi (tek tanrı-Alah inancı).
 - Ahiret inancının ve kurban kesme inancının Türklerde de olması.
 - İslamiyet'te cihat ve gaza anlayışı ile Türklerdeki dünya egemenliği (fetih politikası) anlayışının benzer olması.
 - Türklerdeki iyilik, güzellik ve güzel ahlakın İslamiyet'te de olması.
4. İslamiyet'in eski Türklerin sosyal ve kültürel yaşamına uygun olması.

Türkler'in İslam Dünyasına katkıları

1. İslam dünyasının koruyuculuğunu üstlenmişlerdir.
2. İslamiyet'in geniş alanlara yayılmasını sağlamışlardır.
3. Halifeliği koruyarak varlığını sürdürmesini sağlamıştır.
4. Dağınık Müslümanları bir bayrak altında toplamıştır.
5. İslam kültür ve medeniyetinin yayılmasına katkıda bulunmuştur.

A) TÜRK İSLAM DEVLETLERİ

1- KARAHANLILAR (840-1212)

- ✓ Karluk, Yağma, Çiğil ve Basmil boylarının bir araya gelmesiyle oluşmuştur.
- ✓ Bilge Kül Kadir Han bu boyları tek çatı altında toplayarak devlet kurmuştur.
- ✓ Başkenti Balasagun'dur.
- ✓ Tarihteki en önemli özellikleri da İslamiyet'i resmi din olarak kabul eden İLK Türk devletidir. Satuk Buğra Han'ın 934 yılında yönetime geçmesiyle İslamiyet halk arasında hızla yayılmaya başlamıştır.
- ✓ En parlak dönemlerini zamanında yaşamışlardır.
- ✓ Onun ölümünden sonra kardeş kavgaları yüzünden devlet ikiye ayrılmıştır. (Doğu ve Batı Karahanlı Devleti)

KARAHANLILAR'IN İSLAMİYETİ KABULÜ İLE DEĞİŞMEYEN GELENEKLERİ	KARAHANLILAR'IN İSLAMİYETİ KABULÜ İLE DEĞİŞEN ÖZELLİKLERİ
Kut inancı	Kadılık makamı (Hukuk sistemi)
Devlet hanedanın ortak malıdır anlayışı	Gaza ve anlayışı
Devletin ikili sistemle yönetilmesi (doğu - batı)	Medrese ve kervansaray yapımları
Saray, merkez, taşra teşkilatı (yönetim)	
Askerlik sistemi	

- ✓ Doğu Karahanlı Devleti: Önce Selçuklu Devletine bağlanmış ve sonra Karahitaylara bağlanmış ve 1211'de yıkılmıştır.
- ✓ Batı Karahanlı Devleti: Selçukluların, Karahitayların egemenliğine girmiş ve Harzemşahlar tarafından yıkılmıştır (1212).

Karahanlı Devleti'nin Önemli Özellikleri

1. Orta Asya'da kurulan ilk Müslüman Türk devletidir.
2. Türkçeyi olarak kabul etmiş ve kullanmışlardır.

YORUM: Bu durum Karahanlılar'ın milliyetçi bir yapıya sahip olduklarını gösterir.

3. Karahanlılar Türk İslam kültür ve medeniyetinin temellerini atarak İLK Türk İslam eserlerini ortaya koymuşlardır. Bu eserlerin önemlileri:

Kutadgu Bilig: Yusuf Has Hacib	Divan-ı Lügati't Türk: Kaşgarlı Mahmut
Divan-ı Hikmet: Hoca Ahmet Yesevi.	Atabetü'l Hakayık: Edip Ahmet Yükneki

4. Medreseler açmışlardır.
5. Ticareti geliştirmek için kervansaraylar (Ribat) yapmışlardır.
6. Uygur kültürünün etkisinde kalmışlar ve yazıda ----- Alfabeti'ni kullanmışlardır.

2- GAZNELİLER (963-1187)

- ✓ Samanoğulları'nın Türk komutanlarından Alp Tekin (Tigin) tarafından Gazne şehrinde kurulmuştur.
- ✓ Yöneticileri Müslüman Türk, halkı Hindu, Afgan, İranlı ve bir kısmı da Türk'tür.

Gazneli Mahmut Dönemi

En güçlü zamanlarını Sebük Tekin'in oğlu Gazneli Mahmut zamanında yaşamıştır.

Gazneli Mahmut, Şii Büveyhoğulları'yla savaşmış ve onları yenilgiye uğratmıştır. Bunun üzerine Abbasi Halifesi Mahmut'a "-----" unvanını vermiştir. Böylece "Sultan" unvanını kullanan ilk Müslüman Türk hükümdarı olmuştur.

- ✓ Sultan Mahmut Hindistan'a on yedi (17) sefer düzenlemiştir. Bu seferler sonucunda İslamiyet'in Hindistan'da yayılmasını sağlamakla birlikte Hindistan'daki Kast Sistemi'nin de yıkılmasına sebep olmuştur.
- ✓ Gazneli Devleti, İslam dünyasını iç ve dış tehditlere karşı korumuştur.
- ✓ Sultan Mahmut, 999 yılında Samanoğulları topraklarını Karahanlılar'la paylaşmıştır. Karahanlılarla girdiği mücadelede üstünlüğünü kabul ettirmiştir.
- ✓ Sultan Mesut Dönemi
- ✓ Gazneli Mahmut'un vefatından sonra yerine Sultan Mesut geçmiştir. Ancak Gazneliler eski güçlerini devam ettirememişlerdir.
- ✓ Sultan Mesut döneminde Selçuklularla Nesa (1035), Serahs (1038) ve Dandanakan (1040) savaşları yapılmıştır.

- ✓ Gazneliler, Dandanakan Savaşı sonunda yenilmiş ve yıkılma sürecine girmiştir.
- ✓ Afganistan'ın yerlileri olan Gurlar tarafından 1187 yılında yıkılmıştır.

YORUM: Gaznelilerin egemen oldukları bölgelerdeki halkın çoğunluğunu Türk olmayan unsurların oluşturması ve çeşitli ırklardan meydana gelmesi yıkılmalarını kolaylaştırmıştır.

Gaznelilerin Genel Özellikleri

- ✓ İslamiyet'in Afganistan, Pakistan ve Hindistan'da yayılmasını ve gelişmesini sağlamıştır.
- ✓ Farklı milletleri egemenlikleri altına alarak büyük bir imparatorluk kurmuştur.
- ✓ Eğitim dili olarak Arapça, edebiyatta Farsça, sarayda ve orduda Türkçe kullanılmıştır. Bu durum'nin gelişmesini yavaşlatmıştır.
- ✓ Kendilerinden sonra kurulan Türk-İslam devletlerine teşkilat alanında örnek olmuşlardır.

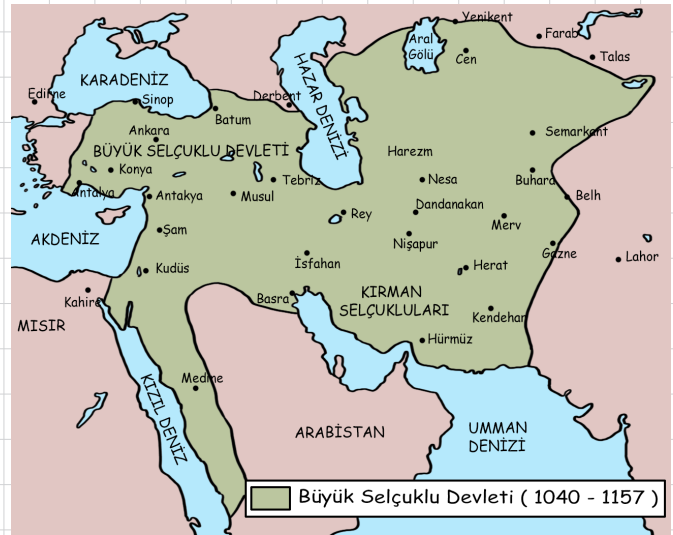
BÜYÜK SELÇUKLU DEVLETİ (1038 (1040) - 1157)

Kurucusu: Tuğrul ve Çağrı Beyler

Başkent: Rey (Bugünkü Tahran)

Devletin Kuruluş Olayı: Dandanakan Savaşı (1040)

- ✓ Oğuzların Kınık boyundan gelen Türkler tarafından kurulmuştur. Oğuzlar 9. yüzyıldan itibaren Sirderya boyları ve Aral Gölü çevresinde Oğuz Yabgu Devleti ile siyasi varlıklarını sürdürmüşlerdir. Kınık boyundan olan Dukak Bey ve oğlu Selçuk Bey bu devlette subaşılık (ordu komutanlığı) görevinde bulunmuşlardır.
- ✓ Selçuk Bey, Oğuz Yabgu Devleti'yle düştüğü anlaşmazlık sonucu 963 yılında boyu ile Cend şehrine gelerek İslamiyet'i benimsedi.

YORUM: Bu dönemden itibaren İslamiyet'i benimseyen Oğuzlar'a Türkmen denilmiştir.

- ✓ Devlet, adını tam bir devlet örgütü kurmadan ölen Selçuk Bey'den almıştır. Selçuk Bey'in ölümünden sonra devletin başına Arslan Yabgu geçti. Arslan Yabgu 1025 yılında Gaznelilere esir düşünce yerine Tuğrul ve Çağrı Bey geçmiştir.
- ✓ Devletin gerçek kurucusu ise Tuğrul ve Çağrı Beylerdir. Savaşı'ndan sonra devletin kuruluşu tamamlanmıştır.

Tuğrul ve Çağrı Beyler Dönemi

NOT: Tuğrul ve Çağrı Bey Arslan Yabgu'nun kardeşi Mikail'in çocuklarıdır.

- ✓ Selçuklular bu dönemde bir taraftan Anadolu'ya seferler düzenlerken diğer taraftan da Gaznelilerle savaşmışlardır.
- ✓ Aslan Yabgu'nun yerine geçen Tuğrul ve Çağrı Beyler Horasan'a gelerek (1038) buraya yerleşmek istediler. Ancak bunu Gazneli Devleti'nin hükümdarı Gazneli Mahmut kabul etmedi. Bunu üzerine çıkan savaşı kazandı ve Selçuklular Horasan'a egemen oldu. Horasan'a egemen olan Tuğrul Bey Nişabur'da kendi adına hutbe okutarak bağımsızlığını ilan etmiştir.

Dandanakan Savaşı (1040) (Gazneliler - Selçuklu Türkleri)

Sebebi: Selçuklular'ı Horasan'dan atmak isteyen Sultan Mesut büyük bir ordu ile sefere çıktı. Dandanakan Kalesi önünde yapılan savaşı Selçuklular kazandı.

Dandanakan Savaşı'ndan sonra;

- ✓ Büyük Selçuklu Devleti resmen kurulmuştur.
- ✓ Horasan'da Selçuklu egemenliği kesinleşmiştir.
- ✓ Gazneliler Devleti, yıkılma sürecine girmiştir.

Pasinler Savaşı (1048)

Büyük Selçuklularla Bizans İmparatorluğu arasında olmuştur.

Nedenleri:

- a) Selçuklular'ınya yönelik akınlarının artması
- b) Bizans'ın Anadolu'daki otoritesini sağlama düşüncesi.

Sonuçları:

- ✓ Savaşı Büyük Selçuklu Devleti kazandı.
- ✓ Anadolu'ya yapılan Türk akınları hızlanmıştır.
- ✓ Türklerin Anadolu'ya yerleşmeye yönelik düşünceleri pekişmiştir.
- ✓ Yapılan barış ile İstanbul'daki caminin onarılması ve Tuğrul Bey adına hutbe okutulması kabul edilmiştir.
- ✓ Selçukluların büyük bir devlet olabileceklerine inançları artmıştır.

YORUM: Türklerin Anadolu içinla yaptıkları İLK savaştır.

YORUM: 1048 yılından önce Anadolu'ya akınlar yapılmıştır. Ancak bunlar savaş niteliği taşımayıp Anadolu'yu tanımaya yöneliktir.

Bağdat Seferi (1055): Selçuklular Dandanakan Savaşı'ndan sonra Abbasiler'i Şii Büveyhoğulları baskısından kurtararak, İslam dünyasının lideri konumuna yükselmişlerdir (1055). Abbasi halifesi, Selçuklu siyasi egemenliğini kabul etmiş, devlet ve ordu başkanlığı görevlerini Tuğrul Bey'e vermiş. Tuğrul Bey, Doğu'nun ve Batı'nın sultanı unvanını almıştır.

YORUM: Bağdat Seferi sonunda Tuğrul Bey Dünya işleriyle; Abbasi halifesi ise dini işlerle ilgilenmeye başlamıştır.

Sultan Alp Arslan Dönemi (1063-1072)

- ✓ Sultan Alparslan, Çağrı Bey'in oğludur.
- ✓ Tuğrul Bey'den sonra hükümdar olan Alp Arslan iç isyanları bastırdıktan sonra fetih hareketlerine başladı. Bu fetihler sonunda Azerbaycan, Kuzey Irak ve Suriye Türk yurdu haline gelmiştir.
- ✓ Nizamiye Medreseleri bu dönemde ünlü vezir Nizamülmülk tarafından kurulmuştur.

Malazgirt Savaşı (26 Ağustos 1071)

- ✓ Selçukluların Anadolu'yu fethetmek istemelerine Bizans'ın karşı koymasına üzerine yapılan savaşı Büyük Selçuklu Devleti kazanmıştır.

Sonuçları:

1. Türkler Anadolu'ya yerleşmeye başlamıştır.
2. Anadolu'nun Türkleşme ve ----- süreci başlamıştır.
3. Türkiye Tarihi başlamıştır.
4. Türk-İslam dünyası üzerinde Bizans baskısı sona ermiştir.
5. Türklerin batıya ilerlemesini durdurmaya Bizans papa'dan yardım istemiş, bu da Haçlı Seferleri'nin nedenlerinden biri olmuştur.
6. Türklerin İslam Dünyası'ndaki önemi artmış ve Anadolu'da ilk Türk ----- kurulmuştur.

Sultan Alparslan

YORUM 1: Malazgirt Meydan Savaşı sonunda Anadolu kapıları Türklere açılmıştır.

YORUM 2: Malazgirt Meydan Savaşı'ndan sonra Anadolu'nun fethini kolaylaştırmak için fethedilen bölgelerde beylikler kurulmasına izin verilmiştir. İlk kurulan beylikler: Mengüçekler, Danişmentliler, Artuklular, Saltuklular ve İzmir Çaka Beylikleridir.

Sultan Melikşah Dönemi (1072-1092)

- ✓ Alp Arslan'ın ölümü üzerine yerine oğlu Melikşah geçmiştir.
- ✓ Büyük Selçuklu Devleti, en geniş sınırlarına Sultan Melikşah döneminde ulaşmıştır.

SULTAN MELİKŞAH DÖNEMİNDE BÜYÜK SELÇUKLU SINIRLARI

Doğu: Seyhun Irmağı

Batı: Akdeniz ve Marmara denizleri

Kuzey: Kafkas Dağları

Güney: Mısır ve Basra Körfezi'ne kadar ulaşmıştır

- ✓ Karahanlılar ve Gazneliler Büyük Selçuklu egemenliğini tanımıştır.
- ✓ Sultan Alp Arslan ve Melikşah dönemlerinin veziri Nizam'ül Mülk'ün de önemli hizmetleri olmuştur. Vezir _____ tarafından açılan Nizamiye Medreseleri çağın üniversiteleri haline gelmiştir.
- ✓ Nizam'ül Mülk, ayrıca ikta sistemi'nden asker yetiştirilmesini sağlamış ve devletin kurumsallaşmasında etkili olmuştur.
- ✓ Bu dönemde çıkan Türkmen İsyanları ve Batıni hareketleri ülkede karışıklıklara yol açmış ve Nizam'ül Mülk de bu olaylar sırasında öldürülmüştür.

Batıni Hareketleri:

Fatımilerin Selçukluları zayıflatmak ve kendi propagandalarını yaptırmak için yetiştirdikleri kişiler Kur'an ayetlerini kendilerine göre yorumlayarak Batınilik Mezhebini kurdu- lar. Bunların en ünlüsü _____'tir. Batıniler düzenledikleri bir suikast sonucunda Nizam'ül Mülk'ü öldürmüşlerdir. Nizam'ül Mülk'ün ölümü üzerine Selçuklular'da iç müca- deleler başlamış ve devlet zayıflamaya başlamıştır.

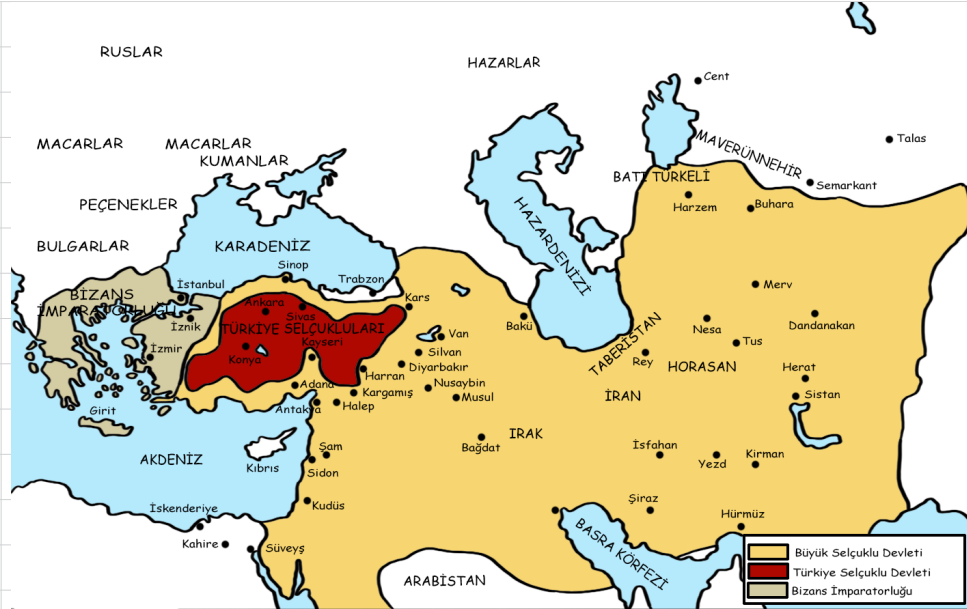
YORUM: Melikşah'ın ölümünden sonra oğulları arasında (Mehmet Tapar ve Berkya- ruk) taht kavgaları başlamıştır. Bu döneme _____ Dönemi denmiştir (1092-1118).

BÜYÜK SELÇUKLU DEVLETİ'NİN YIKILIŞI

Sultan Sencer Dönemi

NOT: Sultan Sencer, Melikşah'ın oğludur.

- ✓ Katvan Savaşı (1141): Karahitaylar'ın (Moğol) batı yönünde ilerlemeye başlaması üzerine gerçekleşen savaşta Büyük Selçuklu Devleti yenilmiş ve yıkılma süreci başlamıştır.

Büyük Selçuklu Devleti'nin Yıkılma Nedenleri:

1. Veraset sistemine göre "Ülkenin hanedan üyelerini ortak malı" sayılması nedeniyle yaşanan taht kavgaları.
2. Ülke içinde kurulan beylik ve atabeyliklerin bağımsız davranması. Önemli Atabeylikler: Salgur, İldeniz, Zengiler, Dimaşk ve Erbil'dir.
3. Katvan Savaşı'nın olumsuz etkisi.
4. Batıni Tarikatının olumsuz etkileri
5. Oğuz ayaklanmaları (Türkmenlerin küstürülmesi): Devlet yönetiminde İranlılara görev verilirken Türklere görev verilmemesi
6. Abbasi yeniden siyasi güçlerine kavuşmak istemeleri
7. Haçlı saldırılarından dolayı olarak etkilenmeleridir.

✓ Sultan Sancar (Sencer)'in ölümünden sonra Büyük Selçuklu İmparatorluğu dağılmıştır.

Büyük Selçukluların Dağılmasıyla Ortaya Çıkan Devlet ve Atabeylikler:

Bağlı Devletler:

Irak ve Horasan Selçukluları
(1119-1194)

Kirman Selçukluları
(1048-1187)

Suriye Selçukluları
(1069-1118)

_____ Selçukluları
(1077-1308)

Atabeylikler:

Salgurlular (Fars Atabeyliği)
(1147-1284)

İldenizoğulları (Azerbaycan Atabeyliği)
(1146-1225)

Beg-Teginoğulları (Azerbaycan Atabeyliği)
(1146-1232)

Börililer (Şam Atabeyliği)
(1128-1254)

Zenginler (Musul-Halep Atabeyliği)
(1127-1259)

YENİ YURT ANADOLU

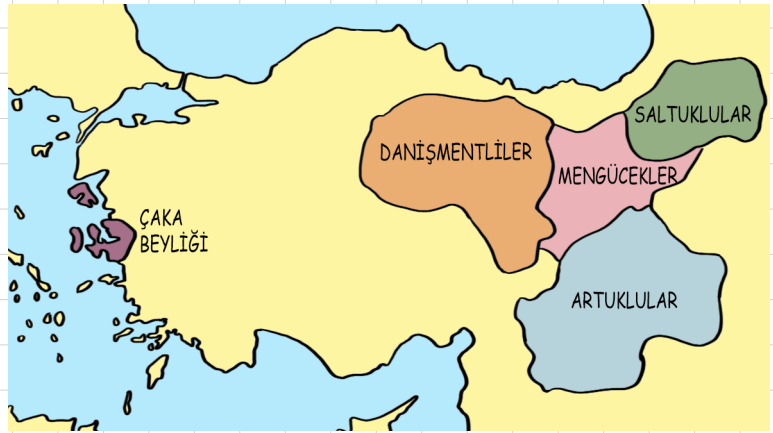
Türkiye Tarihi (1071) Malazgirt Zaferi ile başlar.

✓ Malazgirt Savaşı'ndan sonra Anadolu'da ilk beylikler kurulmuştur.

1. Saltuklar (1072-1202): Erzurum, Kars çevresinde kurulmuştur. I. dönem beyliklerin ilk kurulanıdır. Mama hatun kervansarayı ve türbesi vardır.
2. Mengücekler (1080-1228-1277): Erzincan, Kemah, Divriği çevresinde kurulmuştur. Divriği Ulu Camii önemli eserleridir.
3. Danişmentliler (1080-1409): Sivas merkezli olarak Kayseri ve Malatya'da kurulmuştur. İlk kurulan beylikler arasında en güçlü olanıdır. Eğitime önem vermişler ve Anadolu'da ilk medrese olan Yağlıbasan Medresesi'ni yaptırmışlardır. Haçlılara karşı mücadele etmişlerdir. Ayrıca, kayseri Ulu Camii (Camii Kebir), Niksar Melik Gazi Türbesi vardır.
4. Artuklar (1102-1409): Diyarbakır, Urfa, Mardin çevresinde kurulmuşlardır. Batman'daki Malabadi Köprüsü ve Mardin'deki Hatuniye Medresesi önemli eserleridir.
5. İzmir Çaka (1081-1093): İzmir ve çevresinde kurulmuştur. İlk Türk denizci beyliğidir. İslamiyet döneminde İstanbul'u kuşatan ilk Türk Komutan'dir.

Beyliklerin Genel Özellikleri

1. Malazgirt Savaşı'ndan sonra kurulmuştur.
2. İlk kurulan beylik Saltuklular'dır.
3. Anadolu'nun Türkleşmesinde ve İslamlaşmasında etkili olmuştur.
4. Türk-İslam Kültür ve uygarlığını gelişmesine hizmet etmişlerdir.
5. Anadolu (Türkiye) Selçuklu Devleti tarafından yıkılmıştır.

A) ANADOLU (TÜRKİYE) SELÇUKLU DEVLETİ (1077-1308)

✓ Arslan Yabgu'nun oğlu Kutalmış'ın oğlu Süleyman Şah tarafından İznik merkezli olarak kurulmuştur.

NOT: Süleyman Şah, Büyük Selçuklu hükümdarı Arslan Yabgu'nun torunudur.

- ✓ Başlangıçta Büyük Selçuklu Devleti'ne bağlı olarak yaşayan bu devlet I. Kılıçarslan zamanında Anadolu'da birliğini sağlayarak bağımsızlığını kazanmıştır (1092).
- ✓ Süleyman Şah Bizans'taki iç karışıklıklardan faydalanarak Kocaeli yarımadasını ele geçirdi. Bizans'ı vergiye bağladı.

- Çukurova'daki Ermenileri denetim altına alarak Antakya'yı Haçlılardan aldı. Suriye içlerine kadar ilerleyen Süleyman Şah'ın faaliyetleri Büyük Selçuklularına bağlı Suriye Selçuklularını rahatsız etti.
- Süleyman Şah, Suriye Selçuklu meliki Tutuş'la yaptığı savaşı kaybederek öldü (1086). Süleyman Şah'ın oğulları Melikşah'ın sarayına gönderilmiştir.

NOT: 1086 – 1092 yılları arasında Türkiye Selçuklu tahtı boş kaldı. Bu süreye "-----" denir.

1. Kılıçarslan Dönemi (1092 – 1107)

- ✓ 1092 yılında Büyük Selçuklu Sultanı Melikşah'ın ölümü üzerine Anadolu'ya gelen Süleyman Şah'ın oğlu I. Kılıçarslan, siyasi otoriteyi yeniden sağlamıştır.
- ✓ I. Kılıçarslan, bilinen ilk ünlü hükümdarıdır.
- ✓ I. Kılıçarslan kayınpederi olan Çaka Bey'le önce -----'a karşı ittifak yapmıştır. Daha sonra Bizans'ın kışkırtması ile Çaka Bey'i öldürtmüştür.

YORUM: Çaka Beyliği'nin alınması Anadolu'da siyasi birliği sağlamaya yönelik ilk faaliyettir.

- ✓ 1092 yılında devletin tam bağımsızlığını sağlamıştır.
- ✓ 1096 yılında başlayan I. Haçlı Seferi'ne karşı koymuştur. I. Haçlı Seferi'nden sonra devletin merkezini İznik'ten Konya'ya taşımıştır.
- ✓ Haçlı saldırılarından sonra Musul'a yöneldi. Büyük Selçuklularla yaptığı savaşı kaybedip Habur Irmağı'nda boğuldu (1107)

B) Batıdan Gelen Tehlike: HAÇLI SEFERLERİ

Tanım: 1096 yılında başlayan 1270 yılına kadar devam eden Hıristiyan dünyasının İslam alemi üzerine yaptığı seferlerin adıdır.

Sebepleri:

1- Ekonomik Sebepleri:

1. Hıristiyan Avrupa'sının yokluk ve sıkıntı içinde olup, Ortadoğu'nun zenginliklerini ele geçirme düşüncesi
2. Doğunun ticaret yollarına hakim olma düşüncesi
3. Avrupa'da toprağı olmayan soyluların doğudan toprak elde etmek istemesi.

2- Dini Sebepleri:

1. Kudüs'ün kutsallığı ve Kudüs'ün Türklerden geri alınmak istenmesi
2. Kuluni Tarikatının çalışmaları.

3. Hıristiyanlığı yayma düşüncesi.
4. Katolik Kilisesi'nin Ortodokslara üstünlük sağlama düşüncesi.
5. Papa ve din adamlarının etkilerini artırmak istemesi

Okuma Parçası: Ateşli Bir Hatip: Aziz Bernard

Aziz Bernard, daha 25 yaşında Clairvaux Manastırı başrahibi olmuştu. 1130'da Papa II. Innocentius'un yeniden Papa seçilmesini sağlayan da oydu. Son Papa III. Eugenius da onun eski öğrencisiydi. Aziz Bernard, yeni bir Haçlı seferi için ilk konuşmasını 31 Mart 1146'da Vezelay'da yaptı. Onun vaaz edeceği haberi üzerine öylesine fazla sayıda insan gelmişti ki Aziz Bernard bu kalabalığa ancak kasabanın dışında, bir tarlada kurulan kürsüden hitap edebilirdi. Kısa sürede karşısındaki topluluğu adeta çılgına çevirdi. İnsanlar giysilerinin üzerine dikmek için "Bize haç verin, Haç verin" diyerek kürsüye koşturuyordu. Aziz Bernard'ın önceden hazırladığı haçlar çabucak tükendi. O da tam bir gösteri havasıyla kendi cüppesini "yeni haçlar yapılması için" yırtıp parçaladı... Avrupa'da yarım yüzyıl küllenmiş olan Haçlı Ateşi yeniden tutuşmuştu.

3- Siyasi Sebepler:

1. Malazgirt Savaşı'ndan sonra Anadolu'daki Türk ilerleyişi karşısında Bizans'ın yardım isteği.
2. Fatımilerin 'i davet etmesi.
3. Avrupalılar'ın Türkleri Anadolu, Suriye, Filistin ve 'den uzaklaştırmak istemesi
4. Senyör ve şövalyelerin macera arayışları

YAPILAN HAÇLI SEFERLERİ

Toplam 8 Haçlı Seferi düzenlenmiştir. Ancak bunların ilk dört tanesi önemlidir, diğerleri önemli değildir.

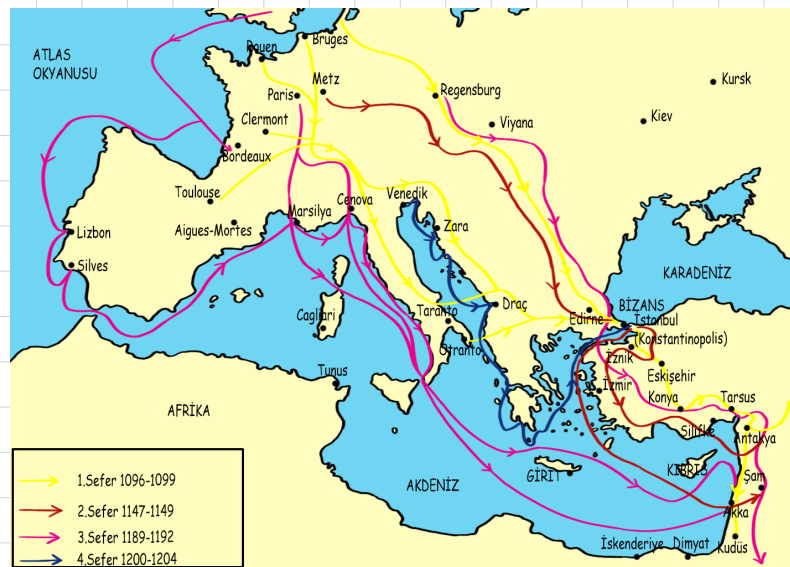
1. Haçlı Seferi (1096): Haçlılar Kudüs'ü ele geçirdi. Türkiye Selçuklu Sultanı I. Kılıçarslan haçlılarla mücadele etmiştir. Haçlılar amaçlarına ulaşmış ve Kudüs, Urfa ve Antakya'yı alarak Kudüs merkez olmak üzere bir krallık kurmuştur. Haçlıların başarılı olduğu tek seferdir.

NOT: Bu Sefer Sonucunda İznik, Haçlıların Eline Geçtiği İçin Türkiye Selçuklu Devleti'nin Başkenti Konya'ya Taşınmıştır.

NOT: Haçlıların başarılı olduğu tek seferdir.

1. Haçlı Seferi Sonucunda;

- a- İznik ve Batı Anadolu Bizans'ın eline geçmiş, Türkiye Selçukluları başkenti Konya'ya taşımak zorunda kalmıştır.

b- Haçlılar ele geçirdikleri Kudüs, Antakya, Urfa, Trablusşam, Sur, Yafa, Nablus gibi şehirlerde feodalite rejimine dayanan kontluk ve dükalıklar kurmuşlardır.

2. Haçlı Seferi: Musul atabeyi İmameddin Zengi'nin Urfa'yı Haçlılardan geri alması üzerine Kudüs Kralı, Papalıktan yardım istedi. Papanın isteği üzerine yeni bir sefer düzenlendi ancak haçlılar başarılı olamadılar.

3. Haçlı Seferi: Eyyubiler hükümdarı Selahattin Eyyubi'nin Kudüs'ü 1187'de Hittin Savaşı ile geri alması üzerine bir sefer düzenlenmiştir. Bu Haçlı Seferine Alman imparatoru Friedrich Barbarossa ve İngiltere Kralı Aslan Yürekli Richard da katıldı ama Haçlılar başarısız olmuştur.

4. Haçlı Seferi: Hedefinden sapmış bir Haçlı Seferidir. Haçlılar Kudüs'ü ele geçirmek için yola çıkmışlar ama istikamet değiştirerek İstanbul'u ele geçirmişler ve burada bir Latin Krallığı kurmuşlardır (1204). İstanbul'dan kaçan Bizans soyluları İmparatorluğu'nu ve Trabzon Rum İmparatorluğu'nu kurmuşlardır.

NOT: 4. Haçlı Seferi, seferin amacından uzaklaştığını ve ekonomik etkenlerin seferlere katılımlarda etkili olduğunu gösterir.

NOT: Bu Haçlı Seferi, Katoliklerin Ortodokslar üzerine yaptığı bir seferdir.

NOT: Bu seferden sonra Haçlılar 4 sefer daha düzenlemiştir ama bunlarda da başarı sağlanamamıştır.

HAÇLI SEFERLERİNİN SONUÇLARI

1- Dini Sonuçları:

- Katolik Kilisesi ve Papaya olan güven azaldı.
- olan güven azaldı.
- Türklerin İslam Dünyasındaki önemi arttı.
- Skolastik düşünce zayıfladı.
- Katoliklerin Ortodokslar üzerinde egemenlik kurma isteği başarıya ulaşamadı.

2- Ekonomik Sonuçları:

- Doğu-batı ticareti canlandı.
- İtalyan şehir devletleri (limanları) olan Marsilya, ve Venedik gibi limanlar büyük ekonomik kazanç sağladı.
- Türk ve İslam dünyası ekonomik açıdan bu seferlerden büyük zarar görmüştür.
- Ticaretin gelişmesiyle şehir hayatı canlanmış ve burjuva sınıfı ortaya çıkmıştır.

3- Siyasi Sonuçları:

- En çok Anadolu zarar görmüştür. Türklerin batıya ilerleyişi gecikmiştir.
- Derebeylerin savaşlarda ölmesi ve topraklarına kralların el koyması feodalitenin zayıflamasına; merkezi krallıkların güçlenmesine neden oldu.

4- Sosyal Sonuçları:

- Derebeylerin zayıflaması toplumsal çözülmeye de yansdı. Köylüler ve şehirliler derebeylerin ezici baskısından kurtulmaya başladı.
- Burjuva sınıfı güçlenmeye başladı.
- Türk-İslam ülkeleri savaşlar nedeniyle harap oldu.

5- Teknik ve Kültürel Sonuçları:

- Kâğıt, pusula, matbaa ve barut gibi buluşlar batı'ya taşınmış ve bunlar geliştirilerek Coğrafi Keşifler, Rönesans ve Reform hareketlerinin oluşmasına zemin hazırlamıştır.
- Avrupalılar cam ve dokuma sanayini öğrenmiştir.
- Mimari ve gibi sanat dallarında doğu üslûbunun etkisi batıya taşınmıştır.

HAÇLILARIN BAŞARISIZ OLMA NEDENLERİ

- Haçlılar arasında birliğin olmaması
- Sefer yaptıkları bölgeleri daha önceden görmemiş olmaları
- Kendilerine uzak bir hedef seçmiş olmaları

YORUM 1: Haçlı Seferleri genel anlamda başarısız olmuştur.

YORUM 2: Ortaçağ'ın en önemli olayı Haçlı Seferi'dir.

1. Mesut Dönemi (1116-1155)

✓ I. Mesut, Danışmentlilerin yardımıyla hükümdar olmuştur.

YORUM: I. Mesut devrinde II. Haçlı Seferine kadar Anadolu'daki üstünlük Danışmentlilere geçmiştir.

- ✓ Danışmentlilerle işbirliği yaparak Bizans'a karşı sınırlarını genişletmiştir.
- ✓ II. Haçlı Seferi'ne karşı koymuş ve başarılı olmuştur.
- ✓ Türkiye Selçuklularının ilk parasını (.....) bastırmıştır.

YORUM: Bu dönemde ilk kez bastırılan para devletin tam bağımsızlığa ulaştığını gösterir.

II. Kılıçarslan Dönemi (1157-1192)

- ✓ Anadolu'da siyasi birliği kurmak için mücadele vermiştir.
- ✓ Danışmentliler beyliğine son vermiştir.
- ✓ Türkiye Selçuklularında altın ve gümüş para bu dönemde basılmıştır.
- ✓ Ülkeyi II oğlu arasında paylaştırarak taht kavgalarına neden olmuştur.
- ✓ Türkiye Selçuklularını tam bir devlet biçiminde örgütlemiştir, bunun için;
 - Konya-Aksaray'da medrese açmış
 - Anadolu'da ticareti canlandırmak için yapmış
 - Düzenli bir ordu teşkilatı kurmuş
 - Düzenli bir toprak sistemi getirmiş
 - Devleti yönetim birimlerine ayırmıştır.

Miryokefalon (Karamıkbeli) Savaşı (1176)

Türkiye Selçukluları ile Bizans İmparatorluğu arasında olmuştur.

II. Kılıçarslan döneminde yapılmış bir savaştır.

Nedeni: Anadolu'da gittikçe güçlenen Selçuklu Devleti'nin Bizans için tehlike yaratması ve Türkleri Anadolu'dan atmak istemeleri.

Sonuçları: Savaşı Türkiye Selçuklu Devleti kazanmıştır.

1. Anadolu kesin olarak Türk egemenliğine girmiş ve Türk yurdu haline gelmiştir.
2. Haçlı Seferleriyle Anadolu'da Bizans'a geçen üstünlük yeniden Türkiye Selçuklu Devleti'ne geçmiştir.
3. Bizans savunma durumuna geçmiştir.
4. Bizans'ın Anadolu'yu geri alma umudu sona ermiştir.

YORUM: Bu savaş Osmanlı tarihinde II. Kosova Savaşı'na; İslam tarihinde ise Hendek Savaşı'na benzer.

1. Gıyaseddin Keyhüsrev Dönemi (1192-1196)

- ✓ II. Kılıçarslan ölmeden ülkeyi II oğlu arasında paylaştırdı. Ülkede taht kavgası başladı. Bu sırada III. Haçlı ordusu Anadolu'ya girdi.
- ✓ I. Gıyaseddin Keyhüsrev babasının ölümünden sonra tahta geçse de kardeşi Rükneddin Süleyman Şah'a yenildi ve 'a sığındı (1196).
- ✓ Süleyman Şah Anadolu'da siyasi birliği yeniden kurdu.
- ✓ Saltukoğulları'na son verdi.
- ✓ 1204 yılında ölümü üzerine I. yeniden hükümdar oldu.
- ✓ Antalya'yı fethetti. Böylece Akdeniz ticaretinden faydalanılmaya başlandı.

YORUM: Antalya'nın fethi ile Anadolu Selçuklu Devleti'nde denizcilik faaliyetleri başlamıştır.

- ✓ Kıbrıs'ta bulunan Venedikliler ile ticaret antlaşması yapıldı.
- ✓ Trabzon Rum İmparatorluğu'nu yenilgiye uğrattı.
- ✓ Karadeniz ile Akdeniz arasındaki kara ticaretini geliştirmeye çalıştı.

İzzettin Keykavus Dönemi (1211-1220)

- ✓ Bu dönemde Kıbrıs ve Venedik ile ticaret antlaşması yapıldı.
- ✓ Kervansaray yapımına hız vermiştir. Amaç Anadolu'da ticareti canlandırmaktır.
- ✓ Karadeniz ticaretinin güvenliğini sağlamak için Sinop'u fethetti. Donanma geliştirildi.
- ✓ Anadolu'daki ticaret yollarının güvenli sağlandı. Kervanların zararının karşılanması için sigorta sistemi getirildi.
- ✓ Çukurova'daki isyanları bastırıldı.

1. Alaaddin Keykubat Dönemi (1220-1237)

- ✓ Türkiye Selçuklularının en güçlü ve en muhteşem dönemlerini yaşatan hükümdardır.
- ✓ İlk kez Anadolu'da siyasi birlik (Türk birliği) sağlanmıştır.
- ✓ Kervansaraylar yaptırmıştır. Amacı: ticareti canlandırmaktır.
- ✓ Kervanlar devlet güvencesine alınmıştır.
- ✓ Devrin en önemli tehlikesi tehlikesidir. Bu yüzden Harzemşahlar ve Eyyubiler'le antlaşmalar yapılmıştır.
- ✓ Alanya alınmış ticari ve askeri üs olarak kullanılmıştır.

- ✓ Sinop'ta kurulan donanma ile ilk kez deniz aşırı sefer yapılarak Kırım yakınlarındaki Suğdak limanı alınmıştır. Suğdak'ın alınması Türkiye Selçukluları'nın alanında da gelişmelerinin bir göstergesidir.
- ✓ Limanlardaki gümrük vergileri düşürülerek ticaret canlandırılmıştır.

Yassıçemen Savaşı (1230)

Sebe: Harzemşahlar'ın Türkiye Selçuklu Devleti elinde bulunan Ahlat'a saldırması.

Sonuçlar:

1. Harzemşahlarla Türkiye Selçukluları arasında yapılmıştır.
2. yenilmiş ve Ahlat'tan Azerbaycan'a çekilmişlerdir.
3. Harzemşahlar Devleti yıkılma sürecine girdi ve 1231 yılında yıkıldı.

YORUM: Yassıçemen Savaşıyla Türkiye Selçukluları ile Moğollar arasındaki tampon bölge ortadan kalkmıştır.

TÜRKİYE SELÇUKLULARININ ZAYIFLAMASI

II. Gıyaseddin Keyhüsrev Dönemi (1237-1246)

- ✓ Alaaddin Keykubat'ın öldürülmesi üzerine yerine oğlu II. Gıyaseddin Keyhüsrev geçti.
- ✓ II. Gıyaseddin Keyhüsrev'in zayıf kişiliğinden dolayı devleti Vezir yönetmiştir. İzlenen yanlış politikalar devletin gerilemesine neden olmuştur.
- ✓ Sadettin Köpek ülkeyi yönetmek yerine zevk ve eğlenceyle uğraştı. Vergiler arttı, istikrar bozuldu.

NOT: II. Gıyaseddin Keyhüsrev hataları Babailer İsyanı'nın çıkmasına neden olmuştur. Bu isyan hükümdarın zevk ve eğlence hayatına karşı bir tepki niteliğindedir.

Babailer (Baba İshak İsyanı) 1240: Doğu Anadolu'da Türkmenler üzerine baskı yapılması ve vergilerin ağırlaştırılması üzerine Türkmenler Baba İshak önderliğinde ayaklanmıştır.

Sonuçları:

1. Türkiye Selçuklu Devleti siyasi açıdan zayıflamıştır.
2. Moğollar'a Anadolu'ya saldırma cesareti vermiştir.

Kösedâğ Savaşı (1243)

Savaşın temel nedeni Moğolların Anadolu'yu ele geçirmek istemeleridir. Savaşı Türkiye Selçukluları kaybetmiştir.

Sonuçları:

1. Türkiye Selçuklu Devleti yıkılma sürecine girdi.
2. Anadolu'da Moğol egemenliği başladı.
3. Moğollardan kaçan Türkmenler Batı Anadolu'ya göç ederek sınır boylarındaki uç beyliklerine katılmışlardır.
4. Anadolu'da Türk siyasi birliği bozulmuştur.
5. Anadolu şehirleri Moğollar tarafından yağmalanmıştır.
6. Anadolu'da ikinci dönem Türk beylikleri devri başlamıştır.

YORUM: Türkiye Selçukluları Moğollar'a karşı Memlük Devleti'nden yardım istemiştir. Memlük sultanı Baybars Elbistan yakınlarında Moğolları yenerek (Ayn Callut Savaşı) Anadolu'ya girmiştir. Fakat Selçukluların Memlüklerle işbirliğinden kaçınması sonucunda Baybars geri ülkesine dönmüş, böylece Türkiye Selçukluları'nın son kurtuluş umudu da tükenmiştir.

Bu olaydan sonra İlhanlılar (Moğollar) Anadolu'da baskılarını arttırmışlar, Anadolu'yu eyalet haline getirmişlerdir.

Türkiye Selçukluları II. Mesut'un ölümüyle kesin olarak yıkılmıştır (1308).

NOT: Moğollar, II. Mesut'un ölümünden sonra Anadolu'ya Selçuklu ailesinden değil asıllı bir vali tayin etmişlerdir.

YORUM: Moğollar, 1308'den sonra Anadolu'ya hükümdar tayin etmeyip Anadolu'yu valilerle idare etmişlerdir. Anadolu'da kurulan beylikler giderek güçlenmiş ve 1336 yılında İlhanlı Devleti'nin yıkılmasıyla başta Eretna Devleti olmak üzere bütün beylikler bağımsızlığını ilan etti. Moğollar'ın bir kısmı Orta Asya'ya geri dönmüş, kalan kısmı iseda Türkleşmiştir.

Türkiye Selçuklularının Yıkılma Nedenleri

1. Babailer İsyanı (Baba İshak İsyanı)
2. Moğol istilası sonucu merkezi otoritenin bozulması
3. Anadolu'da bağımsız Türk beyliklerinin kurulması
4. Moğollar'ın Anadolu'ya hakim olması
5. II. Gıyaseddin Keyhüsrev'in veziri Sadeddin Köpek'in izlediği yanlış yönetim politikası
6. Ülkenin hanedan üyeleri arasında paylaşılması
7. Haçlı Seferleri'nin etkisi.

ÖĞRETMENİM DİYOR KI:

MEDENİYETE YÖN VEREN YOLLAR

Devletler imkanlarına göre üretim yaparlar. Bu üretimin fazlasını da farklı ülkelere satarak kazanç elde ederler. Kendi ülkelerinde üretilmeyen ürünleri de satın alırlar. Böylece dünyada ticaret ortaya çıkmıştır.

Geçmişte dünya ticaretinde önemli olan yollar şunlardır.

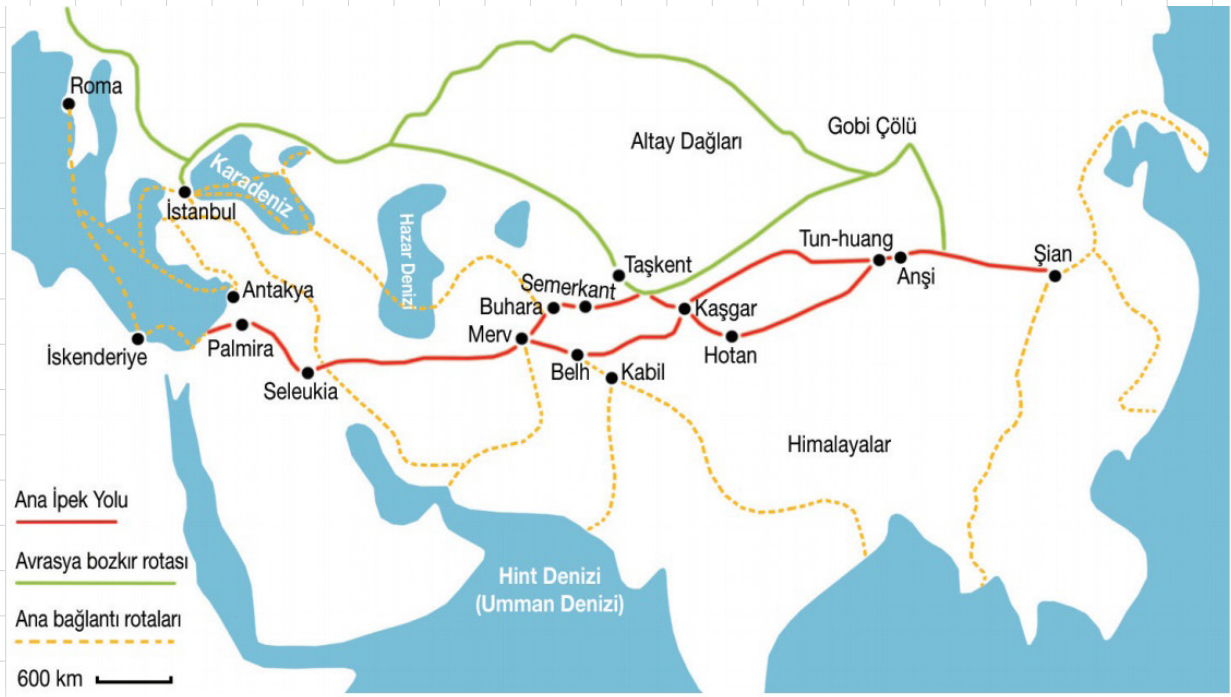
A) Kral Yolu:

- ✓ Parayı bulan medeniyet olan Lidyalılar tarafından yapılan bir yoludur.
- ✓ Bu yol, Lidya başkenti Sardes (Sart)'ten başlayıp Anadolu boyunca doğu ve güneydoğuya giden daha sonra Asur başkenti Ninova'ya ulaşan bir ticaret yoludur.
- ✓ Kral yolu sayesinde Anadolu – Mezopotamya arasında ticari ve kültürel alışveriş hızlanmıştır.

B) İpek Yolu

- ✓ Çin'den başlayan ve batıya doğru gelip, Karadeniz'in kuzeyinden ve Anadolu'dan Avrupa'ya uzanan bir ticaret yoludur.
- ✓ Bu ticaret yolunda ipek, baharat, porselen, değerli taşlar ve eşyalar taşınmıştır. Böylece sadece ekonomik değil kültürel olarak toplumların birbirinden etkilenmesine imkan sağlamıştır.

NOT: İpek Yolu hakimiyeti, Fatih Sultan Mehmet'in 1475 yılında Kırım'ı fethetmesi ile ne geçmiştir.

C) Baharat Yolu

- ✓ Hindistan'dan başlayıp, Kızıldeniz'den Mısır'a ve devamında Akdeniz yoluyla Anadolu ve Avrupa'ya uzanan ticaret yoludur.
- ✓ Baharat yolu ile değerli baharatlar (kırmızı biber, zencefil, tarçın, defne, sumak, kekik) Avrupa'ya taşınmıştır

NOT: Baharat Yolu hakimiyeti, Osmanlı Devleti'ne Mısır'ın Fethi ile (1517-Yavuz Sultan Selim) geçmiştir.

ÖNEMLİ: İpek ve Baharat Yollarının önemi birlikte azalmıştır.

ÖĞRETMENİM DİYOR Kİ:

TEST 3

1. Türkler, Hz. Ömer döneminde Müslümanları tanımaya başlamıştır. Emeviler döneminde Türkler İslamiyet'i kabul etmemiştir. Ancak Abbasiler döneminde Türkler kitleler halinde İslamiyet'i kabul etmeye başlamıştır.

Türklerin Emeviler döneminde kabul etmediği İslamiyet'i Abbasiler döneminde kabul etmeye başlamasında aşağıdakilerden hangisinin etkili olduğu söylenebilir?

- A) Abbasi ordularının daha güçlü ve savaşçı olması
- B) Abbasilerin Türklerden bazı vergileri almayacak olması
- C) Abbasilerin hoşgörülü bir yönetiminin olması
- D) Abbasiler'in Talas Savaşı'nda Çin'i yenmesi

2.

Orta Asya'da İslamiyeti kabul eden ilk Türk devleti Karahanlılardır.
Büyük Selçuklu Devleti zamanında yaşanan Köseadağ Savaşı'nda Moğolların galip gelmesi Anadolu'nun Moğol hakimiyetine girmesine neden olmuştur.
1071 yılında yapılan Malazgirt Meydan Savaşı'nın kazanılması ile Anadolu kapıları Türklere açılarak Anadolu'da Birinci Dönem Beylikler kurulmuştur.
751 yılında yaşanan Talas Savaşı'nda Abbasilerle Çinliler savaşmıştır. Uygur Türkleri Abbasilere yardım etmiştir.

Yukarıdaki tabloda verilen bilgilerden doğru olanları "D", yanlış olanları "Y" olarak işaretlendiği zaman aşağıdaki-lerden hangi seçenek oluşur?

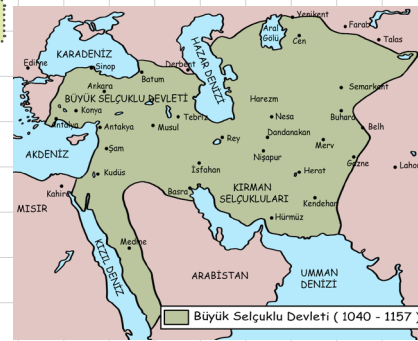
A)	D	B)	D	C)	D	D)	D
	Y		D		D		Y
	Y		Y		D		D
	Y		D		Y		D

3. Karahanlılar Devleti, Orta Asya'da İslamiyet'i kabul eden ilk Türk devletidir. Satuk Buğra Han dönemde İslamiyet'i kabul eden Karahanlılar'ın İslamiyet'i kabulü ile birlikte sosyal yaşamdan, hukuka, askerlik anlayışından, eğitim sistemine kadar İslamiyet'in etkileri görülmeye başlamıştır. Buna rağmen Karahanlılar, Araplaşmamış Türklük özelliğini korumuştur.

Aşağıda verilen örneklerden hangisi Karahanlıların İslamiyeti kabul ettikten sonra Türklük özelliklerini koruduklarına kanıt olarak gösterilebilir?

- A) Törenin yanında şer'i hukukun da (İslam hukuk) uygulanmaya başlaması
- B) Devlet hanedanının ortak malıdır anlayışının uygulanması
- C) Gaza ve cihat anlayışının savaşlarda öngörülmesi
- D) Eğitimde medreselerin açılması

4.

Yanında Büyük Selçuklu Devleti'ne ait bir harita verilmiştir. Bu

haritadan yola çıkarak Büyük Selçuklu Devleti için;

- I- Anadolu'nun tamamına hakim olmuştur.
- II- 10. ve 11 yüzyıllarda varlığını sürdürmüştür.
- III- Birden fazla denize kıyısı olan bir devlettir.

Bilgilerden hangisi ya da hangileri söylenebilir?

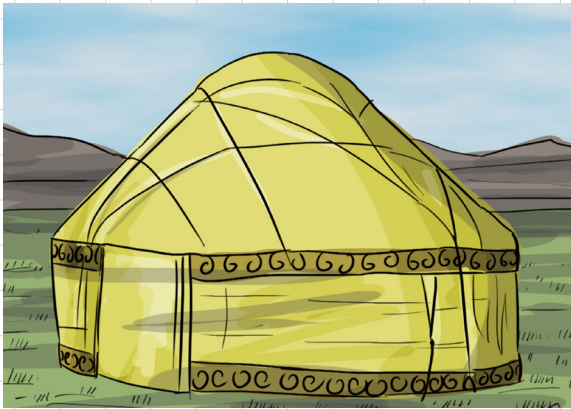
- A) Yalnız II
- B) Yalnız III
- C) I ve II
- D) I ve III

TEST 3

5. Türklerin anayurdu Orta Asya'dır. Burada Türkler İslamiyet öncesinde çeşitli devletler kurmuşlardır. Aşağıda verilenlerden hangisi İslamiyetten önce kurulan Türk devletlerine örnek olarak **gösterilemez**?
- A) Asya Hun Devleti
B) Büyük Selçuklu Devleti
C) Göktürk Devleti
D) Uygur Devleti

6. Türkler Orta Asya'da yaşadıkları dönemde belirli sebeplerden dolayı göç etmek zorunda kalmışlardır.
- I. Hayvan hastalıkları
II. Bağımsızlık düşüncesi
III. Nüfusun artması
- Yukarıda verilenlerden hangisi ya da hangileri Türk göçlerine örnek olarak gösterilebilir?
- A) Yalnız I
B) Yalnız III
C) I ve III
D) I - II ve III

7.

- Yukarıdaki görselden yola çıkarak İslamiyet öncesi Türk yaşayışı hakkında hangisi söylenebilir?
- A) Konar-göçer hayat vardır.
B) Yerleşik hayat vardır
C) Şehir hayatına geçmişlerdir.
D) Tam göçebe hayat tarzı vardır.

8. İslamiyet'ten önceki Türk devletlerinde ölen kişiler değerli eşyalarıyla birlikte gömülürdü. Gömüldükleri mezarlara ise kurgan denilirdi. Kurganlardan silah ve değerli eşyaların çıkması İslamiyet öncesi Türklerin hangi özelliğini gösterir?
- A) Yerleşik hayata geçtiklerini
B) Ölüye saygı göstermediklerini
C) Ahiret inancına sahip olduklarını
D) Kurganların sadece Türklere özel olduğunu

9. Mete Han, hakkında aşağıda verilen bilgilerden hangisi **yanlıştır**?
- A) Asya Hun Devleti'nin kurucusudur.
B) Orduda Onluk Sistemi uygulamıştır.
C) Çin Seddi'ni aşmış Çinlileri yenmiş ve vergiye bağlamıştır.
D) Asya Hun Devleti'ne en parlak ve güçlü dönemini yaşatan hükümdarıdır.

10. Uygur Devleti 745 yılında kurulmuş ve 840 yılında yıkılmış bir Türk devletidir. Uygurlarla ilgili olarak verilen aşağıdaki bilgilerden hangisi daha önce kurulmuş olan Türk devletlerinde olmayan bir özelliktir?
- A) Orta Asya'da kurulmuş olması
B) Hukuk kurallarında töreyi uygulaması
C) Alfabe yapmış olması
D) Yerleşik hayata geçmeleri

TEST 4

1. İslamiyet'in ortaya çıktığı dönemlerde Araplar arasında birlik ve beraberlik yoktu.

Bu durumun yaşanmasında aşağıda verilen özelliklerden hangisi yer almaz?

- A) Kabileler halinde yaşamaları
- B) Güçlü ve disiplinli bir orduya sahip olmaları
- C) Kan davalarının yaşanması
- D) Farklı dini inançlara sahip olmaları

2. Türkler İslamiyetin ortaya çıktığı dönemde devlet olarak varlığını sürdürmekteydi.

İslamiyetin ortaya çıktığı dönemde (Hz. Muhammed dönemi) hangi Türk devleti varlığını sürdürmekteydi?

- A) Asya Hun Devleti
- B) Kök-Türk Devleti
- C) Uygur Devleti
- D) Avrupa Hun Devleti

3. Müslümanlar önce 615 yılında Habeşistan'a; daha sonra da 622 yılında Mekke'den Medine'ye göç (hicret) etmişlerdir.

Yapılan bu göçlerin sebebi aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Mekke'de İslamiyetin yayılmak istenmesi
- B) Müslümanların farklı bölgeleri ele geçirme isteği
- C) Müslümanlara çok kötü davranıldığı için İslamiyeti yaşamakta zorlanmaları
- D) Medine şehrinin daha zengin bir şehir olması

4. Mekke'den Medine'ye göç edenlere ve Medine'de yaşayan Müslümanlara ise denilmiştir.

Yukarıdaki cümlede yer alan boşluklar sırasıyla nasıl tamamlanmalıdır?

- A) Muhacir – Ensar
- B) Hicret – Mücahit
- C) Ensar – Mücahit
- D) Muhacir – Hicret

5. **Turgut Öğretmen:** Araplarla Çinliler arasında yapılan bu savaşta Türkler Araplara yardım etmiştir bu savaş sonunda savaşı Araplar kazanmıştır. Böylece Türkler Orta Asya'nın Çin egemenliğine girmesinden kurtulmuşlardır. Ayrıca Türkler bu savaşla birlikte İslamiyeti de tanımaya başladılar. Böylece Türk-İslam tarihi başlamış oldu.

Yukarı anlatımı yapılan savaş aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Bedir Savaşı
- B) Talas Savaşı
- C) Uhud Savaşı
- D) Hendek Savaşı

6. Büyük Selçuklu hükümdarları Anadolu topraklarını her zaman önemli görmüşler ve yurt yapabilmek için mücadele etmişlerdir.

Anadolu hangi savaş sonrasında Türkler için yurt olmaya başlamıştır?

- A) Malazgirt Meydan Savaşı
- B) Pasinler Savaşı
- C) Talas Savaşı
- D) Dandanakan Savaşı

TEST 4

7. I. Orta Asya'da kurulan ilk Türk devletidir.
II. Anadolu'yu ele geçirmek için mücadele etmiştir.
III. en parlak dönemini Mete Han zamanında yaşamıştır.
Yukarıda verilen bilgilerden hangisi ya da hangileri Asya Hun Devleti'ne aittir?
A) Yalnız I
B) Yalnız II
C) I ve III
D) II ve III

8. Göktürk Devleti, Çin baskısından kurtulmak için batıya doğru göç etmiştir. Bu olaya tarihte Kavimler Göçü denilmektedir.
Yukarıda verilen metnindeki bilgi yanlış nasıl düzeltilmelidir?
A) Göktürk – Hun yapılarak
B) Çin – Moğol yapılarak
C) Batıya – kuzeye yapılarak
D) Kavimler Göçü – Hicret yapılarak

9. Kavimler Göçü dünya tarihi açısından önemli bir göç hareketidir. Aşağıda verilenlerden hangisi kavimler Göçü'nün sonuçları arasında değerlendirilemez?
A) Avrupa'da uzun süre karışıklık yaşanması
B) Roma İmparatorluğu'nun ikiye ayrılması
C) Ortaçağın sona erip yeniçağın başlaması
D) Avrupa'da derebeylik yönetiminin ortaya çıkması

10. Malazgirt Savaşı'ndan sonra Anadolu'da birçok beylik kurulmuştur. Malazgirt Meydan Savaşı'ndan sonra Erzurum ve Kars çevresinde kurulup, Mama hatun Külliyesi'ni yapan beylik aşağıdakilerden hangisidir?
A) Mengücekler Beyliği
B) Saltuklular Beyliği
C) Artuklular Beyliği
D) Danişmentliler Beyliği

11. İslamiyet öncesi Türk devletlerinde devlet işleri her zaman önemli görüşmüş ve hükümdarın başkanlığında toplanan siyasi, askeri ve diğer alanlarda alınan kararların merkezi olmuştur.
Yukarıdaki metinde yer alan boşluk aşağıdakilerden hangisi ile tamamlanmalıdır?
A) Senato
B) Divan- Hümayun
C) Meclis-i Mebusan
D) Kurultay

12. Türklerde yerleşik hayat Uygur Devleti ile başlamıştır. Daha önce kurulan Türk devletlerinde halk, yarı göçebe olarak yazın yaylalara çıkmıştır, kış mevsimi ile birlikte yeniden köylere dönmüşlerdir.
Uygurların yerleşik hayata geçtiğine aşağıda verilen bilgilerden hangisi kanıt olarak gösterilebilir?
A) Hayvancılıkla uğraşmaları
B) Saray ve ibadethane yapmaları
C) Ticaret yapmaları
D) Maniheizm dini kabul etmeleri

TEST 5

1. Aşağıda verilen devlet – destan eşleştirmesinden hangisi **yanlıştır**?

<u>Devlet</u>	<u>Destan</u>
A) Karahanlılar	Alp Er Tunga
B) Asya Hun	Oğuz Kağan
C) Göktürkler	Ergenekon
D) Kırgızlar	Manas

2. İslamiyet öncesinde Arabistan yarımadasında yaşanan döneme Cahiliye devri denilmiştir.

Aşağıda verilen bilgilerden hangisi cahiliye dönemine ait olamaz?

- A) Puta tapmaları
- B) Köleciliğin yaygın olması
- C) Adaletli bir yönetimin olması
- D) Kız çocuklarını toprağa gömmeleri

3. Hz. Muhammed'in ölümünden sonra İslam dünyasını yöneten idarecilere halife denilmiştir.

Halifelik görevini ilk olarak üstlenen kişi aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Hz. Ömer
- B) Hz. Ali
- C) Hz. Osman
- D) Hz. Ebubekir

4. Hz. Ömer döneminde fetihler hızlanmış ve hem batı yönünde hem de doğu yönünde İslam devletinin sınırları genişletilmiştir. Buna bağlı olarak güçlü bir ordu gereği olarak sürekli ordu kurulmuştur. Bu ordu batıda Mısır'ı fetih etmiştir.

Mısır'ın fethi ile İslam orduları hangi kıtada fetihler yapmaya başlamıştır?

- A) Avrupa
- B) Asya
- C) Afrika
- D) Amerika

5. Emeviler Devleti, İslam Devleti'nden çok Arap Devleti özelliği gösteren bir devlettir.

Yukarıdaki metne örnek olarak aşağıdakilerden hangisi gösterilebilir?

- A) Düzenli ordu kurmaları
- B) Önemli görevlere sadece Arapları getirmeleri
- C) İslam devletinin sınırlarını kuzey yönünde genişletmeleri
- D) Kerbela Olayı'nın yaşanması

6. Büyük Selçuklu Devleti kurulduktan sonra Anadolu'ya yönelik yurt edinmek (feth etmek) amacıyla akınlarını artırmıştır.

Büyük Selçuklu Devleti'nin Anadolu'yu yurt edinmek için Bizans Devleti ile yaptığı ilk savaşın adı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Malazgirt Meydan Savaşı
- B) Talas Savaşı
- C) Pasinler Savaşı
- D) Dandanakan Savaşı

7. I. Kök-Türk Devleti, Bumin Kağan tarafından Avar hakimiyetine son vererek kurulmuştur. En parlak dönemini ise Atilla döneminde yaşamıştır.

Yukarıdaki metinde verilen bilgi yanlışı nasıl düzeltilmelidir?

- A) Bumin Kağan – Kutluk Kağan yapılarak
- B) Avar – Moğol yapılarak
- C) I. Kök-Türk – Uygur yapılarak
- D) Atilla – Mukan Kağan yapılarak

TEST 5

8. Abbasi halifelerinden Mutasım döneminde Türklere önem verilmiş ve ordu komutanlıkları ve yönetimde önemli kademelere getirilmişlerdir. Hatta düşüncesiyle Bağdat yakınlarında Samarra şehrini kurmuşlardır.

Yukarıdaki metinde yer alan boşluk aşağıdakilerden hangisi doldurulmalıdır?

- A) Daha rahat yaşamaları
- B) Türklerden korkulduğu
- C) İslamiyeti korumaları
- D) Savaşçılık özelliğini kaybetmemeleri

9. Emevi Devleti, 750 yılında Abbasi soyundan gelenlerin çıkardığı bir isyan sonucunda yıkılmış ve yerine Abbasi Devleti kurulmuştur.

Emevi Devleti'nin yıkılma nedenleri arasında aşağıda verilenlerden hangisi **gösterilemez**?

- A) Fetihlerin durması
- B) Tüm Müslümanları eşit kabul etmeleri
- C) Arap olmayan Müslümanlara ikinci sınıf insan olarak davranılması
- D) Önemli görevlere sadece Emevi soyundan gelenlerin getirilmesi

10. Abbasi halifesi Mutasım zamanında Abbasi başkenti, Bağdat yakınlarında şehri ve Bizans Devleti sınırlarında Şehri kurulmuştur.

Yukarıda verilen bilgidaki boşluklar aşağıdakilerden hangisi ile doldurulmalıdır?

- A) Semerkant - Buhara
- B) Kahire - Şam
- C) Samarra - Avasım
- D) Avasım - Samarra

11. Gülşah: Anadolu Selçuklu Devleti, 1243 yılında Moğollarla yapılan Dandanakan Savaşı sonrasında yıkılma sürecine girmiştir.

İrem: Hayır, yanlış biliyorsun Dandanakan Savaşı olmayacak!

Yukarıdaki metinde Gülşah'ın yanlış bilgi verdiği savaşın adı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Pasinler Savaşı
- B) Köseadağ Savaşı
- C) Yassıçimen Savaşı
- D) Malazgirt Savaşı

12. Karahanlılar İslamiyet'i kabul eden ilk Türk devletidir. Karahanlılar'ın İslamiyet'i kabul etmesiyle birlikte yaşamlarında bazı değişiklikler olmuş ve toplum, siyaset, inanç, hukuk gibi alanlarda İslamiyetin etkisi artmıştır.

Aşağıda verilen örneklerden hangisi Karahanlılarda İslamiyetin kabulü ile değişen bir durum **değildir**?

- A) Medreseler yapmaları
- B) İslam hukukunu uygulamaya başlamaları
- C) Kut inancını uygulamaları
- D) Gaza ve cihat anlayışını uygulamaları

13. Türk tarihinde hükümdarlar, yaptıkları kahramanlık ya da yardımlara karşılık olarak halifelerden unvanlar almışlardır.

"Sultan" unvanını kullanan ilk Türk hükümdarı aşağıda verilenlerden hangisidir?

- A) Bilge Kağan
- B) Sultan Alparslan
- C) Satuk Buğra Han
- D) Gazneli Mahmut

TEST 6

1. Gazneli Devleti'nde, eğitim dili olarak Arapça, edebiyatta Farsça, sarayda ve orduda ise Türkçe kullanılmıştır.

Buna göre aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

- A) Türkçe'nin gelişmesi olumsuz etkilenmiştir.
- B) Halk Arapça ve Farsça öğrenmiştir.
- C) Kültürel olarak hoşgörü ortamı oluşmuştur.
- D) Arapça, Farsça ve Türkçe aynı seviyede önemli olmuştur.

2. Büyük Selçuklu Devleti, Oğuzların Kınık Boyuna bağlıdır. Bu devlet resmi olarak 1040 yılında yapılan Pasinler Savaşı'nda Gaznelileri yenerek kurulmuştur.

Yukarıda verilen metinde yer alan bilgi yanlışı nasıl düzeltilmelidir?

- A) Kınık – Kayı yapılarak
- B) Büyük Selçuklu – Karahanlı yapılarak
- C) Pasinler – Dandanakan yapılarak
- D) Gazneliler – Abbasiler yapılarak

3. Yakup: Türk tarihinde ilk yazılı örnekler II. Göktürk Devleti'ne aittir, bu eserin adı nedir biliyor musun?

Yusuf: ?

Yakup'un sorduğu sorunun cevabı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Yazılıkaya Tabletleri
- B) Türkistan yazıtları
- C) Orhun Kitabeleri
- D) Oğuz Kağan Destanı

4. Sultan Alparslan döneminde Bizans Devleti'ne karşı elde edilen Malazgirt Meydan Savaşı Türk tarihi açısından önemli sonuçlar doğurmuştur.

Aşağıda verilenlerden hangisi Malazgirt Meydan Savaşı'nın sonuçları arasında yer almaz?

- A) Anadolu kesin olarak Türk yurdu olmuştur.
- B) Anadolu kapıları Türklere açılmıştır.
- C) Anadolu'da yeni Türk beylikleri kurulmuştur.
- D) Anadolu Türk tarihi başlamıştır.

5. Büyük Selçuklu Devleti en parlak dönemini aşağıda verilen hükümdarlardan hangisi döneminde yaşamıştır?

- A) Sultan Alparslan
- B) Sultan Tuğrul Bey
- C) Vezir Nizamülmülk
- D) Sultan Melikşah

6. Malazgirt Meydan Savaşı'ndan sonra Anadolu'yu yurt edinmek ve Anadolu'da kalıcı olabilmek amacıyla Sultan Alparslan'ın emriyle birçok beylik kurulmuştur.

- I. Mengücekler Beyliği
- II. Karamanoğulları Beyliği
- III. Saltuklular Beyliği

Yukarıda verilen beyliklerden hangisi ya da hangileri Malazgirt Savaşı sonrasında kurulmuştur?

- A) Yalnız I
- B) Yalnız II
- C) I ve III
- D) II ve III

TEST 6

7. İslam orduları Tarık bin Ziyad komutasında Cebelitarık Boğazını geçip, İspanya'da fetihler yapmaya başlamıştır.

Bu metne göre İslam orduları hangi kıtada fetihler yapmaya başlamıştır?

- A) Asya
- B) Avrupa
- C) Amerika
- D) Afrika

8. Haçlı Seferleri toplam sekiz kez İslam dünyası üzerine düzenlenen akınlardır. Bu akınların dini, ekonomik ve siyasi sebepleri vardır.

Aşağıda verilenlerden hangisi Haçlı Seferlerinin dini nedenleri arasında gösterilemez?

- A) Kudüs'ün kutsallığı
- B) Hıristiyanlığı yayma düşüncesi.
- C) Papa ve din adamlarının etkilerini artırmak istemesi
- D) Doğunun ticaret yollarına hakim olma düşüncesi

9. Haçlılar, birçok sebeple İslam dünyasına saldırırsa da bazı durumlarda amaçlarında değişimler yaşanmıştır. Haçlıların amacından sapıp İstanbul'u işgal ettiği sefer kaçınıcı Haçlı seferidir?

- A) I. Haçlı Seferi
- B) II. Haçlı Seferi
- C) III. Haçlı Seferi
- D) IV. Haçlı Seferi

10. Türk tarihinde birçok savaş sonuçları itibariyle iz bırakmıştır.

Miryokefalon Savaşı, Türk tarihinde hangi önemli sonucu bırakmıştır?

- A) Bizans Devleti ile yapılan ilk savaş olması
- B) Anadolu'nun kesin olarak Türk yurdu olmasını sağlaması
- C) Anadolu kapılarını Türklere açması
- D) Bizans Devleti'nin yıkılmasını sağlaması

11. 751 yılında Çinliler ile Abbasiler arasında yapılan Talas Savaşı'nda Türkler Abbasileri desteklemiş ve savaşı Abbasiler kazanmıştır. Bu tarihten sonra Türkler kitleler halinde İslamiyeti kabul etmeye başlamıştır.

Aşağıda verilenlerden hangisi Türklerin İslamiyeti kabul etmesini kolaylaştıran etkenler arasında gösterilemez?

- A) Abbasilerin Türkleri köle olarak kabul etmesi
- B) Tek tanrı anlayışının olması
- C) Ahiret inancının olması
- D) Kurban kesme adetinin İslamiyette de olması

YAZILI SORULARI

1. Türk adının anlamını ve Türklerin ana (ata) yurdu neresidir? Belirtiniz.

5. Hz. Muhammed döneminde, Müslümanlarla Mekkeliler arasında yaşanan savaşları kronolojik olarak yazınız.

2. Tarihte bilinen ilk Türk topluluğunu, tarihte bilinen ilk Türk devletini ve Türk adıyla kurulan ilk Türk devletinin adlarını yazınız.

6. Dört Halifeyi sırası ile yazınız.

3. Türk tarihinin ilk yazılı örnekleri nelerdir ve kimler adına dikilmiştir? Yazınız.

7. Türklerin İslam dünyasına katkılarını maddeler halinde yazınız.

4. İslamiyetten önceki Arap yarımadası (Cahiliye Dönemi) hakkında maddelerle bilgi veriniz.

8. Medeniyete yön veren yollar hangileridir? Yazınız.

ETKİNLİK 5

Aşağıdaki tabloda yer alan bilgilerden Orta Asya'dan yapılan ilk göçlerin sebepleri olanları işaretleyiniz?

1	Anadolu'yu yurt edinmek istemeleri
2	İklim değişimleri
3	Hayvan hastalıkları
4	Orta Asya'da nüfusun artması
5	Kuzey Hunları'nın batıya göç etmesi
6	Çin ve Moğol baskısı
7	Yerleşik hayata geçmek istemeleri
8	Boylar arası mücadeleler

ETKİNLİK 6: Kültür Bölgeleri

Orta Asya Kültür bölgeleri ile ilgili etkinliği yapınız.

1:	K		L	T			i	N		R
2:		A	G		R					
3:	A		A	N		S		E		O
4:			R	A		U	K			
5:		N	A							
6:	A	N	D			O			A	

ETKİNLİK 7: Asya Hun Devleti

Kurucu:

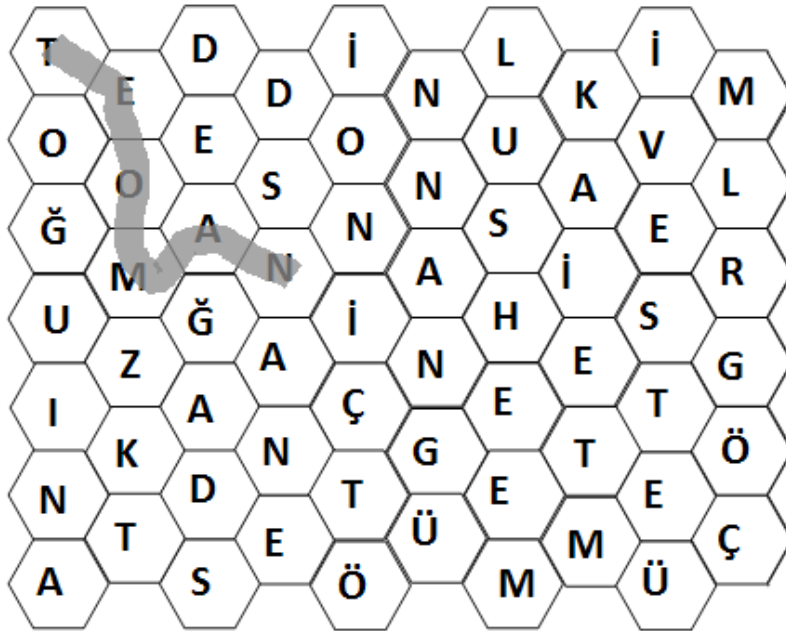
Başkent:

En parlak dönem:

Türk tarihindeki önemi:

ETKİNLİK 8

Aşağıdaki bulmacada Asya Hun Devleti ile ilgili olan kelimeleri bulup yandaki tabloya yazınız.

1. Teoman

2.

3.

4.

5.

6.

7.

ETKİNLİK 9: Boşluk Doldurma

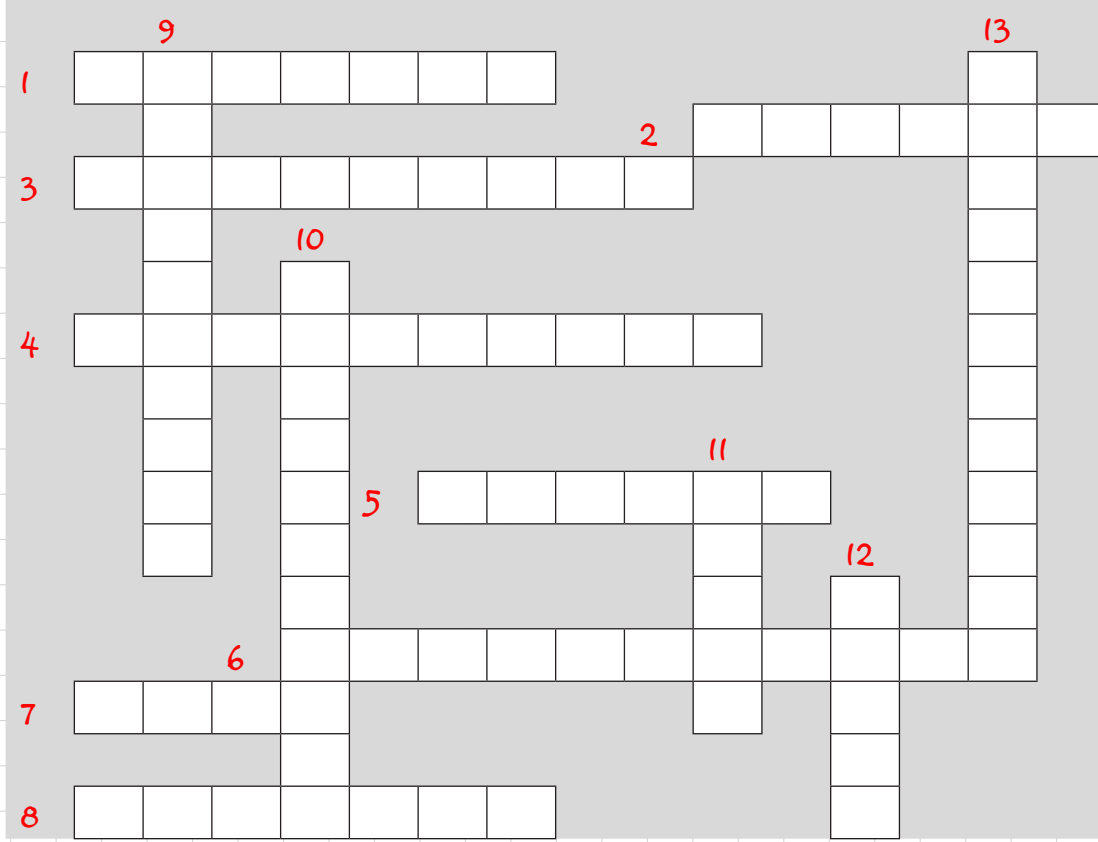
1 Savaşı, okçuların yerlerini terk etmesi sonucu kaybedilmiştir.
2 Fethi ile Kâbe'deki tüm putlar temizlendi ve İslam dünyasının yeni merkezi olmuştur.
3 Kuyuları yakınında yapılan savaş, İslam orduları ile Mekkeliler arasında yapılan ilk savaştır.
4	Müslümanların Mekke'den Medine'ye göç etmesine denir.
5	Müslümanların son savunma savaşı Savaşı'dır.
6 Savaşı Hz. Muhammed'in son seferidir.
7 Savaşı'nda esir düşenler on Müslüman'a okuma yazma öğretme karşılığında serbest bırakılmıştır.
8	627 yılında yapılan Savaşı'nı Müslümanlar kazanmıştır.

ETKİNLİK 10: Kronoloji

Aşağıda verilen olayları kronolojik olarak sıralayınız?

1	Mekke'nin Fethi
2	Hudeybiye Barış Antlaşması
3	Uhud Savaşı
4	Hz. Muhammed'in Veda Hutbesi'ni okuması
5	Mekke'den Medine'ye Hicret
6	Bedir Savaşı
7	Hz. Muhammed'in peygamber oluşu
8	Hendek Savaşı

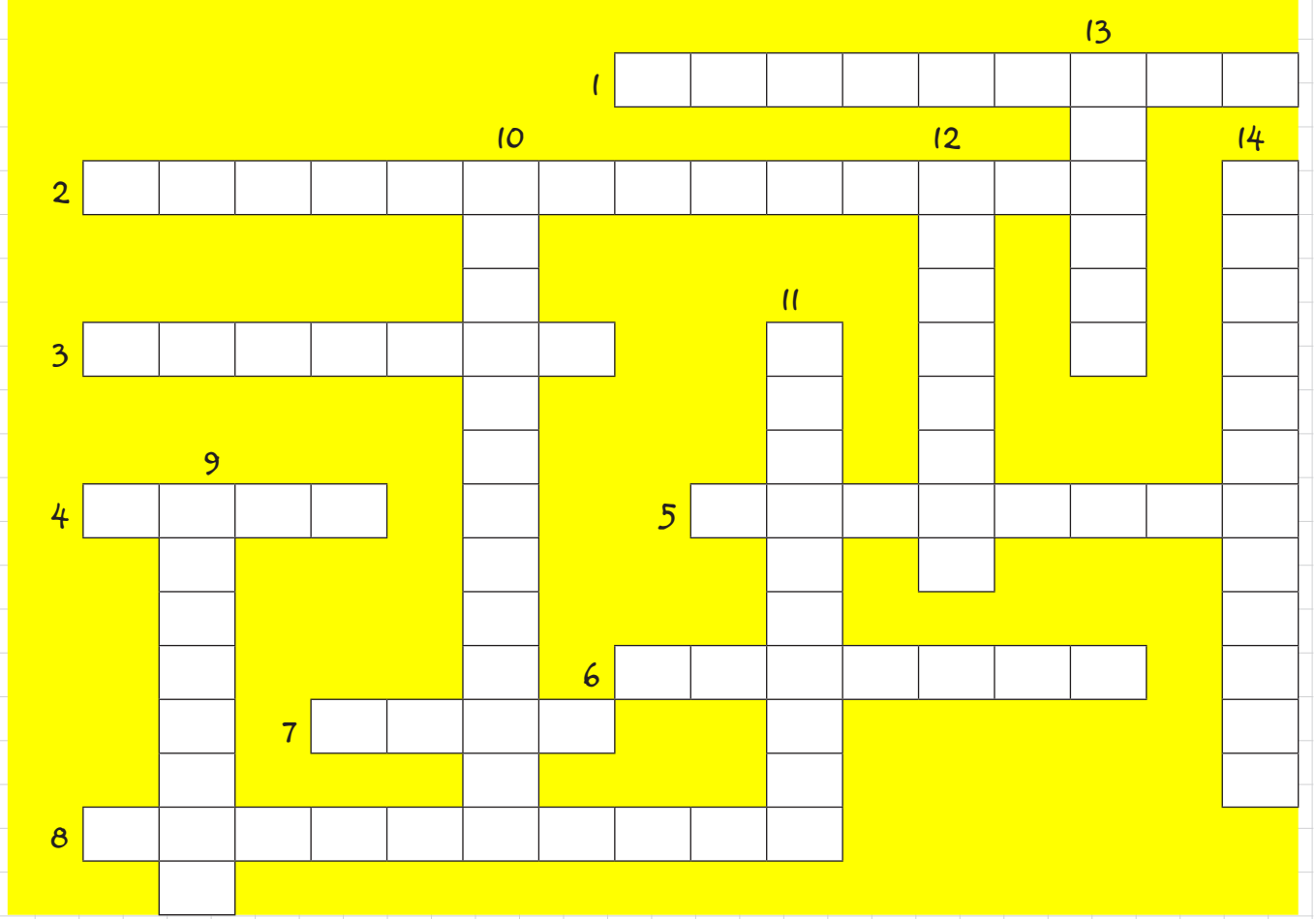
ETKİNLİK 11: Bulmaca

SORULAR

- 1) Mekke'den Medine'ye göç edenlere verilen ad.
- 2) Şam Ticaret yollarının kesin olarak İslam Devleti'ne geçmesini sağlayan fetih.
- 3) Müslümanlar ile Mekkeli Müşrikler arasında yapılan antlaşma.
- 4) Müslümanların 615 yılında ilk göç ettikleri yer.
- 5) 622 yılında Mekke'den Medine'ye yapılan göçe verilen ad.
- 6) Müslümanlarla Mekkeliler arasında yapılan ilk savaş.
- 7) Hz. Muhammed'in katılmadığı ilk savaş.
- 8) Hz. Muhammed'in katılmadığı savaşlara verilen ad.
- 9) 625 yılında Mekkelilerle yapılan savaş.
- 10) 632 yılında Hz. Muhammed'in Müslümanlara yaptığı konuşma.
- 11) Medine'de yaşayan Müslümanlara verilen ad.
- 12) Hz. Muhammed'in katıldığı savaşlara verilen ad.
- 13) Müslümanların son savaşdır.

ETKİNLİK 12 Bulmaca (Tekrar)

SORULAR

Soldan Sağa

- 1- Hz. Ali döneminde Müslümanlar arasında yaşanan ilk çatışma.
- 2- Türk tarihinin ilk yazılı belgeleri
- 3- Asya Hun Devleti'ne en parlak dönemini yaşatmıştır.
- 4- Hz. Ali döneminde başkent yapılan şehir.
- 5- İslamiyet öncesinde Arap yarımadasındaki yaşantıya verilen addır.
- 6- Emevi Devleti'nin kurucusudur.
- 7- İslam devletinde kurumsallaşma ve fetihler Hz. zamanında hızlanmıştır.
- 8- Müslümanların 615 yılında göç ettikleri Hıristiyan ülke.

Yukarıdan Aşağıya

- 9- Yerleşik hayata geçen ilk Türk devleti
- 10- Müslümanları eşit kabul eden İslam devleti
- 11- 1. Göktürk Devleti'ne en parlak dönemini yaşatan hükümdar.
- 12- Kur'an-ı Kerim Hz. döneminde kitap haline getirilmiştir.
- 13- Avrupa Hun Devleti'ne en parlak dönemini yaşatmış olan hükümdarı.
- 14- İslamiyet öncesinde Arap yarımadasında egemen olan inanç.

ETKİNLİK 13: Anagram Bulmaca

SALTA 1	RALKUK 2	TALNUS 3
TABİR 4	EVAMİL 5	DINTANHİS 6
PAÇARA 7	SACRAF 8	TAMMUH 9

- 1) Türk – İslam tarihini başlatan savaş
- 2) İslamiyet’i kabul eden ilk Türk boyu
- 3) Gazneli Mahmut’a halife tarafından verilen unvan
- 4) Karahanlılar döneminde yapılan kervansaray
- 5) Emevilerin uyguladığı köle politikası
- 6) Gazneli Mahmut’un 17 sefer düzenlediği ülke
- 7) Gaznelilerde ilim dili
- 8) Gazneli Devleti’nde edebiyat dili
- 9) Gazneli Devleti’ne en parlak dönemini yaşatan hükümdarı

ETKİNLİK 14

Aşağıda verilen bilgilerden Gazneli Devleti'ne ait olanları işaretleyiniz.

1	İslamiyet'i kabul eden ilk Türk devletidir.
2	Gazneli Mahmut döneminde en parlak dönemini yaşamıştır.
3	Malazgirt Savaşı ile Anadolu kapılarını Türklere açmıştır.
4	Hindistan'a 17 sefer düzenlemiştir.
5	İlk Türk-İslam eserlerini yazmışlardır.
6	Kurucusu Alp Tigin'dir.
7	Talas Savaşı'nda Abbasi Devleti'ne yardım etmişlerdir.
8	Dandanakan Savaşı sonrası yıkılma sürecine girmişlerdir.
9	Pasinler Savaşı ile Bizans Devleti'ni yenilgiye uğratmıştır.
10	Abbasi halifesini koruduğu için sultan unvanı vermiştir.

ETKİNLİK 15: Doğru/Yanlış

	D - Y	BİLGİ
1		İstanbul ilk kez İslam orduları tarafından Hz. Osman döneminde kuşatılmıştır.
2		Büyük Selçuklu Devleti Pasinler Savaşı ile kurulmuştur.
3		Talas Savaşı ile Türk-İslam tarihi başlamıştır.
4		Malazgirt savaşı, Haçlı Seferlerine sebep olmuştur.
5		İslamiyet'i kabul eden ilk Türk devleti Karahanlılardır.
6		Selçuklular Oğuzların Kınık Boyu'na bağlıdır.
7		Gazneli Devleti, İslamiyet'i Çin ve Moğolistan'da yaymıştır.

ETKİNLİK 16 (Genel Tekrar)

1	Hz. Ebubekir			
2	Hz. Ömer			
3	Hz. Osman			
4	Hz. Ali			

1 Hicri takvim kullanılmaya başlanmıştır.	2 Devlet memurlarına maaş verilemeye başlanmıştır.	3 Kudüs ve Mısır fethedilmiştir.
4 Kur'an-ı Kerim çoğaltılmış ve önemli merkezlere gönderilmiştir.	5 Yermük Savaşı'nda Bizans Devleti yenilgiye uğratılmıştır.	6 Sıffin Savaşı'nda İslam orduları karşı karşıya gelmiştir.
7 Cemel (Deve) Olayı yaşanmıştır.	8 Kur'an-ı Kerim kitap haline getirilmiştir.	9 Hazar Türkleriyle savaş yapılmıştır.
10 Divan teşkilatı kurulmuştur.	11 Kıbrıs Adası fethedilmiştir.	12 Hakem Olayı yaşanmıştır.

ETKİNLİK 17

Aşağıda verilen bilgileri uygun olan devlete işaretleyiniz.

		Karahanlı Devleti	Gazneli Devleti	Büyük Selçuklu D	Anadolu Selçuklu D
1	Anadolu'nun kesin olarak Türk yurdu olmasını sağlamışlardır.				
2	Dandanakan Savaşı ile yıkılma sürecine girmiştir.				
3	Türk ve Bizans orduları arasında ilk savaşı yapmışlardır.				
4	İslamiyet'i kabul eden ilk Türk devletidir.				
5	En parlak dönemi Melikşah dönemidir.				
6	Sultan unvanını kullanan ilk Türk devletidir.				
7	Baba İshak İsyanı yaşanmıştır.				
8	Dandanakan Savaşı ile resmen kurulmuştur.				
9	Alp Tigin tarafından kurulmuştur.				
10	Bizans Devleti ile Pasinler Savaşı'nı yapmıştır.				
11	Kösedağ Savaşı ile yıkılma sürecine girmiştir.				
12	Miryokefalon Savaşı'nda Bizans Devleti'ni yenmişlerdir.				
13	Ribat adı verilen kervansaraylar yapmışlardır.				
14	Anadolu kapılarını açmışlardır.				
15	Hindistan'a 17 sefer düzenlemiştir.				
16	Başkenti'ni İznik'ten Konya'ya taşımıştır.				

ETKİNLİK 18: Doğru – Yanlış

D-Y	BİLGİ
1	Haçlıların tek başarılı olduğu sefer 4. Seferdir.
2	Toplam 8 Haçlı Seferi düzenlenmiştir.
3	Selahaddin Eyyubi'nin Kudüs'ü Haçlılardan geri alması 3. Haçlı Seferi'ne sebep olmuştur.
4	Haçlı ordusu 1204 yılında İstanbul'u işgal edince 4. Haçlı Seferi amacından sapmış bir sefere dönüşmüştür.
5	Haçlı Seferlerinin ilk 4'ü önemlidir.
6	Haçlılar 2. Haçlı Seferi'nde İznik'i ele geçirmiştir.
7	1. Haçlı Seferi sebebiyle Anadolu Selçuklu Devleti, başkentini Konya'ya taşımak zorunda kalmıştır.
8	Haçlı Seferleri Ortaçağ'ın en önemli olayıdır.

ETKİNLİK 19

Haçlı Seferlerinin dini sebeplerini aşağıda verilen alanlara yazınız.

1:

2:

3:

4:

ÜNİTE 3: İNSANLAR, YERLER VE ÇEVRELER

Dünyanın Neresindeyim?
Ülkemizin Güzellikleri Haritada
Ülkemizin Zenginlikleri Haritada
Farklı Ortamlar Farklı Yaşamlar
Test Soruları

İNSANLAR, YERLER VE ÇEVRELER

DÜNYANIN NERESİNDEYİM?

Harita: Yeryüzünün tamamının ya da belirli bir kısmının belli bir ölçek dahilinde küçültülerek, görünümünün bir düzleme aktarılmasına denir.

Bir çizimin harita olabilmesi için

- ✓ Ölçek
- ✓ Kuşbakışı görünüm
- ✓ Düzleme aktarmak gerekir.

Ölçek: Harita üzerindeki bir uzunluğun yeryüzündeki gerçek uzunluğa göre küçültme oranıdır.

Kuşbakışı Görünüm: haritası çizilecek alanın tepeden görünümüdür.

Düzleme Aktarma: Çizimin düz bir zemine (kağıt, duvar, tahta ...) aktarılmasıdır.

Herhangi bir yerin dünya üzerindeki yerine Coğrafi konum denir. Coğrafi konum, matematiksel ve özel konum olarak ikiye ayrılır.

A) Matematiksel Konum: Dünya üzerindeki bir yerin ekvatora ve başlangıç meridyene göre konumuna denir.

B) Özel Konum: Herhangi bir yerin kıtalara, , önemli geçitlere ya da boğazlara yakın olması şeklinde oluşan konumudur.

Kıtalar ve Okyanuslar

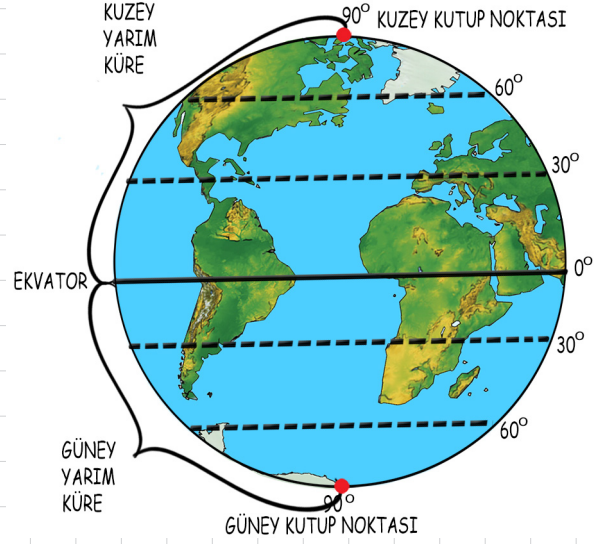
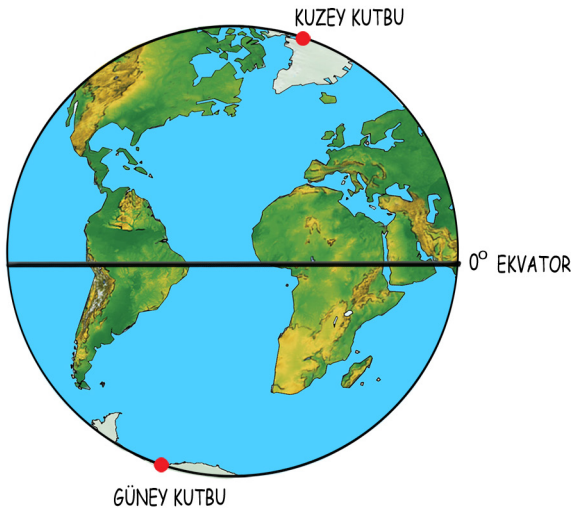
NOT: Yüzölçümü en büyük olan kıta Asya; yüzölçümü en küçük olan kıta Avustralya (Okyanusya)'dır.

ÖĞRETMENİM DİYOR Kİ:

EKVATOR

Yeryüzünü iki eşit parçaya böldüğü varsayılan hayali yatay çizgidir.

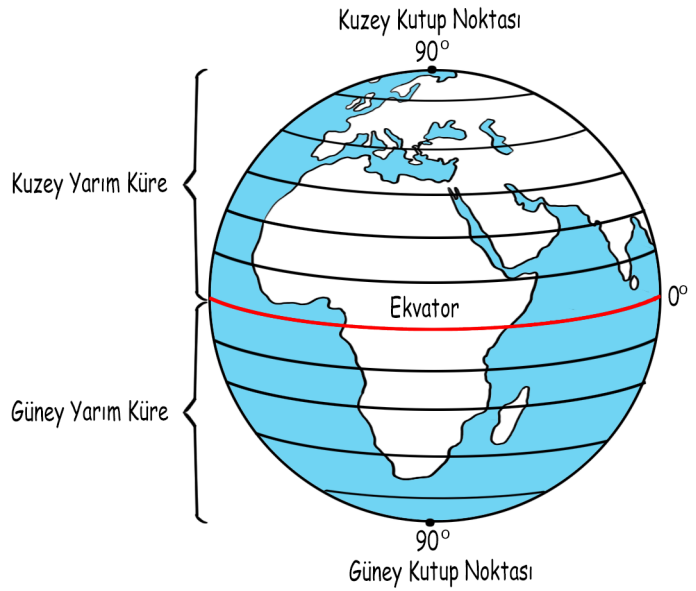

A) Paraleller ve Özellikleri

Ekvator birer derecelik aralıklarla çizilen doğu-batı doğrultusundaki hayali çizgilere denir.

Özellikleri:

- ✓ başlangıç paralelidir (sıfır) ve en büyük paralel dairesidir.
- ✓ Paralellerin dereceleri ekvator'dan kutuplara doğru büyür.
- ✓ 90 tane kuzey yarımkürede; 90 tane de güney yarımkürede olmak üzere 180 paralel dairesi vardır.
- ✓ Paraleller arasındaki mesafe sabit ve 111 km'dir.
- ✓ Paraleller birbirini kesmez ve birleşmez.
- ✓ Paralellerin uzunluğu ekvator'dan kutuplara doğru azalır. Kutuplarda nokta halini alır.

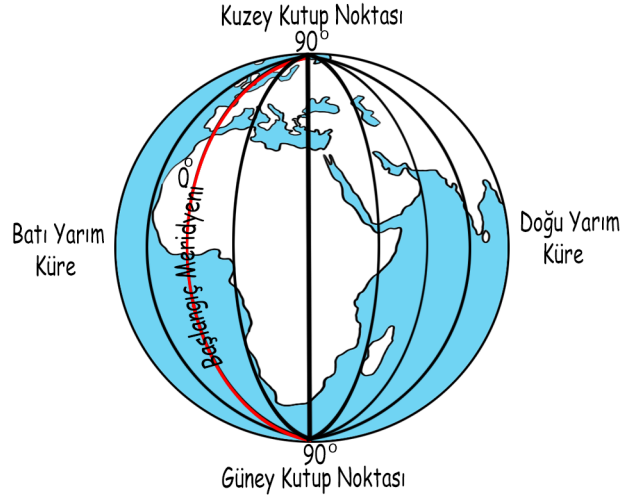
B) Meridyenler ve Özellikleri

Bir kutuptan diğer kutba ulaşan paralelleri dik kesen hayali yarım çemberlere denir.

Özellikleri:

- ✓ Başlangıç meridyeni İngiltere'deki Gözlemevi'nden geçen meridyendir.

- ✓ Kuzey-güney doğrultusunda uzanırlar.
- ✓ Greenwich'in doğusunda 180 ve batısında 180 olmak üzere toplam yayı vardır.
- ✓ İki meridyen arasındaki mesafe ekvator'dan kutuplara doğru gidildikçe azalır
- ✓ Meridyenlerin uzunlukları eşittir.
- ✓ Ardışık iki meridyen arasında 4 dakika zaman farkı vardır.

BİLGİLENELİM:

Dünya üzerinde bir yerin dünyada tam olarak yerini belirleyebilmek için bilmemiz gerekir.

A: 50°-60° kuzey paraleli / 20°-30° batı meridyeni

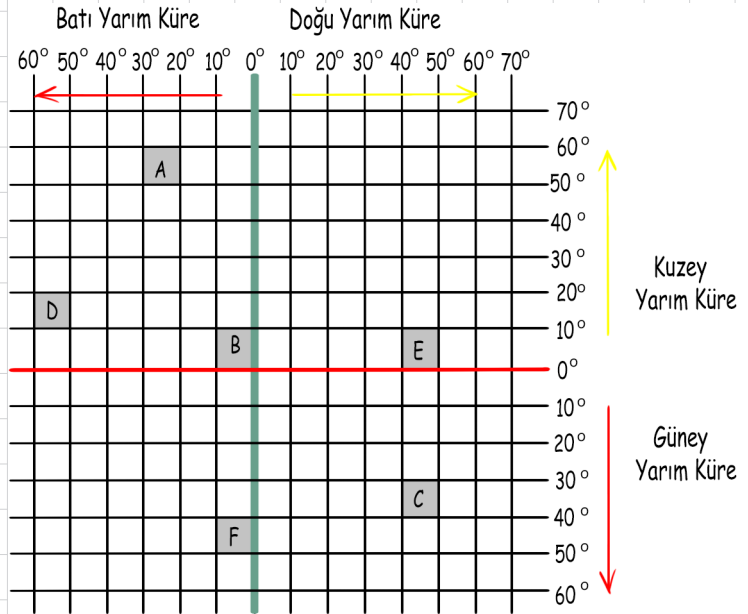
B: 0°-10° kuzey paralelleri / 0°-10° batı meridyeni

C: 30°-40° güney paraleli / 40°-50° doğu meridyeni

D: 10°-20° kuzey paraleli / 50°-60° batı meridyeni

E: 0°-10° kuzey paraleli / 40°-50° doğu meridyeni

F: 40°-50° güney paraleli / 0°-10° batı meridyeni

Türkiye'nin Coğrafi Konumu

A) Türkiye'nin Matematik Konumu (Mutlak Konum) ve Sonuçları

Türkiye 36° - 42° Kuzey paralelleri ile 26° - 45° doğu meridyenleri arasında yer alır.

✓ Türkiye başlangıç paralelinin kuzeyinde ve başlangıç meridyeninin doğusundadır. Güneyden kuzeye doğru gidildikçe;

- ➡ Güneş ışınlarının düşme açısı küçülür.
- ➡ Denizlerin tuzluluk oranı azalır.
- ➡ Cisimlerin gölge boyu uzar
- ➡ Kalıcı kar sınırı azalır.
- ➡ Sıcaklık azalır.
- ➡ Çizgisel hız azalır.

✓ Türkiye'nin en doğusu ile en batısı arasında 19 meridyen vardır ve 76 dakika zaman farkı oluşur.

✓ Türkiye'nin en kuzeyi ile en güneyi arasında 6 paralel vardır ve kuş uçuşu 666 km. mesafe vardır.

✓ Türkiye yer alır. Bu sebeple dört mevsim yaşanır.

✓ Türkiye'de kuzeyden esen rüzgarlar sıcaklığı düşürür, güneyden esen rüzgarlar ise sıcaklığı yükseltir.

✓ Türkiye, başlangıç meridyenin doğusunda yer alır. Bu sebeple Türkiye'nin yerel saati başlangıç meridyenine göre daha ileridir.

✓ Türkiye'de güney yamaçlar göre daha sıcaktır. (Bakı etkisi)

BİLGİLENELİM: Bakı: Bir yamacın eğiminden dolayı güneşe doğru konumudur.

B) Türkiye'nin Özel Konumu ve Sonuçları

- ✓ Türkiye, Asya, Avrupa ve Afrika'nın birbirine en fazla yaklaştığı bölgede bulunur.
- ✓ Ülkemiz, üç tarafı denizlerle çevrili bir yarım adadır.
- ✓ Karadenizi Akdeniz ve Okyanuslara bağlayan İstanbul ve Çanakkale Boğazlarına sahiptir.
- ✓ Ülkemiz batısında sanayileşmiş Avrupa ülkeleri ile güneydoğusunda petrol zengini Orta Doğu ülkelerine yakındır.
- ✓ Doğal ve tarihi güzellikler bakımından zengin bir ülkedir.
- ✓ Ülkemizde yükselti doğudan doğru artar.
- ✓ Tarım ve turizm gelişmiştir.

Türkiye'de dağlar doğu-batı yönünde sıralandığından kuzey-güney yönünde zordur.

- ✓ Türkiye'nin ortalama yükseltisi 1132 metredir.

ÜLKEMİZ GÜZELLİKLERİ HARİTADA

Ülkemiz yeryüzü çeşitliliğinin fazla olduğu ülkelerden biridir.

Ülkemizde dağ, ova, plato, vadi, akarsu, göl, baraj vb vardır.

- ✓ **Dağ:** Geniş bir alana yayılmış ve çevresine göre daha yüksek olan yer şekillerine denir. Örneğin: Ağrı Dağı, Erciyes Dağı, Nemrut Dağı, Elmadağ, Uludağ...
- ✓ **Tepe:** Çevresindeki düz yerlerden yüksek olan ve çok kez tek başına bulunan, yüksekliği genellikle birkaç yüz metreyi geçmeyen (500 metreye kadar), yamaçları yatık yer biçimi.

BİLGİLENELİM: Tepeler 500 metreye kadar olan yer şekilleridir. Dağ ise 500 metreden daha yüksektir.

- ✓ **Ova:** Çevresine göre alçakta kalan geniş düzlüklere denir. Örneğin: Bafra, Çarşamba, Gediz, Büyük Menderes, Çukurova, Silifke ovası, Konya Ovası,...
- ✓ **Plato:** Akarsular tarafından derince yarılmış yüksek düzlüklerdir. Örneğin: Haymana, Cihanbeyli, Obruk, Uzunyayla, Erzurum-Kars Platosu...
- ✓ **Vadi:** İki dağın arasında zamanla oluşan çukurluktur. Vadiler, akarsuların yaptığı aşınmayla yanlamasına, derinlemesine gelişir. Örneğin: Ihlara (Aksaray), Kelebekler (Muğla), Zelve (Nevşehir), İnözü (Ankara), Ağasar (Trabzon)...
- ✓ **Akarsu:** Belli bir yatak içinde eğim içinde akan sudur. Ülkemiz akarsular bakımından zengin ülkelerden biridir. Örneğin: Kızılırmak, _____, Sakarya, Susurluk, Fırat, Dicle Nehri...
- ✓ **Göl:** karaların içinde kalan çukurlara durgun suların birikmesi ile oluşan yeryüzü şeklidir. Örneğin: Van Gölü, Tuz Gölü, Sapanca, Manyas, Beyşehir, Çıldır, Tortum, Simav Gölü...
- ✓ **Baraj:** Eski zamanlardan beri insanlığın su ihtiyacını karşılamak ve tarımsal alanların sulanması amacıyla inşa edilen su yapılarıdır. Atatürk Barajı, Karakaya Barajı, Hirfanlı Barajı, Kesikköprü Barajı, Keban Barajı...

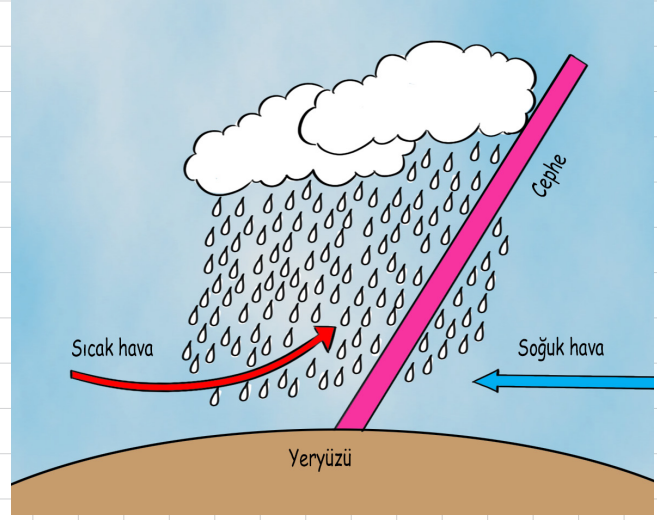
Türkiye'nin İklimi

Ülkemiz dünyada Akdeniz ikliminin etkin olduğu alanda yer aldığından dolayı ülkemizin büyük kısmında Akdeniz iklimi etkisi görülür. Ülkemizde batı ve _____ kesimlerde Akdeniz iklimi; kuzeyde Karadeniz İklimi ve iç kısımlarda ise karasal iklim etkilidir. Bu durumun oluşmasında yer şekillerinin etkisi vardır.

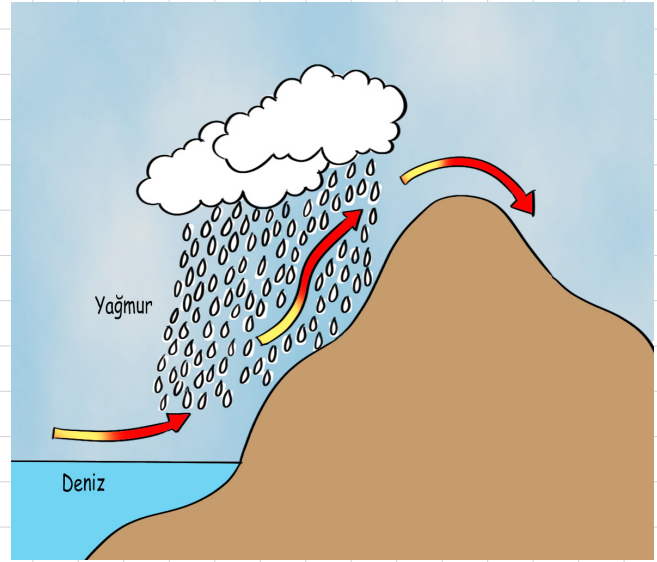
A) Akdeniz İklimi

- ✓ Yazlar sıcak ve kurak, kışlar ılık ve yağışlı geçer.
- ✓ Akdeniz, Ege ve Marmara Bölgesi'nin güneyinde görülür.
- ✓ Bitki örtüsü kısa bodur ağaçlar olan makidir.
- ✓ Kış sıcaklığı yüksektir. Bu sebeple seracılık yapılır.
- ✓ Bu iklimde görülen yağış şekli yağışıdır.
- ✓ Pamuk, zeytin, turuncgiller bu iklim tipine uygun ürünleridir.

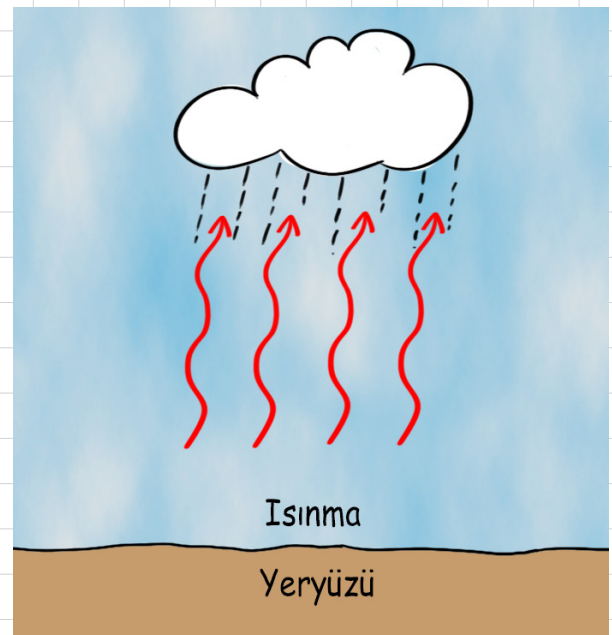
B) Karadeniz İklimi

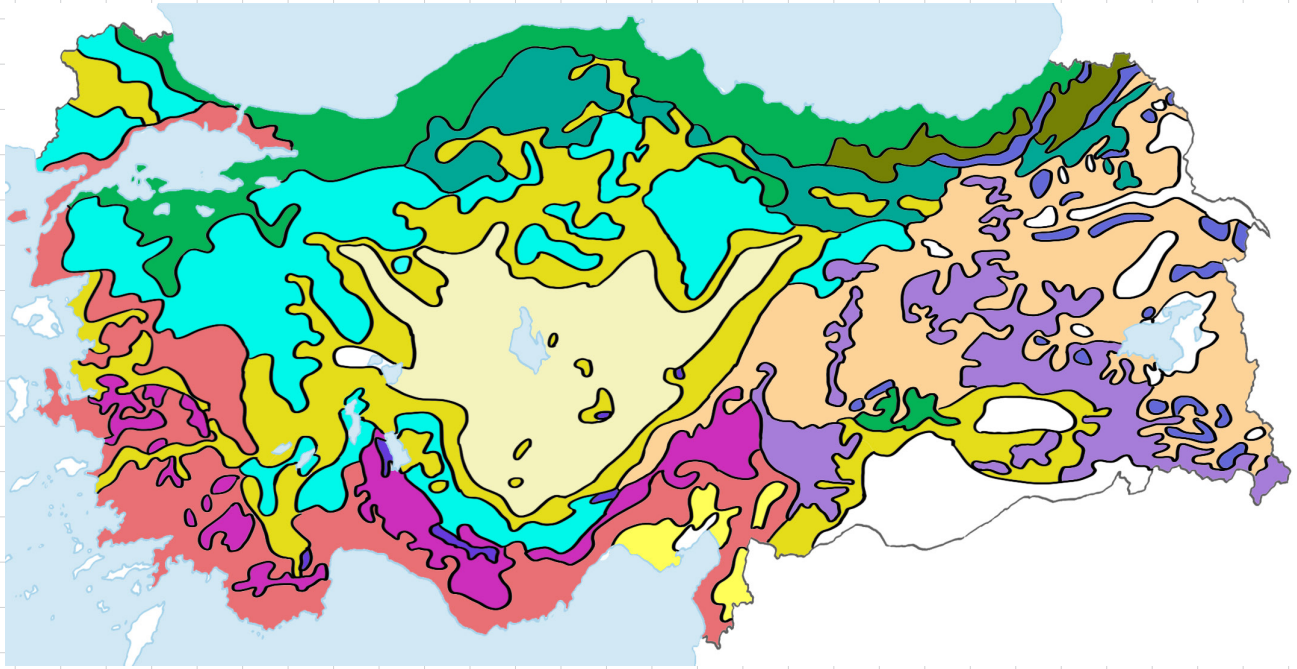
- ✓ Her mevsim yağışlı olan bu iklimde yazlar serin, kışlar ılık ve yağışlıdır.
- ✓ Karadeniz kıyılarında ve Marmara Bölgesinin Karadenize bakan yamaçlarında görülür.
- ✓ Bitki örtüsü yağış fazla olduğundan ormandır.
- ✓ En fazla yağış sonbaharda görülür.
- ✓ Bu iklim tipinde görülür.
- ✓ Mısır, fındık, çay bu iklim tipine uygun ürünlerdir.

C) Karasal İklim

- ✓ Yazlar sıcak ve kurak, kışlar soğuk ve kar yağışlıdır.
- ✓ İç Anadolu, Doğu Anadolu, Güneydoğu Anadolu ile Marmara Bölgesinin iç kesimlerinde görülür.
- ✓ Yıllık sıcaklık farkı fazladır.
- ✓ En fazla yağış ilkbaharda görülür.
- ✓ Yükselim (Konveksiyonel) yağış görülür.
- ✓ Buğday, arpa, çavdar... yetiştirilen ürünlerdir.

Türkiye Bitki Örtüsü Haritası

İL	İKLİM	BİTKİ ÖRTÜSÜ
Sivas	Karasal	Bozkır
Şanlıurfa		
İzmir		
İstanbul		
Samsun		
Konya		
Antalya		

ÜLKEMİZİN ZENGİNLİKLERİ HARİTADA

A) Ülkemizde Nüfus

Belli bir bölgede yaşayan insan sayısına denir. Nüfus, ülkemizin her tarafında aynı yoğunluğa sahip değildir.

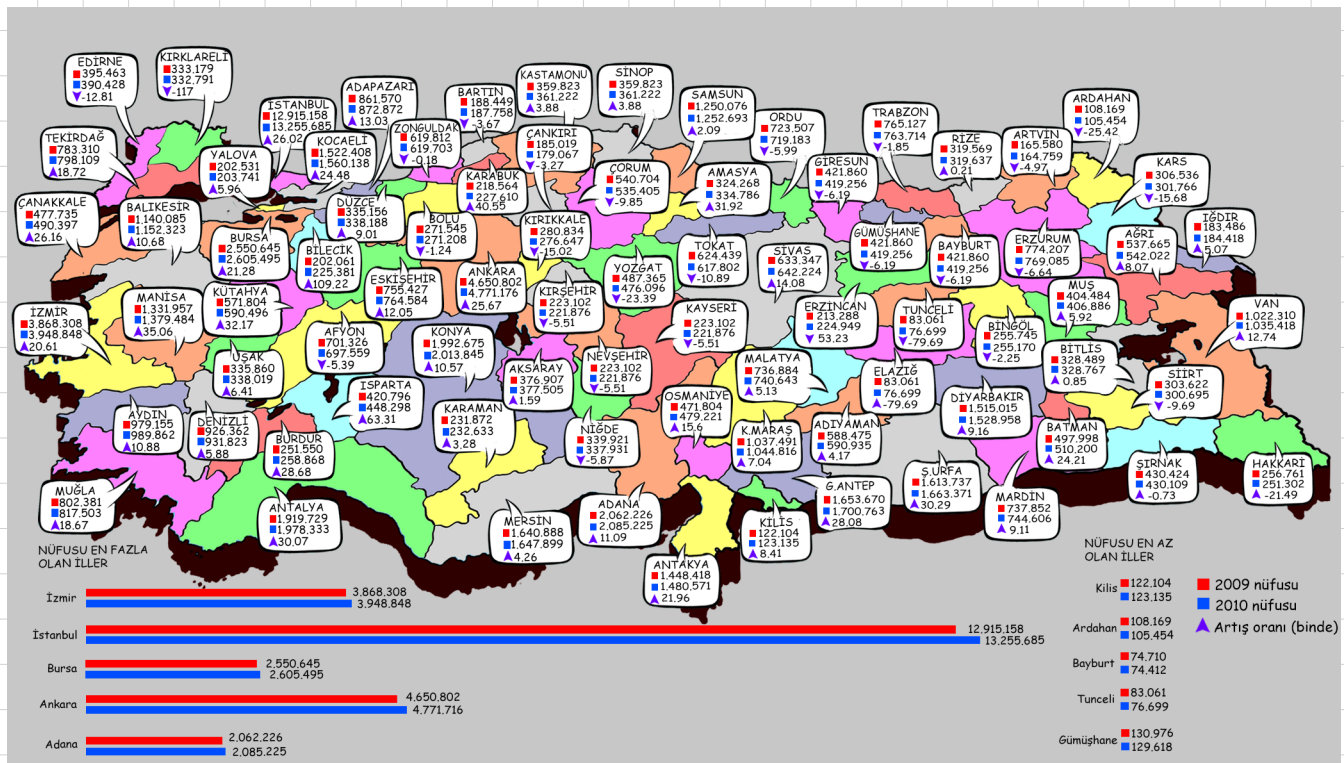
Nüfus Yoğunluğu: Km²'ye düşen insan sayısına denir.

$$\text{Aritmetik Yoğunluk} = \frac{\text{Toplam Nüfus}}{\text{Toplam Yüzölçümü}}$$

formülü ile bulunur.

Ülkemizde nüfus genellikle iş imkânlarının fazla olduğu bölgelerde yoğunlaşmıştır. İstanbul,, İzmir, Adana, Kayseri, Bursa, Gaziantep, Antalya, Kocaeli gibi şehirler iş imkânlarının fazla olmasından dolayı yoğun nüfuslu şehirlerimizdendir.

İş imkanlarının az olduğu, yer şekillerinin olduğu, Hakkari, Şırnak, Batman, Elazığ, Sivas, Yozgat, Tunceli gibi şehirlerde nüfus azdır.

B) Ülkemizde Ekonomik Faaliyetler

Yukarıdaki haritada da görüldüğü gibi ülkemiz tarım ürünleri çeşitliliği fazla olan bir ülkedir. Bu durum üretime bağlı iş kollarının da gelişmesini sağlamıştır.

Ülkemizde iklim,, ulaşım, kaynaklar gibi etkenlerin farklılık göstermesi ekonomik faaliyetleri de etkilemektedir.

TAHILLAR			
TARIM ÜRÜNÜ	YETİŞME ŞARTLARI	NERELERDE YETİŞİR	KULLANIM ALANI
1- BUĞDAY	Buğday, ilkbaharı yağışlı yazın kurak bir iklim ister.	Doğu ve Batı Karadeniz'in kıyı kesimi <u>hariç</u> ülkemizin her yerinde yetişir. En fazla İç Anadolu Bölgesi'nde yetiştirilir.	Ekmek, unlu mamuller, bisküvi ve makarna yapımında kullanılır. Bazı yıllar ithal edilir.
2- ARPA	Buğdayla aynı şartlarda yetişir. Ancak buğdayın yetişmediği yüksek yerlerde de yetişir.	Buğdayın yetiştiği bütün alanlarda yetişir. Ayrıca Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinde de yetiştirilir.	En fazla hayvan yemi olarak kullanılır. Ayrıca bira sanayinde ham madde olarak kullanılır.
3- MISIR	Yağış (sulama) isteyen bir bitkidir. Yaz yağışlarının veya yazın sulama imkânlarının olduğu her yerde yetiştirilir.	En fazla Akdeniz ve Karadeniz Bölgelerinde yetiştirilir.	Besin maddesi olarak kullanıldığı gibi yağ endüstrisinde ham madde ve hayvan yemi olarak kullanılır.
4- PİRİNÇ	Pirinç tarımı su içinde yapılır. Genellikle akarsu yakınlarında pirinç tarımı yapılır. Yetiştirme döneminde bol su ister.	Edirne, Samsun, Çorum, Kastamonu, Hatay ve Diyarbakır.	Besin olarak kullanılır. Üretimimiz yeterli değildir. İthal edilir.

SANAYİ BİTKİLERİ

TARIM ÜRÜNÜ	YETİŞME ŞARTLARI	NERELERDE YETİŞİR	KULLANIM ALANI
1- TÜTÜN	Yetiştirme dönemi olan ilkbaharda bol nem, yaz aylarında ise yüksek sıcaklık ister.	Başta Ege Bölgesi olmak üzere Karadeniz ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde yetiştirilir.	Sigara üretiminde ve ilaç sanayinde kullanılır. İthal edilir, önemli bir gelir kaynağıdır.
2- PAMUK	Çimlenme ve büyüme döneminde yağış, sulama ve yüksek sıcaklık ister. Olgunlaşma döneminde ise tam kurak hava ve sıcaklık ister.	Başta Güneydoğu Anadolu Bölgesi olmak üzere Ege ve Akdeniz Bölgesi'nde yetiştirilir.	Lifleri dokuma sanayinin ham maddesi olarak kullanılır. Tohumları yağ sanayinde kullanılır.
3- ŞEKER PANCARI	Nemli topraklarda iyi gelişir. Yağışların yetersiz olduğu yerlerde ise sulama yapılarak tarımı yapılır.	En fazla İç Anadolu Bölgesi'nde yetiştirilir.	Şeker, ayrıca hayvan yemi olarak kullanılır. (Az gelir getirdiği için kıyı kesimlerde yetiştirilmez.)
4- ÇAY	Her mevsim bol yağış, nemli ılıman ve gölgeli bir iklim, kireçsiz toprak ister.	Doğu Karadeniz Bölgesi'nin kıyı kesimlerinde yetiştirilir. Yetiştirme alanı dardır.	İçecek olarak kullanılır.
5- AYÇİÇEĞİ	Yetiştirme döneminde yağış; olgunlaşma döneminde sıcaklık ister.	En çok Marmara Bölgesi'nde yetiştirilir. Bu bölgemizi İç Anadolu ve Karadeniz Bölgesi takip eder.	Katı ve sıvı yağ üretiminde kullanılır. Çerez olarak tüketilir. Hayvan yemi olarak kullanılır.
6-ZEYTİN	Akdeniz ikliminin karakteristik bitkisidir. Soğuğa dayanıklı bir bitki değildir. Kışların ılık olmasını ister.	Ege Bölgesi, Akdeniz ve Marmara Bölgelerinin kıyı kesimleri ile Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin batı kesiminde yetiştirilir.	Yağ endüstrisinde ve sofralık (kahvaltılık) olarak tüketilir.

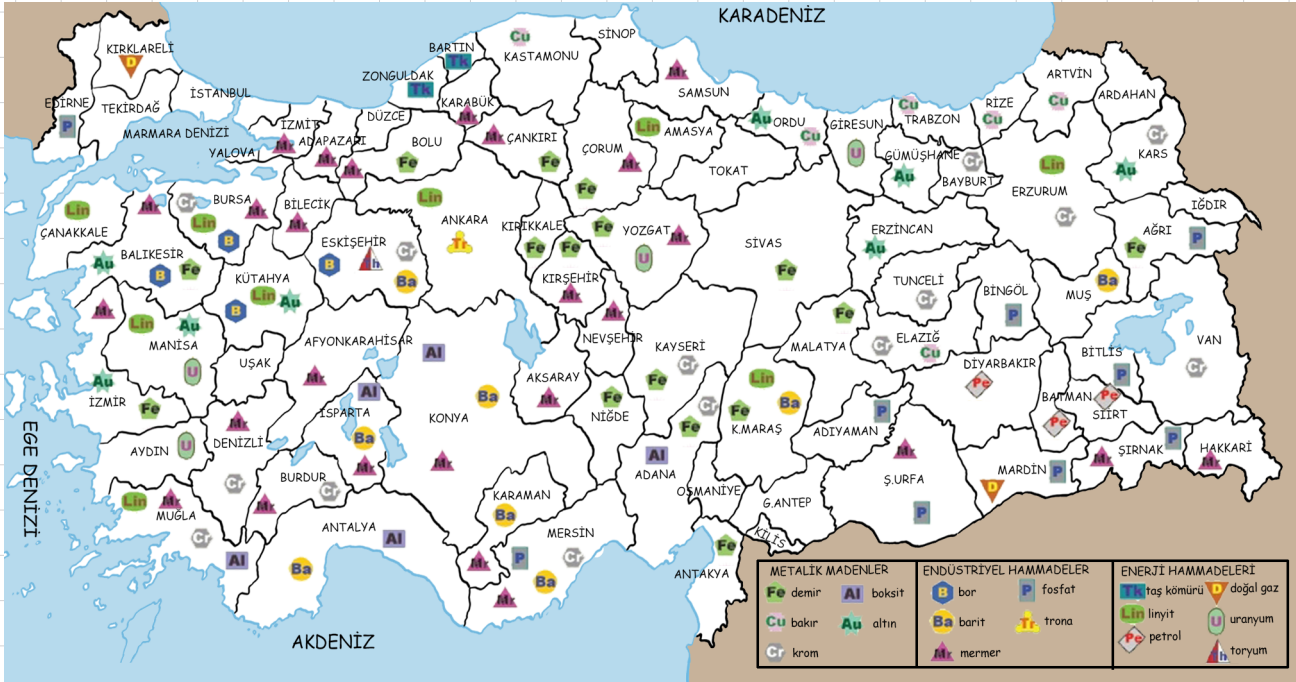
MEYVELER

TARIM ÜRÜNÜ	YETİŞME ŞARTLARI	NERELERDE YETİŞİR	KULLANIM ALANI
1- ÜZÜM	Soğuğa dayanıklıdır. Ya-maçlarda da yetişir. Yazla-rın sıcak ve kurak olmasını ister. Ülkemizde yetişme alanı en geniş ve en fazla üretimi yapılan meyvedir. <u>Ülkemiz üzüm üretiminde dünyada 1. sıradadır.</u>	Başta Ege Bölgesi olmak üzere bütün böl-gelerimizde yetişir.	Yaş ve kuru olarak tüketilir. Rakı, şa-rap ve pekmez ya-pımında kullanılır. İhraç edilir.
2- ELMA	Soğuğa çok dayanıklıdır. Üzümden sonra yetişme alanı en geniş meyvedir.	İç Anadolu Bölgesi başta olmak üzere bütün bölgelerimizde yetiştirilir.	Yaş olarak tüketilir. İhraç edilir. Üretimi yaygındır, bakımı masraflı de-ğildir.
3- FINDIK	Düzenli yağış isteyen fındık nemli bölgelerde yetişen bir meyvedir.	Başta Doğu Karadeniz Bölgesi olmak üzere Kocaeli'den Rize'ye kadar ki Karadeniz ikliminin görüldüğü alan-larda yetiştirilir.	Çikolata sanayinde ve fındık yağı ola-rak kullanılır. <u>Ülkemiz dünya fındık üretiminde 1. sıradadır.</u>
4- MUZ	Kış sıcaklığının 10°C nin altına düşmediği yerlerde yetişir. Don olaylarına dayanıklı değildir.	Antalya ve Mersin ara-sındaki kıyı kesiminde yetiştirilir. (Anamur, Alanya, Ga-zipaşa)	Yaş olarak tüketilir.
5-TURUNÇ-GİLLER	Kış aylarının 0°C nin altı-na düşmemesi ve yazların sıcak geçmesi ürün için idealdir.	Başta Akdeniz Bölgesi olmak üzere Güney Ege kısımlarında yeti-şir. Çok kısıtlı olarak da Rize ve çevresinde üretimi yapılır.	Yaş olarak tüketilir.

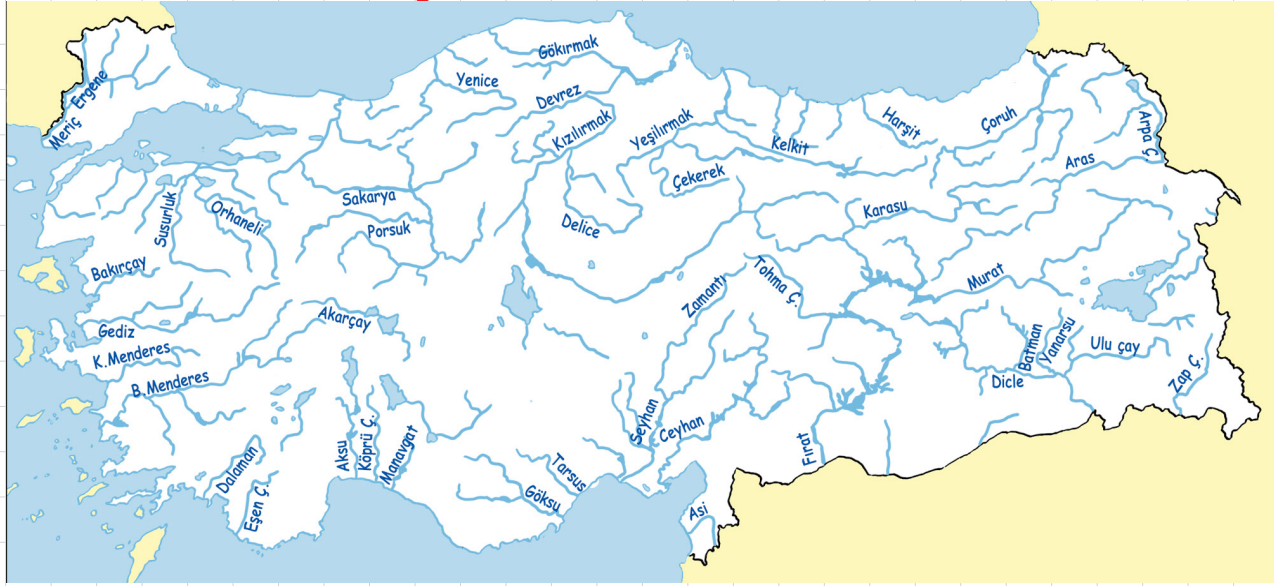
C) Ülkemizin Yeraltı ve Yerüstü Kaynakları

Türkiye, maden çeşitliliği bakımından zengin bir ülkedir. Bir madenin işlenebilmesi için rezervi (miktarı) fazla olması gerekir. Ülkemizde rezervi yüksek olan madenler, bor, mermer, demir, _____, krom, cıva, linyit vb dir.

Türkiye, dünya bor üretiminde birinci sıradadır.

D) Ülkemizin Yerüstü Kaynakları

Türkiye üç tarafı denizlerle çevrili bir ülkedir. Ülkemiz engebeli bir yapıya sahip olduğundan çok sayıda _____ vardır.

Ülkemizdeki akarsuların genellikle boyları kısadır. Ülkemizdeki en uzun boylu akarsu Kızılırmak'tır. Ayrıca Yeşilirmak, Sakarya nehri, Büyük Menderes, Küçük Menderes, Fırat Nehri, Dicle Nehri gibi birçok akarsu vardır.

Sınırlarımız içinde doğup denize dökülen akarsular: Kızılırmak, Yeşilirmak, Sakarya, Gediz, Göksu, Seyhan, Ceyhan nehirleri...

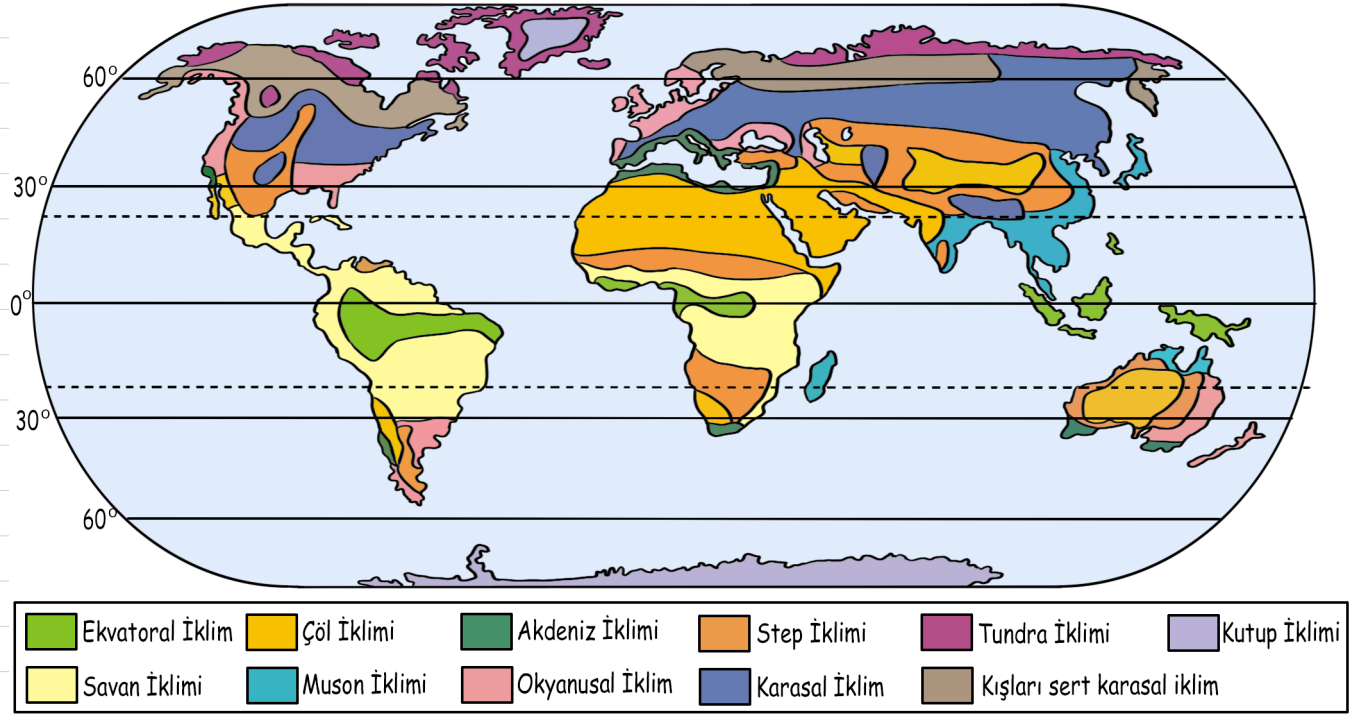
Ülkemizde doğup dışarıda denize dökülen akarsular: Fırat, _____, Aras, Kura, Çoruh nehirleri.

Dışarıda doğup ülkemizde denize dökülen akarsular: _____ ve Asi nehirleri.

FARKLI ORTAMLAR FARKLI YAŞAMLAR

Dünya'da çok farklı iklim tipleri vardır. Bölgelerin iklim tipi o bölgedeki insanların yaşayışlarını da etkilemektedir.

Yeryüzünün herhangi bir bölgesinde görülen uzun süreli hava hareketlerinin ortalamasına denir.

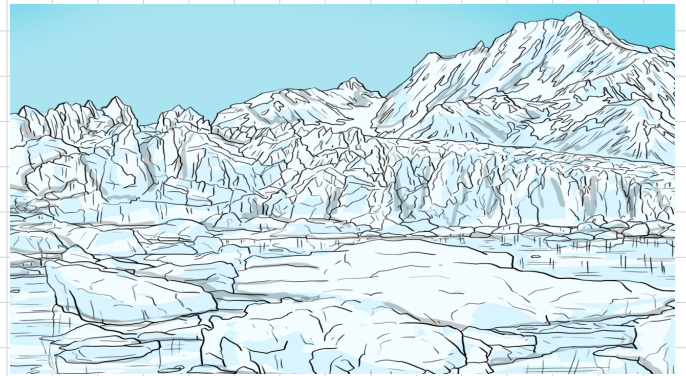

Dünyada Farklı İklim Tiplerinin Görülmesinin Nedenleri

Güneş ışınlarının geliş açısı	Dağların uzanış doğrultusu	Enlem	Rüzgarlar
Deniz ve Karaların durumu	Coğrafi konum	Yükselti	

1- Kutup İklimi

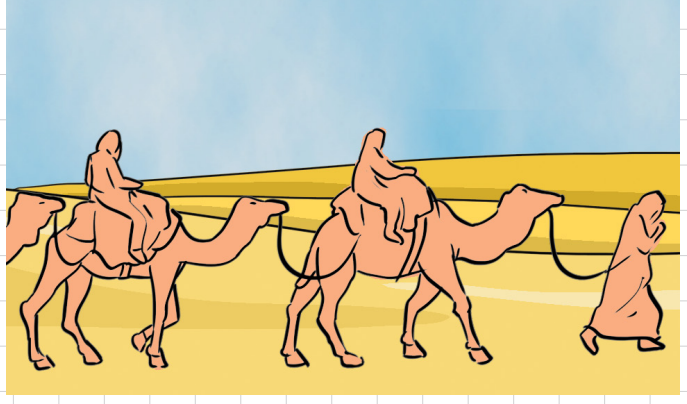
- ✓ Kuzey ve güney kutup bölgelerinde görülür.
- ✓ Sıcaklık ortalaması
0°C'nin altındadır.
- ✓ Yağışlar son derece az ve kar şeklindedir.
- ✓ Bitki örtüsü yoktur.
- ✓ Yeryüzü kar ve buzlarla kaplıdır.

NOT: Kuzey yarım kürede kutuplara yakın alanlarda yaşayan halka denir. Bu halk igloo denilen buzdan yapılmış evlerde yaşar.

2- Çöl İklimi

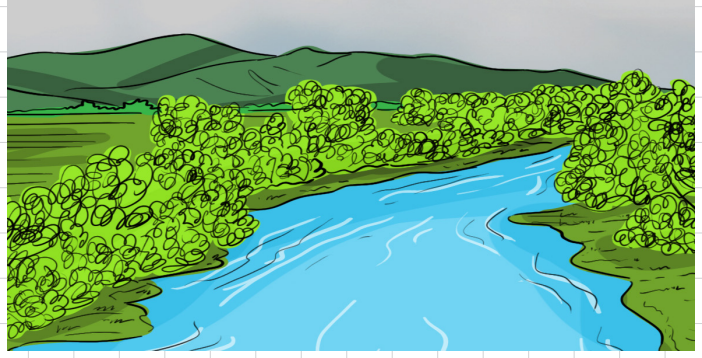
- ✓ Genellikle 30° enlemlerinde görülür.
- ✓ Avustralya kıtasının iç kısımları, Arabistan, Kuzey Afrika ve Asya'nın belli kısımlarında görülür.
- ✓ Yıllık yağış miktarı çok azdır.
- ✓ Bitki örtüsü kaktüstür.
- ✓ Kumlar ulaşımı zorlaştırdığı için ulaşım genellikle develerle yapılır.
- ✓ Günlük sıcaklık farkı fazladır. Günüz çok sıcak gece çok soğuktur (kum fırtınası).

NOT: Sahra Çölü (Afrika), Kalahari çölü (Afrika), Taklamakan çölü (Asya), Viktorya çölü (Avustralya)

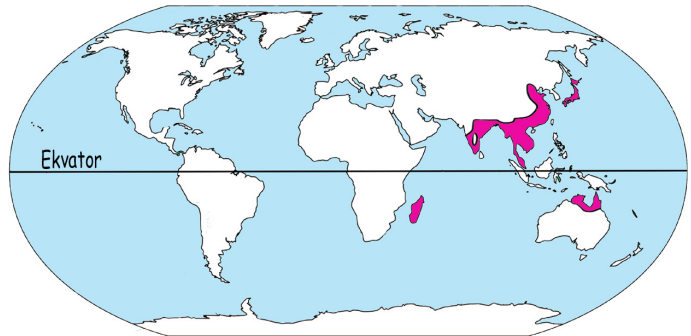
3- Ekvatorial İklim

- ✓ Genellikle Ekvator ve çevresinde görülen iklimdir.
- ✓ Yıllık ortalama sıcaklık 26-27 derecedir.
- ✓ Yıllık sıcaklık farkı çok azdır.
- ✓ Yağışın bol olmasından dolayı bitki örtüsü geniş yapraklı yıl boyunca yeşil kalan ormandır.
- ✓ Sadece yaz mevsimi yaşanır.
- ✓ Sürekli yağmur yağmasına bağlı olarak aşırı vardır. Bu sebeple yıllık güneşlenme süresi azdır.

4- Muson İklimi

- ✓ Asya kıtasının güney ve güney-doğusunda görülen iklimdir.
- ✓ İklim adını Muson rüzgarlarından almıştır.
- ✓ Yazları yağmurlu, kışları kurak geçer.
- ✓ Aşırı yağış sebebiyle sel felaketleri yaşanır.
- ✓ Bitki örtüsü karışık yapraklı ormanlardır.
- ✓ Pirinç ve çay bu iklim tipinin karakteristik bitkilerindedir.

TEST 1

1. Ayşe: Yeryüzünün tamamının ya da belirli bir kısmının belli bir ölçek dahilinde küçültülerek, kuşbakışı görünümün bir düzleme aktarılmasına ne denir?

Süleyman:

Ayşe'nin sorduğu soruya Süleyman'ın vermesi gereken cevap aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Kıta B) Plan
C) Kroki D) Harita

2.

Yukarıda verilen Türkiye ve komşuları verilmiştir.

Aşağıdakilerden hangisi Türkiye'nin doğudaki komşularından biri **değildir**?

- A) İran
B) Bulgaristan
C) Ermenistan
D) Gürcistan

3.

Haritada yer alan bilgilerden yola çıkarak aşağıdakilerden hangisini **öğrenemeyiz**?

- A) Ülkemizin nüfusunu
B) İki şehir arasındaki kuş uçuşu mesafeyi
C) Ülkemize sınırı olan ülkeleri
D) Ülkemizde yer alan şehir sayısını

4. Türkiye coğrafi konumu itibarıyla hangi iki kıtada da toprağı olan bir ülkedir?

- A) Avrupa ve Afrika
B) Kuzey Amerika ve Güney Amerika
C) Asya ve Afrika
D) Avrupa ve Asya

5. 6. ve 7. Soruları yukarıda verilen dünya haritasına göre cevaplayınız.

5. Dünya haritasında en batıda bulunan iki kıta hangileridir?

- A) Avrupa ve Afrika
B) Kuzey Amerika ve Güney Amerika
C) Asya ve Okyanusya
D) Asya ve Antarktika

6. Asya, Afrika ve Okyanusya kıtaları arasında kalan okyanusun adı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Atlas Okyanusu
B) Büyük Okyanus
C) Hint Okyanusu
D) Pasifik Okyanusu

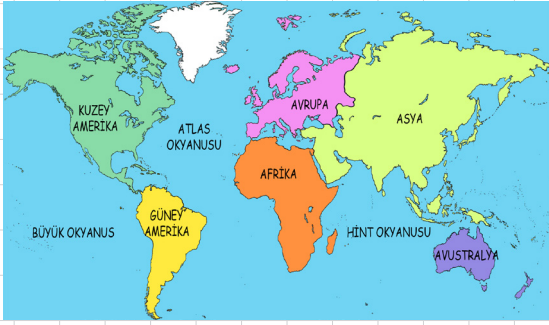
7. Atlas Okyanusu'nun aşağıda verilen kıtalardan hangisine kıyısı **yoktur**?

- A) Avrupa
B) Asya
C) Afrika
D) Güney Amerika

TEST 1

8. Harita üzerindeki bir uzunluğun yeryüzündeki gerçek uzunluğa göre küçültme oranına denir. Yukarıdaki bilgide yer alan boşluk aşağıdakilerden hangisi ile tamamlanmalıdır?
- A) Harita
B) Ölçek
C) Lejant
D) Düzleme aktarma

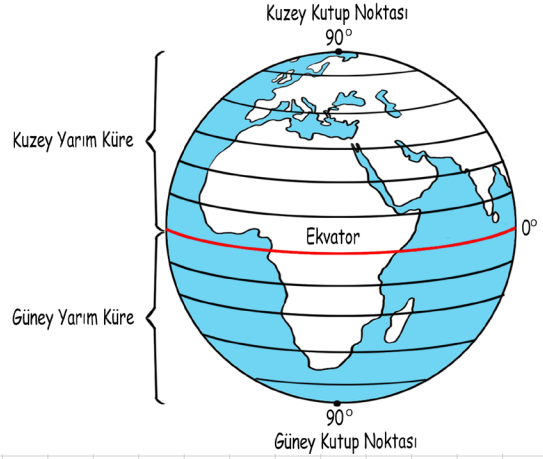
9. ve 10. Soruları aşağıda verilen haritaya göre cevaplayınız.

9. Yukarıdaki haritaya göre yüzölçüm olarak en büyük kıta aşağıdakilerden hangisidir?
- A) Asya
B) Afrika
C) Kuzey Amerika
D) Güney Amerika

10. Yukarıdaki haritaya göre en küçük yüzölçüme sahip olan kıta aşağıdakilerden hangisidir?
- A) Avrupa
B) Güney Amerika
C) Avustralya (Okyanusya)
D) Kuzey Amerika

11.

Yukarıda yer alan kürede Dünyayı kuzey yarım küre ve güney yarım küre olarak iki eşit parçaya böldüğü varsayılan hayali çizgiye ne ad verilir?

- A) Ekvator
B) Greenwich
C) Oğlak dönencesi
D) Yengeç dönencesi

12.

- I. Boyları aynı uzunluktadır.
II. Aralarındaki mesafe 111 km'dir.
III. Kutuplarda nokta halini alırlar.
Yukarıda verilen bilgilerden hangisi ya da hangileri ekvatorun özellikleri arasında gösterilebilir?
- A) Yalnız I
B) I ve II
C) II ve III
D) Yalnız III

13.

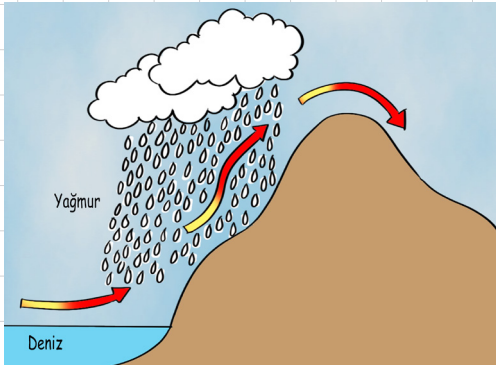
- Türkiye'nin matematik konumuyla ilgili aşağıda verilen bilgilerden hangisi yanlıştır.
- A) Doğusu ile batısı arasında 19 meridyen vardır.
B) Kuzeyi ile güneyi arasında 8 paralel vardır.
C) En doğusu ile en batısı arasında 76 dakika zaman farkı vardır.
D) Türkiye orta kuşakta yer alır.

TEST 2

1. Çevresine göre alçakta kalan geniş düzlüklere ova denilmektedir. Buna göre aşağıda verilen örneklerden hangisi ovaya örnek **değildir**?
- A) Bafra
B) Çarşamba
C) Gediz
D) Erciyes

2. Mehmet: Bu iklim tipinde yazlar çok sıcak geçiyor ama kışın ılık ve de yağışlı oluyor. Bitki örtüsü ise makidir. Miraç: Tamam hatırladım bu iklim tipini. Yukarıdaki metinde Mehmet'in bazı özelliklerini verdiği iklim tipinin adı nedir?
- A) Karadeniz iklimi
B) Akdeniz iklimi
C) Karasal iklim
D) Muson iklimi

3.

- Yukarıda yağış şekli verilen iklim aşağıdakilerden hangisidir?
- A) Karasal iklim
B) Akdeniz iklimi
C) Ekvatorial iklim
D) Karasal iklim

4. Meridyenler kuzey - güney yönünde çizilen hayali çizgilerdir. Boyları eşit olan meridyenlerin arasındaki mesafe sadece Ekvator'da 111 km'dir. Kutuplara doğru gidildikçe aralarındaki mesafe daralmaktadır. Meridyenler sayesinde yerel saat hesaplaması yapılabilir. Toplam 180 adet meridyen yayı vardır. Yukarıda verilen metindeki bilgi yanlış aşağıdakilerden hangisi ile düzeltilmelidir?
- A) Kuzey-güney / doğu-batı yapılarak
B) 111 km / 180 km yapılarak
C) Yerel saat / kuş uçuşu uzunluk yapılarak
D) 180 adet / 360 adet yapılarak

5. Ülkemizde üç farklı iklim ve buna bağlı olarak da farklı bitki örtüleri görülmektedir. Sivas'ta yaşayan Mustafa ile Hatay'da yaşayan Yüksel hangi bitki örtüsünü yaşamaktadırlar?

Mustafa Yüksel

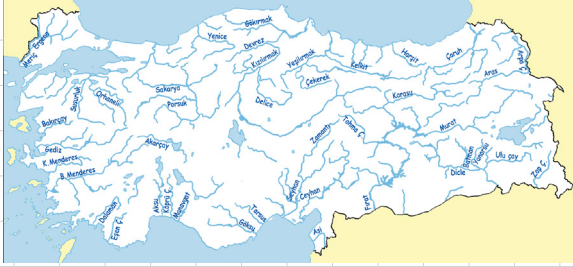
- A) Bozkır Orman
B) Maki Maki
C) Orman Bozkır
D) Bozkır Maki

6. Nüfus, belli bir bölgede yaşayan insan sayısına denir. Ülkemizde nüfus yoğunluğu her bölgede ya da şehirde aynı değildir. Buna göre aşağıda verilen şehirlerden hangisi yoğun nüfuslu şehirler içinde **yer almaz**?
- A) Ankara
B) Bursa
C) Erzurum
D) Bursa

TEST 2

7. Bazı bitkiler denilince aklımıza yetişti-
rildiği bölge gelmektedir.
Aşağıda verilen ürünlerden hangileri
Karadeniz Bölgesi'ne özel diyebiliriz?
- A) Çay ve fındık
 - B) Fındık ve buğday
 - C) Üzüm ve kayısı
 - D) Muz ve şekerpancarı

8.

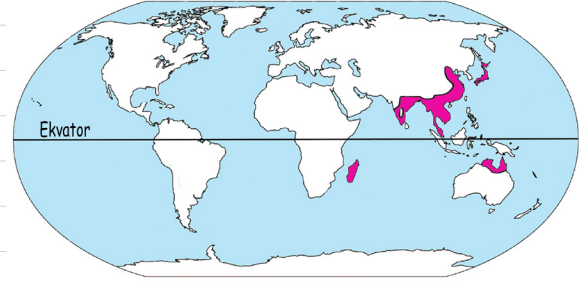

- Yukarıdaki haritada Ülkemizdeki akar-
sular verilmiştir.
Aşağıda verilen akarsulardan hangisi
ülkemizde doğup yine ülkemizde denize
dökülmektedir?
- A) Kızılırmak nehri
 - B) Aras nehri
 - C) Fırat nehri
 - D) Meriç nehri

9. Selin: Bu iklim tipinde yaşayan insan-
lara Eskimo denilmektedir ve Eskimo-
lar igloo denilen evlerde yaşamaktadır.
Bil bakalım bu hangi iklimdir?
Beyza:
Selin'in sorusuna Beyza'nın cevabı ne
olmalıdır?
- A) Muson iklimi
 - B) Çöl iklimi
 - C) Ekvatorial iklim
 - D) Kutup iklimi

10. Fatma: "Benim yaşadığım iklim bölge-
sinde kar hiç yağmaz, yağmur yağdığını
da ben hiç görmedim. Sadece babam
bir kez görmüş. Gündüzleri çok sıcak
olur ama geceleri de kum fırtınaları
yaşanır. Bu sebeple tozdan korunmak
için büyük çaba sarf ederiz."
Fatma'nın verdiği bilgilere göre, Fatma,
hangi iklimi yaşayan bir ülkede yaşadığı
söylenbilir?
- A) Çöl iklimi
 - B) Muson iklimi
 - C) Ekvatorial iklim
 - D) Akdeniz iklimi

11.

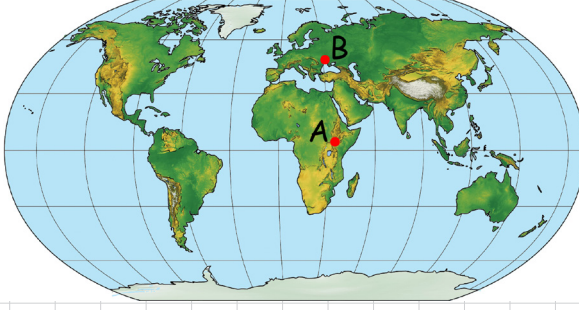

- Yukarıdaki işaretlenmiş alanda görülen
iklim aşağıdakilerden hangisidir?
- A) Ekvatorial iklim
 - B) Kutup iklimi
 - C) Muson iklimi
 - D) Çöl iklimi

12. Adem: Bizim yaşadığımız bölgede yaz-
lar sıcak geçer ama kış mevsimi çok
soğuktur. Kar yağışı sebebiyle yollar
kapanır ve okula gidemediğimiz günler
bile olur.
Yukarıdaki bilgilerden yola çıkarak
Adem aşağıdaki şehirlerin hangisinde
yaşıyor olabilir?
- A) Antalya
 - B) Hakkari
 - C) Aydın
 - D) Trabzon

TEST 2

13.

Yukarıdaki haritada A ve B noktalarının arası 3663 km'dir.

Buna göre A ve B noktaları arasından kaç paralel geçmektedir?

- A) 30 B) 32
C) 33 D) 35

15. Yukarıdaki haritaya bakarak, Türkiye için aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

- A) Asya ve Avrupa kıtalarında toprağı vardır.
B) Üç tarafı denizlerle çevrilidir.
C) Asya kıtasındaki toprağı daha fazladır.
D) Atlas Okyanusu'na kıyısı vardır.

14. ve 15. Soruları aşağıda verilen haritaya göre yapınız.

14. I- Haritaya bakarak Türkiye'nin özel konumu için

- I- Ortadoğı petrollerine ve ülkelerine yakındır.
II- Batı Avrupa ülkelerine yakındır.
III- Önemli geçit ve boğazlara yakındır.

Yukarıdakilerden hangisi ya da hangileri söylenebilir?

- A) I ve II B) II ve III
C) I ve III D) I - II ve III

YAZILI SORULARI

1. Bir çizimin harita olabilmesi için gereken 3 özelliği yazınız.

5. Ülkemizde görülen iklimleri yazınız.

2. Paralellerin özelliklerinden 4 tane yazınız.

6. Yurt dışında doğup ülkemizde denize dökülen akarsuların adlarını yazınız.

3. Meridyen nedir? Açıklayınız.

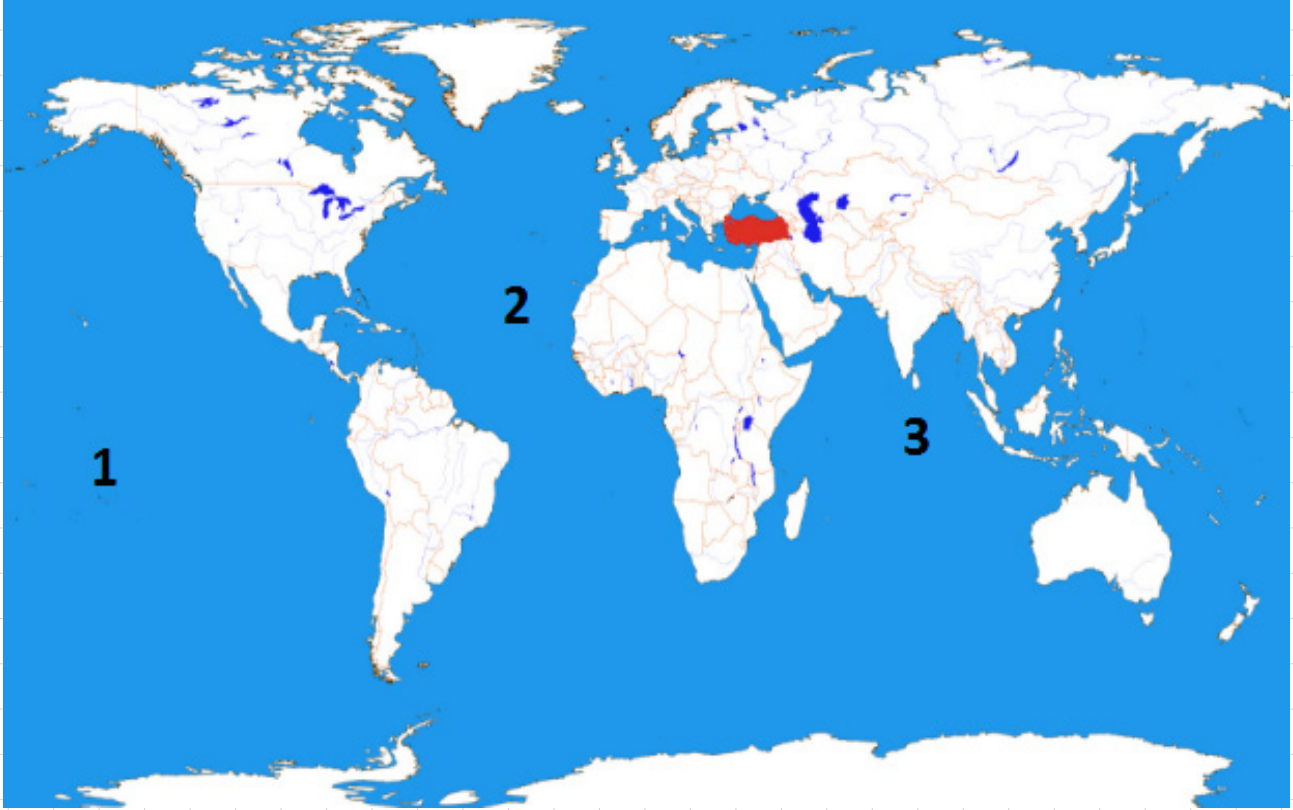
7. Dünyada farklı iklim tiplerinin görülmesinin nedenlerini yazınız.

4. Türkiye'nin matematik konumunu yazınız.

8. Muson iklimi hakkında bilgi veriniz.

ETKİNLİK 20

Aşağıda verilen Dünya haritasında, okyanusların isimlerini verilen numaralara göre yazınız?

CEVAPLAR

1	
2	
3	

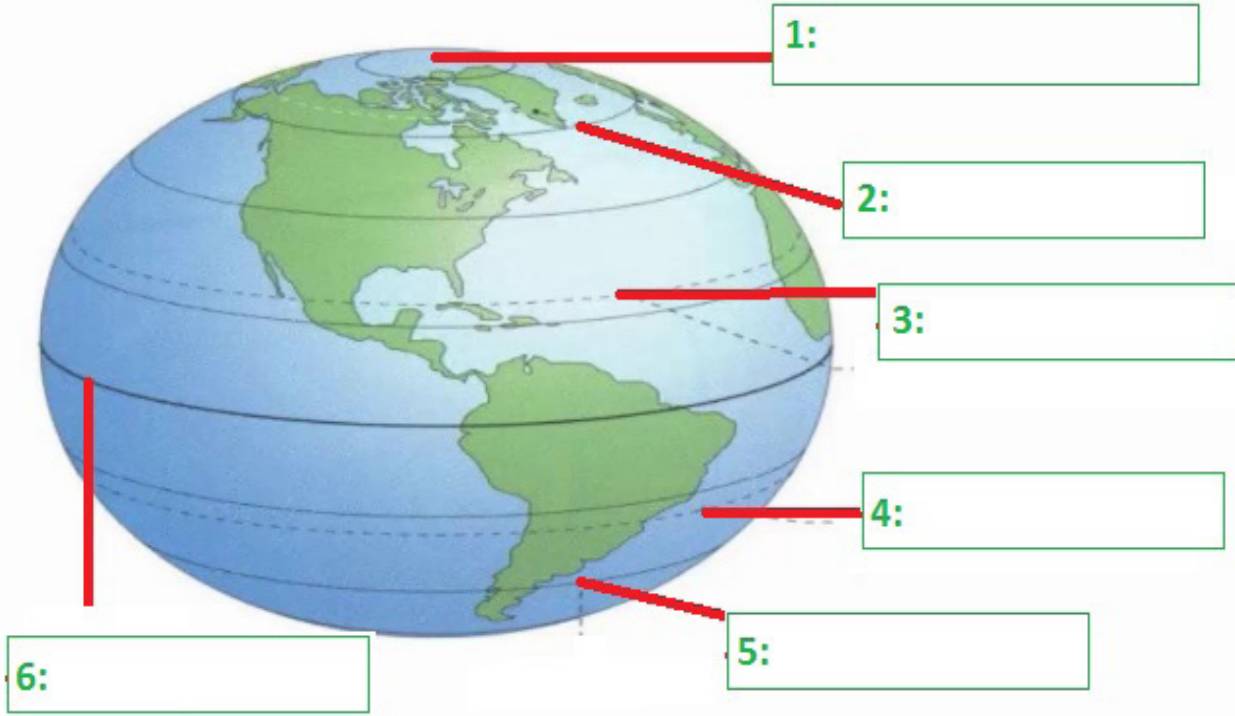
ETKİNLİK 21

Aşağıda verilen bilgilerin paralel ya da meridyene ait olduğunu işaretleyiniz.

		PARALEL	MERİDYEN
1	Aralarındaki mesafe 111 km'dir.		
2	Doğu- batı yönlü hayali çizgilerdir.		
3	Toplam 360 adet vardır.		
4	Birbiri ile kesişmez ve birleşmezler.		
5	Yerel saat hesaplamasında kullanılır.		
6	Başlangıç noktası Greenwich'tir.		
7	Arasındaki mesafe ekvator'dan kutuplara gidildikçe azalır.		

ETKİNLİK 22

Aşağıda Dünya haritasında verilen özel paralellerin adlarını yazınız.

	CEVAPLAR
1	
2	
3	
4	
5	
6	

ETKİNLİK 23: Boşluk Doldurma

- 1) Dört tarafı sularla kaplı olan kara parçasına denir.
- 2) Çevresine göre alçakta kalan geniş düzlüklere denir.
- 3) Geniş bir alana yayılmış ve çevresine göre daha yüksek olan yer şekillerine denir.
- 4) Belli bir yatak içinde eğim içinde akan suya denir.
- 5) Karaların içinde kalan çukurlara durgun suların birikmesi ile oluşan yeryüzü şekline denir.
- 6) İnsanlığın su ihtiyacını karşılamak ve tarımsal alanların sulanması amacıyla inşa edilen su yapılarına denir.
- 7) İki dağın arasında zamanla oluşan çukurluklara denir.
- 8) Üç tarafı denizlerle kaplı kara parçalarına denir.
- 9) Çevresindeki düz yerlerden yüksek olan ve çok kez tek başına bulunan, yüksekliği genellikle birkaç yüz metreyi geçmeyen, yamaçları yatık yer biçimine denir.
- 10) Akarsular tarafından derince yarılmış yüksek düzlüklere denir.
- 11) Denizin, türlü biçimlerde, karanın içine sokulmuş parçasına denir.
- 12) Akarsuların taşıdıkları malzemeleri, deniz içerisinde biriktirmesi sonucu üçgene benzeyen düzlükler meydana gelir. Bu düzlüklere adı verilir.
- 13) Deniz ya da gölde bulunan dışa çıkıntılı karanın son kısmı olup, 3 tarafı su ile çevrilmiş kara parçasına denir.
- 14) Ülkemizin ortalama yükseltisi Metredir.

ETKİNLİK 24

Verilen anahtar kelimeleri birleştirerek cevabı bulunuz?

	Anahtar Kelimeler				CEVAP
1	Anadolu	üç	Kara parçası	çevreleme	
2	Deniz	Muğla	Kara içleri	Sokulma	
3	5000 m	Erciyes	Zirve	Kar	
4	Alüvyon	Bafra	Biriktirme	Zengin	
5	Tektonik	Su	Kapalı	Derin	
6	Çevrili	Dört	Kıbrıs	Gemi	

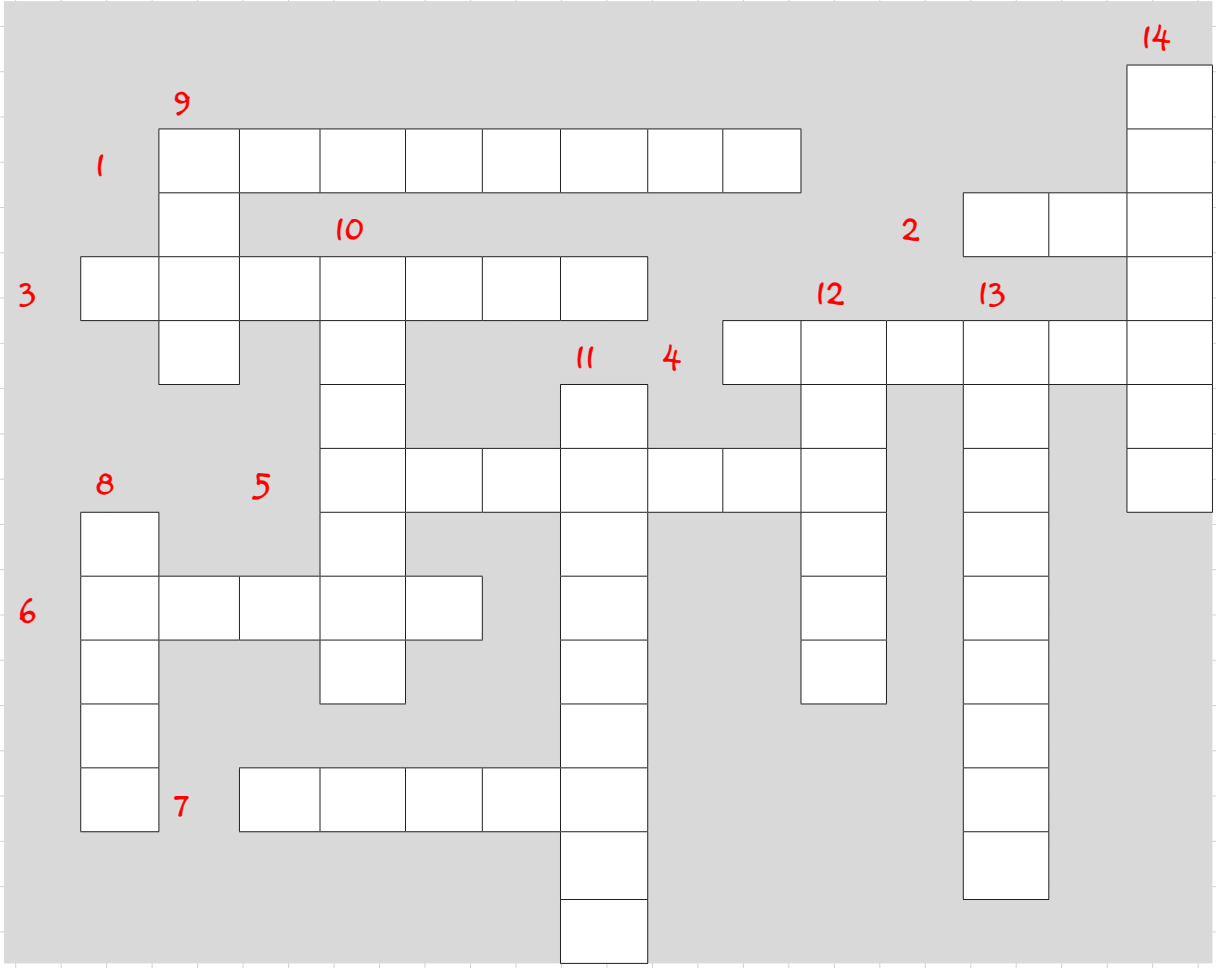
ETKİNLİK 25

Tabloda verilen şehirlerin yaşadığı iklimi aşağıdaki Türkiye İklim Haritası'ndan yararlanarak yazınız?

	ŞEHİR	İKLİMİ
1	Samsun	
2	Adana	
3	Şırnak	
4	Elazığ	
5	Bolu	
6	Balıkesir	

ETKİNLİK 26 : (Genel Tekrar-1)

SORULAR

- 1) Kutup noktalarında birleşen hayali çizgiler
- 2) Dünya rezervinin çok büyük kısmı ülkemizde olan maden
- 3) Kıtalara arasındaki büyük su kütlesi
- 4) Çöl ikliminin bitki örtüsü
- 5) En büyük paralel dairesi
- 6) Dünyanın kendine özel şekli
- 7) Güney Asya'da görülen iklim
- 8) Eskimoların yaşadığı buzdan yapılmış ev.
- 9) Akdeniz ikliminin kısa boylu, bitki örtüsü
- 10) Yazları sıcak ve kurak kışları ılık ve yağışlı geçen iklimdir.
- 11) Her mevsimi yağışlı geçen ülkemizde görülen iklim türü
- 12) Hint Okyanusu ile Atlas Okyanusu'nun arasında kalan kıta
- 13) Zonguldak'ta çıkarılan maden
- 14) Sivas, Ankara, Erzurum'da görülen iklim tipi.

ÖĞRETMENİM DİYOR Kİ:

ÜNİTE 4: BİLİM, TEKNOLOJİ VE TOPLUM

Sosyal Bilimler ve Toplum

Ülkemizde Bilimin Gelişmesine katkı Sağlayan Kurumlar

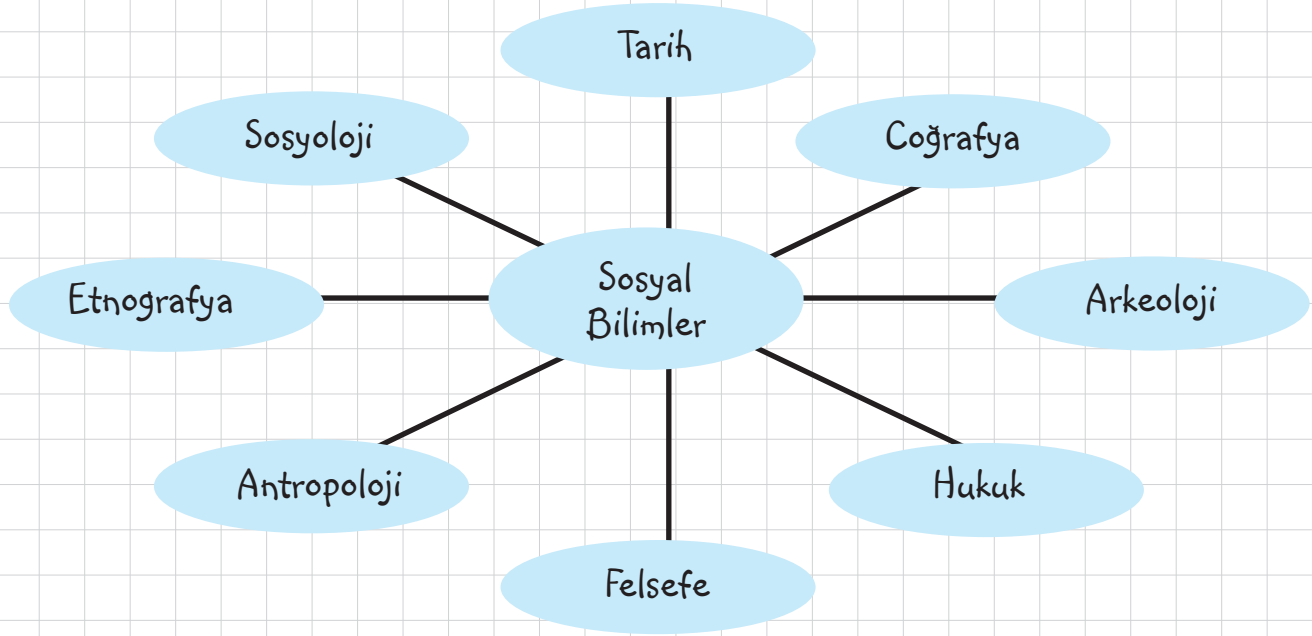
Bilimsel Araştırma Basamakları

Telif ve Patent Hakkı

BİLİM, TEKNOLOJİ VE TOPLUM

SOSYAL BİLİMLER VE TOPLUM

Toplu halde yaşayan insanların kendi aralarında ve çevresiyle olan ilişkileri ve etkileşiminden doğan bilimler topluluğudur. Sosyal bilimlerden bazıları şunlardır.

1- Tarih: Geçmiş dönemlerde yaşamış insan topluluklarının birbirleriyle olan ilişkilerini yer ve zaman göstererek, sebep-sonuç ilişkisi içinde inceleyerek, belgelere dayanarak objektif (tarafsız) inceleyen bir sosyal bilim dalıdır.

2- Coğrafya: Yaşadığımız çevrenin doğal özelliklerini, insani doğal çevre etkileşimini ve bu etkilerin sonuçlarını inceleyen bilim dalıdır.

3- Arkeoloji: Arkeoloji kazı bilimidir. Eski kültür ve uygarlıklardan toprak ya da su altında kalan alet, eşya, malzeme ve eserleri kazı yaparak ortaya çıkaran bilim dalıdır. Bu meslekle uğraşanlara da arkeolog denir.

4- Hukuk: Toplumsal kuralları inceleyerek o toplumun siyasi, sosyal, kültürel ve ekonomik yapıları hakkında bilgi veren bilim dalıdır.

5- Felsefe: Varlığın ve bilginin kaynağını bulmak için araştırmalar yapan bilim dalıdır. Felsefe düşünme bilimidir.

6- Antropoloji: arkeolojik kazılar sonucunda ortaya çıkan insan iskeletlerini ve ırkları inceleyen bilim dalıdır.

7- Etnografya: topluma ait olan örf ve adetlerinden oluşan kültür birikimini inceleyen bilim dalıdır.

8- Sosyoloji: Toplamlar arasındaki ve insanın toplum içindeki etkileşimini inceleyen bilim dalıdır. Toplum bilimidir.

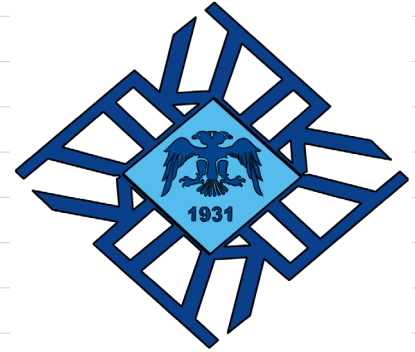
9- Nüsmatik (Meskukat): Eski dönemlerden kalan paraları inceleyen bilim dalıdır.

ÜLKEMİZDE BİLİMİN GELİŞMESİNE KATKI SAĞLAYAN KURUMLAR

1- Türk Tarih Kurumu:

1931 yılında Atatürk'ün desteği ile kurulmuştur. Türk Tarih Kurumu'nun açılma sebepleri

- ✓ Türk tarihini araştırmak
- ✓ Türk kültürünü araştırmak
- ✓ Türk ulusunun dünya uygarlığına katkılarını ortaya koymak amacıyla kurulmuştur.

2- Türk Dil Kurumu:

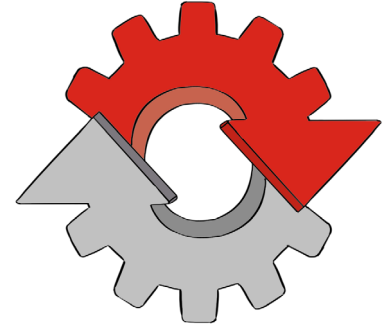
1932 yılında Mustafa Kemal'in isteği ve desteği kurulmuştur.'nun açılma nedenleri

- ✓ Türk dilinin öz güzelliğini ortaya çıkarmak
- ✓ Türk dilini yabancı etkilerden korumak
- ✓ Türkçeyi bir dünya dili haline getirmektir.

3- T.C. Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı

Ekonomik kalkınma, sosyal gelişme ve milli güvenlik hedefleri doğrultusunda bilim, teknoloji ve yenilikçilik politikalarını ilgili kurum ve kuruluşlarla işbirliği yaparak belirlemek, uygulamak veya uygulanmasını sağlamak, sanayiye yönelik araştırma, ve yenilikçilik program ve projelerini, bu kapsamda yapılacak faaliyet ve yatırımları desteklemek, teşvik tedbirleri almak ve uygulamak, bu konularda düzenleme ve denetlemeler yapmak amacıyla kurulmuştur.

T.C BİLİM. SANAYİ VE
TEKNOLOJİ BAKANLIĞI

4- TÜBİTAK (Türkiye, Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu)

1963 yılında Ankara'da kurulmuştur. Amacı bireysel destekler, yarışmalar, burslar ve eğitim programları aracılığı ile ülkemizin ihtiyacı olan bilim insanlarının yetiştirilmesini sağlamaktır.

Türkiye'de bilim ve teknolojiyi teşvik etme, yönlendirme ve popülerleştirmeyi amaçlayan, Bilim, Sanayi ve'nın "ilgili" kuruluşlarından olup özel hukuk hükümlerine tâbidir.

TÜBİTAK

5- TÜBA (Türkiye Bilimler Akademisi)

1993 yılında kurulmuştur.

Araştırmayı, bilimci kişiliği ve araştırmacılığı özendirerek, gençleri bilim araştırmalarına yöneltebilmek, Türkiye'deki bilimci ve araştırmacıların toplumsal durumunu düzeltmek ve korunmasını sağlamak, ülkemizde yapılan bilimsel araştırmaları dünya seviyesine çıkarmak gibi amaçlarla kurulmuştur.

BİLİMSEL ARAŞTIRMA BASAMAKLARI

Bilim: Evrenin, evrendeki olguların ve olayların bir bölümünü ele alıp birtakım yöntem ve deney yolları kullanarak ve gerçeğe, gerçekliğe dayanarak birtakım yasalara ulaşan bilgi yoludur.

Kanıt: Bir düşüncenin doğruluğu konusunda kesinlik oluşturan belgelerdir.

Varsayım: Doğrulanmış,, gerçekmiş gibi kabul edilerek bir olayı açıklamada yararlanılan bilimsel ilkedir.

Bilimsel Araştırma: Herhangi bir olayın ya da konunun (ödevin) çözümünü oluşturmak için yapılan çalışma sistemine denir.

Bir ödev hazırlarken ya da proje görevini yerine getirirken izlenmesi gereken sıra vardır. Bu sıraya göre çalışmamızı yaparsak hem daha doğru bilgiye ulaşırız hem de yaptığımız çalışma bilimsel özellik taşımış olur.

- 1. Problemi (konuyu) belirleme:** Yapacağımız çalışma (ödev) görevinin belirlenmesidir. İlgimize, seviyemize ya da yeteneğimize uygun bir konu belirleme aşamasıdır.
- 2. Varsayım (Hipotez):** Hipotez, doğruluğu kanıtlanmamış düşüncelerdir. Varsayım aşamasında yapacağımız çalışma ile ilgili düşüncelerimizi ortaya koyar ve nasıl bir yol izleyeceğimize karar veririz.
- 3. Kaynak Taraması:** Seçilen konu ile ilgili kaynak araştırmasının yapıldığı aşamadır. Kaynak taraması farklı şekillerde yapılır.

1- Yazılı Kaynaklar	2- Yazısız Kaynaklar	3- Sözlü Kaynaklar	4- Görseller
<ul style="list-style-type: none">• İnternet• Kitaplar• Dergiler• Ansiklopediler• Mahkeme kayıtları• Arşiv belgeleri• Günlükler, yıllıklar• Gazeteler• Paralar	<ul style="list-style-type: none">• Heykeller• Çanak çömlekler• Silahlar• Evler, saraylar• Süs eşyaları	<ul style="list-style-type: none">• Destanlar• Hikayeler• Masallar• Efsaneler• Şiirler <p>NOT: Yazıya geçirilmemiş olması gerekir.</p>	<ul style="list-style-type: none">• Haritalar• Planlar• CD ve DVD• Fotoğraflar• Filmler• Belgeseller

4. Varsayımları Test Etme (Eleştiri): Yapılan araştırma ile bulunan bilgilerin doğruluğunun ve güvenilir olup olmadığının aşamadır.

5. Metin Oluşturma (Rapor): Elde edilen doğru ve güvenilir bilgilerin kullanılması ile yapılan metin oluşturma aşamasıdır.

NOT: Bilimsel araştırma yaparken dipnot ve Kaynakça kullanmalıyız. Eğer ki kullanmazsak bu durumda elde edilen bilgilerin tamamını biz kendi bilgilerimize dayanarak yazmış sayılırız. Bu duruma bilgi hırsızlığı denir.

Dipnot: Metin yazarken aldığımız bilgilerin hangi eserden alındığını sayfa numarası göstererek belgelenmesidir.

Kaynakça: Yararlanılan tüm eserlerin (kaynakların) alfabetik sıraya uygun olarak belirtilmesidir.

NOT: Kaynakçada sayfa numarası belirtilmez.

Kaynakça Örneği:

AKÇURA, Yusuf, Osmanlı Devleti'nin Dağılma Dönemi, Ankara-1988

ARMAOĞLU, Fahir, 20. Yüzyıl Siyasi Tarihi, Alkım yayınları, 13. Baskı, İstanbul-1999.

ATATÜRK, Mustafa Kemal, Nutuk, (hazırlayan: Zeynep Korkmaz) TTK, Ankara-1981.

BAYAR, Celal, Ben de Yazdım, Cilt 1, İstanbul-1965.

KOCATÜRK, Utkan, Atatürk'ün Söylev, Fikir ve Düşünceleri, Ankara-1971.

LEWIS, Bernard, Modern Türkiye'nin Doğuşu, Ankara-1970

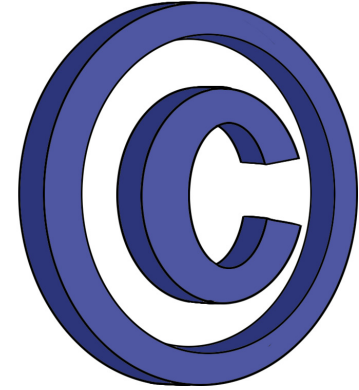
TELİF VE PATENT HAKKI

Bir ürünü (kitabı, eseri) yazmak ve ortaya çıkarabilmek büyük emek isteyen bir çalışmadır. Bu emeğin izinsiz olarak alınması ve kullanılması hukuken suçtur.

Ülkemizde bazı kurumlar emeğe haksızlığı korumak için çalışmalar yapmaktadır.

Telif Hakkı

İnsanın duygu ve düşüncelerinin bir yapıtla dışa vermesi ve eser haline getirmesine "_____" denir. Kişinin ortaya koyduğu her türlü fikir, görsel, düşünsel eser ve yapıtlar (Roman, öykü, resim, müzik, heykel, bilgisayar işletim programları vs.) yayımlayıp pazarlanabilir. İşte bu eser ve yapıtların yayımlanıp pazarlanmasında doğan hakka da "Telif Hakkı" denmiştir. (<http://www.nkfu.com>)

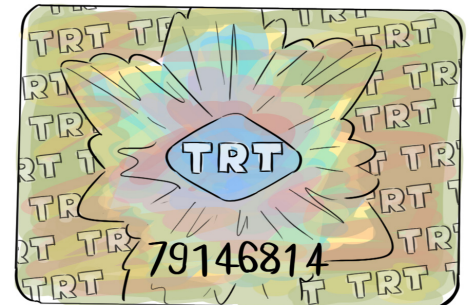
Patent:

Bilimsel ve teknik bir buluşun ya da böyle bir buluşu uygulama alanında kullanma hakkının kime ait olduğunu gösteren resmi belgedir. Ülkemizde bu yetkiyi verme hakkı, _____'na aittir.

Bandrol

Denetim puludur. Ürünün T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından onaylanmış ve orijinal bir eser olduğunu kanıtlamak için kullanılır.

Barkot

Barkot, ürünün kimliği demektir. Ürünün üzerindeki numaralardan hangi ülkede üretildiği, firmayı kodunu, ürünün kodu ile hangi ürün olduğunu ve kontrol edilerek ülkeye giriş yapıldığını ya da ülke içinde kontrol edilerek satışa sunulduğunu gösterir.

Eserleri (film, albüm, oyun CD-DVD'si, kitap...) hazırlayanlar, o ürünü piyasaya çıkarabilmek için hem zaman hem de maddi anlamda çok emek harcamaktadır. Harcanan emeğe saygı göstermek adına orijinal ürün kullanmalıyız, kullanmamalıyız. Çünkü korsan ürün satıcıları vergi vermediği için ülke ekonomisine zarar verir. Ayrıca yaratıcılığı da engeller. Yapılan eser korsan olarak satıldığı için eserin sahibi kazanç elde edemeyeceği için yeni eserler hazırlayamayacaktır.

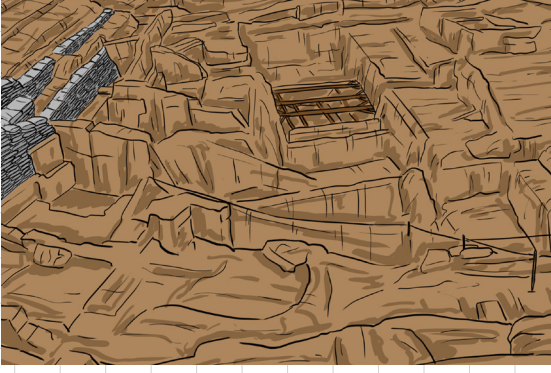
Telif ve patent hakkı saklı olan yasal yollardan satışı yapılan ürünleri tercih etmeliyiz.

ÖĞRETMENİM DİYOR Kİ:

TEST 1

1.

Eski kültür ve uygarlıklardan toprak ya da su altında kalan alet, eşya, malzeme ve eserleri kazı yaparak ortaya çıkaran bilim dalıdır.

Yukarıda bilgisi verilen bilim alanı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Tarih
- B) Coğrafya
- C) Arkeoloji
- D) Hukuk

2.

1931 yılında açılan ve amaçları arasında Türk kültürünü araştırmak, Türklerin dünya medeniyetine katkılarını ortaya koymak olan kurum aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Türk Dil Kurumu
- B) ASELSAN
- C) Türk Tarih Kurumu
- D) Ankara Hukuk Fakültesi

3.

Geçmişte yaşamış topluluklar arasında meydana gelen siyasi, sosyal, dini, kültürel olayları tarafsız bir şekilde inceleyen, belgelere dayanan sosyal bilim dalı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Tarih
- B) Antropoloji
- C) Felsefe
- D) Sosyoloji

Bilimsel araştırma yapılırken izlenecek yollardan biri de kaynak taramadır. Kaynak tarama aşamasında yazılı, yazısız, sözlü ve görsellerden yararlanılabilir.

4. ve 5. soruları yukarıda verilen metne göre cevaplayınız.

4.

Aşağıda verilen örneklerden hangisi yazısız kaynaklara örnek olarak gösterilebilir?

- A) Haritalar
- B) Paralar
- C) Heykeller
- D) Mahkeme kayıtları

5.

Aşağıda verilen örneklerden hangisi yazılı kaynaklara örnek olarak gösterilebilir?

- A) Paralar
- B) Saraylar
- C) Belgeseller
- D) Süs eşyaları

6.

Bilimsel bir araştırmada yararlanılan kaynaklar çalışma sonunda kaynakçada belirtilmelidir. Eğer ki belirtilmezse bilgi hırsızlığı yapılmış olur.

Aşağıda kaynakça ile ilgili verilen bilgilerden hangisi yanlıştır?

- A) Kaynakça yazar soyadı - adına göre alfabetik olarak sıralanır.
- B) Kaynakçada sadece kitaplar değil, dergi, gazete, internet sitesi gibi bilgilerin de belirtilmesi gerekir.
- C) Kaynakça genellikle çalışmanın sonunda yer alır.
- D) Kaynakça yararlanılan eserin sayfa numarası belirtilir.

TEST 1

7. Denetim puludur. Ürünün T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından onaylanmış ve orijinal bir eser olduğunu kanıtlamak için kullanılır.

Yukarıda bilgisi verilen terim aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Bandrol
- B) Telif hakkı
- C) Barkot
- D) Patent

8.

Madeni para, dönemin şartları ve ülkenin zenginliğine göre kullanılan madenden yapılan değişim aracıdır. Bilinen en

eski para örneklerine Lidyalılarda rastlarız. İlk parayı Lidyalıların günümüzden yaklaşık 2700 – 3000 yıl önce kullanıldığı tahmin edilmektedir. Buna göre;

- I. Nüvizmatik
- II. Arkeoloji
- III. Antropoloji

Yukarıda verilen sosyal bilim alanlarından hangisi ya da hangileri paranın bulunması ve incelenmesi ile ilgili araştırma yaptığı söylenebilir?

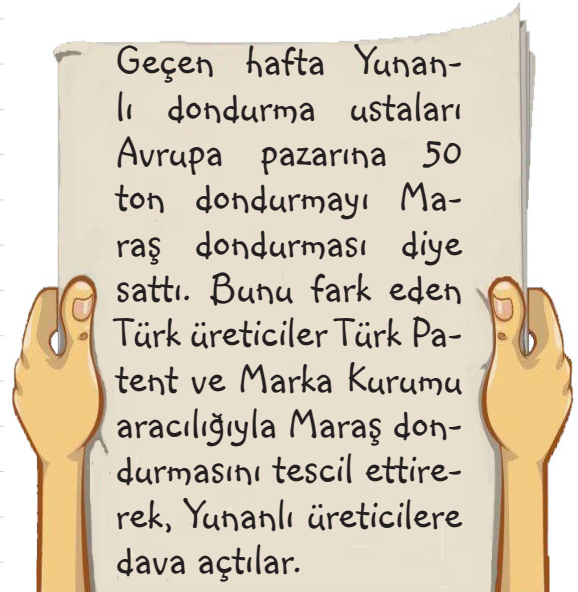
- A) I ve II
- B) II ve III
- C) I ve III
- D) I – II ve III

9. Seçilen konu ile ilgili birçok eserden faydalandığı araştırma aşamasıdır. Bu aşamada yazılı, sözlü, yazısız eserlerden faydalanılır. Hatta varsa konu alanı uzmanları ile de görüşmeler yapılır.

Yukarıda açıklaması yapılan bilimsel araştırma aşaması hangisidir?

- A) Eleştiri (Tenkit)
- B) Hipotez
- C) Rapor
- D) Kaynak tarama

10.

Yukarıdaki gazete haberine göre yazılabilecek başlık aşağıdakilerden hangisi olabilir?

- A) Yunanlılar bu işi daha iyi biliyor.
- B) Taklitlerinden sakının
- C) Çok üreten kazansın
- D) Hoşgörü zamanı

YAZILI SORULARI

1. Sosyal bilim alanlarına 5 örnek veriniz.

5. Bir çalışmada dipnot ve kaynakça kullanılmamanın sakıncalarını açıklayınız.

2. Türk Dil Kurumu'nun açılma nedenlerini yazınız.

6. Telif hakkı konusunda bilgi veriniz.

3. Bilimsel araştırma basamaklarını yazınız.

7. Patent nedir? Açıklayınız.

4. Yazılı kaynaklara 5 örnek veriniz.

8. Korsan ürün kullanmalarının sakıncalarını maddeler halinde açıklayınız.

ETKİNLİK 27: Doğru-Yanlış

	D - Y	
1		Türk Dil Kurumu, Türkçeyi dünya dili haline getirmek amacıyla kurulmuştur.
2		Türkiye’de bilim ve teknolojiyi teşvik etme, yönlendirme ve popülerleştirmeyi amaçlayan bir kurum ASELSAN’dır.
3		Bilim ve teknolojiyi geliştirmek amacıyla ülkemizde, T.C. Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı kurulmuştur.
4		Türk Tarih Kurumu, 1931 yılında kurulmuştur.
5		Arkeoloji, Eski kültür ve uygarlıklardan toprak ya da su altında kalan alet, eşya, malzeme ve eserleri kazı yaparak ortaya çıkaran bilim dalıdır.
6		Bir düşüncenin doğruluğu konusunda kesinlik oluşturan belgelere varsayım denir.
7		Mahkeme kayıtları ve soy kütükleri araştırmalarda kullanılan sözlü kaynaklara örnektir.
8		Bilimsel araştırma yapmanın ilk aşaması, konuyu belirlemektir.
9		İnsanın duygu ve düşüncelerinin bir yapıtla dışa vermesi ve eser haline getirmesine “bandrol” denir.
10		Korsan ürün kullanmak hem yazarına (üreticisine) hem de devlete verilen zarardır.

ETKİNLİK 28

Aşağıda verilen bilgilerden sosyal bilgiler öğrenmenin yararları olanları işaretleyiniz.

1		Vatandaşlık görevi ve sorumluluklarının öğrenilmesini sağlar.
2		Türk tarihinin öğretilmesini amaçlar.
3		Hukuk kurallarının uygulanmasını sağlar
4		Demokratik yaşam kurallarını öğretir.
5		Farklı ülkelere karşı düşman olmamızı sağlar.
6		Hem ülkemizi hem de dünyayı tanımamızı sağlar.
7		İnsanların, birbirlerine karşı olan hak ve sorumluluklarını kavramalarını sağlar.
8		Teknolojinin gelişmesini sağlar.

ETKİNLİK 29

Aşağıda verilen ürünlerin hangi alanda insanlara fayda sağladığını altına yazınız.

 53	 54	 55
1-.....	2-.....	3-.....
 56	 57	 58
4-.....	5-.....	6-.....

ETKİNLİK 30

Aşağıda verilen metne göre verilen soruları cevaplandırınız.

Türk Tarih Kurumu, 15 Nisan 1931 tarihinde Atatürk'ün desteği ile kurulmuştur. Türk Tarih Kurumu'nun açılma sebepleri 1- Türk tarihini araştırmak, 2-Türk kültürünü araştırmak ve 3-Türk ulusunun dünya uygarlığına katkılarını ortaya koymak amacıyla kurulmuştur. Önce Türk Tarihi Tetkik Cemiyeti olarak kurulan kurum daha sonra günümüzdeki adını almıştır. 1983 yılından itibaren Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu'na bağlı bir kuruluş durumuna gelmiştir. Genel merkezi Ankara'dadır.

1- Türk Tarih Kurumu ne zaman kurulmuştur?

Cevap:

2- Kurumun merkezi nerededir?

Cevap:

3- Kurumun eski adı nedir?

Cevap:

ÖĞRETMENİM DİYOR Kİ:

ÜNİTE 5: BİLİM, TEKNOLOJİ VE TOPLUM

Kaynaklarımız Kazanca Dönüşüyor
Dünyamıza Sahip Çıkalım
Bir Projem Var
Vergilerimizle Güvenli Yarınlar
Nitelikli İnsan, Güçlü Türkiye
Mesleğimi Seçiyorum
Test Soruları

ÜRETİM, DAĞITIM VE TÜKETİM

KAYNAKLARIMIZ KAZANCA DÖNÜŞÜYOR

Güzel ülkemiz Türkiye, _____ ve _____ kaynaklar bakımından zengin bir ülkedir. Ülkemizdeki ekonomik faaliyetler genellikle bu kaynaklara bağlı olarak gelişmektedir.

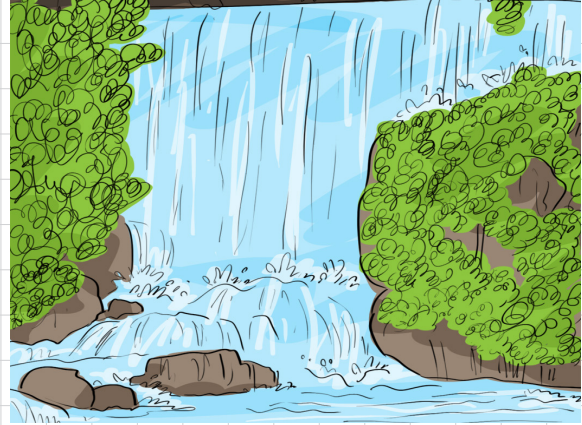
A) Doğal kaynaklar

Oluşumunda insanların etkisinin olmadığı kendi ortamında oluşan zenginliklerdir.

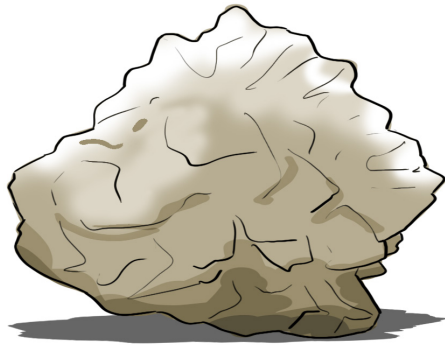
Doğal Kaynaklar

Toprak

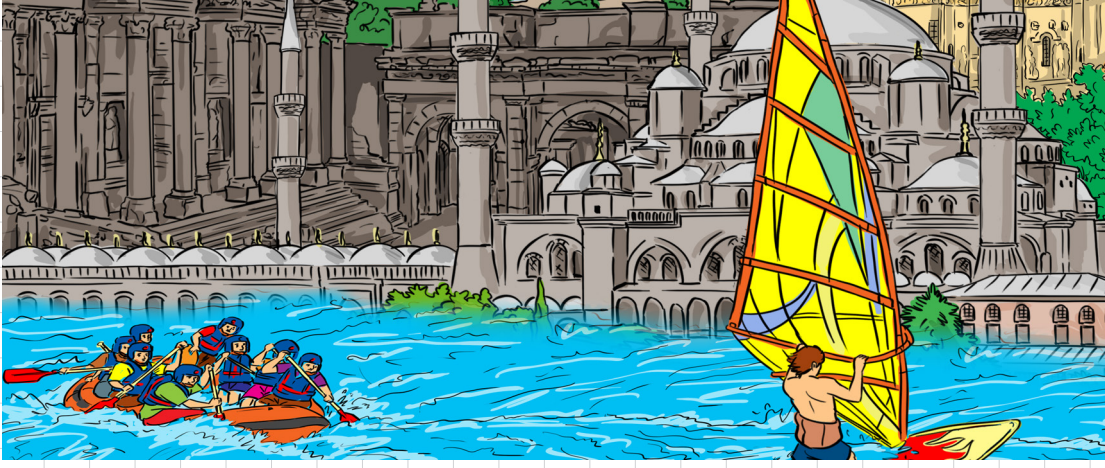
Su

Maden

Orman

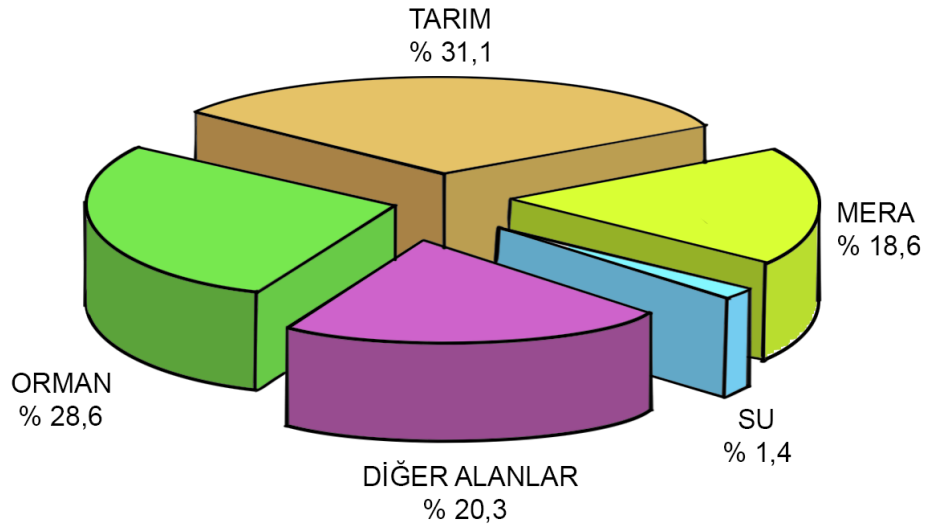
Turizm

A) Topraklarımız

Biz insanlar her zaman toprağa bağlı kalmışızdır. Topraktan, tarımda, hayvancılıkta, çanak-çömlek yapımında, seramik, tuğla, yapımında faydalanılmaktadır.

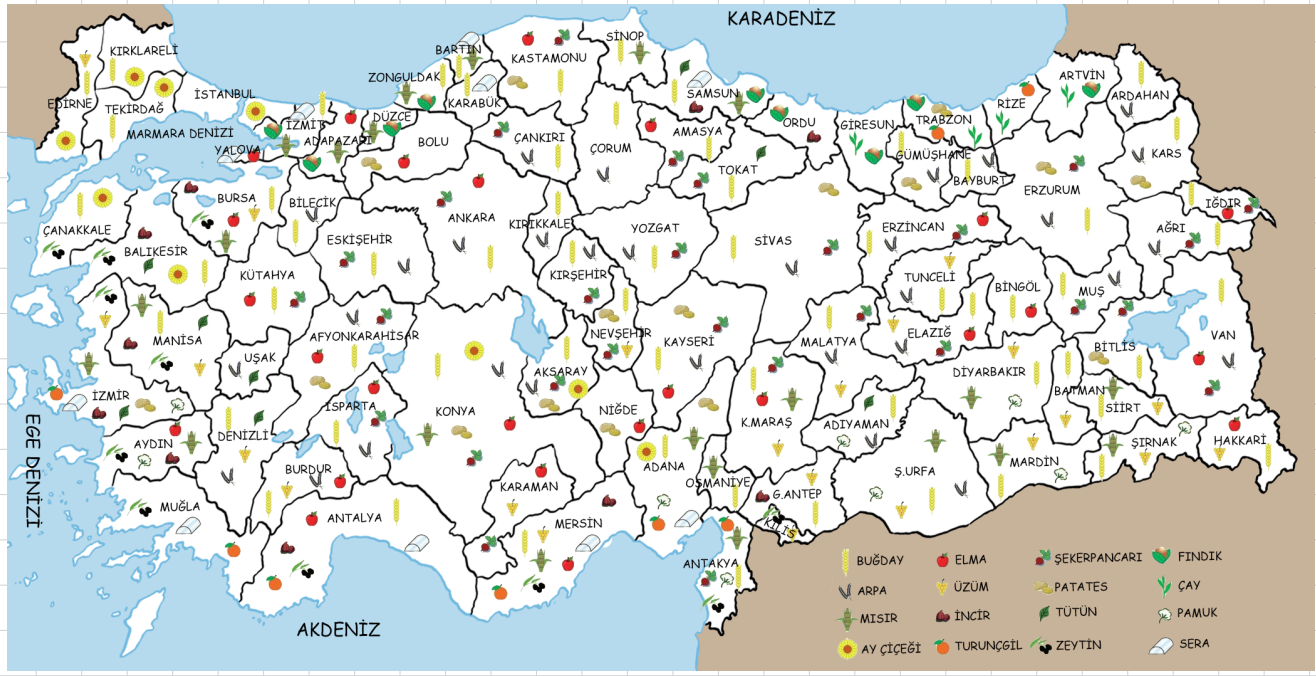
Tarımsal faaliyetler günümüzden binlerce yıl önce devrinde başlamıştır. O günden buyana insanların toprağa olan bağlılığı devam etmektedir. Tarım, sadece ülkemizde değil tüm dünyada önemli bir sektördür. İnsan yaşamı için üretime ihtiyaç duyulduğundan tarımın önemi hiçbir dönemde azalmamıştır.

Türkiye'de Arazi Kullanımı

ÖĞRETMENİM DİYOR Kİ:

Ülkemizde yetiştirilen tarım ürünlerini tahıllar, baklagiller, sanayi bitkileri, sebze ve meyveler olarak sınıflandırabiliriz.

TAHILLAR	BAKLAGİL	SANAYİ BİTKİLERİ	YAĞ BİTKİLERİ	MEYVELER	SEBZELER
Buğday	Nohut	Tütün	Ayçiçeği	Turuncgiller	Patates
Arpa	Fasulye	Pamuk	Fındık	Şeftali	Biber
Pirinç	Mercimek	Zeytin	Mısır	Muz	Patlıcan
Yulaf	Bezelye	Şeker pancarı	Soya fasulyesi	İncir	Salatalık
Mısır		Gül	Yer fıstığı	Elma	Pırasa

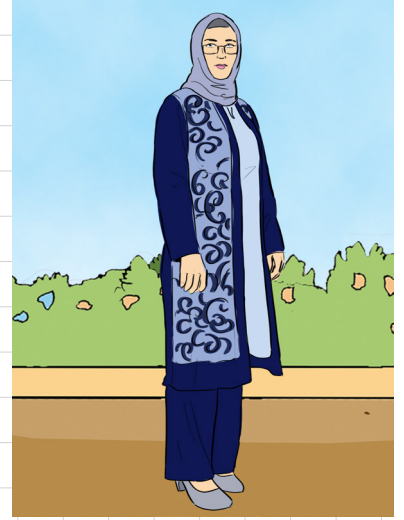
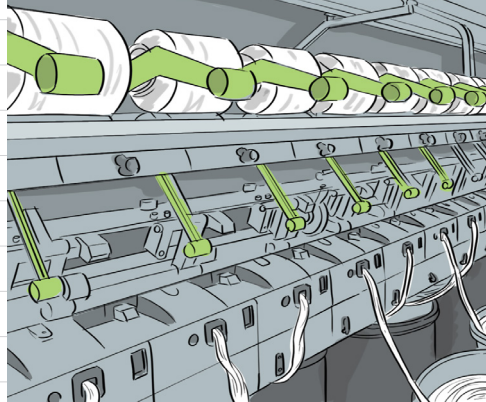
Türkiye'de tarımı etkileyen birçok faktör vardır. Bu faktörler: iklim, yer şekilleri, sulama, gübreleme, makine kullanımı ve pazarlamadır.

Ülkemizde tarımı korumak ve desteklemek amacıyla farklı girişimler ve projeler uygulanmaktadır.

- ✓ Doğrudan gelir desteği
- ✓ Hayvancılık destekleri

- ✓ Üreticilere mazot ve tohumluk desteği
- ✓ Hububat desteklemesi
- ✓ Prim uygulamaları
- ✓ Çay desteklemeleri
- ✓ Faiz indirimli _____ krediler
- ✓ Kırsal kalkınma yatırım desteği
- ✓ Tarım reformu uygulama projesi yer almaktadır.

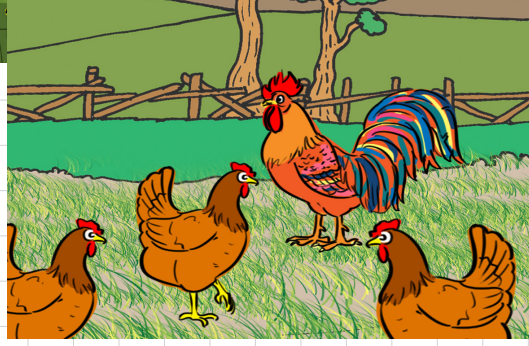
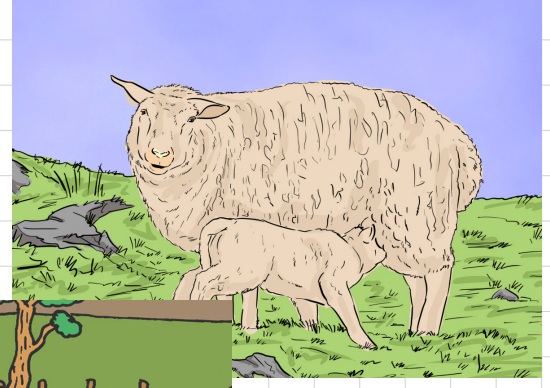
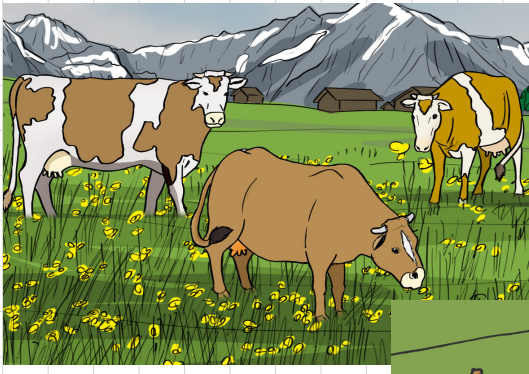

Toprağa dayalı bir diğer ekonomik faaliyet de hayvancılıktır. Hayvanlardan et, süt, deri, yün, yumurta, bal gibi ürünler elde ederek insanlar ihtiyaçlarını gidermektedir. Ayrıca kırsal kesimde hayvanlar tarımda ve taşımacılıkta da kullanılmaktadır.

ÖĞRETMENİM DİYOR Kİ:

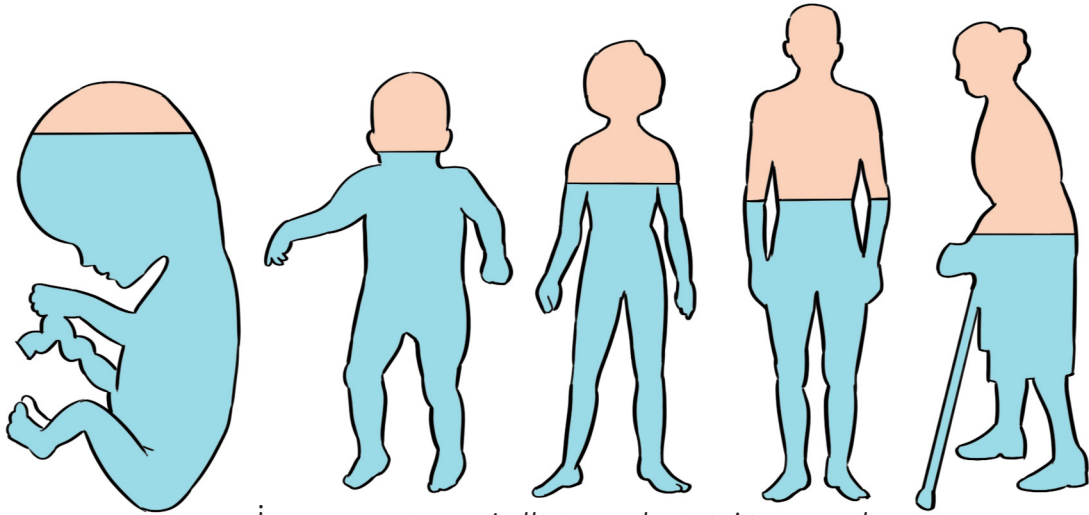

Bilgilenelim:

- ✓ Büyükbaş hayvancılık: Doğu Anadolu Bölgesi ve Doğu Karadeniz Bölgesi
- ✓ Küçükbaş hayvancılık: Bölgesi, Akdeniz Bölgesi
- ✓ Kümes hayvancılığı: Büyükşehirlere yakın alanlarda
- ✓ Arıcılık: Doğu Karadeniz, Hakkari,
- ✓ Balıkçılık: Karadeniz ve Marmara Denizi kıyılarında yapılır.

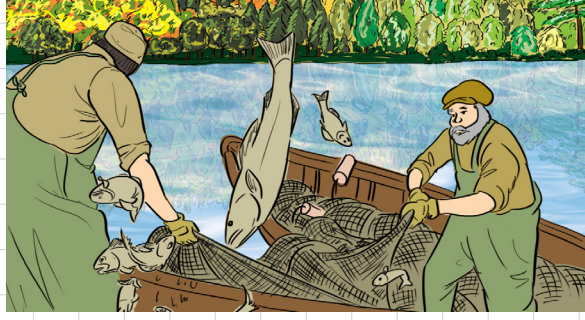
B) Sularımız

Yeryüzündeki tüm canlılar için su hayati önem taşımaktadır. İlk insanlardan itibaren bütün canlılar yerleşmek için su kenarlarını seçmiş ve su kenarlarına yerleşmişlerdir. Su yaşamın temel ögesidir. İnsan vücudunun büyük bir kısmı sudur.

İnsan vücudunun belli dönemlerindeki su oranları

İnsanların ekonomik faaliyetlerinde de su önemli bir etkindir. Sulama yapmadan tarım yapılamayacağı gibi toplumların yaşamı için de su gereklidir. Ülkemizin üç tarafı denizlerle çevrilidir. Ayrıca ülkemizde Kızılırmak, Yeşilirmak, Fırat, Dicle, Büyük Menderes, Küçük Menderes gibi akarsular; bunun yanında Tuz Gölü, Van Gölü, Beyşehir Gölü gibi de göller mevcuttur.

Ülkemizin üç tarafı denizlerle çevrilidir. Kuzeyde Karadeniz; güneyde Akdeniz; batıda Ege Denizi ve bir iç denizimiz olan Marmara Denizi vardır. Bu denizlerden Karadeniz ve Marmara Denizi'nde yoğun olarak da yapılmaktadır.

ÖNEMLİ: Suyu kullanırken israf etmemeliyiz. Diş fırçalarırken ya da temizlik yaparken suyu tasarruflu kullanmaya dikkat etmeliyiz.

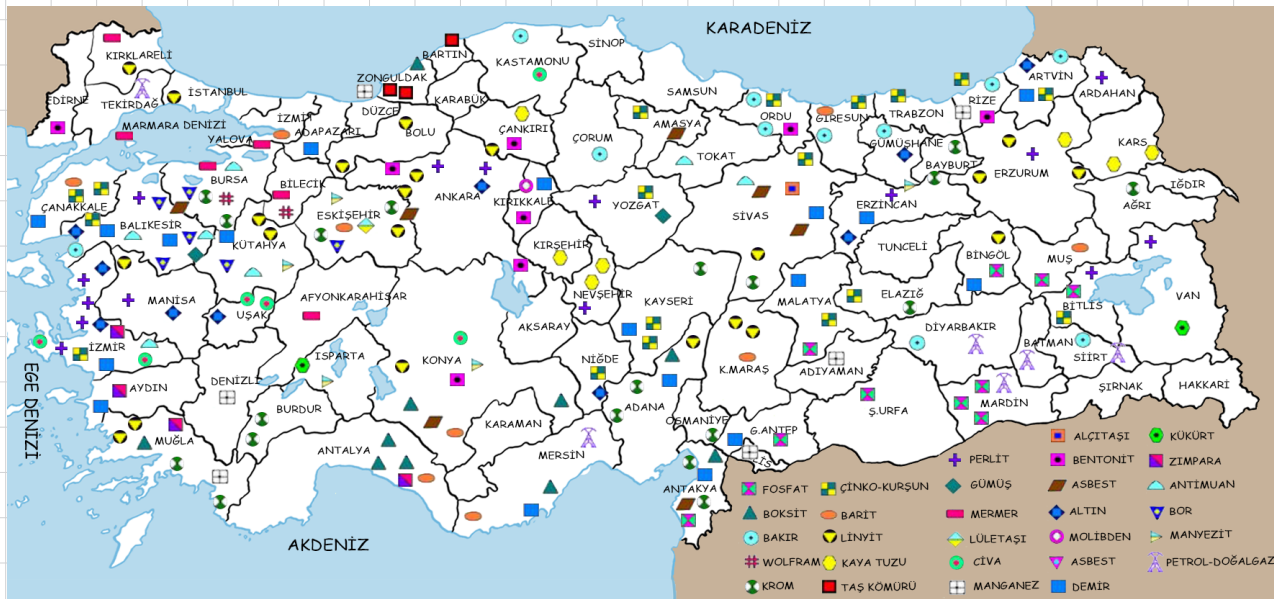
C) Madenlerimiz

Çeşitli iç ve dış doğal etkenlerce yer kabuğunun kimi bölgelerinde oluşturulmuş olan, ekonomik bir değeri bulunan minerallere denir.

Türkiye, madenler bakımından zengin bir ülkedir. Ülkemiz maden kaynakları bakımından 132 ülke içinde çeşitlilik yönünden 10. ve üretim yönünden 28. sıradadır. Ülkemizde en çok çıkarılan madenler: Demir, bakır, bor, cıva, linyit, taş kömürü...dır.

Bilgilenelim:

Rezerv: Bir madenin yer altında bulunan henüz çıkarılmamış toplam miktarına denir.

Cumhuriyetin ilk yıllarında ülkemizdeki madenleri araştırması amacıyla 1935 yılında Maden Tetkik Arama Enstitüsü (MTA) kurulmuştur. Ayrıca maden aramalarını desteklemek, işletme ve pazarlama işlerini yapmak amacıyla da Etibank kurulmuştur.

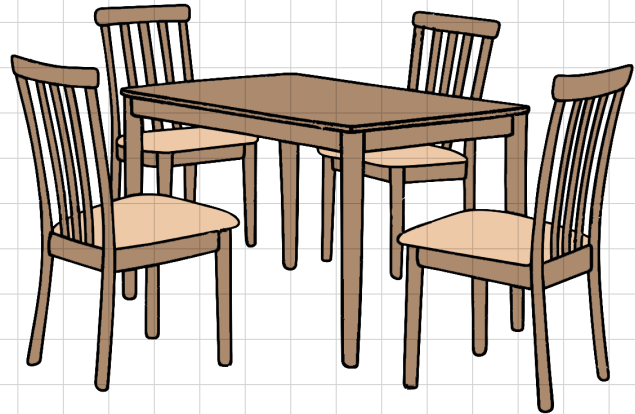
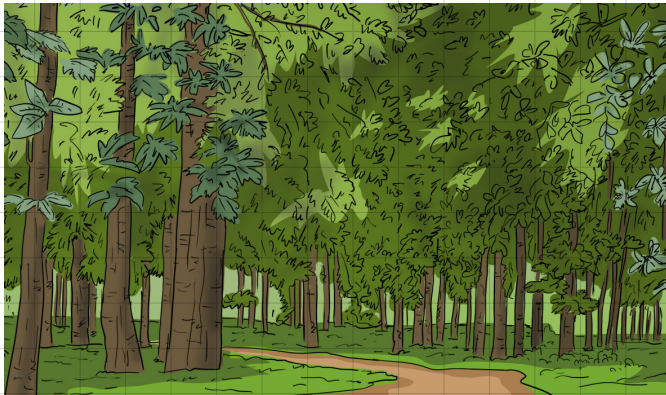
Ülkemizde çıkarılan taşkömürü, linyit, uranyum, toryum gibi madenler enerji kaynağı olarak kullanılır. Mermer, gibi madenler de inşaat sektöründe kullanılmaktadır. Çıkarılan ve işlenen madenler, ülkemizin dış ticaretinde önemli yere sahiptir. Bor, demir, bakır, mermer ihraç edilen madenlerimizdendir.

YER ALTI KAYNAĞI	ÇIKARILDIĞI YER	İŞLENDİĞİ YER	KULLANIM ALANI
1-DEMİR	Divriği (Sivas), He- kimhan, (Malatya) Hasandağı, Kayseri, Adana	Karabük, Karadeniz Ereğlisi, Iskenderun, Kırıkkale, Divriği, İzmir	<ul style="list-style-type: none"> • Demir-çelik sanayi • Makine teçhizat yapımında • İnşaat sektöründe
2-BAKIR	Kastamonu(Küre), Artvin (Murgul) Rize, Giresun, Ela- zığ (Maden)	Elazığ (Guleman) Artvin (Murgul) Kastamonu (Küre)	<ul style="list-style-type: none"> • Elektronik eşya yapımında • Çeliğin sertleştirilmesinde ve güçlendirilmesinde • Kimya endüstrisinde • Cam ve tekstil endüstrisi
3-KROM	Elazığ, Erzurum, Muğla, Adana, Bur- sa, Kayseri	Antalya Elazığ	<ul style="list-style-type: none"> • Demir-çelik sanayisi • Çeliğin sertleştirilmesinde ve güçlendirilmesinde • Kimya endüstrisinde • Cam ve tekstil endüstrisi
4-BOKSİT (ALÜMİNYUM)	Akseki, Alanya, Seydişehir, Milas, Dört Yol, İslahiye	Seydişehir Alümin- yum Tesisleri	<ul style="list-style-type: none"> • Petrol arıtımında • Alüminyum maddesi olarak • Elektrik elektronik sanayisinde • İnşaat sektöründe • Ham şekerin renginin giderilmesinde kullanılır.

5-BOR	Kırka, Seyirgazi(Eskişehir) Emer (Kütahya) Bigadiç, Susurluk (Balıkesir)	Bandırma Kırka	Jet ve roket yakıtı imalatında Elektronik eşya yapımı Nükleer enerji Deterjan, fayans, cam elyafı NOT: Türkiye, bor üretiminde dünya birincisidir. Dünya rezervlerinin %65'i Türkiye'dedir.
6-MERMER	Afyon, Balıkesir, Bilecik, Muğla, Bursa	Çıkarıldığı yerler ile sanayi şehirlerinde işlenir.	İnşaat sektöründe kullanılır.

D) Ormanlarımız

Ağaçlarla kaplı geniş alanlara ve bu ağaçların oluşturduğu bütünlüğe orman denir.

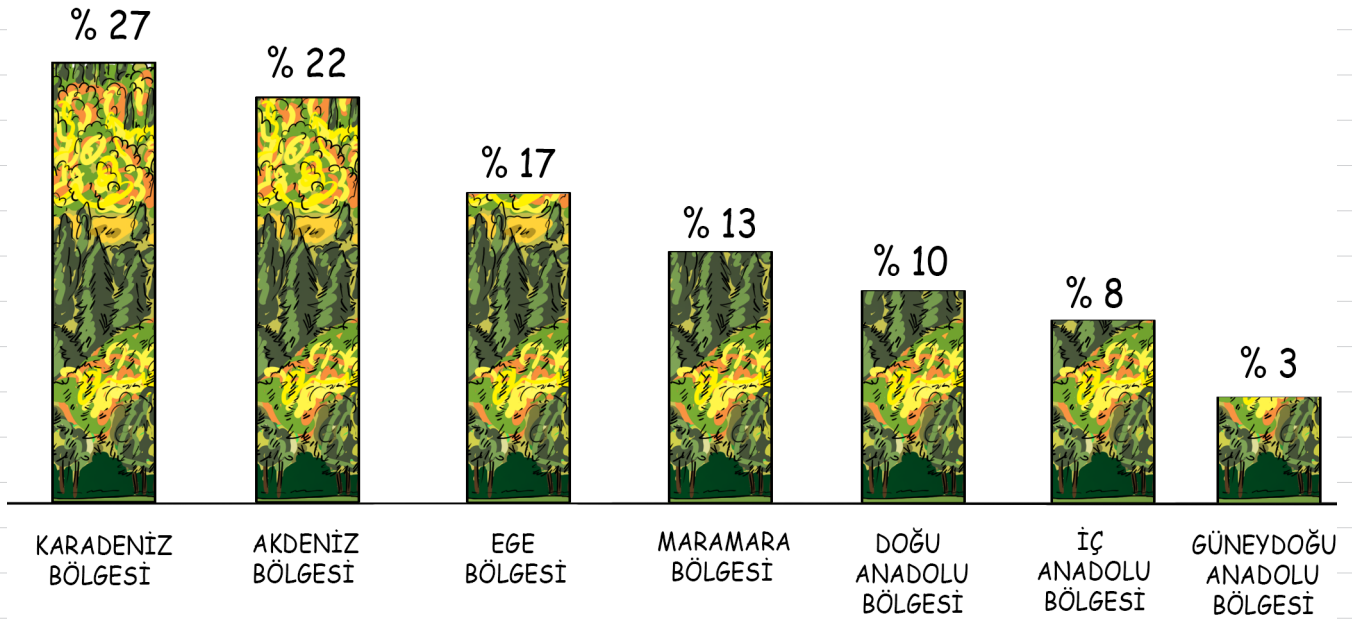

Ülkemizde ormanlar Türkiye Çevre ve Orman Bakanlığı'nın yönetimi altındadır.

Ormanların Önemi

- ✓ Canlı yaşamı için gerekli oksijeni üretir.
- ✓ Erozyonu önler.
- ✓ İçinde barındırdığı bitki ve varlığını korur.
- ✓ Askeri ve stratejik yönden yurt savunmasına katkı sağlar.
- ✓ Kıyılarda, kumulların içirilere sokulmasını engeller.
- ✓ Temiz havası ve doğal güzellikleriyle turizme katkı sağlar.
- ✓ Havanın temizlenmesine ve atmosferdeki nem dengesinin korunmasında düzenleyici rol oynar.
- ✓ Sel, çığ, taşkın ve heyelan gibi doğal afetleri önler.

Ülkemizde ormanlar her bölgede aynı oranda ve sıklıkta değildir.

Ormanların Korunması

- ✓ Sayısız yararları bulunan orman varlığını korumak ve geliştirmek için aşağıdaki önlemlerin alınması gerekir.
- ✓ Tahrip edilen orman alanlarının ağaçlandırılması,
- ✓ Orman yangınlarına karşı önlemlerin alınması,
- ✓ Sulak alanlarda çabuk büyüyen ağaçların (kavak, okaliptüs, dişbudak, söğüt vb) yetiştirilmesi
- ✓ Yakacak odun için çabuk büyüyen ağaçların kullanılması gerekir.

Bilgilenelim: Ülkemizde doğal yaşamı korumak amacıyla Türkiye Erozyonla Mücadele Ağaçlandırma ve Doğal Varlıkları Koruma Vakfı (TEMA) kurulmuştur. "Türkiye çöl olmasın" sloganı ile mücadele etmektedir.

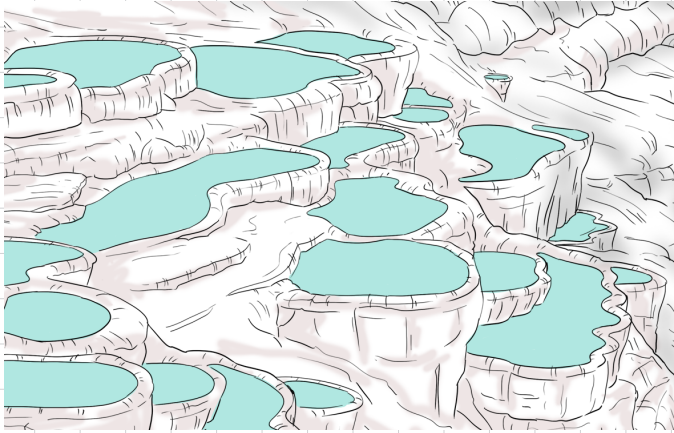
E) Turizm Kaynaklarımız

Dinlenmek, görmek ve tanımak gibi düşüncelerle yapılan gezilere denir. Ülkemiz, uygun iklimi, tarihi ve doğal güzellikleri ile turizm potansiyeli yüksek bir ülkedir. Turizm ülkemiz için önemli bir gelir kaynağıdır.

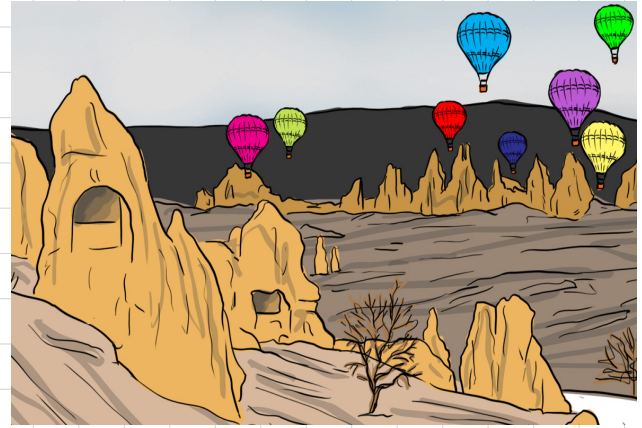

Ülkemiz yabancı turist sayısı bakımından dünyada 6. sıradadır. Turizm, elde ettirdiği bu gelirlerden dolayı bacasız sanayi olarak adlandırılmaktadır. Son dönemlerde yapılan kanuni düzenlemeler ayrıca modern yollar, oteller, konaklama tesisleri ile ülkemiz turizm potansiyelini her geçen yıl artırmaktadır.

Ülkemizde en fazla turist Ege ve Akdeniz kıyılarına gelmektedir (deniz turizmi). Ayrıca Pamukkale travertenleri, Kapadokya gibi doğal güzellikler de turistlerin ilgisini çekmektedir.

Pamukkale (Denizli)

Kapadokya-Peribacaları (Nevşehir)

Önemli Bazı Doğal Güzelliklerimiz: Peribacaları (.....), Pamukkale (Denizli), Damlataş Mağarası (Antalya), Karain Mağarası (Antalya), Düden Şelalesi (Antalya), İhlara Vadisi (Aksaray), Cennet-Cehennem Obrukları (Mersin)...

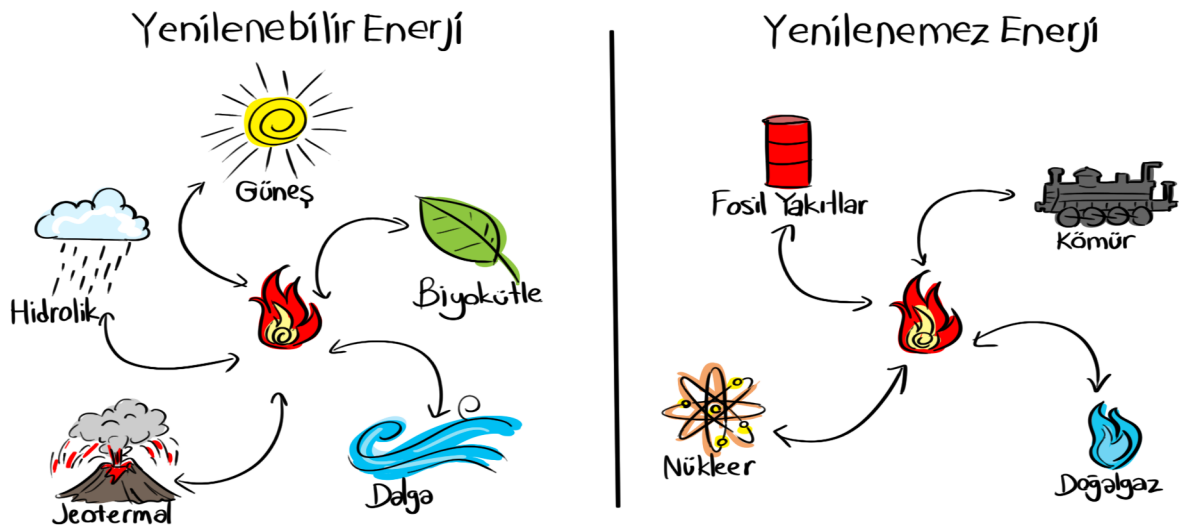
Önemli Bazı Tarihi Eserlerimiz: Dolmabahçe, Topkapı, Beylerbeyi, Yıldız Sarayı, Ayasofya (İstanbul), Selimiye Camii (Edirne), Efes (İzmir), Kültepe-Kaniş Karumu (Kayseri), Eğri Minare, Divriği Ulu Camii (Sivas), Sultanhanı, Gevher Nesibe Hastanesi, Hunat Hatun Külliyesi (Kayseri)...

DÜNYAMIZA SAHİP ÇIKALIM

Dünyada nüfus sürekli artmaktadır. Nüfusun artmasına bağlı olarak da de artmaktadır.

<u>YIL</u>	<u>DÜNYA NÜFUSU</u>
1000 yılı	310.000.000
1750 yılı	790.000.000
2000 yılı	6.060.000.000
2018 yılı	7.632.819.325

Dünyanın bu hızlı nüfus artışına bağlı olarak iletişim, ulaşım, aydınlanma, ısınma gibi ihtiyaçlarını karşılayabilmek için artık daha fazla enerji kaynağı kullanılmaktadır. 50 yıl, kömürün ise 215 yıl sonra rezervlerinin tükeneceğini bilim insanları açıklamaktadır. Bu durumda var olan enerji kaynaklarını tasarruflu bir şekilde kullanmalı ve israf etmemek tüm insanlığın görevidir.

A) Yenilenemeyen Enerji Kaynakları (Fosil Yakıtlar): Kömür (taş kömürü, linyit), nükleer enerji, doğalgaz ve petroldür.

a) Kömür

- 1. Taş Kömürü:** Enerji değeri yüksektir. Genellikle demir-çelik fabrikalarında enerji üretiminde kullanılır. Zonguldak ve çevresinde çıkarılır.
- 2. Linyit:** Hemen her yerde çıkarılmaktadır. Kalori değeri taş kömürüne göre daha düşüktür. Bu sebeple santrallerde enerji üretiminde ve evlerde yakacak olarak kullanılır. Manisa, Muğla ve Kütahya'da daha fazla çıkarılmaktadır.

b) Doğalgaz: Kömüre göre doğaya daha az verir. Son dönemlerde doğalgaz kullanımını ülkemizde artmıştır. Evlerde ısınma ve sıcak su amacıyla kullanılır. Ülkemizdeki doğalgaz üretimi ihtiyacı karşılamadığı için ithal edilmektedir. Ülkemizde Kırklareli (Hamitabat) ve Mardin (Çamurlu)da çıkarılmaktadır.

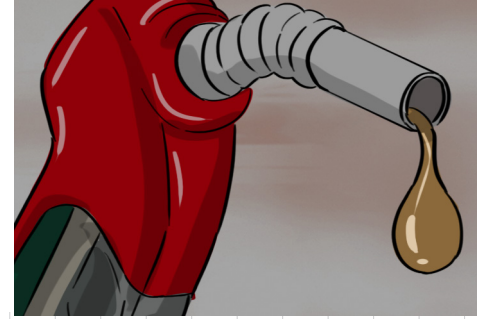
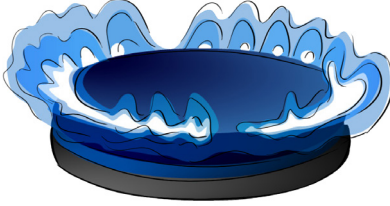
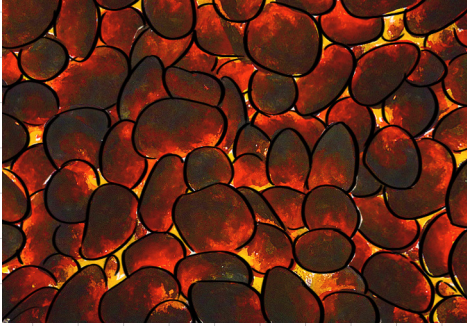
c) Petrol: En çok kullanılan enerji kaynaklarından biridir. Petrol üretimimiz yeterli değildir. Bu sebeple ithal edilir. Petrol çıkarıldığında hammadde şeklinde olduğundan ham petrolün rafinerilerde işlenmesi gerekir.

Petrol

İzmir
İzmit
Batman
Kırıkkale
Mersin

Rafineri Merkezleri

İzmit
İzmit
Batman
Orta Anadolu
Ataş

B) Yenilenebilir Enerji Kaynakları:

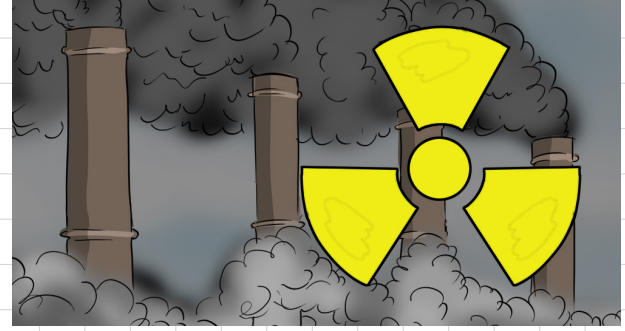
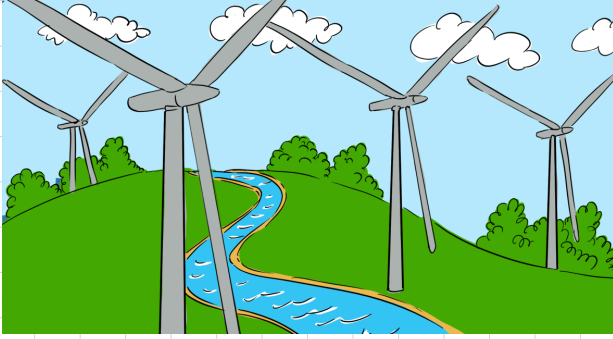
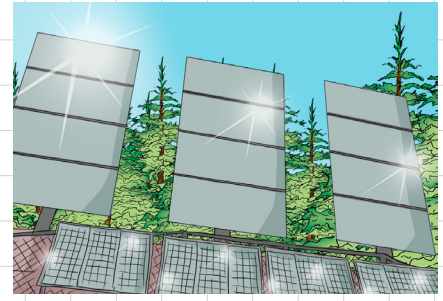
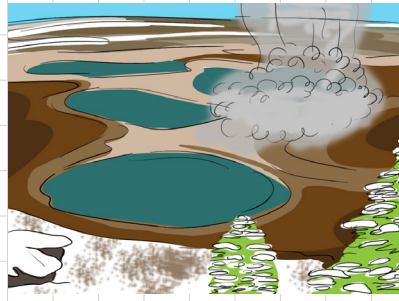
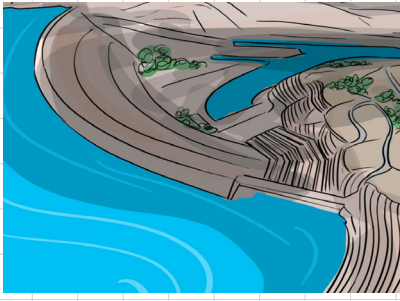
a) Su (Hidroelektrik) Enerjisi: En temiz enerji kaynağı sudur. Ülkemiz su yönünden zengin olduğu için hidroelektrik potansiyeli yüksektir. Hidroelektrik potansiyelin en fazla olduğu bölgemiz Doğu Anadolu Bölgesi'dir. Ülkemiz enerji ihtiyacının büyük kısmını su gücüne bağlı olarak, barajlardan elde etmektedir. Atatürk, Karakaya, Keban, Hirfanlı, Kesikköprü barajları ülkemizdeki bazı baraj örneklerindedir.

b) Jeotermal Enerji: Yeraltından gelen su ve buhardan yararlanmaya jeotermal denir.

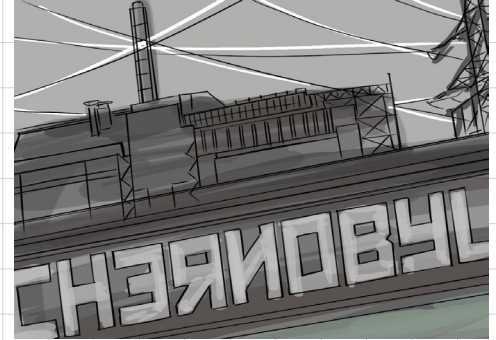
c) Rüzgar Enerjisi: Pahalı bir yatırım olduğundan fazla tercih edilmez. Ülkemizde İzmir'de (Alaçatı) rüzgar enerji santrali vardır.

d) Güneş Enerjisi: Güney ve batı bölgelerimizde güneşlenme süresi fazla olduğundan güneş enerjisinden daha fazla yararlanır.

e) Nükleer Enerji: Ülkemizde ve toryum gibi yüksek enerjili madenlere sahiptir. Nükleer santrallerde yapılacak çalışmalarla az maliyetle çok fazla enerji üretilerek, dışa bağlı enerji kaynaklarından kurtulmak amaçlanmaktadır.

Var olan enerji kaynaklarının kullanımı sırasında çok dikkatli olunması gerekir. Özellikle yenilenebilir enerji kaynaklarında gerçekleşen kazalar çok büyük felaketlere sebep olabilmektedir. Ayrıca enerji kaynaklarının kullanılması çevreye zarar vermektedir. Ormanların tahrip edilmesi erozyon ve heyelana; yenilenebilir enerji kaynaklarının fazla kullanılması küresel ısınma, su, toprak ve hava kirliliğine sebep olmaktadır.

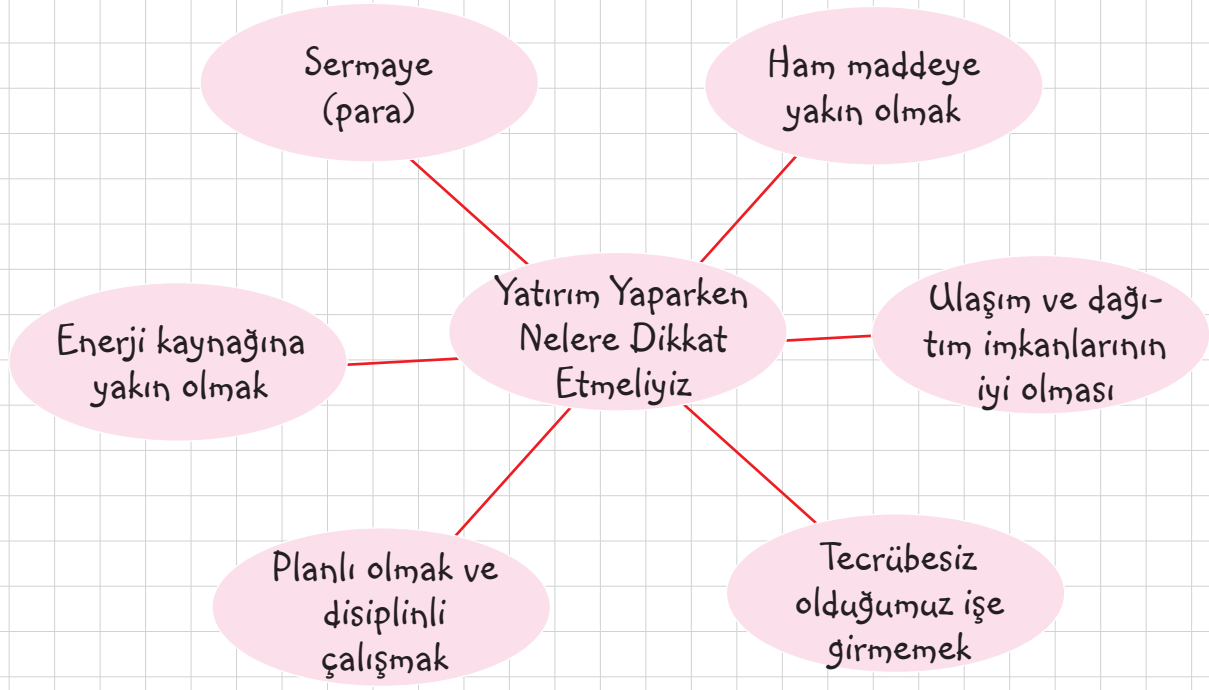
BİR PROJEM VAR

Türkiye'de

- ✓ 3 çeşit iklim tipi ve bitki örtüsü görülmektedir.
- ✓ 100'ün üzerinde tarım ürünü çeşidi yetiştirilmektedir.
- ✓ 20 çeşit hayvan yetiştirilmektedir.
- ✓ 77 çeşit maden çıkarılmaktadır.
- ✓ 15 çeşit enerji kaynağı kullanılmaktadır.

Ülkemiz tarihin ilk dönemlerinden beri yaşamın olduğu, tarihi ve açıdan da önemli bir bölgedir. Bu durum ülkemizin önemli zenginlikleridir. Bu potansiyelden her bölgede ve şehirde yararlanarak ülkemizin hem güçlenmesini hem de tanıtımına katkı sağlamalıyız.

Proje: Sızır Obruk Şelalesi Projesi

Projenin Amacı: Sivas ili Gemerek ilçesine bağlı Sızır Kasabası'nda yer alan şelalenin tanıtımını yaparak hem kasabanın ekonomik gelişimine hem de ülke turizmine katkı sağlamak.

Projenin Avantajları: Sızır Kasabası Kayseri'ye 91 km ve Sivas'a 130 km'dir. Ayrıca ülkemizdeki doğu-batı anayol istikametine çok yakındır. Bu sebeple yerli ve yabancı turistlerin ziyaret edebileceği bir konumdadır.

Projeyi Gerçekleştirmek İçin Yapılacaklar:

- ✓ Sızır Şelalesini tanıtıcı bir reklam filmi çekilecek.
- ✓ TC. Kültür ve Turizm Bakanlığı ile Sivas İl Kültür Müdürlüğü ile irtibat kurulacak. Görüşmeler ayarlanacak ya da yazılı dosya gönderilecek.
- ✓ Sızır halkından gönüllü bir grup oluşturularak bu gönüllü ekiple tanıtım yapılacaktır.

Yapılacak Yatırımlar:

- ✓ Şelalede daha geniş konaklama alanı sağlamak,
- ✓ Hidroelektrik santraline aktarılan suyun belli bir kısmının şelaleye aktarılmasını sağlayarak, şelalede su akan suyu artırmak.
- ✓ Gelen araçlar için park alanı temin etmek.
- ✓ Şelalenin su yolu boyunca gezinti alanları oluşturmak.
- ✓ Belirli aralıklarla piknik alanları yaparak, geniş bir mesire alanı meydana getirmek,
- ✓ Turistlerin Sızır'la ilgili hediyelik eşyalar alabileceği küçük dükkânlar açmak.

VERGİLERİMİZLE GÜVENLİ YARINLARA

Vergi, Devletin vatandaşlarına hizmet sunabilmesi için kişi ya da kuruluşlardan aylık ve yılın belli dönemlerinde aldığı denir.

Türkiye Cumhuriyeti Devleti, ülkede yaşayan tüm vatandaşların hak ve özgürlüklerini güvence altına almıştır. Devletimiz bize karşı sorumluluğunu yerine getirmektedir. Biz de devletimize karşı vergi verme sorumluluğumuzu yerine getirmeliyiz.

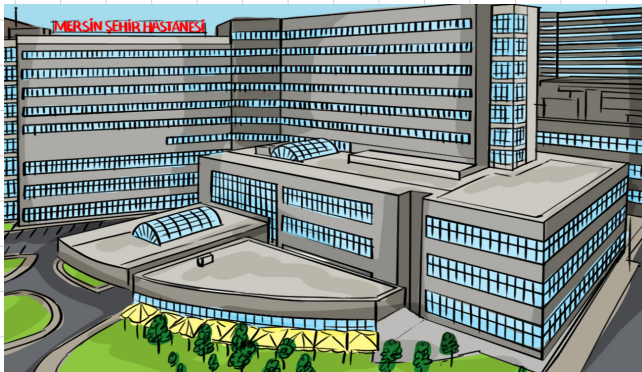
TC Anayasası (1982)

Madde73: Herkes, kamu giderlerini karşılamak üzere, mali gücüne göre, vergi ödemekle yükümlüdür.

Anayasamızda da belirtildiği gibi vergi vermek, her vergi mükellefinin görevidir. Anayasamızda vergiler kişilerin gelirine göre alınır. Çok kazandıktan çok az kazandıktan az vergi alınır.

Vergi ödemek devletimize karşı ekonomik görevlerimiz arasındadır. Vereceğimiz vergilerle devletimiz bize yeniden hizmet etmektedir. Toplanan vergiler, yol,, tünel, eğitim ve sağlık hizmetleri halkın güvenliğinin sağlanması, ortak kullanım alanlarının temizlik ve onarımının yapılması ve de ülkenin savunma gücünün artırılması gibi alanlarda kullanılır.

Mustafa Kemal ATATÜRK, vergi konusunda "Askerlik nasıl bir vatan borcu ise vergi de vatandaşın ödemesi gereken bir borçtur." demiştir.

Ülkemizdeki Bazı Vergi Türleri

Mal ve hizmetlerden alınan vergiler:

- ✓ Katma Değer Vergisi
- ✓ Damga Vergisi
- ✓ Özel Tüketim Vergisi
- ✓ Gümrük Vergisi

- ✓ Şans Oyunları vergisi
- ✓ Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi
- ✓ Özel İletişim Vergisi
- ✓ Belediye Vergileri

Servet üzerinden alınan vergiler:

- Motorlu Taşıtlar Vergisi
- Veraset ve İntikal Vergisi
- Emlak Vergisi

Gelir üzerinden alınan vergiler:

- Gelir Vergisi
- Kurumlar Vergisi

NİTELİKLİ İNSAN, GÜÇLÜ TÜRKİYE

İlgi, istek ve yeteneği doğrultusunda eğitim almış insanlara **insan** denir. Nitelikli insanlar hem ülkenin gelişimine daha fazla katkı sağlar hem de sevdiği, yeteneğine uygun mesleği yaptıkları için daha mutlu ve başarılı olurlar.

Nitelikli insanlar sadece eğitim aldıkları okuldaki bilgilerle yetinmezler. Sürekli yeni bilgiler edinerek kendilerini güncellerler. Böylece oluşan yeni durumlara ve sorunlara karşı da donanımlı olurlar. Mesleğiyle ilgili eğitimlere, toplantılara, seminerlere katılırlar.

Nitelikli insanlar, zamanı ve kaynakları israf etmezler. En kısa zamanda en az maliyetle işi gerçekleştirirler. Böylece kendilerine ve çevrelerine daha faydalı olurlar. Ülke kalkınmasına da katkı sağlarlar.

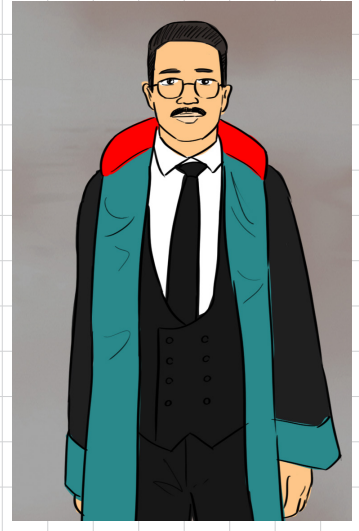
Nitelikli insanın özellikleri:

- ✓ Yapması gereken işi en iyi şekilde yapar.
- ✓ Tasarruflu insandır. Enerjiyi, malzemeyi ve zamanı en iyi ve verimli şekilde kullanır.
- ✓ Yaptığı işi severek yapar ve yaptığı işte başarılıdır.
- ✓ Ülkesini önemser, ülke ekonomisi için çalışır ve ülke ekonomisine katkı sağlar.
- ✓ Hep daha verimli ve daha üretken olmak için araştırmalar yapar.
- ✓ Yenilik ve gelişmeleri takip eder. Gelişmeleri işine uygular. (Kaynak: www.cevapbizde.com)

MESLEĞİMİ SEÇİYORUM

Bir kimsenin kendine temel çalışma alanı edindiği, geçimini sağlamak için yaptığı sürekli işe denir.

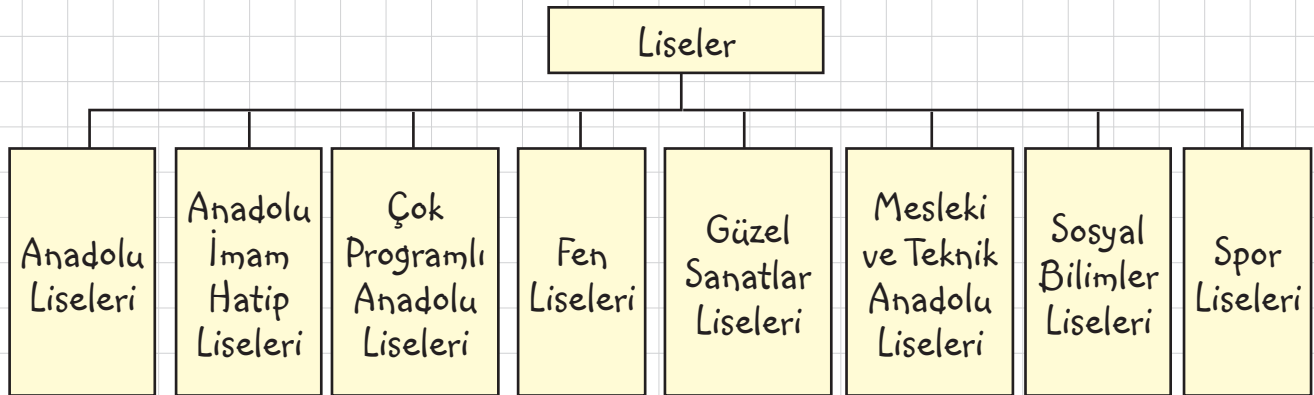
Meslekler, gerektirdiği yetenek, nitelik ve sağladıkları imkânlar bakımından farklılıklar göstermektedir. Bir insanın hayatındaki en önemli kararlardan biri de meslek seçimidir. Çünkü seçeceği meslek o kişinin hem sosyal statüsünü, hem ekonomik durumunu, hem yeteneğine uygunluğu hem de hayattan alacağı mutluluğu etkiler.

Kişilerin ilgi alanı ve yetenekleri çok farklıdır. Matematiksel yeteneği olan bir kişinin fen bilimleri alanında eğitim görmesi gerekirken; sözel yeteneği olan kişinin alanında eğitim görmesi gerekir. Bu belirlemelerin yapılmasında da kişinin kendi yeteneklerini bilmesi, okul rehber öğretmenlerin, sınıf ders öğretmenlerinin ve ailenin birlikte yönlendirme yapması çok önemlidir.

Seçilecek mesleğin kişinin yeteneklerine uygun olması gerekir. Örneğin, hızlı koşamayan birisinin koşucu olmasını bekleyemeyiz.

Her mesleğin ülkemizde belli bir eğitim süreci vardır. Buna bağlı olarak okullarda alınacak eğitim kişinin mesleki yeterliliğini artırmaktadır.

Bazı mesleklerde, ezber yeteneği önemli olurken bazı mesleklerde çizim yeteneği önemli olmaktadır.

Doğru bir meslek tercihi mutlu bir gelecek; yanlış meslek seçimi ise bir gelecek anlamına gelmektedir.

TEST 1

1. Oluşumunda insanların etkisinin olmadığı kendi ortamında oluşan zenginliklere doğal kaynaklar denir.

Aşağıda verilenlerden hangisi doğal kaynak **değildir**?

- A) Toprak
- B) Su
- C) Maden
- D) Sanayi

2. ◆ Su enerjisi

▲ Rüzgar enerjisi

● Güneş enerjisi

■ Nükleer enerji

Yukarıda verilenlerden hangisi yenilenebilir enerji kaynağı **değildir**?

- A) ◆
- B) ▲
- C) ●
- D) ■

3. Ülkemizde çok farklı çeşit ürün yetişmektedir. Tahıllar, meyveler, sebze ve baklagiller yetişmektedir.

Aşağıda verilen örneklerden hangisi tahıl **değildir**?

- A) Pirinç
- B) Domates
- C) Yulaf
- D) Çavdar

4. Ülkemizde tarımı korumak için çiftçilere birçok konuda yardımlar yapılmaktadır.

Aşağıda verilenlerden hangisi tarımı korumak ve geliştirmek için yapılan uygulamalar arasında gösterilemez?

- A) Doğrudan gelir desteği
- B) Faiz indirimli kredi uygulaması
- C) Mazot ve tohumluk desteği
- D) Ürünleri nakliye desteği

5. Jet ve roket yakıtı olarak kullanılan, sanayide birçok alanda kullanımı bulunan ve dünyada en çok Türkiye'de var olan maden aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Bor
- B) Bakır
- C) Demir
- D) Alüminyum

6. Ülkemiz doğal güzellikleri ile dünyanın sayılı bölgelerindedir.

Pamukkale'ye gezi düzenlemek isteyen 6/A sınıfı öğrencileri hangi şehre gitmeleri gerekir?

- A) Nevşehir
- B) İzmir
- C) Antalya
- D) Denizli

7. Devletin vatandaşlarına hizmet sunabilmesi için kişi ya da kuruluşlardan aylık ve yılın belli dönemlerinde aldığı paraya vergi denir.

Aşağıdakilerden hangisi kişilerin serveti (kazancı) üzerinden alınan vergiye örnek olarak **gösterilemez**?

- A) Özel iletişim vergisi
- B) Motorlu taşıtlar vergisi
- C) Veraset ve Intikal vergisi
- D) Emlak vergisi

8. İstek ve yeteneği doğrultusunda eğitim almış insanlara nitelikli insan denir. Aşağıdakilerden hangisi nitelikli insanın özellikleri arasında **yer almaz**?

- A) Yaptığı işi severek yapar
- B) Tasarruflu insandır.
- C) Yenilik ve gelişmeleri takip eder.
- D) Yaptığı işi tamamlar, başarıyı önemsemez.

TEST 1

9. Merhaba arkadaşlar benim adım Bengü, ben 6. Sınıf öğrencisiyim. Derslerimde çok başarılıyım. Bütün derslerimi seviyorum ve hepsinden yüksek notlar alarak sınıfımı takdir belgesi alarak tamamladım. Ancak bu yıl ki derslerim içinde en fazla matematik ile fen ve teknoloji dersini daha fazla seviyor ve bu derslere daha fazla ilgi duyuyorum. Gelecek yıllarda da bu derslerimin daha çok kullanılacağı bir mesleği seçmek istiyorum.

Buna göre Bengü'nün aşağıda verilen mesleklerden hangisini seçmesi beklebilir?

- A) Türkçe öğretmeni
- B) Doktor
- C) Avukat
- D) Polis

10.

MÜKELLEFİN		VERGİ LEVHASI		GİBELİR İDARESİ BAŞKANLIĞI	
ADI SOYADI		VERGİ DARESİ			
TİCARET UNVANI		VERGİ KİMLİK NO			
İŞ YERİ ADRESİ		TC KİMLİK NO			
VERGİ TURU		İŞE BAŞLAMA TARİHİ			
ANA FAALİYET KODU VE ADI					
TAKVİM	BEYAN OLUNAN MATRAH	TAHAKKUK EDEN VERGİ	ONAY KODU		

Yukarıda Türkiye Cumhuriyeti Devleti sınırları içinde ticaret yapacak kurumların kullandığı bir vergi levhası örneği verilmiştir.

Bu vergi levhasından yola çıkarak aşağıda verilen bilgilerden hangisine ulaşamayız?

- A) Hangi devlet kurumuna bağlı olduğu
- B) Vergiyi ödeyecek kişinin bu işe ne zaman başladığı
- C) Yıllık ne kadar vergi ödeneceği
- D) Alınan verginin nerelerde kullanılacağı

11. Adil Bey, büyük ve zengin bir yatırımcıdır. Birçok işletmesi ve fabrikası olan Adil Bey, yeni fabrika kurarak hem ülke ekonomisine katkı sağlamak hem de yeni iş imkânları oluşturmak istemektedir. Buna göre Adil bey'in açacağı fabrika için;

- I. Ulaşım imkânlarının iyi olması
- II. Enerji kaynaklarına yakın olması
- III. Ormanın ortasında, temiz havadar bir alanda olması

Durumlarından hangisi ya da hangileri Adil Bey'in kuracağı fabrika için önemlidir?

- A) I ve II
- B) II ve III
- C) I ve III
- D) I - II ve III

TEST 1

12.

				V		
	M	E	S	L	E	K
	A				R	
	D		T		G	
T	E	M	A		i	
	N		R			
			I			
			M			

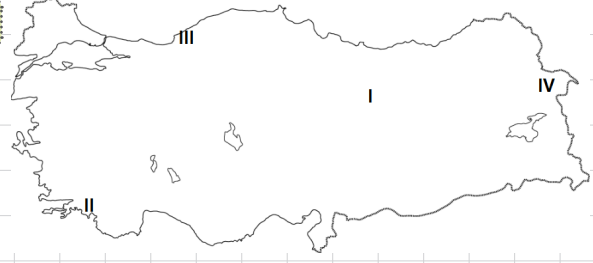
Yukarıda Üretim, Dağıtım ve Tüketim ünitesini içeren bir bulmaca verilmiştir. Bu bulmacaya ait sorular da aşağıda verilmiştir.

- Belli bir eğitimi gerektiren bilgi, beceri ve ustalık isteyen sürekli işe denir.
- Kamu giderlerini karşılamak için devletin belli dönemlerde vatandaşlardan aldığı ekonomik değerdir.
- Çeşitli makinelerle, insan ve hayvan gücünden de yararlanarak topraktan ürün elde etme işine denir.
- Ülkemizde erozyonla mücadele amacıyla kurulmuş olan sivil toplum örgütünün kısa adıdır.

Verilen açıklama ve tanımlamalardan yola çıkarak bulmacada hangisinin açıklaması yapılmamıştır?

- A) TEMA B) Tarım
C) Maden D) Vergi

13.

Yukarıdaki haritadan yola çıkarak, temmuz ayında ve ağustos ayında iki farklı tatile gitmek isteyen Emel, deniz turizminin yapıldığı bölgelere tatile gidecektir. Buna göre Emel'in tatile gideceği yerler aşağıdakilerden hangisinde doğru verilmiştir?

- A) I ve II B) I ve III
C) II ve III D) II ve IV

14.

Kurulacak işletmenin (fabrikanın) ham maddeye yakın olması önemlidir. Böylece, üretici ürünü daha ucuza fabrikaya getireceği için fiyatı yükselmeyecektir.

Buna göre aşağıda verilen örneklerden hangisinde kurulacak fabrikada ham maddeye yakınlık oluşmadığı için ürünün daha pahalı olması beklenir?

- A) Sivas – Tekstil fabrikası
B) Konya – Bisküvi fabrikası
C) Bolu – Kereste fabrikası
D) Trabzon – Et kesim tesisleri

YAZILI SORULARI

1. Doğal kaynak nedir? Örnek veriniz.

5. Ülkemizdeki doğal güzelliklerimize 5 örnek veriniz.

2. Ülkemizde yetiştirilen tahıllara 5 örnek veriniz.

6. Ülkemizdeki tarihi güzelliklerimize 5 örnek veriniz.

3. Ülkemizde madenciliği geliştirmek amacıyla açılan kurumları yazınız.

7. Yenilenebilir enerji kaynaklarına örnek veriniz.

4. Bor madeni hakkında bilgi veriniz.

8. Vergi nedir? Açıklayınız. Vergi vermenin önemini belirtiniz.

ETKİNLİK 31

Aşağıdaki Türkiye haritasında numaralarla gösterilen alanlarda yetişen tarım ürünü aşağıda bulunan kutucuklara yazınız?

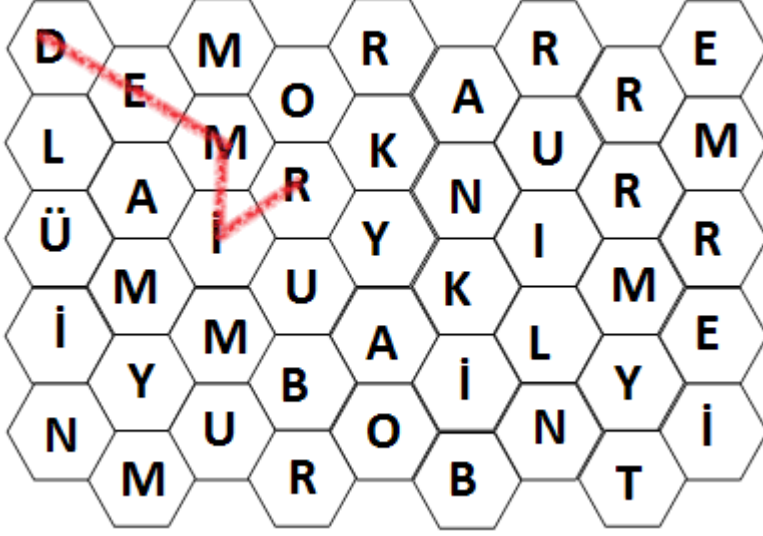
KAYISI	ELMA	BUĞDAY	ZEYTİN	ÇAY
TURUNÇGİL	İNCİR	FINDIK	AYÇİÇEĞİ	MUZ

	TARIM ÜRÜNÜ	EN ÇOK YETİŞTİRİLDİĞİ ŞEHİR
1		
2		
3		
4		
5		
6		
7		
8		
9		
10		

ETKİNLİK 32: Kelime Bulma

Aşağıda verilen bulmacada ülkemizde çıkarılan madenleri, örneğe uygun olarak bulup işaretleyiniz ve yan taraftaki tabloya yazınız.

1. Demir

2.

3.

4.

5.

6.

7.

8.

ETKİNLİK 33

Aşağıda verilen alana ülkemizde büyükbaş hayvancılığın en fazla yapıldığı bölgeyi yazınız ve büyükbaş hayvanlara 4 örnek yazınız.

En fazla yapıldığı bölge:

1:

2:

3:

4:

ETKİNLİK 34

Aşağıda verilen görsellerle, ETKİNLİK alanının eşleştirmesini yapınız

GÖRSEL	ETKİNLİK (EKONOMİK) FAALİYET ALANI
1 	A SANAYİ
2 	B HAYVANCILIK
3 	C BALIKÇILIK
4 	D TARIM
5 	E ULAŞIM

CEVAPLAR	1	2	3	4	5

ETKİNLİK 35

Aşağıda verilen vergileri türlerine göre ayırınız.

	Vergi adı	Türü A) Mal ve hizmetlerden alınan vergiler B) Servet üzerinden alınan vergiler C) Gelir üzerinden alınan vergiler
1	Motorlu taşıtlar vergisi	
2	Gümrük Vergisi	
3	Katma Değer Vergisi	
4	Veraset ve İntikal vergisi	
5	Özel İletişim Vergisi	
6	Kurumlar Vergisi	
7	Damga Vergisi	
8	Belediye vergileri	
9	Emlak vergisi	
10	Özel Tüketim vergisi	
11	Şans Oyunları vergisi	
12	Gelir Vergisi	
13	Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi	

ETKİNLİK 36: Doğru Yanlış (Genel Tekrar)

	D/Y	
1		Güneş enerjisi, yenilenemeyen bir enerji kaynağıdır.
2		Ülkemiz 77 çeşit maden çıkarılan bir ülkedir.
3		Taş kömürü, enerji değeri yüksek olduğundan dolayı genellikle demir-çelik fabrikalarında enerji üretmede kullanılır.
4		Bir mesleği seçmenin iki ön koşulu mesleği sevmek ve çok para kazandırmasıdır.
5		Ülkemizde maden araştırmalarını yapmak için Maden Tetkik Arama Enstitüsü kurulmuştur.
6		Sözel derslerde daha başarılı olan bir öğrencinin lisede fen lisesine gitmesi öğrenci açısından doğru olandır.
7		Anayasanın ilgili maddesine göre sadece erkekler, kamu giderlerini karşılamak için ekonomik gücüne göre vergi vermek zorundadır.
8		Bakır madeninin en çok kullanıldığı alan otomotiv sektörüdür.
9		Yenilenebilir enerji kaynaklarında gerçekleşen kazalar çok büyük felakete sebep olabilmektedir.
10		Ülkemizde orman varlığının en fazla olduğu bölgemiz Karadeniz Bölgesi'dir.
11		Katma Değer Vergisi, mal ve hizmetlerden alınan vergilere örnektir.
12		Ülkemiz turizm yatırımı bakımından dünyanın en önde gelen ülkesidir.
13		Ülkemizde en çok öğrencinin bulunduğu okul türü spor liseleridir.
14		Nitelikli insanlar hem ülkenin gelişimine daha fazla katkı sağlar hem de sevdiği, yeteneğine uygun mesleği yaptıkları için daha mutlu ve başarılı olurlar.

ÜNİTE 6: ETKİN VATANDAŞLIK

Nasıl Bir Yönetim

Üç Kuvvet (Yasama, Yürütme, Yargı)

Yöneticilerimiz ve Biz

Hayatın İçinde Demokrasi

Etkin Vatandaş Olarak Haklarımızın Farkındayım

Kadın ve Toplum

Test Soruları

ETKİN VATANDAŞLIK

NASIL BİR YÖNETİM

Demokratik toplumlarda yönetme hakkı, halkın oylarıyla seçilmiş olan yöneticilere verilmiştir. Çoğunluğun oyunu alan bu yöneticiler belli bir süre için yönetimde yer alır. Eğer ki halk bu yöneticilerden memnunsaydı yapılacak yeni seçimde o kişilere oy vererek yönetmesini sağlar.

Halkın egemenliği temeline dayanan yönetim biçimine denir. Demokraside hürriyet ve eşitlik önemlidir.

Demokrasinin Temel İlkeleri:

- ✓ Milli egemenlik
- ✓ Özgürlük
- ✓ Eşitlik
- ✓ Çoğulculuk
- ✓ Katılımcılık
- ✓ Katılım
- ✓ İnsan haklarına saygı

A) Yönetim Biçimleri

1- Monarşi:

- ✓ Yönetimde hakimiyet tek bir kişide toplanmıştır.
- ✓ Bu kişi kral, padişah, imparator gibi unvanları taşır.
- ✓ Yönetici olan kişi ülkeyi ölünceye kadar yönetir.
- ✓ Suudi Arabistan,, Katar gibi ülkelerde monarşi uygulanmaktadır.
- ✓ Bu yönetim şeklinde demokrasi uygulanmaz.

NOT: Monarşik yönetimde tek kişinin yanında meclis de bulunursa Meşrutî monarşi olur.

2- Oligarşi:

- ✓ Yönetimin bir sınıfa da seçilmiş bir grupta olduğu yönetim şeklidir. Bu sınıf askerler, soylular ve din adamlarından oluşur.
- ✓ Bu yönetim şeklinde demokrasi uygulanmaz.
- ✓ Ülkeyi yönetecek kişi bu grup içinden seçilir.

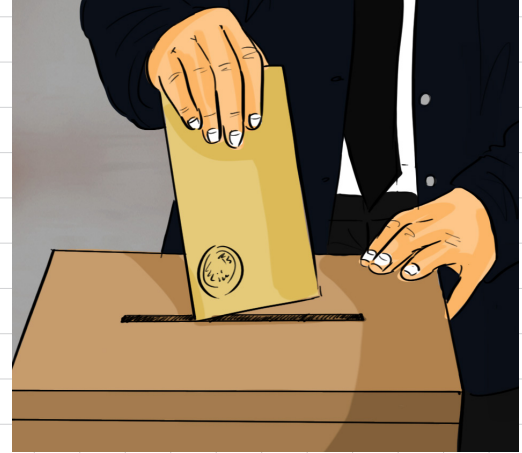
3- Teokrazi

- ✓ Yönetiminde tanrı adına din adamlarının olduğu ve ülkenin din kuralları ile yönetildiği yönetim şeklidir.
- ✓ Yöneticiler her şeyi tanrı adına yapar.
- ✓ Bu yönetimde halkın demokratik hakkı yoktur.
- ✓ Yönetimde tek hakim olarak kabul edilir.
- ✓ Günümüzde İsrail, Vatikan, İran gibi ülkelerde uygulanmaktadır.

4- Cumhuriyet

- ✓ Cumhuriyet, halk demektir. Cumhuriyet ise yönetimi anlamına gelir.
- ✓ Yöneticilerin, demokrasiye uygun olarak belirli süreler için halk tarafından seçildiği yönetim şeklidir.
- ✓ Yönetici ülkeyi yasalara göre yönetir.
- ✓ En önemli özellikleri: Seçim, meclis ve siyasi partidir.
- ✓ Türkiye, ABD, Fransa, Almanya gibi ülkelerde uygulanmaktadır.

ÜÇ KUVVET (YASAMA, YÜRÜTME, YARGI)

Demokratik ülkelerde devlet işlerinin düzenli yürütülebilmesi için çeşitli sorumluluklar ve görevler üç ana güce ayrılmıştır. Bunlar Yasama, yürütme ve yargıdır.

1- Yasama: Yasama yetkisi devletin yasa (kanun) yapma, değiştirme ve yürürlükten kaldırma yetkisidir. Yasama yetkisi, Türk milleti adına TBMM tarafından kullanılır. Bu yetki devredilemez.

VII. Yasama yetkisi: Madde 7: Yasama yetkisi Türk Milleti adına Türkiye Büyük Millet Meclisindedir. Bu yetki devredilemez.

TBMM'nin Görev ve Yetkileri:

- ✓ koymak, değiştirmek ve kaldırmak.
- ✓ Bakanlar Kurulu ve bakanları denetlemek .
- ✓ Bakanlar Kuruluna belli konular hakkında kanun hükmünde kararname çıkartma yetkisi vermek.
- ✓ Bütçe hesaplamalarını ve kanun tasarılarını görüşmek ve kabul etmek.
- ✓ Para basılmasına karar vermek.
- ✓ Savaş ilanına karar vermek.
- ✓ Milletler arası antlaşmalarının onaylanmasını uygun bulmak.
- ✓ TBMM'nin başkanını seçmek.
- ✓ Yabancı ülkelere asker göndermek veya yabancı askerlerin ülkede kalmasına izin vermektir.
- ✓ Anayasanın 14. maddesindeki fiillerden dolayı hüküm giyenler hariç ve ilanı çıkartmak.

2- Yürütme: Meclisin çıkardığı kanunların uygulanmasıdır. Kanunlara bağlı kalarak ülkenin yönetilmesi işine yürütme denir.

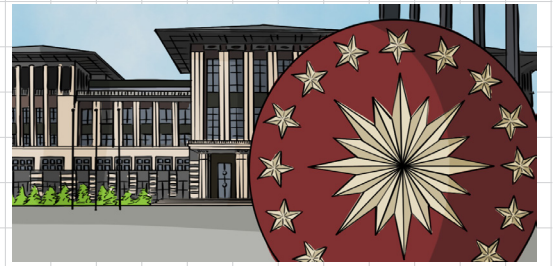
VIII. Yürütme yetkisi ve görevi: Madde 8

Yürütme yetkisi ve görevi, Cumhurbaşkanı tarafından, Anayasaya ve kanunlara uygun olarak kullanılır ve yerine getirilir.

Ülkemizde Haziran 2018'de yapılan seçimlerle birlikte Hükümet Sistemi'ne geçilmiştir.

Cumhurbaşkanının Görev ve Yetkilerinin Bazıları

- ✓ Cumhurbaşkanı devletin başıdır.
- ✓ Milletlerarası antlaşmaları onaylar.
- ✓ TBMM adına Türk Silahlı Kuvvetlerinin Başkomutanlığını temsil eder.
- ✓ Bakanları atar ve görevden alır.

3- Yargı: Yargı yetkisi Türk milletini adına bağımsız ve tarafsız mahkemelerce kullanılır.

Yüksek Mahkemeler:

a) Anayasa Mahkemesi: TBMM tarafından çıkarılan kanunların anayasa uygun olup olmadığını denetler.

b) Yargıtay: Adli yargı kararlarının incelendiği son kurumdur.

c) Danıştay: Yönetimin yargı yoluyla denetlenmesini üstlenen mahkemedir.

d) Uyuşmazlık Mahkemesi: Adli ve idari yargı mercileri arasındaki görev ve hüküm uyuşmazlıklarını kesin olarak çözümlen kurumudur.

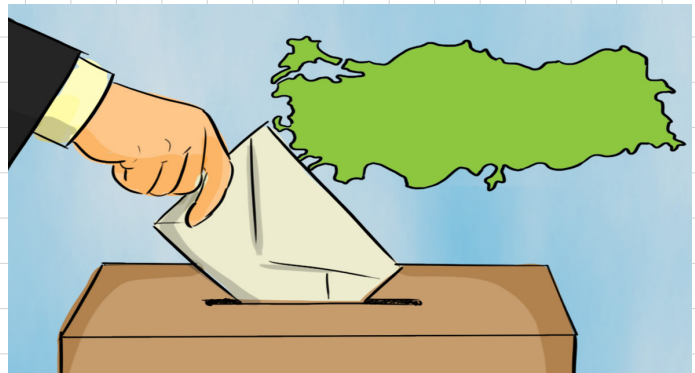

YÖNETİCİLERİMİZ VE BİZ

Kamuoyu, halkın büyük çoğunluğunun düşünce, duygu ve kararlarına denir. Kamuoyu oluşturulan en önemli etken günümüzde basındır. Basın-yayın yoluyla belli bir düşünce halk tarafından kabul ettirilerek genel fikir oluşturulabilir.

Siyasi görüşlerini ve programlarını devlet yönetimi üzerine kuran ve seçim yoluyla ülke yönetimine gelmeye çalışan teşkilatlara denir. Seçimlere farklı fikir ve düşüncede olan siyasi partiler de girerek aday olabilirler. Halk bu partilerden kendine uygun olana oy verir. Farklı siyasi partilerin olması bir gereğidir.

Seçimlerde en çok oyu olan siyasi parti ülke yönetimini üstlenir. Bu partiye iktidar partisi denir. Mecliste yer alan ve iktidar partisinin dışında kalan partilere de denir. Muhalefet partileri, iktidar partisinin yönetimini denetlemesi açısından önemlidir.

Sivil Toplum Kuruluşları (STK) da kamuoyu oluşturarak siyasal, kültürel, ekonomik ve sosyal konularda faaliyet göstererek yönetimin karar almasını etkileyebilir. STK'lar dernek, vakıf, ve sendika gibi yapılanmalarla faaliyet göstermektedir. STK'ların amacı insanların hak ve özgürlüklerinin korunmasını sağlamaktır.

Günümüzde iletişim araçları da kamuoyu oluşturmada önemli bir etkiye sahiptir. İnternet üzerinden sosyal medya ağları aracılığı ile de çok kısa sürede kamuoyu oluşturulabilmektedir.

Ancak oluşturulan bu kamuoyu oluşturma durumlarının yanlış ve halkı galeyana getirecek yalan bilgiler olmamasına dikkat etmek gerekir.

HAYATIN İÇİNDE DEMOKRASİ

İnsanlar toplum yaşamında farklı fikirlere sahiptir. Bu durum belli durumlarda bir kenara bırakılarak birliktelik duygusu etrafında tüm halk birleşir. Örneğin, herkes farklı futbol takımının taraftarı olsa da milli maçlarda birlik ve beraberlik içinde galip gelmek için mücadele edilir.

Türkiye Cumhuriyeti tarihinde belli dönemlerde demokratik yönetimler darbelerle kesintiye uğratılmıştır. Darbe dönemlerinde insanlar demokratik haklarının çoğunu kullanmamıştır.

15 Temmuz 2016'daki darbe girişiminde de TBMM'de bulunan milletvekilleri ortak hareket etmiştir. Siyasi görüşlerini bir kenara bırakıp darbeye karşı ortak tavır sergilemişlerdir.

Demokratik toplum yaşamı adalet ve eşitlik üzerine kuruludur. Bu hakların korunması için kurallara uyulması gerekir. Bir toplumda birey haklarını korkusuzca savunabiliyorsa o toplum demokratik toplumdur. Toplum düzenini oluşturan kurallar yazılı ve yazısız olarak ikiye ayrılır. Yazılı kurallara uymak zorunludur. Uyulmazsa cezası vardır. Yazısız kurallar ise toplum tarafından hoş karşılanmayan sonuçlar doğurur. Örneğin, Metroda yaşlılara yer vermemek kanunen suç değildir ama toplum olarak bu doğru karşılanmaz.

15 Temmuz Demokrasi ve Milli Birlik Günü

15 Temmuz 2016 tarihinde Türk Silahlı Kuvvetlerinde bir grup, anayasal düzeni yıkarak ayrı bir hükümet kurmak ve seçimle gelmiş olan var olan hükümeti devirmek istediler. İstanbul'da Boğaziçi Köprüsü'nün kapatılmasıyla başlayan bu kalkışma hareketi, Ankara'da da Cumhurbaşkanlığı külliyesi, Milli İstihbarat teşkilatı, TBMM ve Polis karargâhını bombaladılar.

Bu durum üzerine Cumhurbaşkanının çağrısı ile sokaklara akın eden halkımız darbecilerin başarılı olmasını engellemiştir. Milli birlik ve beraberlik sayesinde darbe girişimi sonuçsuz kalmıştır. Bu darbe giriminde 248 şehit ve 2193 gazi vardır. Halkımız ölümü göze alarak darbecilere karşı ülkesini, vatanını korumuştur.

Ömer Halisdemir 15 Temmuz darbe girişiminde direnişin temsili olmuştur.

Darbe girişimi sonrası, İstanbul Boğaziçi Köprüsü; 15 Temmuz Şehitler Köprüsü; Ankara Kızılay meydanı 15 Temmuz Şehitler Meydanı adını almıştır. Ayrıca birçok şehrimizde de okullara, parklara caddelere, Üniversitelere ve 15 Temmuz adları verilmiştir.

Günümüzde 15 Temmuz günü Milli Birlik ve Beraberlik Günü olarak anılmaktadır.

ETKİN VATANDAŞ OLARAK HAKLARIMIN FARKINDAYIM

Hukukun, adaletin koruması altında insanlara tanınmış olan kazançlara Hak denir. Demokrasinin en önemli unsurlarından biri de insanların haklarına verilen önemdir. Uluslar arası belgelerde insanların vazgeçilemez, devredilemez ve dokunulamaz temel hakları vardır.

Temel Haklarımız

Yaşama hakkı
Kişi dokunulmazlığı hakkı
Konut dokunulmazlığı
Özel hayatın gizliliği
Sağlık hakkı
Dilekçe hakkı
Seçme ve seçilme hakkı
Eğitim hakkı

Temel Özgürlükler

Din ve vicdan hürriyeti
Haberleşme hürriyeti
Basın özgürlüğü
Düşünce, kanaat ve ifade özgürlüğü
Yerleşme ve seyahat özgürlüğü
Toplantı hak ve özgürlüğü
Bilim ve sanat özgürlüğü

Temel haklarımız ve özgürlüklerimiz anayasa ile güvence altına alınmıştır.

KADIN VE TOPLUM

İslamiyet öncesi Türk toplumlarında kadına her zaman önem ve değer verilmiştir. Yönetimde hükümdarın yanında hatun (Katun) da etkiliydi. Elçi karşılamaalarda bulunur, kurultaya katılırdı. Gerekğinde hükümdar eşi olan hatun, hükümdar sefere çıkınca " _____" unvanıyla devleti idare ederdi. Kadınlar, aynı erkekler gibi gerektiğinde savaşa bile katılırdı.

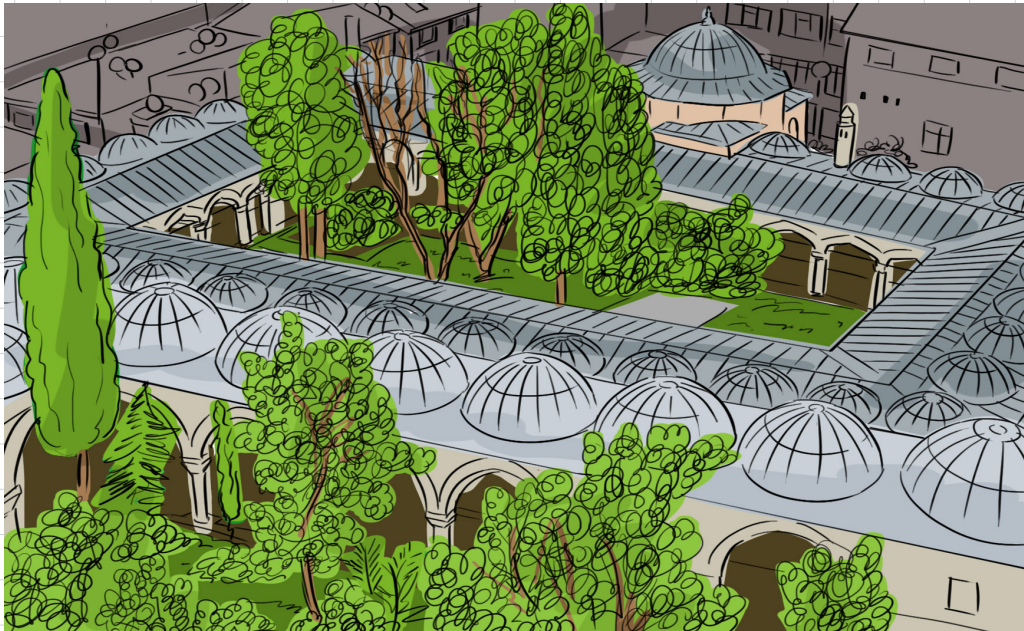

Uygur Türklerinin bayrağında kadın ve erkek figürlerinin olması da kadına verilen önemi gösterir.

İslamiyetin kabulü ile kadınlar yönetim alanında etkili olamasa da; toplumsal alanda verilen değer önemli olmuştur. Kayseri'de Gevher Nesine Şifahanesi ya da Osmanlı Devleti'nde birçok valide sultan vakıflar kurarak veya farklı hizmetler yaparak topluma yararlı olmuştur.

Örneğin,

- ✓ Kanuni Sultan Süleyman'ın eşi _____, Hz. Muhammed'in doğduğu evin tamiratını kendi parasından yaptırmıştır.
- ✓ III. Murad'ın annesi Nur Banu Sultan, Atik Valide Sultan Külliyesini yaptırmıştır.
- ✓ Kanuni Sultan Süleyman'ın annesi, Ayşe Hafsa Sultan _____'da Sultaniye Külliyesini inşa ettirmiştir.

Atik Valide Sultan Külliyesi

Tanzimat Döneminde kadınlar için okullar açılmıştır.

- ✓ 1843: Kadınlara ebelik eğitimi verilmeye başladı.
- ✓ 1859: Kız Rüştıyesi (Ortaokul)
- ✓ 1869: Kızların eğitimi zorunlu oldu.
- ✓ 1870: Kız Öğretmen okulu

Türk kadını vatanı için de mücadele etmiş ve savaşa gitmekten korkmamıştır.

Neşe Hatun

Gördesli Makbule

Kara Fatma

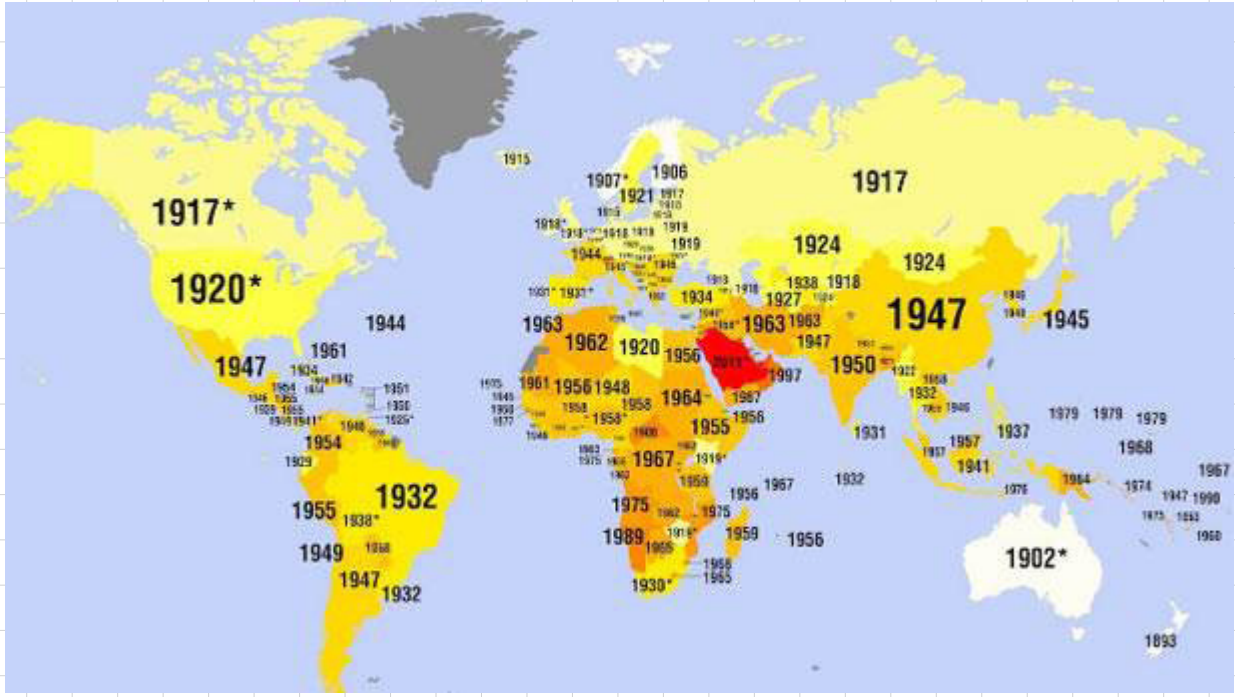
Kurtuluş Savaşı (1919-1922) döneminde Sivas'ta Anadolu Kadınları Müdafaa-yı Hukuk cemiyeti kurulmuştur.

Cumhuriyetin İlanından sonra 1926 yılında çıkarılan Türk Medeni Kanunu ile Türk kadını toplumsal alanda da yeni haklara kavuşmuştur. Böylece evlenme, boşanma, miras, şahitlik, çalışma hakkı ve çocukların velayeti gibi konularda erkeklerle eşit hale gelmiştir.

Türk kadını, Avrupa'da birçok ülke kadınından önce 1930 yılında belediye seçimlerine katılma hakkı; 1933 yılında seçilme hakkı ve 1934 yılında ise seçme ve seçilme hakkını elde etmiştir.

ÖĞRETMENİM DİYOR Kİ:

Dünyada kadınlara siyasi hakların verilmesi

Ülkemizde Bazı Kadın İlkleri

- ✓ İlk kadın tiyatro oyuncusu,
- ✓ İlk kadın arkeolog: Jale İnan (1943)
- ✓ İlk kadın avukat: Süreyya Ağaoglu (1925)
- ✓ İlk kadın bakan: Türkân Akyol (1971)
- ✓ İlk kadın başbakan: (1993)
- ✓ İlk kadın millî maç hakemi: Lale Orta
- ✓ İlk kadın muhtar (seçilmiş): Gül Esin
- ✓ İlk kadın opera sanatçısı: Semiha Berksoy (1934)
- ✓ İlk kadın savaş pilotu: (1937)
- ✓ İlk kadın vali: Lale Aytaman (1991)

Günümüzde Toplumsal Hayatta kadın

Günümüzde kadınlar erkeklerle toplumsal anlamda eşittir. Ancak fiziksel, ekonomik, cinsel, psikolojik olarak da kadınlara zarar verilebilmektedir. Bu tür durumlara kadına şiddet denilmektedir. Bu durum hem kanunen hem de insanlık suçudur.

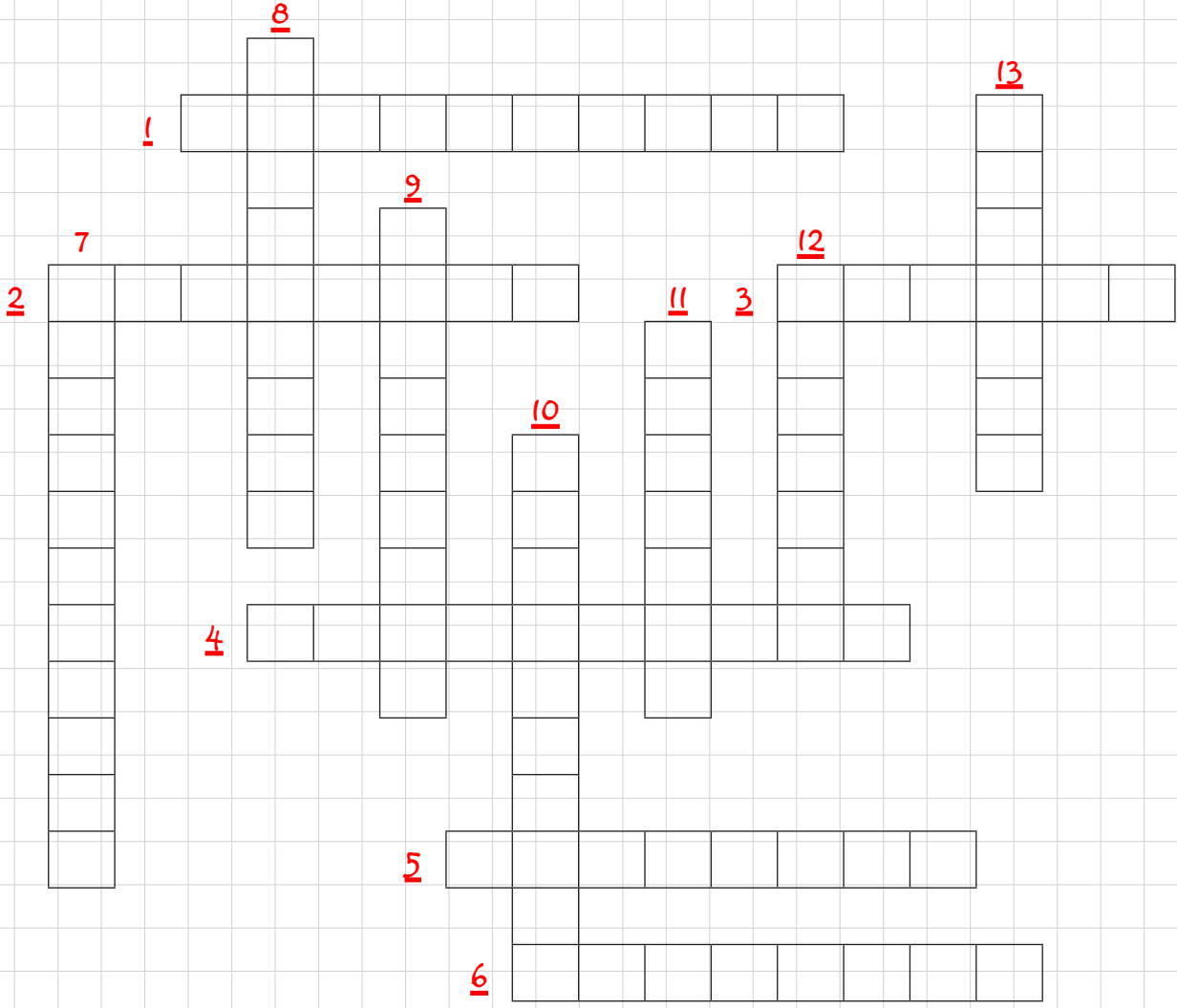
Toplumda, sosyal ve ekonomik hayatta diğer kişilerle eşit koşullarda olmadığı düşünülen gruplara çeşitli ayrıcalıklar tanıyarak onların desteklenmesine Pozitif ayrımcılık denir. Böylece kadınlara yapılan haksızlıklar giderebilmek amaçlanmıştır.

Devletimiz yaptığı bazı özel çalışma ve uygulamalarla kadınlara pozitif ayrımcılık yapmaktadır. Bu durum devletimizin kadınlara verdiği değerlerin bir göstergesidir.

Kadınların her alanda ve şartta korunması için de çeşitli kanun çalışmaları yapılarak kadınlar korunmaya çalışılmaktadır. Bu amaçla "....." sloganı ile kadınlar korunmaya çalışılmaktadır.

ALO 183 Sosyal Destek Hattı, 7 gün, 24 saat ihmal, istismar, şiddet, taciz gibi konularda ihbarlara cevap ve hizmet vermektedir.

ETKİNLİK 37

- 1- Ülkede kral (padişah) ve meclisin birlikte ülkeyi yönetmesidir.
- 2- Ülkenin din kurallarına göre yönetilmesidir.
- 3- Meclisin kanun yapmasıdır.
- 4- Yöneticilerin halk tarafından seçildiği yönetim şeklidir. Halk yönetimi
- 5- Belli bir seçilmiş grubun ya da azınlığın ülkeyi yönetmesidir.
- 6- Orta Asya Türk devletlerinde meclistir..
- 7- Türkiye'nin ilk kadın başbakanıdır.
- 8- Yönetimde çoğunluğun kararının uygulandığı sistemdir.
- 9- 1888, Erzurum doğumludur. Eşi Binbaşı Ahmet Bey Sarıkamış'ta esir düştükten sonra Milis müfreze komutanı olarak Batı Cephesi'ne atanmış ve milli mücadeleye destek vermiş, kadın komutan.
- 10- Bir kimsenin üstüne aldığı, yapmak zorunda bulunduğu ya da yaptığı bir iş için gerektiğinde hesap verme durumu.
- 11- Ülkemizin seçilmiş ilk kadın muhtarıdır.
- 12- Mecliste çıkarılan kanunların uygulamaya konulmasına verilen addır.
- 13- Tek kişi ya da kral yönetimi olarak kabul edilen yönetim şeklidir.

ETKİNLİK 38

Aşağıda verilen bilgilerden teokrasiye ait olanları işaretleyiniz.

	BİLGİ
1	En demokratik yönetim şeklidir.
2	Ülke din kurallarına göre yönetilir.
3	Günümüzde Vatikan'da uygulanmaktadır.
4	Yöneticiler halk tarafından seçilir.
5	Yönetimde tek hakim tanrı olarak kabul edilir
6	Askerler, soylular ve din adamlarından oluşur.
7	Yöneticiler her şeyi tanrı adına yapar.
8	En önemli özellikleri: Seçim, meclis ve siyasi partidir.

ETKİNLİK 39

Aşağıda verilen bilgilere göre eşleştirmeyi yapınız?

	Bilgi		Yönetim Şekli
1	Yöneticileri halk belli bir süre için seçer.	A	Teokrasi
2	Yönetimde kral ya da padişah etkilidir.	B	Meşrutiyet
3	Yönetimde kralın yanında bir de meclis vardır.	C	Oligarşi
4	Ülkenin yönetiminde seçilmiş bir grup vardır.	D	Monarşi
5	Ülke dini kurallara yönetilir.	E	Cumhuriyet

Cevaplar	1	2	3	4	5

ETKİNLİK 40

Aşağıda verilen İlk Türk kadınlarının adlarını yazınız?

44

1:

45

2:

46

3:

47

4:

48

7:

49

8:

TEST 1

Demokrasinin temel ilkeleri arasında aşağıdakilerden hangisi **yer almaz**?

- A) Özgürlük
- B) Eşitlik
- C) Seçilme
- D) Katılım

2. Monarşi ile ilgili olarak

- I. Yönetim bir zümre ya da seçilmiş bir grubun elindedir.
- II. Yönetici ülkeyi ölünceye kadar yönetir.
- III. Demokrasi uygulanmaz.

Yukarıda verilenlerden hangisi ya da hangileri monarşiye aittir?

- A) Yalnız I
- B) Yalnız II
- C) II ve III
- D) I ve III

3. Yönetiminde tanrı adına din adamlarının olduğu ve ülkenin din kuralları ile yönetildiği yönetim şeklidir. Yöneticiler her şeyi tanrı adına yapar. Yukarıda özelliklerinin bazılarının verildiği yönetim şekli aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Monarşi
- B) Oligarşi
- C) Teokrasi
- D) Demokrasi

4. Duru: Siyasi görüşlerini ve programlarını devlet yönetimi üzerine kuran ve seçim yoluyla ülke yönetimine gelmeye çalışan teşkilatlara ne ad verilir?

Samet: Bilemiyorum

Duru'nun sorusunun cevabı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Siyasi parti
- B) Muhalefet partisi
- C) Seçmen
- D) Sivil toplum kuruluşu

5. Toplumda uygulanan kurallar yazılı kurallar ve yazısız kurallar olarak ayrılır. Yazılı kurallar hukuka uygunluk gerektirdiği için uymak zorunludur. Yazısız kurallara uymamak suç değildir ama toplum tarafından olumsuz sonuçlara sebep olabilmektedir.

Aşağıda verilen örneklerden hangisi yazısız kurallara örnek olarak gösterilebilir?

- A) Ahmet beyin arabasını hızlı kullandığı için kaza yapıp bir kişinin ölümüne sebep olması
- B) Metin Bey'in komşusu ile kavga etmesi
- C) Tuğba hanımın banka soyması
- D) Zehra'nın eve gelirken metroda, yaşlı bir amcaya yer vermemesi

6. İdil: 15 Temmuz günü ülkemizde Günü olarak kutlanmaktadır.

İdil'in cümlesinde boş kalan bölüm aşağıdakilerden hangisi ile tamamlanmalıdır?

- A) Millet ve Birlik Günü
- B) Toplumla Barışma Günü
- C) Milli Birlik ve Beraberlik Günü
- D) Mücadele ve Şehitler Günü

TEST 1

7. Atatürk, Türk kadınına önem vermiş ve her alanda toplum yaşantısına yön verecek kadınların olmasını sağlamak için büyük gayret göstermiştir.

Ülkemizdeki ilk kadın başbakan kimdir?

- A) Sabiha GÖKÇEN
- B) Tansu ÇİLLER
- C) Gül ESİN
- D) İmren AYKUT

8. Cumhuriyet döneminde görev yapmış ilk kadın başbakan, ilk kadın muhtar ve ilk kadın bakan verilmiştir.

Tansu Çiller

Gül Esin

Türkan Akyol

Buna göre

- I- Kadınlar ülke yönetimini ele geçirmiştir.
- II- Kadınlar ülkemizde yönetime katılmıştır.
- III- Ülkemizde siyasi eşitlik uygulanmıştır.

Durumlarından hangilerine ulaşılabilir?

- A) I ve II
- B) I ve III
- C) II ve III
- D) I - II ve III

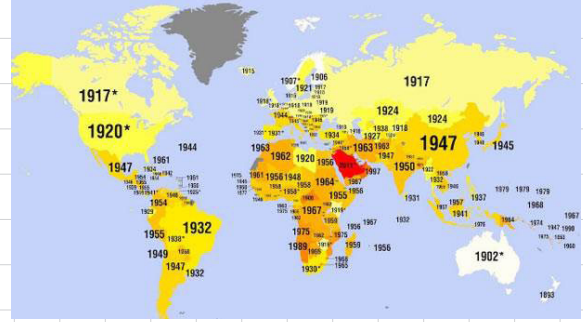
9. Hukukun korunmasını sağladığı ve demokrasinin de bir gereği olarak insanların temel hakları ve temel özgürlükleri vardır. Bu özellikler vazgeçilemez, devredilemez ve dokunulamazdır. Buna göre;

- I- Din ve vicdan hürriyeti
- II- Konut dokunulmazlığı
- III- Seçme ve seçilme hürriyeti

Durumlarından hangileri insanların temel hakları arasında gösterilebilir?

- A) I ve II
- B) II ve III
- C) I ve III
- D) I - II ve III

10. Aşağıdaki haritada bazı ülkelerin kadınlara siyasi hakları verdikleri yıllar gösterilmiştir

Buna göre aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) ABD'de siyasi haklar Türkiye'den önce verilmiştir.
- B) Çin, kadınlara siyasi hakları Avustralya'dan önce vermiştir.
- C) Hindistan'da siyasi haklar Türkiye'den sonra verilmiştir.
- D) Japonya'da kadınlara siyasi haklar Brezilya'dan sonra verilmiştir.

11. Demokrasi, yönetme hakkının doğrudan doğruya halkın ya da düzenli aralıklarla halkın özgürce (oy kullanarak) seçtiği temsilcilerin elinde bulunduğu, toplumsal ve ekonomik durumu ne olursa olsun tüm yurttaşların eşit sayıldığı yönetim biçimine denilmektedir. Demokraside çoğunluğun kararı uygulanmaktadır. Ancak azınlıkta kalanların haklarının da korunduğu yönetim sistemidir. Demokrasinin temel ilkeleri arasında;

- I- Çoğulculuk
- II- İnsan haklarına saygı
- III- Eşitlik

İlkelerinden hangileri vardır?

- A) I ve II
- B) II ve III
- C) I ve III
- D) I - II ve III

YAZILI SORULARI

1. Demokrasi nedir? Demokrasinin temel ilkeleri nelerdir? Maddeler halinde yazınız.

5. Hak nedir, temel haklarımıza 5 örnek veriniz.

2. Yönetim biçimlerinden monarşi ile cumhuriyeti karşılaştırınız.

6. Kadının Türk toplumundaki önemini örneklerle açıklayınız.

3. TBMM'nin görev ve yetkilerine 4 örnek veriniz.

7. Ömer HALISDEMİR kimdir? Kısaca açıklayınız.

4. Ülkemizdeki yüksek mahkemelerin adlarını yazınız.

8. Pozitif ayrımcılık nedir? Açıklayınız.

ÜNİTE 7: KÜRESEL BAĞLANTILAR

Uluslar arası İlişkilerimiz (Komşularımız ve Kardeşlerimiz)

Ticari İlişkilerimiz

Lider Türkiye

Popüler Kültüre Karşı Milli Kültürümüzü Koruyalım

Test Soruları

KÜRESEL BAĞLANTILAR

ULUSLAR ARASI İLİŞKİLERİMİZ (KOMŞULARIMIZ VE KARDEŞLERİMİZ)

Mustafa Kemal ATATÜRK'ün başlattığı "yurtta barış," ilkesine uygun olarak sürdürülen komşu devletlerle dostluğumuz günümüzde de devam etmektedir. Mustafa Kemal, hem yurt içinde huzuru hem de yurt dışında barış ortamını gerçekleştirmiştir.

ATATÜRK dönemi Türk dış politikası;

- ✓ Tam bağımsızlık
- ✓ Eşitlik
- ✓ Akılcılık
- ✓ Gerçekçilik
- ✓ Barışçılık esaslarına dayanmaktadır.

Mustafa Kemal, hem bölgesel barışı sağlamak adına hem ülke güvenliğini sağlamak için 1932 yılında'ne üye olmuştur. 1934 yılında Alman tehdidine karşı Türkiye, Yunanistan, Yugoslavya ve Romanya ile Balkan Antantı'nı imzaladı. 1937 yılında ise İtalya'nın saldırgan tutumları üzerine Türkiye, İran, Irak ve Afganistan arasında Paketi imzalanmıştır.

Orta Asya (Türkistan) Türk Cumhuriyetleri, 1991 yılında bağımsız oluncaya kadar Rusya'nın egemenliği altında yaşamışlardır. Yaklaşık 70 yıl süren bu esaret döneminde Türk topluluklarına karşı yapılan zorlamalara rağmen Türkler, kültürlerini dillerini, yaşantılarını unutmamıştır. 1991 yılında Rusya'nın (SSCB) dağılmasıyla bağımsızlığını elde eden Türkiye Cumhuriyeti, Türk toplulukları ile olan ilişkilerini hemen artırmış ve kardeş devletlere Türkiye Cumhuriyeti kucak açmıştır.

Günümüzde Türk Cumhuriyetleri ile ekonomik, _____, siyasi ve sosyal alanda ilişkilerimiz devam etmektedir. Bu ilişkileri sağlayan bazı kuruluşlar da oluşturulmuştur.

1- TİKA (Türk İşbirliği ve Kalkınma İdaresi Başkanlığı)

1992 yılında, Ankara'da kurulmuştur.

Amacı, Özellikle Türk dilinin konuşulduğu ülkeler, komşu ülkeler ve gelişmekte olan ülkelerle işbirliğini geliştirmektir.

2- TÜRKSOY (Uluslar arası Türk Kültür Teşkilatı)

1993 yılında merkezi Ankara'da olmak üzere kurulmuştur.

Amacı, Türk dilini konuşan ülkelerin kültür ve sanat alanlarında iş birliğini sağlamak, kuruluşa bağlı ülkelerin kültürlerini gelecek nesillere aktarmak ve dünyaya duyurmaktır.

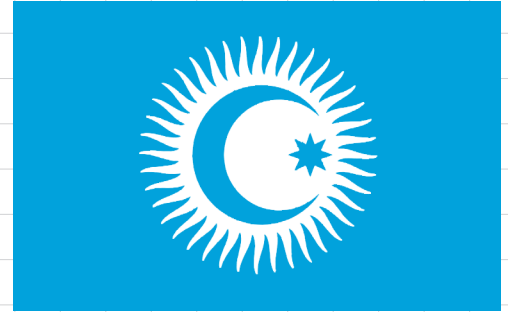

3- Türk Konseyi-TDİK (Türk Dilini Konuşan Ülkeler Birliği Konseyi)

2009 yılında kurulmuştur.

Amacı, Türk dilini konuşan ülkeler arasında işbirliğini teşvik etmektir. Üye ülkeler arasında ortak tarih, kültür, kimlik ve Türk dili konuşan halkların özel dayanışma oluşturmasını sağlayabilmektir.

Türkiye Cumhuriyeti, hem komşu ülkelerle hem de Orta Asya Türk Cumhuriyetleri ile ekonomik ilişkilerini devam ettirmektedir.

TİCARİ İLİŞKİLERİMİZ

Kazanç elde etmek amacıyla yürütülen her türlü alım satım etkinliğine _____ denir.

Dünyada ekonomik faaliyetler çok farklılık göstermektedir. Bunun sebebi ise isteklerin ve ihtiyaçların farklı olmasıdır. Bu istek ve ihtiyaç çeşitliliği de ekonomik faaliyetleri hızlandırmakta ve canlandırmaktadır.

Ülkemizdeki kaynakları (yer altı ve yerüstü) kullanarak ülkemizin ihtiyacı olan ürünler karşılanır. Üretim fazlası olanlar da ülkemize gelir elde etmesi amacıyla farklı ülkelere satılır. Buna (dış satım) denir. İhracatın artması ülkemiz için önemlidir.

Ülkemiz bütün ihtiyaçlarını kendi başına karşılayamaz. Bu durumda ihtiyacımız olan ürünleri de başka ülkelerden alırız. Buna İthalat (dış alım) denir.

İthal Ettiğimiz Bazı Ürünler: Otomobil, çeşitli makineler, uçak, petrol ürünleri, plastik ürünleri, eczacılık ürünleri, tıbbi malzemeler, elektrikli cihazlar, kimyasal maddeler.

İhraç Ettiğimiz Bazı Ürünler: Hazır giyim eşyaları, otomobil ürünleri, elektronik eşyalar, demir çelik ürünleri, pamuk ipliği, fındık, cam ürünleri, meyve, sebze

Ülkemizin ithalat ve ihracatında ilk 3 sırayı alan ülkeler aşağıda verilmiştir.

İthalat

1. Çin
2. Almanya
3. Rusya

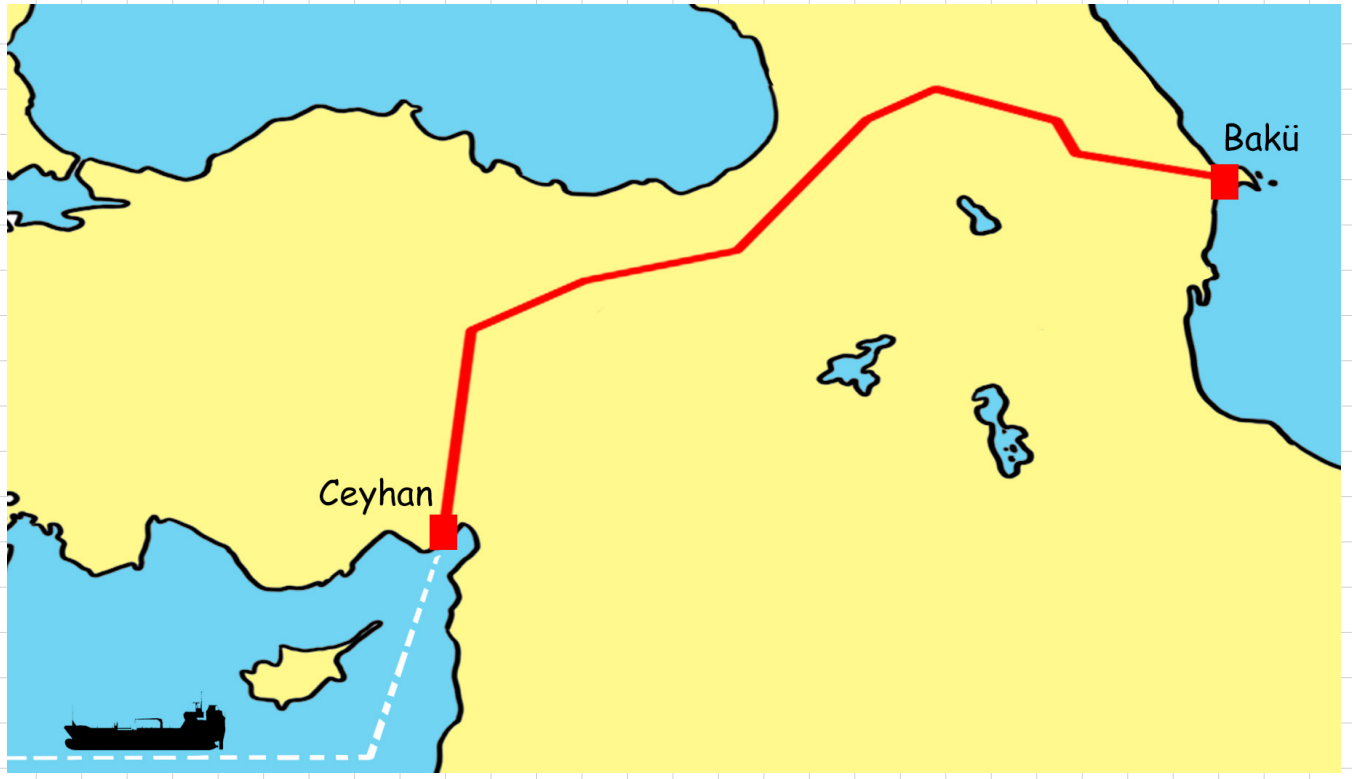
İhracat

1.
2. İngiltere
3. Birleşik Arap Emirlikleri

LİDER TÜRKİYE

Türkiye, dünyada önemli bir jeopolitik olarak önemli bir yere sahiptir. İstanbul ve Çanakkale Boğazları'na sahip olması; Üç tarafının denizlerle çevrili olması, doğu-batı arasında köprü vazifesi görmesi ve önemli enerji kaynaklarına yakın olması gibi durumlar Türkiye'nin önemini artırmaktadır.

Kuzeyde Rusya'nın ve doğuda petrollerinin Avrupa'ya taşınmasında Türkiye stratejik öneme sahiptir. Zira Rusya, Karadeniz'in altından geçip üzerinden Avrupa'ya ulaşacak olan Mavi Akım Doğalgaz Boru Hattı üzerinde yer almaktadır. Ayrıca Azerbaycan petroleri de Bakü-Tiflis-Ceyhan Ham Petrol Boru Hattı günümüzde işlemektedir.

Bakü-Tiflis-Ceyhan Boru Hattı

Ülkemiz dünyanın en zengin petrol bölgesi olan Ortadoğu'ya da yakındır. Son yıllarda ülkemizin Ortadoğu'daki siyasi ve ekonomik etkinliği artmıştır. Bölge petrolünün dünyaya pazarlanmasında Türkiye'nin de etkisi olacaktır.

Günümüzde insanları ilgilendiren sorunlar toplumlarla sınırlı kalmayıp uluslar arası bir boyut almaktadır. Bu sebeple de toplumlar arasında siyasi, ekonomik ya da askeri alanlarda işbirliği yapılmaktadır. Ülkemiz de bu uluslararası teşkilatlara katılmakta ve buralarda aktif rol almaktadır.

Üye Olduğu Yıl	Uluslar arası Teşkilat
1945	-----
1949	Avrupa Konseyi
1952	----- (Kuzey Atlantik Paktı)
1969	İslam Konferansı Örgütü
1975	Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (AGİT)
1985	Ekonomik İşbirliği Örgütü (EİT)
1985	Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD)
1992	Karadeniz Ekonomik İşbirliği Örgütü (KEİ)
1997	D-8 (Gelişmekte Olan 8 İslam Ülkesi)
1999	G-20 (Gelişmiş ve Gelişmekte Olan 20 Ülke)

POPÜLER KÜLTÜRE KARŞI MİLLİ KÜLTÜRÜMÜZÜ KORUYALIM

Kültür, bir topluma özel yaşayış şeklidir. TDK, kültürü: “....., toplumsal gelişme süreci içinde yaratılan bütün maddi ve manevi değerler ile bunları yaratmada, sonraki nesillere iletmede kullanılan, insanın doğal ve toplumsal egemenliğinin ölçüsünü gösteren araçların bütünü” olarak açıklamıştır.

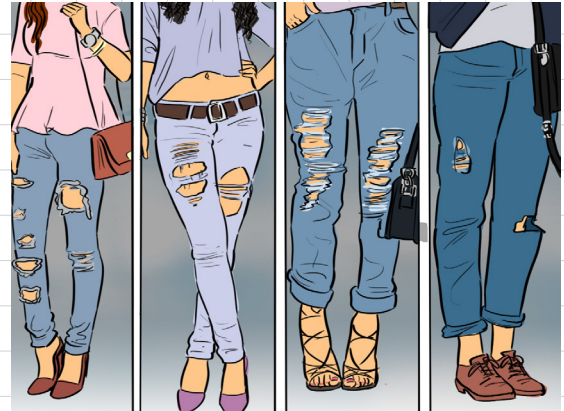
Popüler Kültür ise özellikle 20. yüzyılda etkisini gösteren ve toplumsal modernleşmenin yan etkileri arasında sayılabilecek bir kavramdır. Toplumsal kültürün ve günlük yaşamdaki değişken alışkanlıkların biçimsel anlamda farklılaşması ve yaygınlaşması olarak anlatılabilir. Türk Dil Kurumu ise, popüler kültür kavramını, “belli bir dönem için geçerli olan, hızlı üretilen ve hızlı tüketilen kültürel öğelerin bütünü” olarak tanımlamaktadır. (/www.bilgiustam.com)

Popüler kültür, batıda modernleşme ve sanayileşmeye bağlı olarak ortaya çıkmıştır. Popüler kültür, belli bir dönem için geçerli öğelerin bütünüdür. Popüler kültür, insanların müzik, yemek, giyim gibi özelliklerini de etkilemektedir. İnsanlar farkına varmadan etki altında bile kalabilmektedir.

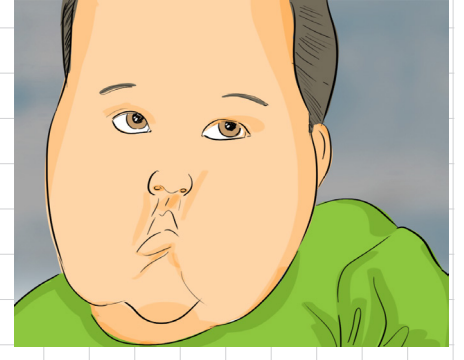

Teknolojik gelişmeler, internet, kitle iletişim araçları ya da model alınan (taklit edilen kişiler) popüler kültürün hızla yayılmasında etkili olmuştur. Çizgi filmler, reklamlar, filmleri ve diziler izleyenleri etki altında bırakarak yaşam tarzının değişmesine bile etki etmektedir.

Ülkemizde yayınlanan televizyon programlarının büyük bir kısmı batı ülkelerinden uyarlanarak yayınlanmaktadır. Bu sebeple de farklı kültüre göre oluşturulan programlar ülkemizde özellikle çocukların yaşantı ve davranışına yansımaktadır. Bu programlardaki örnek durumlar Türk toplumunda da zamanla normal karşılanmaya başlanmaktadır. Bu durum kültürel değerlerimizin yıpranmasına neden olmaktadır.

Popüler kültürün en etkili olduğu alanlardan birisi yemek konusundadır. Günümüzde batı kültürüne ait olan birçok yemek günlük yaşantıda tüketilir hale gelmiştir. Büyük alışveriş merkezlerinde insanlar pizza, hamburger, sandviç, yemekte ve kola içmektedir. Bu hazır gıdaların aşırı tüketilmesi sağlığımızı tehdit etmektedir.

Hazır yiyeceklerin çok tüketilmesi günümüzün en büyük sağlık sorunlarından olan obeziteye neden olmaktadır.

Müzik popüler kültürün en çok etkilediği alanlardan biridir. Aynı zamanda popüler kültürün yayılmasını sağlayan bir unsurdur. Popüler kültür ürünlerinden olan klipler de özellikle gençlerin tüketim tercihlerinden duygusal düşüncelerine kadar olan yaşamları üzerinde etki yapmaktadır.

Popüler kültürün etkilediği bir diğer unsur da dildir. ____, kültürün temel unsurlarından biridir ve kültürün nesilden nesile aktarılmasında en önemli araçtır.

Popüler Kültürün Günümüzdeki Olumsuz Etkileri:

- ✓✓ Düğünlerde davul-zurna yerine orkestraların kullanılması
- ✓✓ Kendi milli yemeklerimiz yerine sandviç, hamburger, pizza gibi yiyeceklerin tüketilmesi
- ✓✓ Yabancı şarkıcı ya da sanatçılar örnek alınarak onlar gibi yaşamaya çalışılması
- ✓✓ Yabancı kelimelerin dilimize girmesi
- ✓✓ Bayramlarda akraba ziyaretleri yerine ya tatile gidilmesi ya da sadece mesaj gönderilmesi

ÖĞRETMENİM DİYOR Kİ:

TEST 1

1. Atatürk, Türk dış politikasını "Yurtta barış, dünyada barış" temelleri üzerine kurmuştur.

Yukarıdaki bilgiye göre Atatürk dönemi Türk dış politikasının temel esasları arasında aşağıdakilerden hangisi gösterilemez?

- A) Eşitlik
- B) Tam bağımsızlık
- C) Fetih politikası
- D) Akılcılık

2. Türkiye, bölgesel barışı gerçekleştirmek ve ortak düşmana karşı birlikte mücadele edebilmek amacıyla 1934 yılında ve 1937 yılında da kurulmasını sağlamıştır.

Yukarıda yer alan metindeki boşluklar nasıl tamamlanmalıdır?

- A) Birleşmiş Milletler – NATO
- B) Sadabat paktı – Avrupa Birliği
- C) Milletler Cemiyeti – Balkan Antantı
- D) Balkan Antantı – Sadabat Paktı

3. Popüler kültür, kısa sürede moda haline getiren kültürdür. Toplumsal kültürün azalmasına zamanla yok olmasına sebep olabilmektedir.

Aşağıdakilerden hangisi popüler kültürün günümüzdeki olumsuz etkilerine örnek olarak verilemez?

- A) Düğünlerde orkestra ve dans müziklerinin kullanılması
- B) Türk yemekleri yerine pizza, sandviç vb tercih edilmesi
- C) Yabancı şarkıcılar yerine Türk kültürüne uygun şarkıcıların dinlenmesi
- D) Yabancı kelimelerin dilimize girmesi

4. Mesut Mert: Özellikle Türk dilinin konuşulduğu ülkeler, komşu ülkeler ve gelişmekte olan ülkelerle işbirliğini geliştirmek amacıyla 1992 yılında Ankara merkezli olarak kurulmuştur.

Asya: ?

Mesut Mert'in sorusuna Asya'nın cevabı ne olmalıdır?

- A) TÜİK
- B) TÜRKSOY
- C) TİKA
- D) NATO

5. Kazanç elde etmek amacıyla yürütülen her türlü alım satım etkinliğine denir.

Yukarıda yer alan tanımdaki boşluk nasıl tamamlanmalıdır?

- A) Ticaret
- B) İthalat
- C) İhracat
- D) Sanayi

6. Ülkemiz ürettiği malların fazlasına farklı ülkelere satan ve üretimi yetmeyen ya da üretilemeyen bazı sanayi ürünlerini de yurt dışından satın almaktadır.

Aşağıda verilenlerden hangisi ülkemizin ihraç ettiği ürünler arasında gösterilemez?

- A) Fındık
- B) Hazır giyim ürünleri
- C) Meyve-sebze
- D) Petrol ürünleri

TEST 1

7.

Yukarıda haritada işaretlenmiş olan petrol boru hattı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Ortadoğu Petrol Boru Hattı
- B) Bakü-Tiflis-Ceyhan Petrol Boru Hattı
- C) Kafkas Petrolleri Boru Hattı
- D) Hazar-Akdeniz Petrol Boru Hattı

8.

Orta Asya'da birçok Türk topluluğu 1990-1991 yıllarında bağımsızlığını elde etmiştir.

Aşağıda verilen ülkelerden hangisi buna örnek olarak gösterilemez?

- A) Kazakistan
- B) Afganistan
- C) Türkmenistan
- D) Kırgızistan

9.

Popüler kültür, Batıda (Avrupa ve ABD...) sanayileşme ve modernleşmeye bağlı olarak oluşan yeni yaşam şekli olarak adlandırılabilir. Buna göre Türkiye'de yaşayan 16 yaşındaki Cansu'nun;

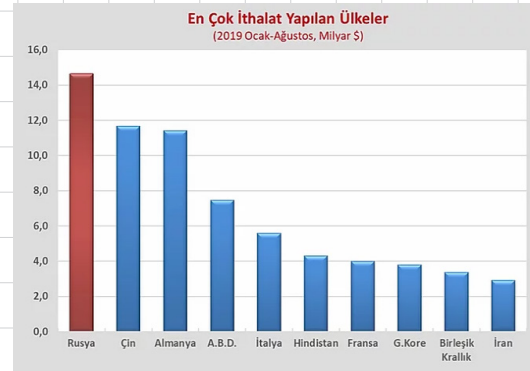
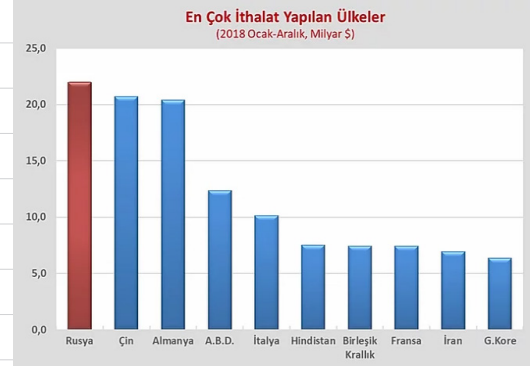
- I- Annesi ile gezmeye çıkınca pizza yemesi
- II- Ayran yerine gazlı içecek tercih etmesi
- III- En sevdiği yemeğin İskender olması

Durumlarından hangisi ya da hangileri Cansu'nun popüler kültürün etkisinde kalmadığının göstergesidir?

- A) Yalnız II
- B) Yalnız III
- C) I ve II
- D) II ve III

10.

Türkiye'nin 2018 ve 2019 yıllarında Ocak - Ağustos dönemine ait ithalat yaptığı ülkelerin grafiği verilmiştir (milyar dolar)

Buna göre aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) İthalatta ilk sırada Rusya yer almıştır.
- B) Güney Kore'nin ithalatında 2019 yılında bir önceki yıla göre azalma olmuştur.
- C) Fransa'dan iki yılda toplam yapılan ithalat; ABD'den 2019 yılında yapılan ithalattan azdır.
- D) Türkiye'nin ithalatı 2019 yılında bir önceki yıla göre azalmıştır.

TEST 1

11. Sadabat Paktı, 1937 yılında İtalya'nın II. Dünya Savaşı öncesinde Akdeniz ve Ortadoğu'da saldırgan politikalarının artması üzerine bölgesel olarak oluşturulan bir güvenlik sözleşmesidir.

Yukarıda verilen devletlerden hangisi Sadabat Paktı'na katılmamıştır?

- A) İran
- B) Suriye
- C) Irak
- D) Afganistan

12.

BOR

FINDIK

KAHVE

ZEYTINYAĞI

MUZ

UÇAK

PIRİNÇ

ÜZÜM

Meriç, Sosyal Bilgiler dersi için Türkiye'nin ithal ettiği ürünler ve ihraç ettiği ürünlerden oluşan yukarıdaki tabloyu hazırlamıştır. Bu tabloda sol tarafta Türkiye'nin ihraç ettiği ürünler; sağ tarafta ise Türkiye'nin ithal ettiği ürünler yer almaktadır. Meriç ödevi hazırlarken bir hata yapmış ve görselleri karıştırmıştır.

Yukarıda yer alan hangi iki görselin yeri değiştirilirse Meriç'in ödevi doğru hale gelir?

- A) Üzüm ve kahve
- B) Bor ile pirinç
- C) Fındık ile uçak
- D) Kahve ile muz

YAZILI SORULARI

1. ATATÜRK dönemi Türk dış politikasının özelliklerini maddeler halinde yazınız.

5. İthal ettiğimiz ürünlere 5 örnek veriniz.

2. TİKA hakkında bilgi veriniz.

6. Ülkemizin üyesi olduğu uluslararası kuruluşlara 4 örnek veriniz.

3. İthalat ve ihracat nedir? Açıklayınız.

7. Popüler kültürün topluma zararlarını açıklayınız.

4. En fazla ithalat ve en fazla ihracat yaptığımız ülkeleri yazınız.

8. Popüler kültürün günümüzdeki olumsuz etkilerine örnek veriniz.

ETKİNLİK 4: Boşluk Doldurma

Türkiye, Dünya barışına katkı sağlamak amacıyla 1932 yılında
.....
üye olmuştur.

(1)

Türkiye, Kore Savaşı'ndan sonra 1952 yılında
ya üye olarak kabul edilmiştir.

(2)

Orta Asya Türk Cumhuriyetleri, 1991 yılına kadar
..... nin egemenliğinde yaşamıştır.

(3)

KÜRESEL BAĞLANTILAR VE TÜRKİYE

Türkiye'nin ithalatında ilk sırayı alan ülke dir.

(4)

Türkiye, Almanya'nın Avrupa'da tehditlerinin artması üzerine 1934 yılında
..... Üye olmuştur.

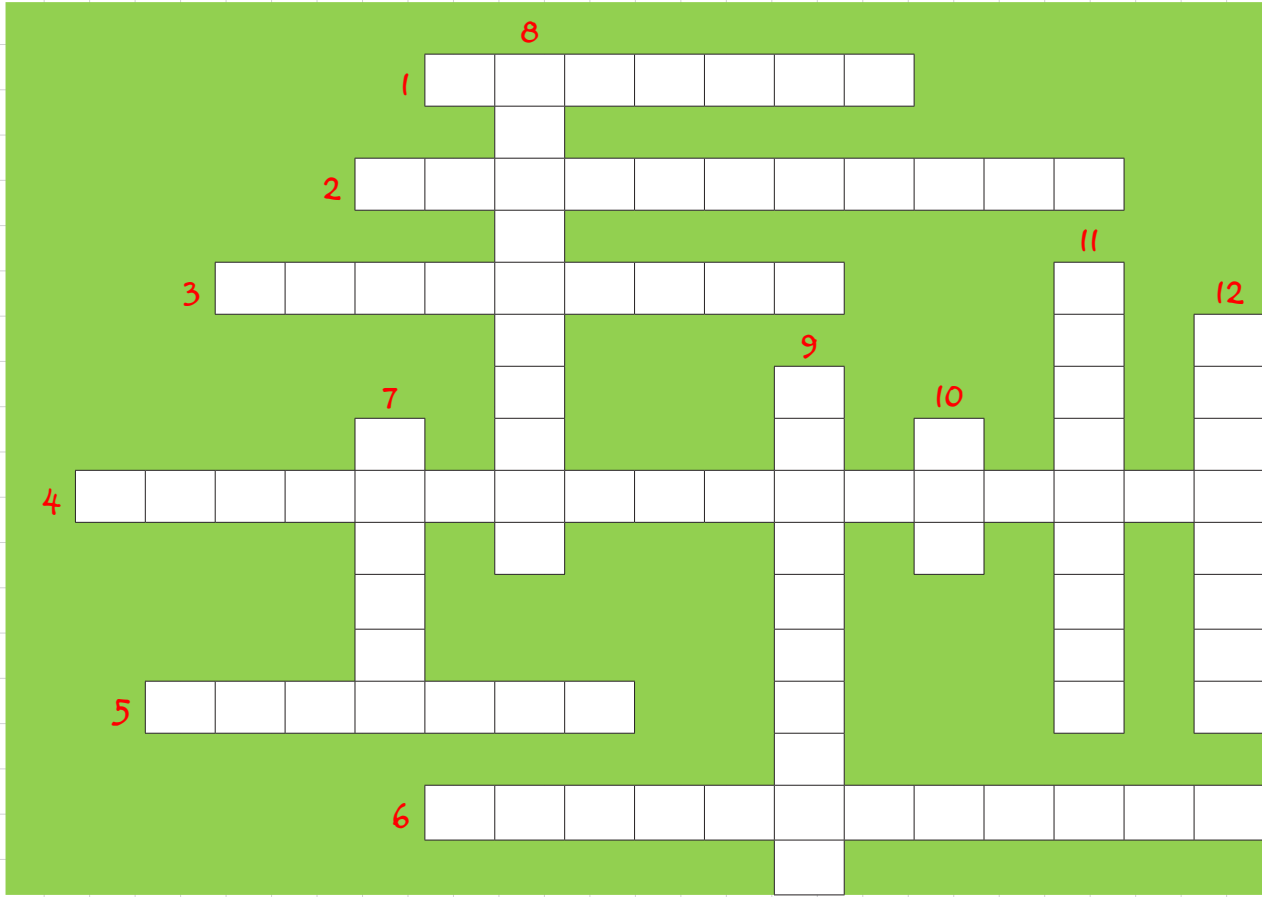
(5)

ETKİNLİK 42

Aşağıda verilen Türk Kültürüne ait olan örnekleri eşleştiriniz?

ÖRNEK	DİNİ BAYRAM	MİLLİ BAYRAM	HALK OYUNU	MÜZİK ALETİ	SANAT - ZANAAT	YEMEK
Bağlama						
Baklava						
30 Ağustos Zafer Bayramı						
Horon						
Hünkar beğendi						
Ud						
Ramazan Bayramı						
Davul ve zurna						
Zeybek						
Döner ve kebab						
Halay						
23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı						
Çayda çıra						
Cumhuriyet Bayramı						
Kurban bayramı						

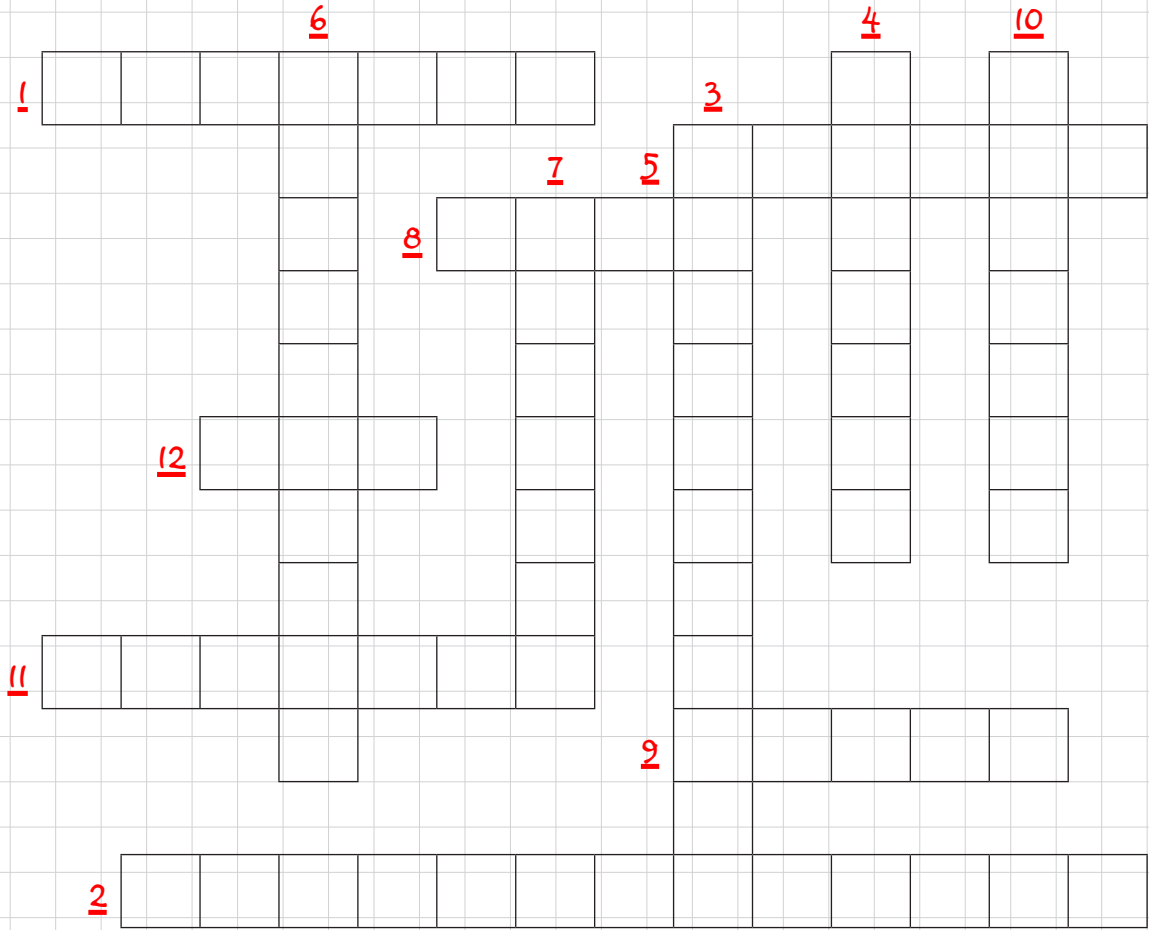
ETKİNLİK 43: Bulmaca (Genel Tekrar-2)

SORULAR

- 1) Üretim fazlası ürünlerin başka ülkelere satılması.
- 2) Başkenti, Bişkek olan Orta Asya Türk ülkesi.
- 3) Elazığ yöresinde avuç içinde yanan mumlarla oynanan halk oyunu
- 4) Türkiye'nin 1932 yılında Dünya barışına katkı sağlamak amacıyla üye olduğu kurum.
- 5) 1993 yılında Türk halklarının kardeşliğini ve gönül birlikteliğini güçlendirmek amacıyla kurulan örgütlenme.
- 6) 1937 yılında Türkiye, Irak, İran ve Afganistan tarafından kurulan askeri ittifak.
- 7) Ege Bölgesinde efeler tarafından oynanan halk oyunu.
- 8) Ege Bölgesi'nde sadece erkeklerin kahramanca oynadığı zeybek türü
- 9) Başkenti Bakü olan Kafkasya ülkesidir.
- 10) Türkiye'nin en fazla ithalat yaptığı ülkedir.
- 11) Türkiye - Suriye sınırında yer alan gümrük kapısı.
- 12) Rusya'dan Türkiye'ye doğalgaz geçişi için Karadeniz'den geçen boru hattı.

ETKİNLİK 44

SORULAR

- 1- Türk dilini konuşan ülkelerin kültür ve sanat alanında işbirliğini sağlamak için 1993'te Ankara'da kurulan kurumun kısa adıdır.
- 2- Belli bir dönem için geçerli olan, hızlı üretilen ve hızlı tüketilen öğelerin bütünü olarak tanımlanır.
- 3- Bir ülkenin milli dış politikasında temel ilkelerinden biri
- 4- İhracatımızda ilk sırada yer alan ülke.
- 5-..... Antantı, 1934 yılında Almanya'ya karşı oluşturulan örgütlenme.
- 6- Başkenti, Astana olan Orta Asya Türk Cumhuriyeti
- 7- Bir ülkenin kendi ülkesinde olmayan ya da yetersiz olan ürünleri satın alması.
- 8- Türk dilinin konuşulduğu komşu ülkeler ve gelişmekte olan ülkelerle işbirliği sağlamak amacıyla kurulan kurumun kısa adıdır.
- 9- Bir dilin belli bir coğrafi alanda konuşulan şeklidir.
- 10- Paketi, İtalya'nın saldırgan politikalarına karşı oluşturulan örgütlenme
- 11- Bir ülkenin ülkesinde ürettiği ürünlerin fazlasını başka ülkelere satması, dış satım.
- 12- Türkiye'nin ithalatında ilk sırada yer alan ülkedir.

YANIT ANAHTARI

1. Ünite

Test 1	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
	D	B	B	C	A	D	B	C	D	A

Test 2	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
	A	D	B	D	C	B	A	C		

2. Ünite

Test 1	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
	A	C	C	D	B	D	C			

Test 2	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
	D	C	A	C	A	B	D	B		

Test 3	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
	C	D	B	B	B	D	A	C	A	D

Test 4	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
	B	B	C	A	B	A	C	A	C	B	D	B

Test 5	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
	A	C	D	C	B	C	D	D	B	C	B	C	D

Test 6	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
	A	C	C	A	D	C	B	D	D	B	A

3. Ünite

Test 1	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
	D	B	A	D	B	C	B	B	A	C	A	C	B

Test 2	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
	D	B	D	D	D	C	A	A	D	A	C	B	C	C	D

4. Ünite

Test 1	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
	C	C	A	C	A	D	D	A	D	B

5. Ünite

Test 1	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
	D	D	B	D	A	D	A	D	B	D	A	C	C	A

6. Ünite

Test 1	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
	C	B	C	A	D	C	B	C	C	B	D

7. Ünite

Test 1	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
	C	D	C	C	A	D	B	B	B	C	B	A

ETKİNLİK YANIT ANAHTARI

Etkinlik 1

- ✓ Hastalık
- ✓ Misafir gelmesi
- ✓ Elektrik kesilmesi
- ✓ Uykusuzluk
- ✓ Kaza – yaralanma
- ✓ Dersi sevmeme

Etkinlik 2

- 1) Olayların çok boyutluluğu
- 2) Empati
- 3) Toplumsal rol
- 4) Grup
- 5) Kurum
- 6) Rol
- 7) Sorumluluk

Etkinlik 3

- 1) Öğretmen
- 2) Baba
- 3) Koca (eş)
- 4) Çocuk
- 5) Abi
- 6) Yönetici
- 7) Müşteri
- 8) Şoför
- 9) Futbolcu
- 10) Yolcu
- 11) Damat
- 12) Yeğen

Etkinlik 4

1	2	3	4	5	6	7
F	D	E	G	A	C	B

Etkinlik 5

2, 3, 4, 6, 8

Etkinlik 6

- 1) KELTEMİNAR
- 2) TAGAR
- 3) AFANASYEVO
- 4) KARASUK
- 5) ANAV
- 6) ANDRONOVA

Etkinlik 7

Teoman
Ötügen
Met Han
Tarihte bilinen ilk Türk devleti

Etkinlik 8

- 1) Teoman
- 2) Met Han
- 3) Çin Seddi
- 4) Oğuz Kağan Destanı
- 5) Ötügen
- 6) Kavimler Göçü
- 7) Onlu Sistem

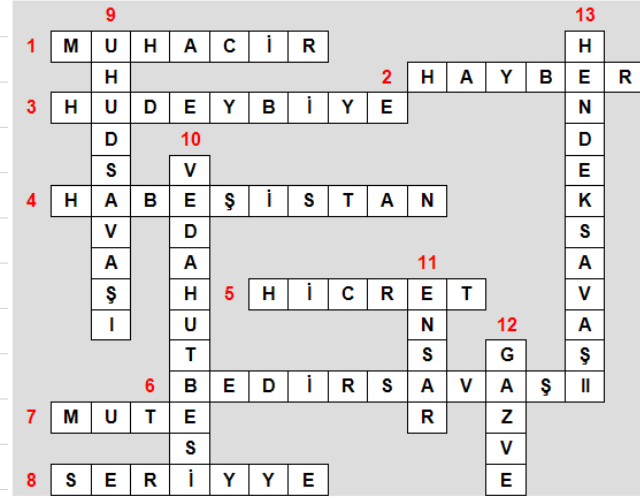
Etkinlik 9

1	Uhud	5	Hendek
2	Mekke	6	Tebük
3	Bedir	7	Bedir
4	Hicret	8	Hendek

Etkinlik 10

7-5-6-3-8-2-1-4

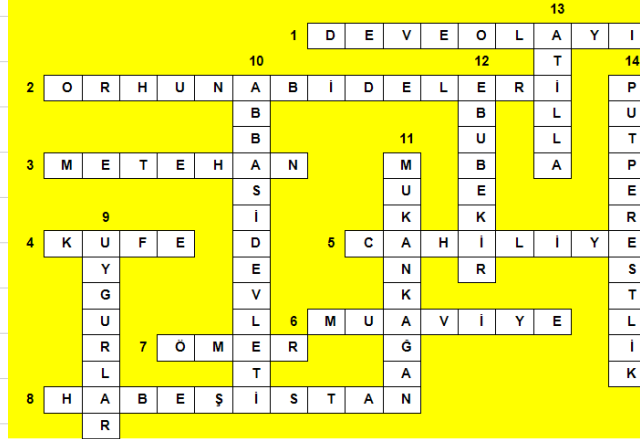
Etkinlik 11

Etkinlik 15

	D - Y
1	Y
2	Y
3	D
4	D
5	D
6	D
7	Y

Etkinlik 12

Etkinlik 16

1	Hz. Ebubekir	2	5	8
2	Hz. Ömer	1	10	3
3	Hz. Osman	4	9	11
4	Hz. Ali	6	7	12

Etkinlik 13

- 1) Talas
- 2) Karluk
- 3) Sultan
- 4) Ribat
- 5) Mevali
- 6) Hindistan
- 7) Arapça
- 8) Farsça
- 9) Mahmut

Etkinlik 17

- 1) Anadolu Selçuklu Devleti
- 2) Büyük Selçuklu Devleti
- 3) Büyük Selçuklu Devleti
- 4) Karahanlılar Devleti
- 5) Büyük Selçuklu Devleti
- 6) Gazneliler Devleti
- 7) Anadolu Selçuklu Devleti
- 8) Büyük Selçuklu Devleti
- 9) Gazneliler Devleti
- 10) Büyük Selçuklu Devleti
- 11) Anadolu Selçuklu Devleti
- 12) Anadolu Selçuklu Devleti
- 13) Karahanlılar Devleti
- 14) Büyük Selçuklu Devleti
- 15) Gazneliler Devleti
- 16) Anadolu Selçuklu Devleti

Etkinlik 14

2, 4, 6, 8, 10

Etkinlik 18

- 1) Y
- 2) D
- 3) D
- 4) D
- 5) D
- 6) Y
- 7) D
- 8) D

Etkinlik 19

- 1) Kudüs'ün kutsallığı
- 2) Hıristiyanlığı yayma çalışmaları
- 3) Katolik Kilisesinin Ortodoks kilisesine üstünlük sağlama isteği
- 4) Papa ve din adamlarının etkilerini artırmak istemeleri

Etkinlik 20

CEVAPLAR	
1	Büyük (Pasifik) Okyanus
2	Atlas Okyanusu
3	Hint Okyanusu

Etkinlik 21

	PARALEL	MERİDYEN
1	X	
2	X	
3		X
4	X	
5		X
6		X
7		X

Etkinlik 22

	CEVAPLAR
1	KUZEY KUTUP NOKTASI
2	KUZEY KUTUP DAİRESİ
3	YENGEÇ DÖNENCESİ
4	OĞLAK DÖNENCESİ
5	GÜNEY KUTUP DAİRESİ
6	EKVATOR

Etkinlik 23

- 1) Ada
- 2) Ova
- 3) Dağ
- 4) Akarsu (Nehir)
- 5) Göl
- 6) Baraj
- 7) Vadi
- 8) Yarımada
- 9) Tepe
- 10) Plato
- 11) Körfez
- 12) Delta ovası
- 13) Burun
- 14) 1132 metre

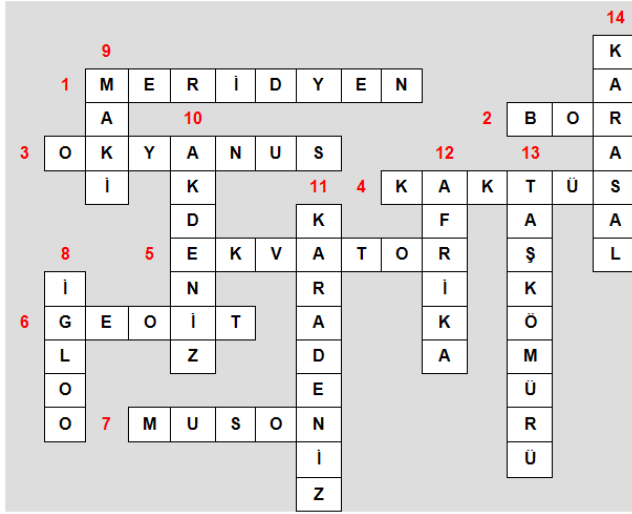
Etkinlik 24

	CEVAP
1	Yarımada
2	Körfez
3	Dağ
4	Delta Ovası
5	Göl
6	Ada

Etkinlik 25

	ŞEHİR	İKLİMİ
1	Samsun	Karadeniz İklimi
2	Adana	Akdeniz iklimi
3	Şırnak	Karasal İklim
4	Elazığ	Karasal İklim
5	Bolu	Karasal İklim
6	Balıkesir	Akdeniz iklimi

Etkinlik 26

Etkinlik 27

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
D	Y	D	D	D	Y	Y	D	Y	D

Etkinlik 28

1, 2, 4, 6, 7

Etkinlik 29

- 1) Sağlık
- 2) Ulaşım
- 3) İletişim
- 4) Teknoloji
- 5) Eğitim
- 6) Tarım

Etkinlik 30

- 1) 15 Nisan 1931
- 2) Ankara
- 3) Türk Tarihi Tetkik Cemiyeti

Etkinlik 31

	TARIM ÜRÜNÜ	EN ÇOK YETİŞTİRİLDİĞİ ŞEHİR
1	Buğday	Konya
2	Ayçiçeği	Edirne
3	Turunçgiller	Antalya
4	Çay	Rize
5	Muz	Mersin (İçel)
6	Elma	Amasya
7	Zeytin	Bursa
8	Fındık	Ordu
9	İncir	Aydın
10	Kayısı	Malatya

Etkinlik 32

- 1) Demir
- 2) Bakır
- 3) Krom
- 4) Linyit
- 5) Bor
- 6) Mermer
- 7) Alüminyum
- 8) Uranyum

Etkinlik 33

- Doğu Anadolu Bölgesi
- 1) İnek
 - 2) Öküz
 - 3) At
 - 4) Eşek
 - 5) Deve
 - 6) Manda

Etkinlik 34

CEVAPLAR	1	2	3	4	5
	D	E	A	B	C

Etkinlik 35

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
B	A	A	B	A	C	A	A	B	A	A	C	A

Etkinlik 36

- 1 Y
- 2 D
- 3 D
- 4 Y
- 5 D
- 6 Y
- 7 Y
- 8 Y
- 9 D
- 10 D
- 11 D
- 12 D
- 13 Y
- 14 D

Etkinlik 37

8
D

1 M E Ş R U T İ Y E T

7
T E O K R A S İ

2
A
N
S
U
Ç
İ
L
E
R

9
K

10
S
O
R
A

11
G
Ü
L
E
S

12
Y A S A M A

13
M
O
N
R
Ş
İ

4 C U M H U R İ Y E T

5 O L İ G A R Ş İ

6 K U R U L T A Y

Etkinlik 38

2, 3, 5, 7

Etkinlik 39

Cevaplar	1	2	3	4	5
	E	D	B	C	A

Etkinlik 40

- 1) Türkan AKYOL
- 2) Lale AYTAMAN
- 3) Afife JALE
- 4) Sabiha GÖKÇEN
- 5) Jale İNAN
- 6) Semiha BERKSOY

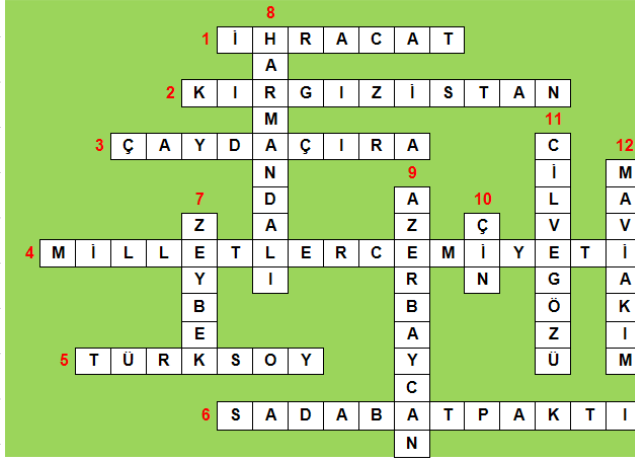
Etkinlik 41

- 1) Milletler Cemiyeti (Cemiyet-i Akvam)
- 2) NATO
- 3) Rusya (SSCB)
- 4) Çin
- 5) Balkan Antantı

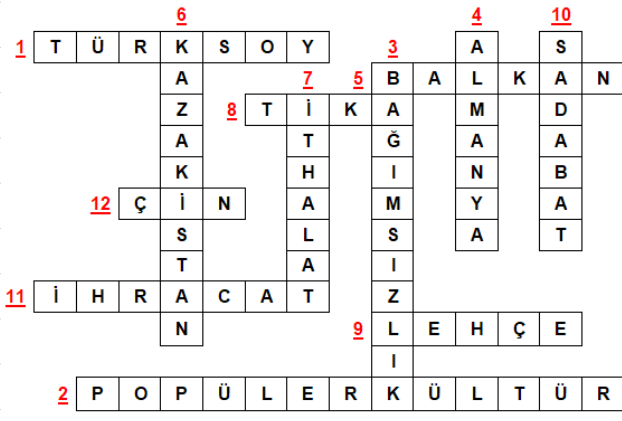
Etkinlik 42

- 1) Müzik aleti
- 2) Yemek
- 3) Milli bayram
- 4) Halk oyunu
- 5) Yemek
- 6) Müzik aleti
- 7) Dini bayram
- 8) Müzik aleti
- 9) Halk oyunu
- 10) Yemek
- 11) Halk oyunu
- 12) Milli bayram
- 13) Halk oyunu
- 14) Milli bayram
- 15) Dini bayram

Etkinlik 43

Etkinlik 44

ETKİNLİK YANITLARI

Etkinlik yanıtları sayfanızın başlangıç noktasından sonuna doğru sıralı olarak verilmiştir.

- S.7 toplum / gruplara
S.8 görevlere / ROL / rollerimiz
S.9 Sosyal / ilişki / kurallarına / ödevlerimizi
S.10 Mesleki rol / değerlerin toplamına / kültürü
S.11 değişen / gelişen / vatan / sanat / bakır / dökme
S.12 ders
S.13 olumlu tavır / siyah beyaz / erkekler
S.14 kalıp yargı / yardımlaşmaya / sosyal gönüllülük
S.15 muhtaç / mahcup
S.17 sorunların / okul kurallarına / zarar / bilincimiz
S.18 Tüketici Hakları Merkezi / kurum / kuruluş / Reklam Kurulu / Belediyeler
S.27 doğan / Türk / Altay Dağları / kurgan
S.28 Höyük / Asya / Orta Asya
S.29 Anadolu / Sibiryaya / Türk / kuraklık
S.30 ahiret / Ötüken / METE Han / Çin
S.31 İpek Yolu / Ortaçağ / etnik
S.32 Almanlar / barış / tanrının kırbağı
S.33 Türk / ittifak
S.34 İstemi / İşbara / devleti
S.35 topluluğu / Uygurlar / Moğolların
S.36 toprak parçası / KUT / taht kavgalarına
S.37 Türklerin / Yuğ / Bizans / cennet
S.38 TÖRE / yazılı / Yazıtları
S.39 öğütler / ticaret / Türgişler
S.40 Çadır Sanatı / resim sanatları
S.43 Kabileler / Arapların / Sasani / Hübel
S.44 diri diri / Hz. Hatice / Hıristiyanlıkla
S.45 HİCRET / Hicri Takvimin / Suriye
S.46 Bedir Savaşı / Mekkeliler
S.47 Hac / İslamiyet / savaflara
S.48 Arabistan / Veda Hutbesi
S.49 halife / memurlarına / Suriye
S.51 Şam / İslam / Arapça
S.52 Müslümanlara / Arap Devleti / Bağdat
S.53 Arapçaya / Hülagu
S.54 Cumhuriyet / Köleler / Emevi

S.55	Farabi / Türk
S.58	Arap / Karluk Türkleri / matbaa / Karluklar / Göktanrı
S.59	Orta Asya / Yusuf Kadir Han / cihat / resmi dil
S.60	Uygur / Sultan
S.61	Türkçe / Dandanakan
S.62	Selçuklular / Anadolu / Bizans
S.63	İslamlaşma / Beylikleri
S.64	Nizam'ül Mülk / Hasan Sabbah / Fetret
S.65	halifelerinin / Türkiye
S.66	Çaka Bey
S.67	Fetret Devri / Bizans
S.68	Haçlılar / Akdeniz
S.69	İznik Rum / Derebeylere / Cenova
S.70	süsleme / bakır Para / kervansaraylar
S.71	Bizans / Gıyaseddin Keyhüsrev / Ermeni / MOĞOL
S.72	denizcilik / Harzemşahlar / Saadettin Köpek
S.73	Moğol / Anadolu
S.74	ticaret / Osmanlı Devleti
S.75	Coğrafi Keşiflerle
S.95	kuşbakışı
S.96	okyanuslara
S.97	Paralel / Ekvator / Meridyen / Greenwich
S.98	360 meridyen / koordinatlarını
S.99	orta kuşakta / kuzey yamaçlara
S.100	batıya / ulaşım
S.101	Yeşilirmak / güney
S.102	Cephe / yamaç yağışı
S.103	nüfus / Ankara
S.104	engebeli / yer şekilleri
S.108	bakır / akarsu / Dicle / Meriç
S.109	iklim / yıl boyunca / Eskimo
S.110	nemlilik
S.124	gelenek-görenek / Türk Dil Kurumu
S.125	geliştirme / Teknoloji Bakanlığı / kanıtlanmış
S.126	kontrol edildiği
S.127	Telif / Türk Patent ve Marka Kurumu
S.128	Korsan Ürün
S.135	doğal / beşeri
S.136	kiremit / Cilalıtaş
S.138	tarımsal

- S.139 İç Anadolu / Sivas
S.140 balıkçılık / maden
S.141 granit
S.142 hayvan
S.143 TEMA
S.144 turizm / Nevşehir
S.145 tüketim / Petrolün / termik
S.146 Aliğa / sıcak / uranyum
S.147 bilinçsiz / coğrafi
S.149 paraya / köprü
S.150 nitelikli
S.151 meslek / sosyal bilimler / mutsuz
S.161 demokrasi / Bahreyn
S.162 tanrı / halk
S.163 Kanun / genel / özel af / Cumhurbaşkanlığı
S.164 Siyasi Parti / demokrasinin / muhalefet partisi
S.166 Ömer Halisdemir
S.167 Türkan / Hürrem Sultan / Manisa
S.168 Muhtar / Milletvekili
S.169 Afife Jale / Tansu Çiller / Sabiha Gökçen / yasaktır / Kadına şiddete Hayır
S.176 dünyada barış / Milletler Cemiyeti / Sadabat
S.177 kültürel / Ticaret
S.178 İhracat / Almanya / Azerbaycan / Türkiye
S.179 Birleşmiş Milletler / NATO
S.180 Tarihsel / çevresine / sinema
S.181 Dil